







Hystoria sancti  
ladislai.

Seremissimo ac maiestissimo principi ac dho bno  
Mathiae hungarac bohemiacqz regi Theobal-  
dus regis et Valerii et gloria egyptiac.

Quod tam multae seremissime ac maiestissime rex principi ac po-  
poloz pelatae res gestae quibz domini atqz militiae se admirando s  
vibus ponentur ab hominz memoria presis exciderunt: aut perpetua  
obligacionis alibi qm pmanet: quis ahā facile causaz artulerit: quis  
sea iunctio illuc hec vni acutum ignorantia claros illis scriptoribus  
descuisse: aut e ditis iam scriptis desuisse notarios qui librorū na-  
turo alioz scripti late diffundiderit. Quod quin cibz comite  
et nō ambigatur. Quae enim gens est quātūm etiā nūc obscuro no-  
mine que nō aliquādo suo nomine effloruerit. In hōg. riae tunc  
regibus vel qd ut ipsecessitas sine summoz populoz ferme  
coegerit indignū pāns est et res egregie gestas sine memoria: si  
ne phama velun sepultas delitescere. Mathia cuius iam phama et gloria toties fugatis pro-  
stratis christiani nois hostibz immunitumis thurcas victisqz sa-  
nitumis populis per omnes late europeam inelarescu. Quod cibz  
nostra hac actate in ranta bōnū docimur orū copia nemo fa-  
cile primescere possit: quo tamen animi tui magnitudo alijs pro-  
rībz collata regibz inelarescat in agis: aut manus ab hominī memo-  
ra tollat curauit in regū hungarac facta ad lande maiestatis niae  
diligenter atqz emēdatissime imprimerens. Addidi et nō parū  
venustas picturas: quo legēdi laboz picturæ varietate leuatus  
granor omnibz occurret. Aenai itaqz si gratiā seremissime rex  
hic iste conatus meo atqz animi insitum: qd si non improbatū in  
mae gratiae pscnsero: ad alia: qcūqz nois tu honoris aqz ampli-  
fidiū adducere poterunt: paratissimū me atqz intermissimū sering  
exhibebō. Valeat seremissima maiestas vīa regnoz suo multa  
cum lande in tempora suscit longissima.



Ad egregium dñm Thomam de drag personalis presentie scremis  
suni principis dñi Mathe: hñgarie: bohemie: rc. regis Austriae  
ducis cancellarii. Prefatio magistri Johannis de thwroczi: in pri-  
mu librū Chronice hungarorum faciliter incipit.

**H**agi otio his annis nobis eque simul tor-  
pentib: varijs rex ordines cu occurrisse  
suaves interdu lites media iter colloquia  
surrexere: lenia disputationum iurgia sepi  
emerserunt. **D**u de primenis hñgarice nati-  
onis reb: deqz parte mudi: q hñgaros aut  
germinauit: aut in hac regione q antiquis  
ramonia: nuc vo hñgaris ab eisdē hñga-  
ria dicta est: fudit: varijs vtam sententis  
experiēdi tandem grā placuit dudū sup his  
rebus ptextas renoluere historias. **N**uas  
equidē dū diligentie lectioē plustrauim: multa in eisdez de parte  
mudi scythica vnde et hñgari emersisse phibent: aut obmissa aut  
neglecta: seorsūqz ab alioꝝ auctorꝝ positioꝝ pscripta apparebat  
Enimero et magni regis Atilie gestaz gloria rex stili paruitate cō-  
prehensa digno landū pcomio nō min: qsi subticere videbaſ. Acc  
crimine de hoc hñgarorꝝ verutas arguēda est: q suaz memoriam  
reni altū obliuiois in pelagus defluere pmissit. Hoc genus hoīn  
ipsaz etate rex armorꝝ potius strepitū qz lraz sciētia sc̄e exerceita  
bat. **N**ā et hoc in eo ps natiōis eiusdē quē dā trāſiliuani regni  
posita ioris caracheres quosdā ligno sculpit: et talis sculpture vsu  
lraz ad instar vinit. Externaz nationū iniudiā exactis p ipm Ati  
lā regē victorijs: pdignū pcomij subtraxisse stīls et eidem regi Ati  
le gloria imperialis nois demississe puto. neqz p ipm gestaz rex i  
decus quippiā pterqz illatas p ipm eis miseras planctuosas carimi  
nis ad instar scriptissē inveniunt. Unde paulus orosi suaz ultimo  
libro historiaz: hunorꝝ de eruptioē mentionē faciens: tredicimo  
inquit anno imperij valentis radix illa miseria nostraz copio-  
sissimos simul frutices germinauit. Et anthomus florētus archie-  
piscopus in scđa parte sui chronicī operis ipsa ait. Sētis barbari  
es me silere faceret: nisi illud famosū galliaz et italiaz excidiū me  
loqui cogeret. Nemo mūdanā miseria absqz aliena adept⁹ ē glo-  
riā. Nūnus assiriorꝝ rex regna q in aliena violētas inecit man⁹:  
vulneraz originē historiarū peperit. Et nisi quondā agamenou

grecoꝝ iperator troianū ilion euertisset: magn⁹ quoqꝝ alexander  
tristib⁹ armis orbē vastasset: illoꝝ noia pariter cū corporib⁹ ceci-  
dissent. Scythicas igif p̄t̄s: regis quoqꝝ atile euū ingētiū facino-  
rū p̄ magnitudine immortalitate dignū: ampliori stilo vt describe-  
rē: silqꝝ ⁊ subsequētiū hūgarie regū historias olim editas perusita-  
rē: ⁊ i illis siquid negligētia scriptor̄ viciasset: castigare tuis aiat⁹  
p̄suasiōib⁹ rē meis virib⁹ haud parē aggredi p̄sūpſi. Dulce enī tuū  
⁊ admodū delectabili eloquii me vicit. q̄z uis tātaꝝ magnitudo  
rerū maiorū sit digna vate: tua tñ p̄suasio cū erga me vñ habeat  
mādati: tibiꝝ nōdū p̄suadēti p̄uerim: p̄suadēti eo magis oem ym  
meā dcdicau. Enī uero in p̄sumēte vt arbitror: hec p̄sūptio iuui-  
dia auctrice ludibriū pariet: ⁊ lingua q̄ parcere scit nemini s̄ dcta-  
ctionē illi⁹ dissolueſ. Noscim⁹ iquiet hūc hoiez. Aez quidē iuxta  
euāgelicā lectionē nullū sua acceptat p̄zia. cū tñ reb⁹ in his ex me  
fecerim nihil. veteres in oib⁹ secutus sū historias: ⁊ sentētias au-  
tor̄ trāgressus sū i nullo. Partes quidē scythie ⁊ illaz sūt: atile  
quoqꝝ regis gesta plurib⁹ chronicis opib⁹ ea, ppter in dagatis: sti-  
lo paulo ampliori q̄z priores hūgaricaz historiaz effecerāt aucto-  
res: illorū vndiqꝝ positiōes intermiscedo p̄scribere: ac ceteror̄ di-  
uorū hūgarie regū historias debilis mei opis infra limites puta  
quondā karoli regis nequiter imperfecti miserabile vsqꝝ ad carmē  
quātū mei est ingenij diligēter castigare curau: altiusqꝝ istud alta  
me iuēt ordinare numina celi. Tu quoqꝝ suscipe nautā altas pe-  
lagi voragineſ absqꝝ temone: tēperieqꝝ ratis: ac remigis officio  
tua ad desideria sulcantē. Suscipe inquā tue tantū volūtati satis  
facere volentē: ⁊ suscipe me nō ex me: sed ex veteꝝ has res descri-  
bentiū voluminib⁹ auctor̄: gratū velut floreꝝ viridibus lectū de-  
cessitib⁹ tue offerentē dnationi. Vale. Soliloquiu.

 Lim antiqua auctor̄ vetustas: hūnoꝝ siue hūgaroꝝ  
diuersimode originē descriptissimē inuenit. quib⁹ tā mo-  
dernoꝝ q̄z p̄teritor̄ tēporū hoies: diuersos sensus ac/  
comodātes: nō parua in hac re discrepatiōe dissentitūt  
Duo enī volumina chronici operis ,ppaginē silqꝝ et  
gesta illoꝝ elucidantia: a ceteris auctorib⁹ ac etiā in scipis maxi-  
me in declaratiōe illorū germinis dissidentia: tēporib⁹ quondā di-  
uorū karoli ⁊ lodorowici hūgarie regū vt dici p̄sumit edita reperi-  
unt. quorū alterū sup libro genefis. x. alterū sup. xi. capitulis suas  
fundauerūt origines. Lū aut huic q̄ post diluvij vindictā vñmer



sa caro a noe et eius filijs puta: sem: chaim: et iaphet: noua reperit  
generatione: vniuersalis christiane religiois natio cedat: alienaz  
pter húgaricā q̄ voluminib⁹ in eisdē declarauerūt generatione:  
superfluitati poti⁹qz necessitatī ascribi debere dinoscit. *U*nū ne ipse  
ex se huic op̄i quippiā addidisse reprehendā: illorū sequēs volumi-  
nū auctores meis, ppositis idē principiū pono.

**E**xordiū narratiōis in primā partē chronice húgarorū.

**H**ec sūt generatiōes noe et filiōꝝ illi⁹ sem chaim et iaphet.  
de quib⁹ post diluvij clādē. lxx. due generatiōes puta  
de sem. xxvii. de chaim. xxx. et de iaphet. xv. pcessisse p-  
hibent. Hę generatiōes disseminate sūt in orbe terra-  
rū. et scđm quosdā sem asiaim: chaim affrica: et iaphet eu-  
ropā sortiti sūt. Scđm vō hieronimū de hebraicis questionibus  
neccnō et iosephū filiū iaphet posse disse dicunt septētrionalē regio-  
nem a thauro et imano montib⁹ scythie ysqz ad fluuiū thanaim  
qui eandē mediā scindit. *A*nde prim⁹ filius iaphet gomer a quo  
nominati sūt galathc postea galli quos nostra etas a quodā fran-  
cone filio olim paridis filiū priamī vltimi regis troianorū: duce  
videlicet eorū denominatos francos vocat. *D*ic franco post tro-  
iane vrbis excidiū in pannoniā que olim magni alexandri eno su-  
perior grecia vocabat: magno cū populo venisse: et sub monte sy-  
can secus fluuiū ister qui et dannub⁹ dicit ciuitate amplissimā edi-  
ficasse: et illi nomen a monte syca predicto sycabriā imposuisse: et  
rāndem orientalū metu nationū abinde ad partes occidentales  
declinasse: et regionez circa fluuiū syicana occupasse: illamqz a pre-  
fato franco duce eorum franciā appellasse: et regione in eadem  
ciuitatē condidisse: et illam in memorī paternī nois paris deno-  
minasse tradit. Scđm filius iaphet magog: a quo descēderūt scy-  
the scđm sanctū hieronimū. et madai a quo dicti sunt medi. ianani: a  
quo greci. et tubal: a quo descēderūt hispani. et mosoch a quo deri-  
uat sūt capadoces. vñ et nūc hñt ciuitatē nois masechab. et thyras  
a quo noiati sūt traces. *G*omer aut̄ genuit assenes a quo troiani  
ianan genuit elisa a quo elisei: et postea colides. et tharsis a quo ci-  
lices descendisse perhibent. vñ et nūc ciuitas illorū metropolis  
hoc vocabulo tharsis denominat. In hac ciuitate nat⁹ sūt beat⁹  
paulus aplus put habet in actib⁹ aploꝝ caplo. xxj. Et subdit bea-  
tus hieronim⁹ ab his inquit diuise sunt insule gentiū in regioni-  
bus suis unusquisqz scđm lingua suam et familias suas in natio-

nib⁹ suis. Qd dict⁹ ipse bt⁹ hieronim⁹ anticipasse iuenerit. nā hoc  
postea tpe p̄fisiōis linguaꝝ actū est. Filij aut̄ chām. chus: a quo ⁊  
e. hioper. vñ i hebreo ethiopes chus noiant. ⁊ mesraim a quo egypti.  
i hebreo enī egypt⁹ metraim dicit. Phuth: a quo phuthēi. ē  
enī illoꝝ regiōe fluiꝝ quidā qui etiā mō phuth⁹ vocat⁹. ⁊ chanā  
an: a quo dicti sūt chananei. quoꝝ terra postea filijs isr̄ data fuit.  
Filij aut̄ chus. saba a quo sabei. euila a quo gentiles. et sabatha a  
quo sabatheni. pcessisse phibet. Et his postea ppter lōgi enī irre  
miniscibile vetustatē mutata sūt plurima. paucaqz in se vel in sibi  
simili aut̄ ppinquo pmanserūt. Et itex subiungit bt⁹ hieronim⁹.  
porro chus genuit nemroth. Iste nemroth fuit qui induxit poste  
ritatē noe ad edificandū turrim ⁊ cūnitatē ptra dñm. Si ioseph⁹  
in libro de antiquitatib⁹ rex: dū inquit pscripte trib⁹ sem chām et  
iaphet vna ⁊ eadē hebraica vterēt lingua: ducēt simoprimo post  
diluvium anno nemroth gigas cepit turrim pstruere cū oī cognatio  
ne sua periculū diluvij attēdendo. vt si ptingeret diluvium iterari  
turris i refugio vltiōis euadere possent indicū. Dūm tñ indicij  
sīnia enī humān⁹ nō valet resistere itellecer. sic illoꝝ mutauit ⁊ p̄fir  
dit loquelā: vt. p̄xim⁹ a. p̄ximo nō intelligeret: tādēqz ope nō p̄su  
mato i diuersas disp̄si sūt regiōes. Hāc grandē ⁊ cūctis seculis ad  
mirandā turris edificationē alij inter nubiā ⁊ egypt⁹ fuisse ac illi  
us antiq̄lia p̄ hos qui ab inphisi alexādrā irēt. vsqz hodie cerni.  
Alij vō in caldea ad flumē eufraten illo videlicet in loco vbi po  
stea multas post etates semiramis cūctaz famosissima reginaꝝ vr  
bē illā celeberrimā Babilonē prumi imperij genitricē p̄didit exti  
tisse: ⁊ a babel turri quidā ppter p̄fusionē linguaꝝ denoiata non  
tñ solā cūnitatē s̄ ⁊ caldeā ipsā totāqz assyriā et mesopotamia ma  
gnā. ppter imperator̄ illā inhabitatiū facinoꝝ gliaz babilonis no  
mē accepisse tradūt. Multa ⁊ admiratiōe digna hui⁹ vrbis de cō  
ditōe ⁊ edificiō ethiopis ⁊ clitharc⁹. itē erodor⁹ necnō dyodorus  
siculus scripsere. q̄ postmodū p̄ quosdā turri p̄notare appropriata  
inemēt. In uno enī dictoꝝ duox voluminū iosephū referre po  
suerūt: q̄ nemroth in turri ipsa ex auro purissimo deoꝝ fecisset tē  
pla: palatia ex lapidib⁹ p̄ciosis edificasset: ⁊ colūnas aureas in illis  
erexisset: plateasqz illi⁹ diuersi coloris lapidib⁹ paucimētasset. cui  
haud adhibēda est fides. Nā post nō diu tunc p̄teritū vniuersalc  
diluvium: nōdū tñ auri in v̄su fuisse credi p̄t q̄ de illo ⁊ tēpla edi  
ficare ⁊ colūne erigi potuissent, ⁊ nec tūc deoꝝ erat cult⁹ quib⁹ ipsa

tepla edificari debirissent. cū mīta post secula rex assyriox **Ninus** defuncto belo rege p̄e suo in illi⁹ memoria ⁊ p̄ sui p̄solatione ex auro p̄i sile fecisse simulacrum: illud qz tā ipse coluisse qz etiā cūctū sui regni p̄ pp̄lin colli mādasse: ⁊ nō post multū t̄pis in illud simula crū imūdū spūz intrasse ⁊ petētib⁹ respōsa exhibuisse: exindeqz cū ctā idolatrie p̄niciē originē c̄episse mīte doceat scripture. Tāde⁹ sequit⁹. ⁊ turris ipsa i qdrū subleuabat ab vno angulo in aliū: h̄is lōgitudinis passū mille. x.v. latitudinis totidē. q̄ntitas vō altitu/ dimis nōdū finita erat: s̄ illo⁹ p̄posito lunare v̄sqz ad circulū sub leuari debebat. Grossitudo aut̄ fūdamēti trecentoz erat passū: paulatim quidē subleuādo artabat: vt p̄eminēs pōdus grossitu/ do fūdamēti leui⁹ sustineret. Et rursus in genesi caplo vbi sup̄ di cit. ipse videlicet nemroth cepit eē potēs in terra. Nā p̄ potētiaz alios sibi subingabat: ⁊ ad turris opus nolētes cōpellebat. ⁊ o sub iūgit. ⁊ erat robust⁹ venator. i. oppressor hoīuz corā dñs. ⁊ exinde puerbiū illud exiuit: q̄si nemroth. Dū enī postea aliquis oppres sor hoīuz videbat dicebat alter nemroth v̄l s̄lts nemroth. Sicut aut̄ sc̄m factū hieronimū initū regni ei⁹ babilon ⁊ i terra sc̄nnar.

De generationis hunorū siue h̄ugarorū origine.

**H**unc nemroth quidā volnerū hunorū siue h̄ugarorū fuisse. p̄thoparētē. Nā in vno dictoz voluminū pos/ tū est q̄ nemroth gigas post linguaꝝ p̄fusionē in terra eiulath q̄ nūc p̄syda vocaret itrasset: ⁊ ibi ex p̄uge sua enech vocitata duos generasset filios: quoꝝ alter hu/ nor alter vō magor denoīati extitissent: ex quib⁹ tādē yniuersi hu/ ni siue h̄ugari ipsoꝝ generatiois recepissent. ppagine. Dicit etiā q̄ idēz nemroth ples p̄ter enech vxores habuisset: ex quib⁹ p̄ter hunor ⁊ magor ples filios. p̄creasset: hi ⁊ eorūdē posteritates p̄sy dē regionē p̄dictā inhabitarēt: statura ⁊ colore siles hunis: tantū modo in loqla velut saxones ⁊ turingi modicū differētes. In alte ro aut̄ voluminū p̄dictoz subdit q̄ hunor ⁊ magor ples hunorū siue h̄ugarorū nō fuisse filii nemroth: qui fuit fili⁹ chus: qui fuit cham: qui fuit a noe genitore suo maledict⁹. tū ex eo qz ip̄e nem/ roth nunqz iuxta flumū thanaim habitasset: tū vō qz ut sup̄ dictū ē q̄ a magog filio iaphet descendissent scythe ⁊ c. Nā subdit ibidē. ergo inquit vt sacra scripture ⁊ sci doctores dicūt hungari desce derūt a magog filio iaphet. qui post dilunū anno. l viij. put sc̄us sigilbert⁹ ep̄us anthyocen⁹ chronica oriētaliū nationū refert in/

travit terrā eiulath rex piage sua enech genuit hunor et magor su  
pradicatos a quib⁹ huni et magyari generati et denoiciati fuissent.

Aliud capitulu de eodem tractatu.

**A**nthoni⁹ aut̄ florētin⁹ archieps de quo superi⁹ me  
tionē me fecisse recolo: sigilbertū et vincetū sequēs  
in scđa sui chronicī opis parte hunoz originē in an  
tiquoz historijs se sic legisse ponit. Silimer inquit  
rex gothoz alias gethaz fili⁹ magni Gaderici post  
egressū sycatīe insule scythie iā quinto loco tenens  
principatū: cū terras scythie cū sua gēte intrasset: quasdā magnas  
mulieres in pplō reperisset quas sermone gethyco alirūnas vo  
cassent: easqz hñs suspectas de medio sui pturbasset: longeqz ab  
exercitu suo fugatas in solitudine coegisset errare. Quas tandem  
siluestres hoies (quos nōnulli faunos sicarios vocant: qđ genus  
quodā scđo anthonio dū heremī pugnabat solitudinē obuiasse le  
gīfē cū deserti p̄ denia errare vidissent i illaz amplexus pariterqz  
et coitū se comiscuissēt. Exhincqz hoc ferocissimū ac pauēdū et ter  
rible hoiez genus edidissent: qđ primā inter meotidas paludes  
fuisset. Cūqz ingentē creuissent mox in vicinoz agros se ingeren  
tes vastitates edidissent: obstantesqz quos forsan ferro nō supe  
rascent sui vultus terribilitate fugassent. Qui et in pignora sua pri  
ma die nata deseuerissent. Nā marib⁹ ferro genas secassent ut aſiqz  
sua via lactis nutrimenta p̄ciperēt vulneris cogerent subire tolerā  
tiā. Tali ergo inquit stirpe p̄creati huni exigui quidē forma ſz ar  
guti: morib⁹ expediti: ad equitādū p̄mptissimi: ſcapulis lati: ac ar  
cus sagittasqz tractare parati: ceruicib⁹ firmi: et ſupbia ſp̄ erecti: cū  
ctis vicinis gētib⁹ horrore pariter et formidini erāt. Nec anthoni  
nus. Jordani⁹ aut̄ et quidā alij hunos ab incubis demonib⁹ et qui  
busdā m̄tierib⁹ originē ſupſiſſe dixerē. Inuidia auctrice iordan⁹  
hac ducit ſnia. Nā cū gothoz de genere: quos hūgari, p̄prijs ex  
pulere de sedib⁹: ſuā ducat originē: p̄genitoz iniuriā p̄ corde fe  
rens hoc opprobrio hunoz affeſſe generationē credi pōt. Sa  
cra etiā hāc ſniāz reprobat ſcriptura. Cū enāgelice lectiois noſtrū  
canāt, p̄tuliffe ſaluatorē: qđ emi inquit est de carne caro est qđ aut̄  
de ſpū est ſpūs est. Et rursus. Spū carnē et ossa nō habet. Cōtra  
riū igīt veritati et erroneū est credere: qđ ſpūs quib⁹ naturalia que  
vīm et officiū hūt generādi p̄cessa nō ſunt: gūare poſſent. Dioder⁹  
vo ſyculus ſcythaz gentē apud araxum fluīmen originē habuisse:  
paruāqz ab initio ac modice terre cultricē fuisse: deinde rege na

etā potēti et bellico ac militari vture p̄cipuo: patriam ampliasse:  
montanā vsq; ad caucasū: campestrē vero vsq; ad oceanū scythi  
cū paludē meotidē flumēq; thanaim: sui historici laboris tertio  
in libro posuit. Et tā ipse diodorus ibidē q; herodot⁹ in sua chro-  
nica libro quarto fabulā inducit quandā dicētes. Qd̄ cum olim  
hercules: prior illo qui postmodū res troianas turbauit: geris  
vaccas custodissem: in terrā quā nūc scythiā vocat tūc oīno de-  
seritā deuenisset: dēphensus tandem vehementi pluvia et gelu: sub  
strata sibi pelle leonina obdormiisset: interim autē eque illius a  
curru p̄ pascua errates dispergisset. Qui ex parte fact⁹ omnē illā  
regionem perlungans easdem nō inuenisset: ultimatum cū in ter-  
ram quandā que hylea dicitur deuenisset: ibidē quandā virgi-  
nem de tellure natā ancipitis nature humanae videlicet ac serpē-  
tine: supra femora quidez feminā: inferius autē viperā reperiisset:  
eāq; p̄spicatus atq; admiratus si alieni bīs has vidisset eq; inter-  
rogasset: illa se easdē scire sed interim donec cū ipa p̄cubaret ipas  
sibi reddere nolle r̄ndisset. Hercules igit sub ea mercede cu; illa  
p̄cubuisse. Illa vō cū hercule ampliori cupiēs vti p̄cubitū: eidez  
equas nō restituisset donec ab illo se grandā cōperisset. Landez  
restitutis herculi equis mulier illi dixisset. Nas ego tibi equas q̄  
huc venerant seruauit. tu quidē mihi serua ius cū illarum pre-  
mū persoluisti. Concepī enī ex te filios tres. qui vbi nati fuerint  
et adoleuerint de illis quid sim factura mihi dicito. an hic debeat  
habere domiciliū: ipsa em̄ hui⁹ regionis teneo imperiū. An illos  
ad te mittere debeā: qui p̄ illoꝝ es. Lui hercules arcū vnū: duos  
enī beferebat: ac baltheū ad cui⁹ cōmissurā aurea depēdebat fia-  
la dedisset. et anteq; illi hec dona assignasset arcū tetēdisset et bal-  
theo se p̄cinctiser: dixissetq; illi. Quē illoꝝ hūc arcū ita tendentē  
et hoc baltheo sicut me p̄cinctū videris: eu tu regionis isti⁹ incolā  
effice. qui aut̄ his operib⁹ q̄ ipse p̄cipio impar erit illū ablegabis.  
His igit dictis hercules abisset. Post hoc enīra mulier illa: filijs  
vnū agathirso: alteri gelono: nouissimo aut̄ scytha noīa iposuisset  
Qui cū in virilē adoleuissent etatē: mulier ipsa mādatoꝝ memor  
ea q̄ sibi iūcta erat peregisset: et filijs tēptatis ultimū puta scytha-  
ni paternis p̄ceptis eq̄tū fore cōperisset: q̄re duob⁹ agathirso vide-  
licet et gelono ablegatis scytha sui regni heredē p̄stituisset. a quo  
tādē tū ppl's nūq; reges scythaꝝ p̄cessissent: ipsaq; regio nomē ac  
cepisset. Ite trog⁹ popei⁹ scythaſ cū egyptijs tanq; hoies genti-  
a iii

les qui semp mundū sine initio stetisse putarunt: de generis vetustate  
state pretendisse sat. Dixere enī egyptij terraz quide alia solis premit: ardore: alia vero frigoris algore riget in tatu ut nequidē homines v'l animātia generare posset: vez i aduenias necat. egyptiō adeo aeris bīficio foret tpata q; nec estiū solis ardores ncqz hic malia frigora illi offendere incolas. Preterea egypti tā se cūdus cēt ager q; in pcreatione alimētoꝝ illa terra feracioꝝ eset nulla: vnde de iure hoīc priuatis ibi videri debere vbi facilis educari possunt. Ecōtra scythe r̄ndissent q; celi tpamētū pposite q̄stioni nullo argumēto foret quippe cū primū natura caloris: et frigoris incremēta regionib⁹ diuisit: statim ad locoꝝ autē toleratiāz queqz aialia generauit. An i salamādrā ignis: et certos vermes aia vitali vegetates antiq̄ m̄nes gignere pariter et nutritre phibent. codē mō arboꝝ atqz frugū varietates p regionū p̄ditioꝝ natura pdixit. Quāto enī scythis aura ē asperior q̄ egyptijs tāto et corpora et ingenia scythaꝝ sūt duriora. Ceterz si mūdi primordia vel aquaz illunes tenuit: vel ignis (qui et mundū genuisse credebat) possedit: vtrūqz scythis potiꝝ priorē p̄stare origine potuerūt. Nā si ignis primas res possedir: nōne panlatum extinct⁹ septentrionali agro qui supra oēs terras hiberno frigore alget aeris tēperiē dedit: egyptiō et tot⁹ orīes qui et nūc torrēti solis calore estuat post extinctu primeui ignis ardorē tardissime tēperantētū aeris receperē. Si vō aquaz iundatio oēs terras submersit: pfectio decurrēti bus aquis altior terraz ps prius detecta fuit: humilib⁹ aut̄ terre i partib⁹ aq̄ dīntissime īnemorata ē: et quāto prior queqz ps terraz aut ab igne liberata aut ab aquis siccata sit: tāto priꝝ aialia generare cepit. Porro scythia adeo altior oīb⁹ terris est: vt cūcta flumina ibi nata in mare meoticū: deinde in pōticū: et deinde in egyptiū decurrat. Egyptiō si ab aquaz in eā p vim decurrētū icurib⁹: mītis molib⁹ aggerū munita nō fuisse colī aliter nisi exclusis nili fluctib⁹ nō valuisse. His igit̄ argumētis supati egyptijs scythe antiquores vñi fuere.

Lōtinatio narrationis.



Alicunqz a cardine ortus: huni sue hungari pcesserint: preclarum tamen illorum laudis preconium lata mundi per climata p̄ gestarum magnitudine rerum longe diffusum: illos et katholicam fidem non minus amplecti: probitatis titulo fulgere: grataqz vigere morum honestate: tum vero militari prestantia et armorū

virtute ceteras nationes lōge euadere: ubiqz clamat. Ex hac ge  
neratione nedū reges verū etiā i plebeis pditionis homines ca  
thalogo scōz asscripti se sup ethera descendisse letant. Nec ille  
magno Atila suā quōcūqz dēphēdi pōt neglexisse nationē. Non  
ne nepotē magni nēroth suo in titulo se scripsisse invenit. Et in se  
cundo libro chronicī opis hūgaricaz rerū dū de illorū secundo tra  
ctat ingressu: ipsi hungari sue originis, ppginē p generationis li  
neaz ad magnū nemroth deduxisse reperiunt. A magog vo filio  
iaphet: scythes qui pri⁹ gethe postea gothi sūr vocati quos huni  
pprijs expulere sedib⁹ vt infra dicet: tu⁹ Isidori documēto: tu⁹  
vo certis ad id accedētib⁹ scripturis: pcessisse negari nō pōt. Un  
de ipsarū hungaricarū cronicarū in pīordijs sequit. Dū eni hu  
nor i magor nēroth essent primogeniti: a patre eoz separati in ta  
bernaculis habitabāt. Accidit tandem vna dierū cū venādi cau  
sa ad campū pcessissent: i illis in deserto vna cerua occurrisset:  
quā cū fugientē insequentes in paludes meotidas deuenissent:  
i cerua eadē in crebris siluaz saltib⁹ euauisset: ipsi eandē diutis  
perquisitā potuerūt innenire mīme. Peragratīs tādē paludib⁹  
eisdē: cū illas armentoz pro pascuis optimas fore pspexissent: re  
deūtes ad patrē ab ipso licētia impetrata eū oīb⁹ ipsoz rebus in  
ipsas paludes meotidas intrauerūt ibidē moraturi. Hāc paludē  
regionē eē: i persido pūncie vicinā fore: pontoz illā in giro val  
lari: vñū tantū vadū habere: adiūqz illic i exitū difficile prebe  
re: herbis siluis piscib⁹ volucrib⁹ i bestijs abundare: in chronicā  
posuere hūgarica. Dionisi⁹ aut paludē hanc matrē ponti: appelle  
lavit. Multas eni famosissimoz anniū aquas in illā deuehi: ac  
tandē easdē ipsaz paludē i mare pōticū emittere dicit. Paludes  
ergo meotidas hunor: i magor adeūtes quinqz annis ibidē ino  
biliter pīaserūt. Anno vo sexto exēutes duz p desertū vagaren  
tur sonitū symphonie audierūt: i scrutinij gratia ylteri⁹ pcedētes  
vxores ac filias Bereka sine marib⁹ in tabernaculis manentes  
ac festū tube colentes i choreas ducentes casu reperiērūt: quas  
celeri rapina cōprehēsas simul cū earū reb⁹ in paludes meotidas  
deduxerūt. Contingit aut eosdē in hac rapina inter ceteras dulc  
principis alanorū duas filias vñimes forma pclaras cōphendere  
quarū vñū hunor: alterā magor in vxores receperūt: ex quibus  
mulieribus tandem oēs huni sine hūgari originē supsisse phibent.  
i hāc quidē rapinā cū ciarū p̄darum primā nōnulli fuisse dixerē.

Factū est aut̄ cū dūtiis paludib⁹ in eisdē p̄mansissent in gentem  
creuerūt validissimā: ita q̄ palus ipsa eosdē cape ac eisdeꝝ nutri  
mentoꝝ alunēta prestare nequiret. Subtilissima igit̄ quadā astu  
tie calliditate excogitata in scythia ipsis vicinā exploratores de  
stinanerūt. Qui redeūtes cū terrā scythie amplā , p̄ armētisq̄ pa  
scēdis valentē esse dixissent: mor̄ cū omni generatione ac rebus  
et armētis ipsoꝝ illā intrauerūt: ibidēq̄ quosdā alprosuros quos  
in priorib⁹ chronicis hūgaroꝝ nūc ruthenos vocari scripserūt in  
uenisse phibent. Deletis igit̄ eisdē et expulsis ac sub ingū reda  
ctis: regnū illud inuitis vicinis possidere dicunt̄ vsq̄ in hūc diē  
Anthōnī vo florētī archicp̄s hunos ad limites meotidis pa  
ludis habitasse affirmat. Dicit enī q̄ cū venatores hunoꝝ sequē  
tes vestigia cerui per paludē meotidā quā pri⁹ inūia eē putabant  
trāsmisissent: et scythicā regionē diligēter explorassent: ac quicquid  
ibidē vidissent humis oia nūciassent: et ad trāseūdū ipsas paludes  
eos aiasserent: tūc huni hoꝝ venatoꝝ ducatu paludib⁹ ipsis p̄trāsi  
tis velut quidā turbo gotis in ipa scythia manētib⁹ incubuissent  
ac eos qui ceteris impabāt et p̄eminebāt bello victos de p̄prijs  
sedib⁹ expulssent. Paul⁹ orōf⁹ etiā vt i p̄stis opusculi, p̄hemio  
dictū est in suarū historiarū libro vltimo de gothoꝝ expulsione  
mētionē faciēs: gens inquit hunoꝝ diu in accessis seclusa mōtib⁹  
erūpens repētina rabie pcita exarsit in gothos eosq̄ sparsim cō  
turbatos ab antiquis sedib⁹ expulit. Multa et varia de his go  
this i romanox̄ scribunt̄ historijs. Magna hec et antiq̄ genera  
tio fuit: et multas p̄cussit sui terrore orbis p̄tes. Unde idē paulus  
orōf⁹ primo suarū historiarū libro: alexādrū magiū gothos cui  
tādos fore, p̄nūciasse: pirū epiri tesalie macedonieq̄ regē exhor  
ruisse: cesarē vo qui cūcta armis stravit declinasse ait. Mi igit̄ go  
thi qui multas gētes vt vincēti⁹ i historijs capitulo cēfimo duo  
decimo scribit suo subdiderat seruicio: hunoꝝ subditi sūt impio.  
Nā qui gothis seruiebāt: expulsis gothis hunoꝝ parebāt princi  
patū. et sic huni omni pene scythia potiti: ceteras scytarū natiōes  
fortitudine et principatu p̄nebat.

Descriptio scythie scđm priores historias hūgaroꝝ:

**H**Aec scythicā hūgaricārū primei auctores historiarū in  
europa posuere: illāq̄ versus orientē extēdi et ab uno la  
tere pōto aquilonari ab alio ripheis mōtib⁹ ab oriēte vo  
asia et ab occidēte fluvio ethewl: quē et don̄ vocari dixe-

rūt: includi scripsere: gētesqz in illa pereatas vanitatibꝫ deditas  
ocia amplecti: actibꝫ venereis intēdere: rapinas amare: i genera  
liter coloris plus nigri qz albi eē dixerūt. Preterea scythicā re/  
gionē vna cingi cōphēsione: sed in tria regna: bostardia: s. ac den  
tiā et magariā dimidi: centūqz et octo prouincias: in quas olim p  
filios hunor et magor ob cētū et octo pgenies eorūdē que de illo  
rū egressse fuissest femoribꝫ cū de paludibꝫ meotidis in eadē in/  
troiscent dimisa extitisset habere: ab orīeteqz scythico regno iuri  
anoꝫ regnū et post hec tarsiā tādē māgaliā iungi: ibiqz et europā  
terminari: et rursus ex plaga estuari sub solari gentē corosimiaz  
et ethiopiā que minor india vocaret vicinari: inter meridiēqz et  
curuz̄ don fluuij desertū īmeabile eē: ibiqz pp̄ter intēperiē acris  
illīzone serpētis diuersi generis et ranas velut porcos fore: ba  
silicosqz ac plura toxicata aialia necnō vnicornē ibidē generari  
Preterea in scythia grādē fluuiū don vocatū oriri: et illū ab hū  
garis ethewl nūcupari: et hūc fluuiū mōtes niueos q scythiā ci/  
gerent transcurrere: et amissio noic ethewl don vocari: iuxta ipsū  
qz versus meridiē gentē kytanoꝫ et gēte alanoꝫ iacere: et fluuiuz  
eūdē tribꝫ ramusculis in mare rotūdū cadere. Alterū quoqz flu/  
uiū togatha dictū valde magnū in regno nasci scythařū: illūqz p  
siluas desertas paludesqz et mōtes niueos vbi sol nūqz liceret di/  
scurrere: tandem in hircaniā intrare: et ibidē in mare aquilonis ver/  
gere: lōgitudinēqz scythie patrie trecētis et sexaginta: latitudinēz  
vo centū nonaginta stadijs extendi: sitū etiā eiusdē taz munitum  
q in uno tm̄ loco parvissimo introit illac reperiet existere: et rur/  
sus ab oriente scythie bessos et comanos albos vicinari: ac circa  
mare aquilonis ab occidēte vlsqz suis daliā desertū eē siluestre hu/  
mano generi īmeabile: et illud ad magnū spaciū extendi: ibiqz p  
nouē mēses cōtinuā nubiuū iacere dētitatē: et mēses p eosdē ibidez  
solē nisi tm̄ in mēsibꝫ iulio iunio et augusto a sexta solū hora vlsqz  
ad nonā cernere mīmē posse: ibidēqz i mōtibꝫ hui⁹ deserti griffo/  
nes nūdificare et aues legiffalck que vulgo kerecheth vocant pul/  
los generare posuerūt.

### Alia descriptio scythie scđm auctores.

**M**ūniersis auctoribꝫ quoꝫ cure fuit p̄tes describere or/  
bis hec scythie descriptio p̄traria eē videt. Lū scytiā  
illoꝫ iuxta positioꝫ nō vnu tm̄ su regnū: s̄ magnū mū  
di p̄te suis ambiat lūnitibꝫ: nec enī negari p̄t scythiā i europa eē

Nam ifidorus illā maximā forē regionē: p̄eqz ei⁹ superiorē i⁹ asia  
inferiorē vero in europa ponit. Sed q̄ in illa sit fluminis ethewl  
sue don: ac ab oriēte iurianorū regno: post hoc tarsie: tandem man  
galie corosimineqz genti ⁊ ethiopie vicinet: q̄qz scythia aliis flu  
mī togatha noīe habeat: si ceteris auctorib⁹ qui de his reb⁹ scri  
psere loc⁹ est dand⁹ multū ab illoꝝ positionib⁹ hec descriptio dis  
fider. Lū ipsi in eoꝝ voluminib⁹ de quopiā regno qđ iurianorū  
esset: aut de fluminib⁹ ethewl sine don ⁊ togatha in scythie vt to  
tius orbis descriptione nullibi mētionē fecisse repianē. Aut si scy  
thia tātūmodo in europa est: quō ethiopia q̄ meridionalis est: ac  
tharsia ⁊ ḡs corosima q̄ regna sūt asiatica illi vicinari p̄nit. Enī  
uero scythia ut auctorib⁹ placuit partim in asia partī in europa ē  
eaꝝ thanais fluiꝝ ripheis i⁹ móti⁹ ort⁹: nobilitissim⁹ amnū: qui ⁊  
asia ab europa diuidit: vastas p̄ solitudines decurrēs mediā in  
tersecat: tandem in paludē meotidā lapsus illi⁹ vndas auget. Dio  
niſi⁹ & paul⁹ orosi⁹ scythiā i⁹ modo i⁹ asia ita ⁊ extra i⁹ manū móte  
hoc est himū caucasiū collocat: ⁊ inter ceteras nationes hunos i  
lla sedē natalis soli habere dicunt. ⁊ ipse dionisi⁹ hunos eosdē cū  
caspijs ⁊ albanis vicinari populosqz feroces ⁊ bello aptos ēē po  
nit. Ioholome⁹ vero ac strabo ⁊ plini⁹ asiaticā scythiā ab oriēte  
flumine rab: ab occidēte aut tanai amne claudi fatent. ⁊ illi ab ori  
ente seres popullos locant: quos inli⁹ solin⁹ arboꝝ frōdes aqua  
rū aspergine humidare: ex hocqz frondib⁹ in eisdem teneras na  
sci lanugincs: ⁊ ipsos seres easdem depeccere: ac exinde sericum  
illud qđ i⁹ vsliz cōem dānose vanitatis admissiz est: facere di  
cit ex quo serico nūc humana ostendunt pori⁹ corpora qz vestimē  
Hemde vo scythie asiaticē meredieten⁹ candesia: mardia: hirca  
nia: apia: decerbia: ⁊ bactria regiones: dictis sicut placuit aucto  
rib⁹ cōtermine sūt. Quicquid aut germania ad oceanū septētrio  
nalē ⁊ flumē tanaim meotidēqz paludē se iugit: ifidorus oīo par  
te scythie inferiorē dicit: ⁊ illā vt supradictū est in europa collo  
cat: ac illi circa mare ponticū traciā vicinā esse i⁹ eadēqz parte scy  
thie alaniā gotiā dacīa retiā regna hoīibus notiora ponit. Hac p  
tez scythie trogus pompei⁹ p̄ tota scythia posuit: ⁊ illā ab vno la  
tere ponto: ab altero ripheis móti⁹: a tergo asia ⁊ phasi flumi  
ne clausam esse arbitratus est.  
De gētib⁹ scythie interiora incolebitib⁹: ⁊ de ritib⁹ earūdē: deqz  
auro ⁊ lapidib⁹ p̄ciosis i⁹ illa abūdānb⁹: ⁊ de flumib⁹ illā irrigātib⁹

**A**rias gentes auctores ima scythie incolere posuerunt: quas inter ceteras tu in hysolin de mirabilibus in iudi scribes: tu vo pomponi metella clari exprimunt. Non enim prescythie asiaticae neuros: eosdeqz estatis tibz il lipos transformari: reliquo anni chisli rursus in pristinā faciez reuerti. marteqz p deo tenses: p simulacris colore: dijsqz p vi ctimis hoies imolare. His ppriquos gelonios: iposqz de iunimo rū curibz: sibiipsis indumenta et equis regimia facere. Juxta hos agaturos hoies ceruleo pictos colore: et qui ceteris digniores sunt hos magis hec colore vti. Tadē antrophagos inter quos et eledones conumerat. quibz execrandi cibi humana dicunt cē viscerax: ppterera illis nullā gentē cōtigari: sed ob necpharū illoꝝ ritū cūctas finitimas nationes ab illoꝝ finibz pfugisse: et ob hoc totā terre pte vsqz ad mare qd thybin vocat p longitudine illiꝝ ore q estino oriēti subiacet vsqz ad feres in vastā solitudine redactam absqz hoie esse. Eosdē etiā eledones parētū funeralia solēnibz pse qui cantibz et victimis: cōgregatilqz p̄ximis eadē dentibz lamare ac omnis eū carnibz miscēdo sibiipsis escas facere: capita quoqz cute et carmibz in data auro circū dare et illa gloriosis p poculis de ferre. Chalibes vo et dacos a ceteris scythis crudelitatis in iuncte modicū aut nihil discrepare. Scito tanrios sicut et neuros pro hostiis aduenias cedere laccos quoqz et nomadas vicinius infestari: papulaqz pecoz sequi. In pte vero scythie europea georgia nos agros colere. Asiacos vo nec sua diligere nec aliena furari et ideo nec sua custodire nec aliena attingere. Batharcos aut vñi auri et argenti aspernari et auraria quid sit ignorare: et eosdem cū p̄ximi sint ripheis montibz p assidua hiemis austeritate i spe luncis et sub fossis terraneis habitare: totuꝝ eo: p ac etiā ora p ter solū visuz vestire ponūt. Fatent etiā pter has nō millas alias i scythia cē nātōes vltias aut ad iuga ripheoz mōtu arisimaphos gētē vñoculā: et post hos ac ingā mōtu eo: z dē pte mōdi dānatāz in illa cōtinuoz casū nūnū cē asserunt: ita q̄ hec pars orbis cetera ne nubis caligine obsessa sola sit terrarū que nō nouit vices tem por: nec aliud de celo accipiat nisi tantū hyemis rigorē semper mū: neqz est hō qui hos nūcos post mōtes et hāc ppterā post caliginē si quippiā terre aut humi sit dicere qat: en illa psmōdi mortaliꝝ signata cūctis esse phibeat. Nonnulli auctores et maxie strabo: gnosius: occēanū koreale vel scythicū ppter frigoris cōtigua

intemperie cōcretū ac in ppetuā glaciē versuſ: ⁊ pterea iunauigā  
bilē ſore putauerūt. Pdliu⁹ tñ veronēſis dicit q̄ in die naues cō  
merci⁹ cauſa nauigāt eſ ſēpe ſtatib⁹ ventor⁹ arrepte i germanicis  
litorib⁹ inuēte ac p regē ſueuoz metello gallie p confuli donate  
fuſſent. ⁊ ſup his cornelij neptoris vniu. testimoniō: qđ accidere mi  
nume potuiſſet ſi ſeptētrionale pelagius cōgelatū ⁊ iunauigabile  
fuſſet. Scrūt etiā in asiatica ſeythia terras auro ⁊ argēto cē locu  
pleres ſed in habitib⁹. Nā cū auro ⁊ argēto ac gēmis affluant  
griffes ptiuax ſeuūqz gen⁹ animaliū ⁊ alites ferocissime illas cu  
itodūt: nec quēpiā illac adire patiunt̄. Quidippe illac attingere ſa  
tagētes cū vidēt: mox yltra omnē rabiē ſemētes illos diſcerpūt  
quāobrē aduenis difficultis ⁊ rarus aut nullus accessus illac dat.  
Lapides etiā pciuos: crystallū videlz ac cerauneū ceruleo chorū  
ſcantē colore. Itē ſmaragdū popimū cui tcoſtaſtus iter lapides  
pciosos tertia dedit dignitatē eedez ptes ſeythie gigni phibent.  
Nō tñ ad hos ſine diſcriuine puenit: cū ⁊ eos dē ipſi griffes custo  
diāt: ppter qđ dictos arifinaplos hoices monocolos cū illis de  
certare dicūt. Scythe quāto magis interiores tāto aspiori magis  
ritu dediti incultioreſqz eē: bella pterea ⁊ cedes amare: ac con  
ſuetudinē bellātib⁹ cruorē illius quē primū interemerint recenti  
de vulnere ebibere: pluresqz ſe interemisſe enarrare maximā il  
lis gloriā afferre: inter epulas quoqz quis coꝝ quot interfecerit  
mentionē ſepi⁹ letiſimā facere: ⁊ his qui plures interfecerūt ſeſ  
ſiones ſupiores ⁊ bina pocula dare: expres ſo nccis ſuos inter ſo  
cios inferiores eē: idqz illis inter iurgia marcio pro opprobrio ab  
alijs obijcere: pacis aut cōdijmēta ⁊ federa mutui ⁊ pmixti ſanguini  
nis deguſtatione ſtabilire tradunt̄. Immēſis motu culminibus  
ima ſeythie ad ſeptētrionalē vergentia amplexunt̄ ⁊ variouſ ſlumi  
mū fundunt decuſſis. Inter quos vt dictū eſt thanais ripheoz  
montū in laicē nat̄ multas ſaxoſas cauſati mōtis p valles im  
murmuris bruinali pte ingētes glacierū moles ſecū trahens me  
diā p ſeythia decurrir: ac alia ab europa diuidit: tādē plurimoz  
flumini recipies aquas ingēs ⁊ initio paludes ingrediſ meotia  
das. Pterea in ſeythie asiatica ſlumē qđ boristenes vocata ſa  
tis grāde apud neuroſoziri: ⁊ hoc pſiſces egregiſ ſaporiſ qmib⁹  
nulla reueras pter cartilagineſ cēit oſſa nutrit̄: hyppane quodqz  
animē oīuz ſeythicoz animū nobilissimū ⁊ ceteris lūpidioſē po  
tuiqz ſaluberrimū a quibus dā ſeythicoz animū principē denoia

tū: ac etiā pante capem: gerū: phasim: tia partē fluimā scythie sa  
tis ccleberrima illi⁹ intra terminos decurrere: illāqz inter cūctos  
terre ptes aqua piscibusqz ac virentiū herbarū campis nec non  
arboz frondosis silnis t nemoribus secundis limā eē perhibet su  
pradiicti auctores.

**D**e laude scythařū t de gentib⁹ de scythia ortis.

**M**Agna auctores de scythia scripsere: sed multa mago  
ra scripsissent si illā aut hostilis man⁹ pernagari potius  
ser: vel barbaricē gentis illā incōlentis plusqz huma  
na ferocitas mundi ptes lustratib⁹ illac tutū iter pre  
buisset. Sūmus enī pótis ex pīus in surā libro histo  
riarū inquit. Ignora cēt nobis terrarū maxima p̄: nisi romājōz  
principat⁹ et magni alexādri potētia orbe appariisset. Stremua  
enī fuit semp scythařū man⁹: nec illā romanōz dñatio aut alexā  
dri magni vel cuiusvis imperij potestas p̄cūssisse legit. Et si lūnt  
res scythie quipiā hostiū adīle inueniat: nō tñ illi⁹ ad interio  
ra aliquis extraneoꝝ principū sua extēdere valuit arma. Dari⁹  
rex persarū scythis bellū intulit: ad intimaqz illoꝝ p̄uenire sata  
gens: auē: mure: ranā t sagittas quinqz p̄ munere recepit: t tādē  
turpi fuga e medio submōr⁹ est. Thomiris scythařū regūa cyrū  
persarū regē cū omni pene exercitu delenit: t amputato illi⁹ capi  
te in vtrē humano sanguine plenū piecit: inquiēs humanū qui  
semp sruinsti sanguinē ad vltimū de illo sufficiēter bibe. Sophi  
rianū magni alexādri ducē scythie cūctis illi⁹ cū copijs seuia mor  
te trucidarūt. Alesomiqz egyptiorū regē omni bēlico apparatu  
spoliatiū scythe suis de lūnitib⁹ repulerūt: t magno cū dc decorē  
fugā capescere coegerunt. Arma quoqz romanōz magis audie  
rūt qz senserunt. Scythica quidē arma virtuqz maio: pars orbis  
experita est: quoqz gladius extensus: sagitta quoqz scythařum  
porrecta ē: nō sine vulnere redijt. Scythie primi oēm alia armis  
domitauerūt: ac p mille quingētos ānos vloꝝ ad nūm regis assy  
rioꝝ rēpora principatu cīpotiti illi⁹ tulerūt censūs: t nūf hūic gē  
tiūndia stilū subtraxisser: ppterēa primi imperij nomē sortiti di  
gna fuisset. Multas gētes claro dignas nomine hec regia enīva  
elt. Marti enīm t bactriani vt antiquitas voluit auctoꝝ: scytha  
rum sunt soboles: amazones quoqz feminas brachio fortes qua  
rū vltimā troianū bellū expertum est virtutem scythia peperit.  
Quid aut de gothis p̄ hunos vt dictū ē de scythia expulsis dicē

dū est qui et alanos vna secū trahentes omni occidēti infestissimi  
fuere. Hī sunt ut historie tradūt qui romana fortia transcēderūt  
memoria: tāteqz vrbis solis sacrī reseruatis oēm gaza cōuerterūt i  
predā. Romano insūp impio terrori extitere illorūqz p̄s alia ita  
licis i oris: alia occidēte versus ferocib⁹ armis sibi regnū effecit.  
Unde hī occiduas qui occupauerūt terras rite gothi alani tāqz  
et gothis et alani sumit militārib⁹ nōmūati vocari debuissent:  
mūc qui cathalani vocitant. Hī qzuis hoies tūc bello apti fuerit  
mātū etate puto: q̄ vicino et imbelli pīmīxi sanguine: oliz patrie  
morib⁹ oblitis: labioqz mūtato: ab armis dissiderē noscunt: cum  
nulla de illis celebris p̄ orbē p̄ pīsenti resonet fama: piraticā so  
lo pier vitā: que poti⁹ fame offensio qz nutrix est. Hunoz siue hū  
garoz genitricē cē scythia null⁹ dubitat. quoz i principio exi  
dē scythia virūmīlicie p̄ clara efferbuit: i mūc hoc nostro euo gla  
diōlōz cōtrarie gētis supra capita nitet. Vandali etiā scytarum  
sūt gēt: qui post hunos siue hūgaros paternis de habitatioib⁹  
egressi partē mūdi africanā et ecclesiā p̄secuti sunt. tandem multos  
belli scenicieqz post strepitū orbis pte in eadē regnū sortiti sunt.  
Volumere nōn alli marcie frater martin⁹ qui romane hystorie com  
pendium generauit q̄ he tres nationes puta huni gothi et wanda  
livia et adē cēnt generatio: et emsdē fūsſent labii siue lingue tātū  
modo noib⁹ differerēt. Nulla hec rō admittit: nec illi quib⁹ hec  
placuere evidēti suā intentionē documēto probant. Nā huni go  
thos p̄prijs de sedib⁹ expulſent mīme si huni et gothi adē gene  
ratio fūſſent. P̄dēterea gothi priores hunis dū nec hunoz au  
diebat strepitū romano impio infesti fuere. Vandali autē lōge post  
hunoz egressi scyticis de p̄ib⁹ erūpentes vt iā dictū est: africa  
no in agro scdē sibi fecere. Multas p̄ter has scythia gētes suo i  
gremio enītritas fndit: quarū nouissimi thurci cē phibent: qzuis  
nōnulli illos troiano de genere ppaginē ducere: et nomē athen  
cro rege qui troiani bellū feruore ruiture v̄bi auxiliatur: vene  
rat nomē nō thurci sed theuscri recepisse p̄tent. Cū tñ troianos  
ab italis deriuatos etatē mūdi circa terciā frigeas adiſse oras: re  
gnūqz sibi ibidē pariter et troianā vrbē: q̄ mūdo multas pepit fa  
bulas p̄dīſſe: et rursus post illi⁹ excidū: tuz magnū illū enēa pa  
trē et auctore romanoz rerū: tuz vero anthenoz paduane vrbis  
et aquilegie p̄dītorē rursus i italiā tāqz vnde exīſſent rediſſe mul  
te historie tradāt. Thurci vt hetic⁹ philosoph⁹ tradidit i asia tea

24

scythia vltra periccos mōtes et tracontas iſulas ptra acquilonis  
vbera sedes genitrices habuere. Otto aut̄ historicus frisingensis  
eps tradit q̄ imperatib⁹ grecis et regnate apud francos pipino re  
ge: thuri caspias: put aut ſummo pontifici pio multaz historiaz le  
ctori placuit: caucasias egressi portas quid fecerit vicinaz faref  
miferia regionū. Mi antiquū tu in amictu tu vo in armis scythica  
quē eduxerūt de patria tenet modū. Multa de hac gente: deqz  
eius familia ac luciferis illi⁹ ſuccesib⁹ nicolaus ſecundus ſilo p  
breui vſus ad eneā ſenior epum ſcribēs denotauit. Cu aut ad pre  
ſens non de eoz agat reb⁹: id qd illoꝝ framea his noſtris ſeculis  
ſatis nota ſit in orbe me de illis dixiſſe ſufficat.

Argumentum q̄ scythia de qua egressi ſunt huni ſue hungari  
ſit in asia.



Aulū orosiu⁹ et dionisu⁹ alexandrinu⁹ philoſophu⁹ ſupar  
dictos ſequi: idqz q̄ huni ſue hūgari primā in asiatica  
scythia natalis ſoli ſedē habuerūt me referre nō pudet  
Anthonus etiā qui tum ſigibertū tum vincentiū in  
his rebus imitatus est: oēm qz qui mundanarū rerum  
inquantum ſuus cōprehendere potuit ſtilus ſcriem conſcriptit:  
hunos ducentib⁹ venatorib⁹ asiatica de scythia i europā migrasse  
i gothos scythie pribus de europeis deqz ppris illorū ſedibus  
expulſe: deniqz aucta tum audacie tum armori virtute in pa  
nomiam veniſſe: ad alias quoqz nationes teroris manū vt infra  
ſcribetur exteſſe: inane posuſſe creditur minime. Nec priores  
hungaroꝝ hiftorie huic ſentencie ptradicunt: cu hunos ſue hun  
garos primum in perſide tandem in palude meotida cōmoratſe ac  
duce cerua terras in alienas vt ſupra dictū eſt traſimacalle tradat.  
Zeliobrē olim hunoꝝ in asiatica scythie inauentū regē: chroſdre  
perſarū regi contra iuſtinianū romanoꝝ imperatore cum viginti  
milibus hunoꝝ in auxiliū veniſſe romane cōmemorant hiftorie,  
Pius etiā romanus pontifex in ſuis hiftorijs: hunos meotidis  
palude traſimacalle in europaz migrasse: omneqz barbaricem inter  
thanaū et danib⁹ occupatſe tradit. Et rursus idem dicit ſe ho  
mīnem verona ortū qui hoc noſtro euo scythicas lustratſet ptes  
allocutū fuiffe: illūqz libi affirmatſe: q̄ in asiatica scythia ad ortū  
thanaī annis homines eiusdē lingue cum hungaris pannoniam  
incolentib⁹ inueniſſet. tandemqz rediens cum plerisqz ſacre pagie  
pſefforibus viris religioſis de ordine sancti francisci qui lingua b

illoz non issent illac pfectisci et sanctum christi euangeliū cum idola  
tric forent dediti p̄dicare voluisse: sed dñs de mozqua q̄ grece  
p̄fidie subditus est: asiaticos hungaros romane cōiungi ecclesie  
ac sacris imbuī ritibus egriferēs ipsos illac transfire p̄hibuisse.

De egressu hunorum de scythia.

**H**uon igit̄ incarnatiōis dñi tricētimo septuage-  
simo tercio dieb⁹ valentis imperatoris vt dictū est  
et dāmāsi p̄im romane ecclie pape in sexta etate  
sech humi sive hungari i scythia habitādo magnū  
creuerūt in populi: suadētibusqz eis venatorib⁹  
sūpdictis in viuī p̄gregati: occidētales innadere  
regides decreuerūt. ac capitaneos puta bele filio chele de genere  
zemē orto: keme et kadicha fratrib⁹ eiusdez atila kewe de buda  
filis bendeg et de genere kadar eligentes sibi prefeccerūt. omni  
quoqz etiū sive natiōis cōputato: de centū et octo tribub⁹ decies  
centena et octoginta milia de vnaqqz tribu decez milia armatoz  
viroz numerauerūt. hosqz manu vti et hostē si occurreret oppri-  
mere: feminas quoqz illoz ac familiā popularēqz gentē cunctam  
quā secū ducebant pariter et armata extraneo ab insultu tueri  
deputanerūt. Unū pterea rectorē noīe kadar virū sapientē et ad id  
idoneū q̄ lites sopiret dissidentiū: furesqz ac latrones castigaret  
inter se p̄stituerunt: edicētes nihilominus decreto generali: vt si  
rector ipse imoderatā diffimiret sententiā: cōmunitas illā in urretiū  
renocare: errantēqz rectore tun̄ corrige: ac pariter et capitaneos  
dñi veller deponere possit. Edictū etiā fuit q̄ cū res cōmunitatē  
eq̄ sorte et in getes occurreret: ut generali expedito exercitū incū  
beret: vt micro sanguinis aspgne tinct⁹ media hunoz p̄ habita  
cula castraqz defererūt: voxqz subsequeret precomica dicens. Uox  
dei et preceptū cōmunitatis vniuersitē: vt viuisquisqz in tali loco:  
cundē designādo locū: armat⁹ vel qlit pōt cōp.reat: cōmunitatis  
p̄filiū simul et preceptū auditur. Hec p̄suetudo inter hunos sive  
hungaros vsqz ad tēpora geyse ducis filij ducis toxon filij arpad  
imuiolabilit extitit obseruata: et multos generatione de hac ppe-  
tuā rededit in rusticitatē. Nā sanctū erat vt transgressores hui  
in se modi mādati: nisi rationabile assignaret excusationē: cultro  
in dīa per viscera diuiderent: aut i despatis causas vel cōmune  
imisericordit redigerent in seruitute. Hec sanctio alios ex hunis  
plebec perhibent effecisse p̄ditionis. Nam cū vnu et qdē fuerint

generatio: et a quondam humor et mago r vngnimit pcesserit: aliter  
fieri nequisset: vt alter dñs alter seru vel rustic effici potuisset.  
His tandem cōpositis: capitanei supdici cōmuni voto cu omni ad  
hec deputato populo ingētia monētes agmina (non ergo sedib⁹  
soli natal⁹ vacuis relictis: sed illis extraneo ab incursu idonea fir  
matis custodia) quā primum vt supradictū est in venatoꝝ ductu  
transitis paludib⁹ meotidis ac gothis gēte robusta et famosissima  
pprijs de sedib⁹ expulsis: deinde aucta potētia aioꝝ elati nihil  
sibi obstare posse arbitrātes: tanqꝫ tbo vchementissim⁹ oīa euer  
tētcs: bessos ac chumanos: albos tandem sus dalos: dehinc ruthe/  
nos crudeli sub dominatōne ptransentes: in migrā chumaniā q  
nunc moldauia fore eredit: deuenērunt pdomitis nihilomin⁹ in  
transitu ipsoꝝ a Tana flumine vniuersis barbaricis regiom⁹:  
tandem veneſt i pānomiā: et ad ripas aluci titie statua fixerit castra.  
De ingressu humorū in pannomiam: et de bello corundem  
in campo Tarnokwelgh cōmiso.

**H**ec regio olim panis ab vbertate pānomia denominata  
esse traditur: que nunc ab hungaris ipsaz incolentibus  
mutato nomine hungaria vocata: regionū nobilissima:  
famosissimorum animū decursu irrigua: campis pariter  
et montibus mixtum decora: aurī et argēti necnon ceterorum me  
tallorum ac salis peroptimi genitrix fecundissima: terrarum ferti  
lissima: vino abundansissima: silvarumqꝫ et paschorum frequen  
tissima: pro maiori sui parte vndiqꝫ aut ingētium molibus alpiū  
aut potenti fluminum decursu clausa. Hanc regionem plurime  
nationes incoluisse feruntur: et semper potentior superueniens  
generatio agri fertilitate allecta infirmorem aut expellebat na  
tionem aut subdebat. Nam et dacorum populus certam eiusdem  
regionis partem olim inhabitasse: tandem non sine turbatione se  
cessisse: ac relicto pīgū pānomie tellure maritima loca nouerie  
proxima occupasse: et sibi ibidez perpetuā fecisse sedem prohibet  
Conspeta igitur hac regione: omni humorū cēti vterius nō  
incedere: sed cū vxoribus et familia ac armentis bigisqꝫ et taber  
naculis cum quibus de natali solo descenderant terra in eadem  
permanere placuit. Incolebant eiusdem temporibus pānomaz  
longobardi gens aduena: ac almani et italici cū illis: et tetrarcha  
quidam matrinus vel vt quibusdā placuit martinus nomine na  
tione lōgobardus: de sabaria oriund⁹; tun eidē regioni tū vero  
b ij

mesie achaie vtricqz tracie: dalmacie: macedonie: de romanorū  
gratia perat: homo armis bellicis informatus. His cū immensaz  
multitudinē ignote gentis intra sui dñiū limites penetrasse et ad  
rippā Licie caltra posuisse: manūqz in direptionē rerū sui populi  
extendisse audiunt: totus p̄tremuit: nec illos sui regimis cū gente  
aggrede ausus fuit. Romanoz igit petunt auxilium. Eadē tempe  
state detricus de verona natione alman⁹: romanoz principū de  
voluntate oī germanie p̄sidebat. Iste detricus per romanos in  
matrini auxiliū delect⁹ est. Quāobrem detricus p̄gregato ingēti  
germanico italicōqz ac aliarū p̄mixtarū gentiū exercitu descēdit  
in pannomā: et in zazalom castramētatis est. de hinc ad ciuitates  
potentianā vbi matrin⁹ p̄gregata longobardoz multitudine resi  
debat venit. Erat enī hec ciuitas vt quidaꝝ aiunt latinox ad lit⁹  
flumis danubij inter thetem et zazalom situata. Ad quā cū venit  
detric⁹ cū matrino p̄siliabant: si transito danubio hunos in illoꝝ  
descensi et tabernaculis innadere deberent: vel ad cōmittendū  
bellū aliū competente locū eligerent: q̄sqz modis cū tam ignota  
gente in p̄fictu esset seruand⁹. Hac igit p̄filij disceptatione inter  
detric⁹ et matrin⁹ diuti⁹ p̄tracta: humis eosdez p̄trarias ipsis res  
disponere ignotū erat mīne. q̄re magna pte sue gentis ad plūm  
disposita: ceteris in p̄meno descēlu , p̄ custodia rerū remanentib⁹  
venerūt secus danubiu. Quos licet detric⁹ et matrin⁹ sibi p̄pin/  
quos esse sciant: non tñ illos, ppter interstantiā danubij timebāt  
cū eos oīno nauū carere seirent suffragio. Ducebant igit q̄etas  
noctes. nec quippiā hostē tanto flumine a se disiunctū metuebāt  
Huni vero plurima qui iā flumia post discessū ipsoꝝ a scythia in  
vtric⁹ officio transiatare assuererāt: noctis tenebroso subſilētio  
vtribus eisdē inflatis se illorū nauigio cōmisserunt. Transiata  
itaqz infra sicambriā danubio in ea pte vbi nūc villa kelenfewld  
locata est ( ppter qđ et eadē hoc vocabulo denoiata fore dicitur )  
irruerūt tandem hostilē sup exercitū in campo secus ciuitatē poten  
tianam: quē illa sua intra membra capere non poterat: in tentoriis  
quiescentē. Ingens exuberat vociferatio: cedesqz maria cōmit  
tur. Nā matrin⁹ et detrici exercit⁹ ex subita inuacione attonitus  
nedum in sui defensionē armis vti valeret verū ad quā partem  
fugere deberet ignorabat. Perimebātur ergo per hunos velut  
errabunda pecora: nec illis quepiā fuga vitā redunebat. Quare  
omni ea parte lombardici pariter et almanici ceterarūqz gentium

exercitu que extra muros ciuitatis erat fuge int̄cta: et per hunos  
crueliter trucidata et deleta: huni postq; dies illuxit in campo  
tarnokwlg descendens. Detric⁹ aut̄ per hanc invasionē admodū  
turbatus: vna cū matrino et residua pte exercit⁹ q̄ tum in ciuitate  
potentiana tum vero in castris ad zazhalom cōstituta erat irruit  
sup hunos. Bellū igitur cōmittitur acerrimus hincinde cadunt  
cadavera mortuoz magna strages fit pte in vtraq;. Solis tandem  
circa occasū: hunis tum pcedentis noctis insomno tum ptimus  
belli laborib⁹ fatigatis: romanoz exercit⁹ fit supior. Sed cū non  
minorē qz huni accepisset stragē illos fugientes psecutos ē mimic  
Illi quidē fugiētes trānsitatō rursus danubio puenere ad suos



In hoc prelio kewe capitaneū interisse: de hunis quoq; centū et  
vigintiqnq; milia: ex detrici vo et matrimi exerceitu demptis illis  
quos nocturna in tentorijs pugna peremit ducenta et decē milia  
corruisse: antiq hungaroz tradūt historie. Alta vero die detric⁹  
et matrimus cede gentis eoz pnumerata: timentes ne altera vīc  
similes fierent victores: vt tantū pprijs rescrutatis plomis soli si  
possent in castra redirent: cū cuncta ipsorū exerceitus residuitate  
versus Tulnā ciuitatē pcesserunt. Nec ciuitas nro eno ducam  
austrie subiecta est: et tres rastas distat a wienna. Illa aut̄ ciuitas  
ea tēpestate erat latinox: interq; ciuitates pānomie computabat  
Eū aut̄ huni hostē retrocessisse cognouerit: ad campū certaminis  
sunt reuersi. cadaveragz suoz et kewe capitanei recolligētes more  
scythico iuxta stratā cōmūnē decēti cū honore pdigne tradidēt  
sepulture. et nihilomin⁹ tante rei ppetua p memoria ibidē statuā  
sine columnā lapideaz solennē erexerūt. locumq; illum kewoza

b ij

vel kewehaza vocauerunt. Nostra quoqz etate locum cundem  
corrupto vel mutato vocabulo: prout id apud hūgaros fieri so-  
lēt: keazo appellari haud absurdum est arbitrari.

De bello ad locum qui kesimawr dicitur cōmiso.

**Q**uit hec humi sue hungari: animositate armorūqz di-  
rectione romani exercitus experta: renouato exercitu-  
ptes pānonie transdanubiales inuaserunt. illis ob-  
tentis ac sub iugum redactis: totaqz familia in eosdē  
transducta: versus Tūlnā ciuitatez vbi ipsoz hostes  
gregati maneabant, pcesserunt. Detricus vero et matrin⁹ cū oī  
apparatu romani exercitus quē h̄e poterant in campo kesimawr  
illis occurserūt. Aceri ergo p̄cursu mutuo ambo hostes p̄trarias  
irruerūt in turmas. Huni vero magis mori qz pugne cedere pre-  
optantes: scythica cōsuetudine clamo res edentes horribiles: et  
timpana pullantes: omni armor̄ genere maxime innumerabiliū  
emissio sagittarū in hostē vtebant. Turbatis ea, ppter vndiqz  
romani agnibus: huni maximam in illis cedem efficiebant.



Post bellū tandem manū inchoauit: et horam usqz nona acriter  
mūne p̄tinuatū: roman⁹ exercit⁹ decim⁹: post imensam sui stragē  
terga vertit. Quos huni insequentes in sorte ⁊ vindictā suor̄ per  
illos in capo tarnokwlgie occisor̄ acriter pīnebant. Ecce p̄lio  
in hoc matrin⁹ hunor̄ ense interfecit⁹: et detric⁹ sagitta in fronte  
vulnerat⁹ tāti sanguis eusūt dilunū. Qui⁹ tandem sagitte truncū  
ipse detric⁹ v̄bē ad romanā dignitatis impatorie in curia, p̄ do-  
cumento certamis per ipm cū hunis cōmissi in fronte detulisse: ⁊  
ppter hoc imortalitatis nomē usurpasse narratur. hungaror̄qz  
in ideomate halathalon detreh dici meruit p̄item usqz in diem

**H**inc detricū galcā quandā hūsse: et illaz q̄nto magis deferebat  
tanto maiori claritate resulſisse fabulant. In hoc quidez p̄lio ex  
hūnis q̄draginta milia: necnō illoꝝ capitanei: bela: keme: et kady  
cha cecidisse dicunt. quoꝝ t. andē capitaneoꝝ cadaucra ipsi humi  
ad statuā memoratā detulerūt: et ibidē p̄digne tradidēt sepulture  
**Q**uāti aut̄ romano de exercitu corruerūt. p̄ coimpto valet dicere  
nemo. sufficit tñ certamine in hoc tantā ipsos cladez accepisse: q̄  
p̄ amplius illos p̄tra hūnos p̄gregari nullus oīno hoīm gluadere  
potuit.



*De electione Atile in regem: deqz illius moribus et armorum  
gestis in quibus in hostem vtebatur.*



Um p<sup>o</sup> hec pacifica possessio[n]e p[ro]nomico regio[n]is  
potiti: d[omi]n[u]s incarnationis q[ua]dringentesimo p[ro]mo  
ab ingressu vo[lo] co[lo]r in pannoniā anno vigiliū  
octauo: ceteris capitaneis ut sup[er] dictu[rum] est vita  
functus: Atila dūtaxat qui hungarico idem  
ethelc[on] dictus est et buda fratre eiusdē sup[er]mu[n]en-  
tibus: cundez atilā sup[er] se vnamini voto piter et  
cōsilio regia dignitate extuleſt. Lopetebat huic  
homini hec di[sc]i[pl]inas: cū oīm huior[um] paci fuerit inge[n]io: robore  
quidē animi: et labo[r] toleratiā: disciplinaq[ue] rei militaris ac indu-  
stria: et ambitione: oībus sup[er]ior. in hoste fallendo infidijsq[ue] oppri-  
mendo: ac dolis struendis: versut[er]: et p[re]calidus. corpore strenuus  
animo fortis piter et audax: in voluntate quidē magnam: et in  
plijs astutissimis: psona egregiā: pectorē et humeris latus: colore  
teter sive fuscus: intitu austerus. barba quidē longā deferebat.  
venerens quoq[ue] admodū fuisse tradit. Atila principatu adepto  
tanq[ue] regio de germine natus oīa sui regimis ne gocia serie per-  
optima et gloriola cōposuit. Nam se expeditionēq[ue] suā armis po-  
litis p[re]minuit. multa quoq[ue] unguem: machinas videlicet et cetera  
tormenta ad frangendas ciuitatū: et castro[r] munitio[n]es p[re]parare  
piter et adaptare fecit. Decē p[re]terea falcatoru[m] currū milia hūisse  
fertur. et cū his suō vbiq[ue] exercitū munebat. Tabernacula quidē  
ac papilio[n]es et tentoria illius iuxta diversarū regionū ritum et  
p[re]metudinem varijs modis p[re]texta h[ab]ebat. Ex quibus vnum pro  
psonalī eiusdē residētia sericeis p[re]textū de pānis: auroq[ue] splen-  
denti ac lapidib[us] p[re]ciosis intermixtū adornatū: et tam mirifice  
punctum et solidatū fuisse tradit: ut extendentib[us] illud et recolli-  
gentibus faciles p[re]beret labores. Columnae vero eiusdē tentorijs  
auro ductili fabrefacte: in illarū iuncturis lapidib[us] adornate p[re]ci-  
osis fuisse dicunt. Sua etiā maristalla quā suis exercitualibus in  
expeditionib[us] deferebat: pro maiori p[re]te de purpura ceterisq[ue] sc-  
riceis pānis erat p[re]parata. Nec licet diversarū regionū equorum  
genere sepi[er] fuerit repleta: nō tñ larg[us] princeps illorū gaudebat  
de pluralitate: filios tum principib[us] exercitū sui: tum vero suis  
militibus abundanter distribuebat: in tñ q[ue] aliquā duos vel tres  
p[ro]prio eq[ua]tandi pro vsu vir h[ab]ebat. Selle quidē et ceteri eq[ua]tandi

apparatus multo resplendebat auro & gēmis. Quidam quoqz tuim  
vero coquaria vasa aurea fuisse dicunt. Thalam⁹ quidē & itratū  
regale quib⁹ suis in expeditionibus ppter vitaſ pro quiete: nō  
sine auro gēmisqz ac ceteroz preciosoz metalloz genere erat: in  
tm qz ambasatores extranei illius cāpētria dū veniebat ad ho-  
spitium: eadem pspicientes: his a quib⁹ venerant redeentes mira-  
bundi referre non valebant. Iste rex non tm in his: sed in cūctis  
seculi pompis abundans et gloriolus erat. Quāuis etiā ſeuerus  
fuerit peregrinus: nō a nationib⁹ suaz ppter liberalitatē multum  
diligebat. Confluebant enī ad illū mundi de cardinib⁹ bellum  
quoqz cure erat extranee nationes. quibus ille in magna rerū di-  
ſtributione liberalitez r̄idebat. In expeditione vero iua decies  
centena milia hunoz extraneas ppter nationes qz immumerabiles  
erant h̄re perh̄bet. Et cū viuis de ipſis decies centenis milibus  
bello vel morte deficiebat: alter in illi⁹ locū mox dirigebat. No-  
lebat enī tant⁹ princeps vt liuis exercit⁹ qn̄cunqz ecupsum pate-  
retur. Arma quidez tū: ricia hunoz de scythia ſecū apportata ex  
corio ferroqz desuper polito tunis ferunt. Arcuſqz & lagitt. s ac  
lanceas pacutissimas ad offendendū hostez gestabant. ac clipeos  
vel ſicuto tecti: cultroqz ad femur accincti: vultu horr. d.: barba  
crimibusqz in dispositu: pellib⁹ vestiti: cūcto populo terror ppter  
et formidin erant. Ipse quoqz atila rex qmuis ad ſubiectas ſibi  
gentes liberaliter fuerit: ppter innatā nō ſibi ſeueritatē ſuiqz intuit⁹  
austeritatē a ſuis numis tuncbat. Huius quoqz bellicis, pſigimis  
tum in ſicuto tū in vexillo auis imaginē ad modū aſturiſ depicteda  
coronaz in capite h̄ntem gestari faciebat. Hec quidē inſignia p̄r  
hunos h̄ne hungaros vlcqz ad tpa ducis geysc filii ducis toxon  
geltata fuere. Tylul⁹ aut ſuus hanc formā p̄tinebat. Atila filius  
bendekucz: nepos magni nemroth: nutrit⁹ in engadī: dei gratia  
rex hunoz: medoꝝ: gothoꝝ: danoꝝ: metus orbis & flagelluz dei.

Quō rex Atila Budā frēm ſuum ſui regni effecit particeps.  
Oſtqz aut̄ atila in regie dignitatis gloriā ſublunar⁹  
extiuit: romanaqz deſtitit ſe, ptegere man⁹: ipſe atila  
ſedē ſibi in ciuitate ſicambria ſuperius noīata elegit  
Landē ex inata ſibi ambitione vicina pſtituit una-  
dere regna. Quāobrē ne ipſo abſente hostiſ qppiam  
ſuo in dominiō efficeret man⁹: Belā frēm ſuum ſui  
regimis effecit particeps. & illū a flumine Titie vlcqz ad amicin-



Tanai sup vniuersas barbaras sibi subiectas natiōes p̄incipē et  
rēctōrē constituit. Post hęc sue potentie fama vndiqz diffusa: et  
validis nationib⁹ ad illum p̄currentibus: p̄uincias circūstantes  
mesiā scz ac achaiā: macedoniā: et vtrāqz traciā invasit. Tulerant  
enī he regiōes matruoꝝ p̄tra hunos auxiliū: et regi atile p̄terea  
catōez qz primū inuadere cure erat. Quib⁹ tandem regiōnib⁹ rex  
atila perdomitus: et sub ingū sui p̄ncipal⁹ redactis: victor redit  
sicambrīā. Hęc regi atile victoria multas orbis p̄tes diffusa:  
marciānū romanoꝝ et totius orientis imperatorē territauit. Nā  
statum postqz tantarū terrarū atila triumpho est potit⁹: tunc ne  
co magis sui imperij penetraret ad interiora: cū psis qui tūc illi⁹  
fines acriter purgebant trengas fecit. Hęc etiā regi atile sorte  
maxime p̄tes mundi pulsate: multe natiōes: potissimum ille quarū  
direptio rerū animi erat: sponte illi se subdiderunt. Inter quas  
waliner orientalū rex gothoꝝ nobilissim⁹: ardariculqz gepidaꝝ  
rex famosissim⁹: p̄terea marchomami: sucui: sgnadi: eruli: et turigi  
populi ex inata militie virtute perstrenuit: regi atile in seruitutez  
pariterqz et societatem sponte se dederunt.

De memorabili et magno Atile regis bello in campis cathala  
nicis cōmiso.

**R**ex igitur atila tantarum superb⁹ imperio nationum:  
tantarūqz virib⁹ fretus gentiuz: oia que cogitabat se  
facile p̄ficere posse arbitratuis est. Quare vt dictū est  
in sicambrīā rediens: cunctis sui domini p̄ncipib⁹  
solemnez curiā celebraturū: p̄mulgare p̄cepit. Edicto  
igitur regio magnas circūstantium regionū per p̄tes diuulgato:  
et ipsa curia multoꝝ aduenarum nobilium aduentu tunc escente:  
tandem detric⁹ de verona qui prius hostis erat: regi beniullen-  
tia pariter et liberalitate auditus: cum multis germanie p̄ncipib⁹  
ranti regis venit in curiā: et nō min⁹ ceteris se illi exhibuit gratū  
et familiarē. Rex vero atila multa liberalitate illi ceterisqz princi-  
pibus cū illo existentib⁹ r̄ndit. Cum igit detric⁹ p̄ncipē erga se  
benioulū esse sensit: p̄suasit illi vt regiones occidētales romano  
imperio subditas inuaderet. Aiebat enim qz oīm armorū essent  
destitute p̄sidio: et si rex illas aggredereſ: non sine magni honoris  
noīe exinde rediret. Quapropter rex atila p̄ filio detrici ductus:  
ingentē mouit tum sue tū extraneę gentis expeditionē. Egressus  
tandem de sicambrīā pruno illiricos dicit inuasisse. Deinde omni-

pene germania pugnata: ac cunctis ciuitatibus et castris que oce-  
currebant subuersis: intravit tandem in regnum Constantie. ubi  
rex sigismundus eiusdem terre princeps circa Basileam in agno  
cum exercitu illi dicitur occurrisse. Quo per regem atilam cum  
omni expeditione sua contrito et fugato: post hec dum idem rex  
sigismundus ad arcendū hostem se viribus imparem vidit: atile  
dominio cum omni sua se subdidit gente. Deinde rex atila secus  
renum transcedo Argentinam ciuitatem munitissimam quam  
romanorum cesar nullus expugnare potuisse traditur obsedit: ex-  
pugnauitque et cuncta que in illa erant diripiunt. ac muros illius in  
multis locis diruere fecit. ut cunctis intrantibus in illam liber et  
sive difficultate preberet introit. edicens nihilominus firmissime  
ne illius murus rege ipso viuente quodocunque repararetur. vt  
non argentina sed propter viarū pluralitez quas in muro illius  
fecerat aperire Strasburg vocari deberet. Deinde amoto exer-  
citū: luxonium: bizantium: chaloni: masticon: ligonez: burgundiā  
et lugdunum: ciuitates munitas ac fortes opibusque et viro dūties  
expugnando dirige ac humotenus destruere fecit. Tandem per  
omnes gallias discurrendo oīa euertebat. nec aliquā ciuitatem  
vel castellum aut eppidum a manu illius quicquid tutare potuit  
munitio: sed velut scena quedam tempestas in igne et gladio oīa  
sumpsit. Inter hec ignorabat rex atila ethum romanū patriciū  
cum innumerabilibus occidentaliū nationum copiis ad gallicū  
subsidium aduenisse. Terciam ergo partem sui exercitus contra  
soldannum in uram mon denominatum principem potentissimum  
qui tunc gallicie dominabatur destinavit. Quos dum soldanus  
contra se venire persensit: cum esset ad cōmittendum cōfictum  
imparatus: de vrbe fibile fugiens ante illos brachio maris quod  
strictum sibile dicitur trānsiuvato in marochiam se recepit. Atila  
vero rodano flumine tenus progrediens et omnia demoliens:  
tandem vrbe aurlianam obsedit. In cuius obsidiōe patriciū  
predictum contra se armari gentesque cōducere audiuit. Ne igit  
wille gothi id est gothi occidentales in gallis manentes: ipsi pa-  
tricio imigerentur: sibiique ex hoc hostilis manus granior fieret ti-  
muit. Quanobrem astutia quadaz amicum gothis se simulans:  
ad theodoricum illorum regem nuncios destinauit. et se cum illo  
amicū seruare velle: tantummodo cū romani sibi agere debere  
intimauit. Ethus vox patriciū in hac re atila solertia prīns regē

theodoricū adortus est. illiqz antiqz hunoz inimicicias quas in  
suam gentem in eiusdē de p̄prijs sedibus expulsione intulerant  
reducens in memorā eundē ab atile amicicia discindens suam  
p̄traxit in societatem. Atila aut cogitans quanto magis differret  
bellū tanto magis munica man⁹ augmentaret: qua, ppter aureli  
ane cunctatis ab obſidione suis copys remotis: vt hostez minus  
p̄mptū adoriret: illac vbi hostis manebat accelerare festinabat.  
In transītu aut cum quidam heremita vite idonee in montium  
abruptis repert⁹ i ad atilā regē adductus: q̄qz futura predicere  
sciret accusatus fuisset: rex atila illuz humanae ſuſcipiens ſuarum  
rerum euentū ab illo ſciscitar⁹ est. Ille multā post taciturnitatē  
infesto regi dixit. Maxime princeps hoīcm ignarū diuinā cogis  
exprimere voluntatez. Quid putas in me esse de celeſtib⁹ qui  
vermicul⁹ ſum terre? Sed vt a potentia dei mei quē tu ignoras  
quēqz pſequerifte nihil tenere: aut me tibi de futis dicere aliquid  
non posse arbitreriſ: magis vt deberē in lingue ministerio diſſo  
lutus ad te hec verba facio. Tandē inquit. Deus oipotens qui  
tantarū gentiuz regit imperiū hac vice ſuc auſteritatis gladiū  
tuas dedit in man⁹. Tu enī es flagellū dei. i tua ſenectate a ſua  
declinantiū iuſticia impietatē ipſe de⁹ corrigere voluit. accipiet  
tū hunc gladiū a te dū volucrit i illū alteri tradet. Ut autē ſcias  
bello cūcta vincere non huamitatis ſed diuinitatis eſſe potentia  
hac vice romanis phio inferior eris. non tū infra tps tibi pſixum  
tuis de manib⁹ pſecutionis gladius cadet: nec tuū hac vice oino  
extinguet imperiuz. Stupefactus admodū rex atila in heremite  
relationis: illū amouens ac ſub custodia teneri p̄cipiens: vniuer  
ſos auruspices i diuinitatores quos ad adiſtar paganoz magna  
futuraru rerū dicendi pro ſpc ſecū deferebat ad ſe vocari iuſſit:  
i illos ſi heremite ſequerent iudicia téptauit. Illi quidē exiſt pe  
coz vt barbaroz erat pſuetudis, pſpectis: aliarū enī rerū ad id  
idonearū ſcrutinijs diligent exaiatiſ: dicta heremite approbaſt.  
nihilomin⁹ tū p̄trarie p̄tis ſummu duce in phio eafurū predixerit.  
Rex atila cū oīm principū eſſet ſupbiſſim⁹: oia que p̄dicta erant  
in ſe p̄tingere qz fuge pſidio ſe i ſuum populu ſaluum efficere p̄  
optanit. Heremita tuum p̄tuberma atile tū munera refugieſt per  
atilā in pace dimiſſo: ipſe atila cū cuncta ſua expeditione cathala  
nici agri vbi roman⁹ p̄gregat⁹ erat exercit⁹ deuenit. inuituſqz  
caſtris curru ſalcator⁹ hostez expectabat. Sed cū chiū patriciū

multo extranearuz nationū presidio gaudere audiuit: mox illum  
terciam partem sui exercitus contra Soldanum misisse penituit  
Astutissimus princeps adiumenta occasiōe a patricio sub pace si-  
enda inducias pugnandi petebat. non ut terga verteret sed ut  
dimissa sui exercit⁹ pars interum ad illū remearet. Egnouit pa-  
tricius regis atile astutiā: et inducias se daturū negauit. Ingenti  
enim tum romani exercit⁹ tum vero extranearū nationū armata  
expeditione gaudebat. Antīq̄ enī hungaroz historie cū illo decē  
reges occidentales cū cuncta illorū potentia fuisse tradunt. An-  
thoninus vero i sigibertus prefatu gothoz regez theodoricum.  
Burgundiōes quoqz ac alanos: francos cū rege ipsoz meranco  
saxones: ripariolos: lambriones: sarmatas: britones: luterianos  
ac pene oēm populum solis ad occasum manentez ethio patricio  
auxilio fuisse. atilā vero regez cū quingentis milib⁹ de pannoma  
egressuz extitisse suis posuere i chronicis. Et q̄zis ipse atila dñi  
nationib⁹ p̄dictis admodū turbat⁹ fuerit: tñ quia supremū ducē  
hostilis exercit⁹ in p̄lio moriturū p̄direc̄rant: dc interitu ethi⁹ pa-  
trici cū ille totius romani exercit⁹ esset dux cogitabat. Nā illius  
necez cū sibi supra oēs molest⁹ foret p̄maxime optabat. Hac ergo  
intentione atila etiā cum interitu sui populi bellū cōmittere non  
formidabat. Conuenient iḡe vterqz hostis in capis cathalancis  
qui in longitudine ducēta i latitudine septuaginta ad miliaria  
extendi phibent. Et dū sibi distarent leuib⁹ vii sunt certainib⁹  
Tandē ventū est ad locū vbi certainen amplius diffirri neq̄bat.  
Atila vero rex tum heremite tum diuinatoz responsa pre mente  
ferēs: de exitu belli dubius occasionē dedū vt hostē maturo die  
pueniret. vt si viri armorūqz inferioz esset p̄sidio: saltē supue-  
niens nox illi adiutorio fieret. Quapropter aduerserante iam  
die oīs multitudo vtriusqz pris cōmota est. Concurruntqz hinc  
inde fortissime nationes. bellū inchoat asperrumū: quale vir ylla  
narrat historia. clamorib⁹ turbaruqz ac timpanoz resonantijs et  
ensū tinnitib⁹ alta resonant aera. multa milia hominū hinc unde  
p̄strantur. Disqz illa campi planicies cadauerib⁹ adeo repletur  
vt necesse esset pugnantib⁹ sup occisoz corpora decertare. Tāta  
ibi hoīm equorūqz multitudo corruisse: tantusqz sanguis effusus  
extitisse tradit: vt riuius exigui momenti mediū certainus de-  
currens p campū: ex hoīm equorūqz occisoz cruce tantū ini-  
datiōis cepisset incrementū: q̄ cadauerā secū traheret p̄emptor



Lecidit in hoc prelio rex ille gothorū prestantissimū theodoricū inter fortissimos hostiū cincos interfactus. Preterea ex vitraqz parte centum octoginta milia hominū per historios qui bello de hoc scripsere quasi una vocis consonantia in hoc turbine belli perisse traduntur. Et quās in chronicis hungaricis atilā victorē fuisse: ceterosqz reges qui ethio patricio in subsidium venerant: audita morte regis theodorici fugisse posuerit: sigibertus tñ ac anthonus i quasi uniuersa romanorū opera historiarum: atilā bello inferiorē fuisse narrant. Dicunt enim sigibertus et anthonus: qd cū diu equo marte hostem inter vitragz pugnatū fuisse: tandem exercitus atile cessisset: et se plaustrorū inter munimenta continxisset. Sequenti vero die thorismundus theodorici regis gothorū filius qui cum patre dñr. hunos pugnatū in subsidium patricij venerat: patris mortē hunorū sanguine vnde dicare: atileqz castra cū suis gothis expugnare dispositus est. Qd postqz atile intonisset: idem dum oīno de victoria iam desperaret: de equinū sellis strucimē cōponi iussisset inquiēs. si hostem pūalere videbitis hanc ipse strucimē ascendā: vosqz ignem supponite. Elegi etenim poti⁹ a vobis qui mei estis cremari qz hostiū gladijs interire: aut captus qui rex tantarū sum nationū in manus romanorū vel gothorum deuenire: et illis ludibrio fieri. Ethus aut patricius thorismundi voluntatis p̄scius: timebat: ne delecto atile exercitu ipse thorismund⁹ victoria supbus illi cui nūc auxilio est hostis fieret: armagz in romanos vertens illos de facili opprimeret. qua p̄pt thorismundo quasi de rebus sibi necessarijs p̄culens ait. Thoris munde. et patrē vindicare et hostē opprimere cū ad hec vnanimi

voto p̄gregati sum⁹: esset optim⁹. sed cū paterna tuaq⁹ obsequia  
anim⁹ meū in bona voluntate tibi annexerūt: velle tibi de tuis  
reb⁹ admodū placentib⁹ aliquid psuadere. Scis etenī genitorē  
tuū iam vita esse functū: ⁊ te germanū domi h̄c hoic regnādi  
peridoneū. nimeo igit⁹ ne audita morte patris regnū sibi usurpet  
Tu quoq⁹ si hunos aggredieris: qui heri vicisti cū belli dubi⁹  
sit exitus) hodie vinci poteris: ⁊ post hec fractis virib⁹ domesticū  
gerere bellū tuo germano impareris: acerbisq⁹ tibi cū tuis q⁹  
cū alienis erit dūcāndū. Age igit⁹ ⁊ festina: vt pot⁹ puenias q⁹  
prenemaris. Thorismundus q̄s salubre ⁊ sibi necessarium ethi⁹  
amplectes p̄silium ita putauit faciendū. Quo abeunte residuus  
romanis exerceit⁹ sumil cū auxiliarijs disp̄lus est. Tercia quoq⁹  
pars exerceit⁹ atile q̄ huic bello interesse non poterat: ipso viuēte  
pannoniā redire ansa fuit munq⁹. Sed ibidē cathalanicis in oris  
p̄nāisse: ⁊ eiusdē terre incolatū recepisse. ipsos aut̄ hunos quos  
rex atila p̄tra soldanū destinauerat p̄ter extraneas natiōes sera/  
ginta qnq⁹ milia fuisse: ⁊ horū quidē capitaneos ipsoz lingua hi/  
spanos vocatos extitisse: ⁊ exīde hispaniā nomē accipisse tradūt

Quomodo Atila rex flagellum dei se vocari iussit. ⁊ de de/  
strukione remensis ciuitatis.

  
¶ Hec rex atila cum vidit romanorū exercitū dilabi  
maiori seu ritate intumuit: arbitratuſq⁹ amplius ro/  
manos cū illo p̄grede non audere dixisse ferit. Stella  
cadit: tellus tremit: enī ego malleus orbis. Seq⁹ myta  
heremite dicū flagellū dei iussit appellari. Tandem  
tantas belli post fatigatiōes in campo prelij supradictio aliquos  
per dies cōmoratus est. Deinde mouēs agmina (populus emi ad/  
huc restabat infinitus) iterū maiori cum rabie gallic ciuitates ag/  
gressus est. Demū igitur ad treacas venit ubi sanctus lupus erat  
episcopus. hic cū atila appropinquare audiuit: pontificali mox  
indutus habitu cū omni sui cleri ceteri illi obuiaz processit. Lūq⁹  
corā illo venisset ⁊ ad illū admis̄sus fuisse: ait episcopus. tu quis  
es qui terraz dissipas ⁊ conculeas? Eui atila. ego sum inquit atila  
rex hunorū flagellū dei. Ad quam vocē sanctus lupus ep̄scop⁹  
portas ciuitatis iussit apire. ⁊ ad regē ait. Bene venerit flagellū  
dñi mei. Introduxitq⁹ illos i ciuitatē. Illi vero aut̄ humanitate  
ipsius ep̄scopi exigente: vel vt quidā volunt dimino obumbrare  
numine absq⁹ cuiuslibet offensiōe mediā transierūt per ciuitatē.

Deinde in tholosanā venit ciuitatē. in quam per ciues eiusdem honorifice & summa cum laude suscep⁹ est. ppter qđ ciues ipsi tuz in psonis tūqz in reb⁹ gratis illus meruerit. Post hec remensez ciuitatē vrbem galloꝝ capitale obſedir. Ingentez enim rex atila hanc ptra ciuitatē pceperat iram: ppter ea qđ ciues eiusdeꝝ illi in cathalanicos campos cuncti vehementē resistiterant. Depopulata igitur vniuersali illi circūstante regione: acri illā obſidione circū uemens: adhibitis cunctis tormentoz generibus: qđ sua ducebant expeditio: muros illius diruere faciebat. sagittarioꝝ pterea mul titudo menia illi⁹ densissimis sagittaz casib⁹ inundabat: ita qđ ne dū homo ibidē sui ad ptectionē affistere: verū & minutissimā sine vulnere amicula illac euolare non valuisset. Erat ciuitate in hac ep̄us sancte vite Nicasius noīe vir maximis insignis virtutib⁹: et sororē entropia denotatam virginē specie & forma preclarā habebat: que suaz deo dedicauerat pudicitia. Iste ep̄us simul cum sorore affiduis tpe obſidiois vacabant orōnibus. Acrius igitur humis ciuitatis expugnationi insistentibus: cū in seri ciues nullā salutis op̄e: sed tanti discrūnis solā mortē esse redemptricē p̄spicunt: lacrimātes cū magis tūqz suspirijs ad sanctū dei eucurrent: illāqz in orōne repertū his verbis pulsauere. Subueni inquit p̄f sancte subueni: aut p̄sule nob̄: si gentiū seruitute te subiciam⁹: aut p̄ fide proq̄ ciuitatis salute vslqz ad interemptionē decerte: miss. Et si aut̄ dei ante hec ex diuina reuelatione vrbē penit⁹ sub uerendā fore cognouerat. De orōne igit̄ eleuat⁹ quasi de graui somno euigilasset: cimb⁹ cū magna p̄statia ita r̄ndit. Indignatōꝝ hanc iusto dei iudicio vñs scelerib⁹ exigentib⁹ vía sup capita p̄ notatā nō ignorauit. qua. ppter flagella dei qđ ipsimet p̄uocauim⁹ patienter & non iniuiti sub bona spe et deuotissime etiā cū mortis periculo suscipiam⁹: vt ipsa mors tm̄ corporis sit suppliciū: eterne aut̄ vite fiat remediu. Attende me pastorē vñm. si ipse pro illo qđ suaz me p̄stituit pastorē ouū ad mortē parar⁹ sum: & vos si oues meo estis de ouili qđ cognoscet pastor: vñm imitari pastorez non negligatis: sed pati sitis oia qđ occurrit pro amore xp̄i tolerare. sic em fr̄s carissimi itur ad astra. Instanti⁹ igit̄ nō tm̄ p̄ corporū eliberatione: quantu pro aīarum qđ illecebrosa vita polluimus: salute. p̄ inimicis quoqz nr̄is: illoꝝ tanqz amicoꝝ salutē optātes ore⁹. His verbis vir dei ciues vslqz ad mortē fbatos p̄solabat Nec min⁹ sciā v̄go entropia expansi in celū manib⁹ ciues ipsos

ad suscipienda instantes martirij coronam animabat. Inter hec  
 huius dissolutis ciuitatis munitionibus per ipsam ciuitatem discen-  
 rentes furibundi omne viuens quod illis occurrebat gladio vasta-  
 bat. Nicasius vero episcopus simul cum eutropia torore sua ad  
 valvas basilice gloriosissime virginis Marie: quā idem vir dei  
 in arcem sedis episcopalē eiusdem ciuitatis sedauerat: hymnis  
 et cantis spiritualibus vacantes cucurrerunt. moxque ut ferratas  
 acies sanctus presul vidit: manu silentium indicetis ait ad illos.  
 O divine voluntatis ministra fortitudo: quare contra naturam  
 humane conditionis victoram vestre dignitatis sensum am in-  
 rabiem conuertitis. Verus namque quondam nobilium bellatorum  
 iuris tytulus subscriptus erat: humilibus parcere: et debellare su-  
 per hos. Ecce plebs christiana deo suo hamilis et deuota: vestris  
 in conspectibus prostrata: usque ad mortem obediens veniam petet.  
 Si enim oves meas persecuerante impietate queritis: me primum  
 pro ipsis victimaz diuine maiestati libate. His dictis: cum pater  
 sanctus rursus ad orationem prostratus hunc versiculū diceret:  
 adhesit pavimento anima mea: continuo gladiatori sequitur ictus  
 et vir dei capite truncatur. Non ergo ab ore decollati verbum  
 sanctitatis deslitit: sed immortalitem quam semper optabat impe-  
 trauit dicens: misericordia mea domine finis verbū tuum. Sancta autem  
 vira eutropia videns circa se omnem impietatis iliorum senectu-  
 tam mitigatam: et suam pulcritudinem quasi paganorum litiibus  
 cognoscens reseruari: malens mori potius quam illis assentire: et in  
 illorum contubernio vivere: ad interfectorēm episcopi ait. Deu-  
 tyram infidelis magnū dei virum indignis manibus ingulasti  
 et me tibi abundantiam reseruas: propter quod diuina iam te sen-  
 tentia dimitat. Et mox his dictis nō feminca virtute: sed diuina  
 uirtute: saltu repento in illum insiliens: raptis illius palpebris:  
 oculos eius vindex emulsi: et continuo gladios persequentiū in  
 se pronocauit: ac cū fratre ceterisque sibi adherētibus illico pakenā  
 martirij promeruit. Traditur etiam in quibusdā historijs quod post  
 completā martirij cedem: hūnos ipsam ciuitatem depopulantes  
 terror subitus invaseret. vidissent enī quasi acies celestes dum  
 cantes. ipsa quoque basilica horribili sonitu reboasset. pppter quod  
 ipsi hūni relictis ciuitatis spolijs aufugissent. Post hec ipsa ciui-  
 tas diu absque homine solitaria: angelica sub custodia: simul cum  
 martyrum corporib⁹ permanesset. ardentiaque luminaria in nocturnis

obscuritate a remotis visa. cœlestis etiaž cantus armonia auditâ  
fuisse. et tandem eiusdem urbis cines: qui per fugit presidium ipsorum  
seruauerant animas: remoto hoste urbe in eandem redissent:  
ipsorumque martyrum corpora condigne sepelirent.

De passione sanctarum undecim milium virginum. et de Buda  
per atilanam fratrem suum interfecto.



¶ Tunc hec rex atila quendam sui exercitus prefectum  
nomine Iulium vel gywlā cum magna parte sue ex  
peditionis ad obsidionē ciuitatis colomensis: que  
prins agrippina vocabat: destinauit. Qui dum eiusdem  
ciuitatis vacaret in obsidione: et certus ille undecim  
miliū virginū preclarissimus: nullū sibi a seculoꝝ  
primordio habens similez: duce sancta Ursula britannorū regis  
filia: simul cum illustri duce Ethereō Angloꝝ regis nato sposo  
suo: ac Lyriaco papa: multisq; alijs spiritualiū et ecclesiariū digni  
tati personis: nauigij officio: rhein fluminis alta sulcantes: illac  
aduenisset: mox dictus prefectus: quorundā romanoꝝ ductum:  
gentilitatis errore infectorū consilio: simul cum hunis obsidioni  
dictæ ciuitatis insistentibus: ingenti cū clamore et feritatis austre  
ritate in tam sacrum virginū collegiū truculentus veluti hostis  
uruit: omnesq; vsq; ad intermissionē deleuit. Marum sanctarum  
virginū passionem plures describunt historie. et q̄z mis de cladi  
illarū tempore discordent: tamen quia nulla humorum potentia  
preter atilanā aliquando colomā obsedisse traditur: ob hoc hac  
sanctarū virginū passionem eiusdem atile regis temporibus factā  
fuisse admitti dignū est. Rex autem atila post expugnationē  
ciuitatis remensis omnē galliam et flandriaz demoliens: deinde  
venit in turhigiaz: ibiꝝ apud Išinacū ciuitatem pro extollentia  
sui nominis: acsi romano ab exercitu suis nullum passus fuisse et  
populus detrimentū: solemnum curiam celebravit. Ad quam nō  
nulli vicini principes ex assecuratione atile regis conflaxisse fe  
runtur. Desiderabant enim illius vultum: qui tanto sui terrore  
orbem p̄cuteret intueri. Quos rex atila magna cum liberalitate  
suscipiens: multiformibus donoꝝ munieribus honoratos quieta  
sub tranquillitate remisit. Tandem super dacos: normanos: frisonos  
lytwanos: et prutenos: delectos capitaneos et exercitū copiosuz

destinavit: et eos de sui subditi fecit ditionem. Audierit post hec rex  
atila romanos et gothos rursus contra ipsum copias adunare et  
armatae congregare manus. Quapropter tumur ne post tantoz  
bellorum laborez milite fesso per illos circumueniretur: relictis  
gallis festinanter venit in pannionam. Et cum sicambrie demora  
retur: Buda frater suus terminos sui rectoratus sibi per atilam  
deputatos transgressisse: et illius in absentia regnum sibi usurpare  
voluisse: erga illum accusatus est. Et his rebus: id quod rex atila suo  
in recessu sicambriam: urbem atile precepereat vocari. Buda vero  
illam vocabulo sui nominis Budawara denominaverat: apud  
atilam magna comprobatione erat. Quare ipse rex atila cuncte  
fratrez suu dolo circumuentum captiuauit: et proprijs suis manibz  
occidit: cadauerique illius in danubium dimergi fecit. Quo inter  
fecto licet ipse rex atila institerit: et rursus nouo sub edicto statue  
rit: quod ipsa sicambrie ciuitas non aliter sed urbs atile debet ap  
pellari: hum tamen sine hungari interdictu minus obseruantes  
illam Budawara vocauerunt: vocantque o Buda usque in hunc  
die. Theutuni vero edictu regis transgreedi magis formidantes  
civitatem ipsam sicut tunc ob metu illius Eczelpurg id est urbs  
atile vocanere: sic et modo illam eodem nomine vocant. Tandem  
rex atila fratre intersecto sicambrie quinqz annos quietuit: volunt  
tamen ut quicquid mundus agerer: ipse consensu fieret. Quare  
speculatores ad cunctas sibi necessarias partes prout suis expe  
diebat rebus ordinasse dicitur. Quorundam via statio Colome in  
germania: altera in lythwania: tercia in yta fluminz Tanai: et quarta  
in Iadria dalmacie civitate constitute erant. Et harum stationum  
cuiilibet homines relatu digni a locis supradictis incepseruntque ad  
sicambriam continue in tanti distantis spaci locati: et constituti erant:  
ut dum alter eorum de nonis rebus regi referendis clamaret: pro  
pinquieret illi id competenter audiret: et rursus ad alterum sibi vi  
ciniorem reclamaret: quod non rumores: si qui forent: ad regem  
peruenirent: et rursus voluntas regia: prout illi placebat: partibus  
in predictis declararetur. Preterea regem quieti dato: non ergo  
quescebat cursitandi assueta humorum feritas: quin et contigu  
arum provinciarum depopulatione dediti: maxime provincias  
Dessiam: Macedoniam: Achaiam: Thessaliam: et etiam  
trasque tracias armis infestis et continuis incursibus grauabant.

Quapropter earundez regionum: sed etiam pannonicie ciuitates per ipsos hunos crebris insultibus fatigatae: cum tantâ nequireret continuâ tolerare vexationem: iugunqz domini regis barbari exosum haberent: natali solo derelicto: ab ipsoqz rege atila licetia impetrata: dmissis armenis: solis walachis ipsoz: qui erant pastores: sponte in pannonia remanentibus: per mare adriaticum in apulia se transulerunt.

*De expugnatione aquilegiae ciuitatis.*

**A**linqz rex atila onerosa post bella in germania gallia qz et ceteris supradictis regionibus maxime in campis catalanicis peracta: quinquennem peregris et quiete: interea semper romanum per exercitus insidiosae sibi illata de iniuria reminiscetur: totoqz vindictâ appetebat corde. Quapropter omni sui exercitus defectu tum armis hostilibz delecto: tum in partibus catalanicis ex causa supius memorata remanete: i armis et novo milite reparato: curia tandem solemni celebrata: egressus est de pannonia per Stiriaz ac Lhorinthiam et Dalmatiâ: et has quidem regiones crudeli furore magna cum depopulatione pernadiens: apud Salonam et Spaletum ciuitates mari adriatico se coniunxit: et has quidem ciuitates prout diripuitqz pariter et succedit. Dehinc iuxta mare progredivs Traguriam: Sardomâ: Sibinicum: Jadruam: Monam: Scemâ Potentiam: Polam: Chapisteriam: Terrestrinam: similiter ciuitates rebus pariter: populo sion in iuvis decoras: aurisqz et armis firmatas: multa preterea oppida in montibus situata demo luit: suamqz ac suoz in direptionem puerit: et velut leo turbatqz insaniens sua iniuria a romano suscepta exercitu: romani populi in sanguine vindicabat: propter quod omnia que illi occurrebant: quasi ingentium inunda no aquarum: sui exercitus in profundum submergi faciens: tandem puenit ad aquilegiaz. Nec enim ciuitas in introitu italicis situate: et a quodam anthenore tronianorum ducatur: ut padua: o: igne accepisse dicuntur. Urbs erat magna: et ob metum Atilenum vallibus tum vero muris militeqz et armis admodum cōmunita. Atila rex specta illius magnitudine: ciuitusqz in numeris quasi ad resistendū sibi preparatis: totus incaluit: et sine diffusione ascribi posse iudicavit: si post tantarū ciuitatū expugnationem illam solam quasi territus intactaz relinqueret. Obsedit igitur illam: et multis machinarum ceterorumqz ingeniorum ad

frangendū mūrū ap̄tis generibus illius munitionib⁹ adhibitis  
(quia ciues eiusdē illam in multo snarū tumqz hostis discrimine  
personarum protegebant) trienni⁹ obsidione in illius vacuit ex/  
pugnatione. Et cum tantus populus tanti temporis per spaciuz  
vnuersas circumstantes terras: maxime in rebus ad cibam ne/  
cessarijs spoliasset: ac omnia que vicina erant ex longa obsidiōe  
ad instar locularuz consumpsisset: in tantum: qz obſidentes non  
minori qz obſessi penuria laborarent: id regis atile animū: vt ab  
illius obsidione recederet: sepius monebat. Elatum tñ principē  
imma sibi superbia a proposito desistere non sinebat. Quapro/  
pter cum vna dierū ipse rex sui exercitus cā principibus pſcenſis  
equis ciuitatē eadē circuambularet: ⁊ muros illi⁹ vnde sibi ope/  
runtio: ciuitatē ipsaz inuadendi dareſ facultas pſpiceret eiconā:  
que alto vnius turris eiusdeſ ciuitatis in culmine midificauerat:  
pullosqz procreanerat: vnu ex pullis suis rostri ministerio cape:  
ac ad arundinetū ipſi ciuitati propinquum deferre: ⁊ rursus post  
alium redire: ac in ceteris pullis suis idez quod in primo fecerat  
facere vidit. Quo viso: rex illis qui eum comitabantur ait. Aspi/  
cite auem futuorum preſciam. ſentit enim ciuitatez noſtras per  
manus ruitoram. ⁊ ne cum ciuib⁹ interiret: ſe et pullos ſaluare  
ſatagens: locū mutat habitationis. Simus igitur fortes in bello  
ne hec ſola ciuitas dicere valeat: que nulla p nos obſessa dicere  
valuit. His igitur verbiſ rex atila omneſ ſui exercitus animū  
ad ipſius ciuitatis expugnationez fortius irritauit. Quapropter  
die crastina ingens fit concursus agminum: omniqz cum impetu  
infelix ciuitas vexatur. Unus vero illius dum etiam post captaz  
ciuitatem nihil aliud qz morte ſe redinere poſſe videret: in ipſi⁹  
ciuitatis et ſui protectione mori malentes: incenſi ciuitatis inſi/  
ſtentes aeriter dimicabant: ⁊ huius ab ingressu ciuitatis eo ma/  
gis arcebant. Lunqz rex atila eo die ſe nihil pſficere potuifſe con/  
ſperxit: die altera aliud genus periculi in ipsam ciuitatem excogi/  
tauit. Precepit enim: vt omnis ſue expeditionis immunera mul/  
titudo ſellas: de quatuor duintarata equitibus vnam aſſerrirent  
et illas iuxta muros obſeffe ciuitatis proiicerent. Fit igit ingens  
ſellarū congeries. cui tandem ipſe rex ignem ſupponi mandauit  
Quibus ardentib⁹: ciuitatis eiusdē mūrus ex ignis vhelementia  
in ea parte debilitatus: ⁊ precipiti ruine datus fuſſe dicit. Quib⁹  
vīſis: rex ipſe rursus coaptato ad bellum innumerabili populo:

miseram et paupitatem ciuitatem aggreditur. Perdurante quoqz  
pugna: in ipsius ciuitatis expugnatione fessis agminibz recentia  
ingerebat: ex quo obsecsis vniuersaliter in sui defensionem labo  
rantibus nulla dabatur requies. Tandem sera hunorum multi  
tudo prehaluit. intravitqz in ciuitatem: ac omne viuens quod hu  
mam erat: senes: iuuenes absqz sexus discretione crudeliter  
trucidavit. Vnde insuper tante ciuitatis diuinitas direptioni man  
cipando: solas feminas quas illarum a morte redimebat pulcri  
tudo reseruauit. Erat tunc ciuitate in eadem femina quedam: tum  
parentum ab ortu: tum vero fidei religione pudiciciaqz nobilis  
pulcritudinis vero forma nominis cunctas eiusdem ciuitatis  
feminas excellens: nomine digna. Huius feminine domus supra  
ripam fluuij ciuitate in eadem defluentis erat. Nec cum audiuit  
hoste solas feminas forma dignas a morte preservare ingemuit.  
et potius mori: qz carnalis ludibrii faciore tam a seua natione  
contaminari preoptans: statim postqz illorum strepitum sue do  
mum appropinquare persensit: altiorem sue domus in arcem con  
scendens: iuoluta capite et oculis: dicti flumij in alueum precep  
se deiecit. mortuaqz ibidem expirauit.

### De origine venetorum.

**H**ec regis atile severitas venetiarum ciuitatem nostro  
euo multi populi dominatricez: auri et agri possessioe  
epulentia ut veteres canunt historie fundavit. Nam  
cum rex ipse italia aggressus toti occidenti terrori eet  
venetorum populus tempore in eodem: ut Anthoni⁹  
refert: in dioecesi que castellum dicitur: ciuitatez edificabat. Tan  
dem postqz regē atilam aquilegiā obsidione grauasse audierunt  
sumul cū qz pluribus aquilegie ciuibz: qui sibi ante ciuitatis ob  
sidionez de salute prouiderant: cū preciosa suppellecili omniqz  
familia ob metum atile: proprijs sedibus derelictis: in quandaz  
insulam aquilegie vicinā: que nunc vetus venetia vocari dicit  
intrauerunt. Et cum nec ibi tutam sibi mansionē esse arbitrarent  
rursus nauibus oneratis se ad insulā que riuis altus dicebatur  
translulerunt. seqz ibi ab impetu hunoz: quibus non erat copia  
nanum: illesos pmanere posse cogitantes: sibi mansiones muni  
erunt: et ex comum prioris agri vocabulo venetas appellauerunt  
Licet quorundam fuerit opinio venetos de sabaria duxisse ori  
ginem: tamen quia sabariam latinos longobardos inhabitasse:

in illaqz tam ipfis longobardis qz ceteris nationibus scolam ge  
neralez multis philosophorum: poetarum: ac ceterarum artium  
dogmatibus luculententer illustratae fuisse: et illam per allaricum  
quondam gothorum regem diurna obsidione fatigataz minime  
tamen captam: tandem vero per regem atilam expugnataam ex  
titisse: et post eiusdem expugnationem per regem atilam factam  
cives illius in italiā se transilisse: et in civitate papia iuxta flumē  
ticū fundata incolatū receperisse tradunt historie: ob hoc veneti  
in quantū aquilegie illos comitati sunt cives: potius troyani qz  
de labaria oriundi dici merentur.

**D**e obtentu et de ditione civitatis Rauenne.

**A**pta igitur et incinerata ac humotet⁹ destructa aqui  
legia civitate: rex atila nondū vindictesatur: circum/  
stantes vrbes aggressus: omnia velut fulgur quoddā  
queqz illi occurtere demolit⁹ est. Quazprimum in enun/  
cīcordiam in districtu fori iulij situata: dehinc in du/  
catu longobardie pictauiam que nostra etate padua vocitatur:  
post hec veronam: vincentiam: brixiām: cremonam: manthuan  
pgāmā et ferrariā civitates magnarū abundantia rerū affluentēs  
cepit: et sue subdidit ditioni. Dehinc venoso gladio in agrū cimi/  
lianum se ingessit. et illis civitates ad instar aliarū: post multarū  
direptionē rerum: in deditionēz recepit. Tandem rauennam ad  
civitatē appropinquavit: ipsaz eadē austeritate dominurus. Erat  
civitate in hac eisdem in diebus archipresul quidam Johannes  
vocatus: arriana perfidia pollutus: hic in sedis apostolice pari/  
terqz et fidei christiane contrariū: duodecim cardinales sue secte  
imitatores constituisse: thesaurūqz ingentis copie habuisse narrat.  
Archipresul iste aduentanti regi atile suo sumul cum clero albis  
amicus stolis obuiam venit. ac illū ut civitati pariter et ciubus  
parceret supplex deprecatus est: p̄mittens nihilominus illi si sic  
adhereret fidei: christianoqz persequeretur: qz ipse efficeret: ut  
rex atila omnē italiaz ac vrbe romanā: pariterqz et affricam sine  
difficultate: gentisqz sue sine interitu sibi subiungaret. Rex vero  
atila magis dñi m̄di cupidine qz ut sectā illus sequeret per mot⁹  
ad archipresule ita dixit. Parcere quidē humili⁹ bonū est: sed  
ne cines mihi: et filio aut virib⁹ quib⁹ n̄rē pararunt obstare po/  
tentie glorient⁹: volum⁹: ut repagula portarū civitatis deponant  
nobisqz in ipsā civitatē introitus pateat: et sumul nostri exercitus

c iii

equorum vngule nobis intrantibus illa conculcet. Placuit rauennanis ciuibus regis voluntas. quapropter dissolutis vndiqz eiusdem ciuitatis portis: regem ipsum cunctuqz illius exercitum ciuitatez in eande intromiserunt. Transiuit igitur omnis hunor exercitus ciuis suis hominu absqz offensione per ciuitatez: et ipse rex in illa suum ad beneplacitum cōmoratus est. Ab inde moto exercitu in Liguriar transiens: mediolanu ac ticiuum vrbes nominatissimas aggrediens contriuit: ac post in illis habitantium ciuium captiuitatem vel occisionem direptioni dedit. Nonnissime tandem tanqz humani sanguinis effusione reruqz preda satiat: eo in loco quo minutius fluvius padum annē influit statiu firmanit castra: reuoluens dietenus in mente: an romanaz deberet aggredi vrbe. Sed alarici gothorum regis exemplum semper pre corde preqz oculis ferēs: qui capta pariter et expoliata vrbe romana: amplius non superuixit: illuc ire differebat.

*De aduentu Leonis pape ad Atulam regem.*

 *M*nes itaqz italie per fines maxime in romana vrbe regis atile perstrepuit voluntas. quare ingens tumor vniuersos inuasit. Romani ergo pulsantes quid facerent: ultimatum considerata regis erga rauennensem episcopum habita benivolentia: leonem papam ipfis apud eundem gratiam obtinere posse arbitrantes: illū adierunt apud ciuiqz hec verba fecerūt. Sanctissime pater diuine ultiore nostris exigentibus demeritis propinquā est: nec aliter illam preteriqz per te euadere posse cogitamus. Subueni igitur ouibz tuis: pro quibus christus sanguine fudit: et metu trepidanteqz pre metu vrbe ciui illius cum occisione ne deseras incinerari. Tu solus es qui nobis gratiam inueire poteris: si atilam reges pro nobis adire nō recusas. Isto igitur aline pater: si non aliter etiam cum nostrorum exhibitione censum illum nobis placatu redde. Inter hec rex atila magna pte suū exercitus coaptata: proficiendo illi capitaueum zoward de genere zoward oriundum: illum in apuliam destinauit. qui omnem apuliam: necnon terraz laboris pariter et calabriam: vsqz ad regionem et ciuitatem cathonam: olim a cathone philosopho ut dicitur fundatā: percurritantes demoliti sunt: magna quoqz cum preda ad regē redieſt. Tandem leo papa cum cleri multitidine multoqz apparatu ecclasiastico: diuinis illū precedentibus vexillis ad atilam venit. Lui

rex atila obuium se prebuit. Et dum conuenerunt: dignos rex illi exhibuit honores. Equis igitur insidetes colloquio vi sunt. Et licet petitiones apostolice Atile regi displicerunt: per omnia tamen leo papa suam erga illum assecutus est voluntatem. et non tantum urbi romane: quin et omni italie salutem reportauit. Et cum rex atila pape licentia data illu dimisisset: suis cunctis qui secum erant de honore per ipsum pontifici exhibito: petitionibusque tam facile admissis stupentibus: et ipsum cur extra solitum in papam benignitatis officio vobis fuisse interrogantibus? Atila ita respondit. Non ego inquit illius qui ad me venerat personaz honorauit. alter ibi astabat vir: sacerdotali habitu amictus: forma et intuitta severus venerandaque canicie perfusus: qui gladium euaginatum sua tecnebat in manu: tremensque et dentibus stridens in me: nisi penitus admitterem: mortem instantissimam et triste persone nec exitium mihi minabatur. Post hec rex atila dissolutis castris rauciam est regressus. ubi archipresulem arrianorum supradictum: pape sequens consilium: simul cum cunctis sue secte lequacibus capti uare: exactisque tandem ab illis sexaginta marcarum auri milibus: ipsum archipresulem iugulare fecit. et cum cuncta post hec sui exercitus copia ingenti mole italicum opum onerata: reuersus est in pannomiam. Nondum autem pannonic fines attigerat: cum eunuchus honorie sororis valentiniani imperatoris: quam id est impator ob doteque pudicicie districtius seruabat: ad ipsum venit: idque ut ipsam rex atila a fratre sibi coniugem expeteret detulit. Rex vero atila cum iam italie fines excessisset: nec nisi fatigato exercitu rursus ad Italiam redire poterat: nuncj verbis motus ad valentinianum imperatore legationem misit: utque sororem suam in coniugium simul cum imperio dimidiet. ne sibi traderet: aut occidente imperium rursus deuastatus rediret: illi intumauit. quod et fecisset: si sibi longior vita superfluisse.

*De nouis regis Atile nuptijs: et de morte eiusdem.*

Ex atila in pannoniaz rediens post tantorum tedimus laborum sicambria intrata: illie licet membra multis bellorū strepitibus affecta quieteque optauerunt: ipseque sui regalis sceptri nomen et gloriam in altu sustulerunt: et illius fama cunctas orbi per partes diffusa removet. sed etiam terras et regiones rigoris sui terrore perculserit: ambicio sus in princeps cupiditate glorie feruens: magnis maiora appetet. sed

se ad maxima ingeri non formidabat. Et qui iam in imperio manu in magnas mundi partes longe lateque quasi universas europeas regiones extenderat: ut gladius suus in asiatico pariter et africano agro notus esset: mare transire: ac egyptios: assyrios: ceteraque illis adiacentes regiones invadere: et suo principatu subiungare suo in animo disponebat. Alter tamen iudicia disponuit diuina Nam cum rex ipse plurimarum conthoraliarum suarum: quarum numerus non erat: contubernio contentus minime: virginem quandam supra omnem humanam formam et pulchritudinem specie colam ut fertur bactrianorum regis natae: cui nomen mykolth fuit: sua ad connubia adduci fecisset: tandem gloriosis nuptiis celebratis: dum rex ipse in coniuvio usui viii: inque thoro veneri: suarum supra viruum potentiam se exhibuerat: utroque hoste senex fatigatus: resupinus obdormiret. Quis tandem de naribus sanguinis egressus: in os et guttur illius ingrediens: coagulatus illum suffocauit. Mulier autem illa ad latus ipsius iacens: de somno engilans: dum in dominum suum amplexibus vti voluisse: corpus examine: rigidum pariter: et infrigidatum tangendo persensit: et cum pluries tactum motu non reddidisset: iuuenis puella per territa: ingenti cum clamore magnos dissoluta in vulnus: regis acclamabat cubiculos. Illi clamore mulieris excitati: lucernis accensis: regem ipsum examine reperierunt. Prohdolor: gloria mundi superis disponentibus quo dirigitur calle. Rex qui multarum fudit sanguinem gentium: ipse proprio sanguine suffocatus est. Ingens rumor omnem per pannomiaz excitatur: et ipsa sic ambra multo planctu usque ad ethera resonabat. Sepelierunt tandem illum regie dignitatis cum honore: circa statuam memoratae cum kewekadycha et bela ceterisque capitaneis supradictis. Eadem etiam nocte quia atila mortuus est: imperator marcianus tunc in urbe Constantinopolitana comorans: sopori deditus: in somno atile regis arcum fractum vidisset: ex hocque mortem illius agnouisse prohibetur. Postque autem humi tunc applicuerunt usque ad prelium keesinawr fluxerunt annis quinque. a prelio autem keesinawr usque ad regnum atile euolutum est annus viii. Atilla vero regnauit annis quadraginta quatuor. ducatus tenuit annis quinque. autem centum et viginti quatuor annis. Post ingressum vero hungarorum in panniam septuagesimo secundo: ab incarnatione

autez domini quadrageſimo quinto anno diē  
clausit extreſum.

De bello post mortem Atile regis inter filios eiusdem gesto  
et de reditu Chabe filij regis Atile in ſcythiam.



Iulgato regis atile obitu: cuncte natiōes qua  
rum intererat non modico pauore perſtrepuerū  
et si illus de morte dolere vel gaudere debeat  
ignorabant. cum illi filiorum eſſet multitudine ex  
q̄mibus aliquē patre ſeu iore genitoris regno  
potiri cogitabāt. Erant tūc ſicambrie principes  
germanie multi regi atile ob metū illius coacta  
ſcrutinante alligati. inter quos Detricus de verona excellentiam  
habebat non vltimā. Et cum inter filios atile duo eſſent in locū  
patris: tuum animi virtute tuum vero etatis maturitate: ſuccedere  
ceteris preſtantiores. alter chaba denominatus et honorij gre  
corum imperatoris filia progenitus: alter vero aladarius de il  
lustrī proſapia germanie ducum orta domina kreinheylch vocu  
tata ſuceptus. hos tuum huius tum natiōes extraneę viuisquisq̄  
ſuum iuxta libitum ſequabantur: quilibet illorum ſuam partem  
preponere ſatagens. Detricus vero et ceteri germanie principes  
erga hunos recto non erant corde. Hi aladario tanq̄ in ipſorum  
patriote: cū paucis hunis adheserant. vtq̄ hunos viuus animi  
homines ſcindere: ac in teſtimoniis in discordiā deducere poſſent  
omni intentione laborabant. Nec illos ipſorum fecellit opinio.  
Nam vtrisq̄ filijs regis in discordia regnabitibus: detrico ſug  
gerente ambos inter fratres ingens exorta eſt diſenſio. qui pro  
pter horrendum instauratur preliu. magna tantarum agmina  
gentium ſicambrie ciuitatis ſtricta inter membra necnon adiacenti  
illi in agro preliantur. ingens cedes comittitur. Huni quoq̄ qui  
extranearū nationū de ruina gaudebant: adiutori armatorū: qui  
olim draconis ex dentib⁹ per iasonē: dū aurei velleris p obtētu  
laboraſſet: ſeminatis exorti: fraterna cede psumpti fuiffe dicunt:  
pempta pri⁹ oī germanica cetaq̄ extranea naōe mutuo ſe bello  
deleuere. Scribit enī in antiquis hungarorū chronicis: q̄ hoc fra  
ternū certamē: hec in teſtimoniis tāti populi clades: vir dies p q̄ndeci

consumata fuisse. tantusq; ibidem maxime extraneorū nationū  
sanguis effusus extitisset: q; si id theutum hungarorū ob odium  
non celaret: dicere possent: vt danubi⁹ fecus sicambriaz defluēs  
ex germanica ceterarumq; nationum cede in ipsū decurrenti  
sanguine in tantū permixtū fuisse: q; neq; homines neq; aīalia  
a sicambria inceps vlsq; ad potentianā: aquam illius puram sine  
sanguine potare valuerint. In hoc etiam prelio: semper chabe  
partem superiorē fuisse tradunt. Tandem ad ultimū chaba cum  
suis per artē detrici deuictus fuisse dicitur. Quapropter Chaba  
cum fratribus suis etate illo iunioribus sibi adherentibus: qui  
sexaginta fuisse feruntur: necnon quindecim milibus hunorum:  
de ipsa cede residuis: ad honorium imperatorē atunculū suum  
in greciam fugisse perhibetur. Quem ipse honorifice suscepimus  
licet sui regni participez: grecie incolā facere voluerit: ille tamē  
natalis patrie dulcedine ductus: post tredecim annos quos in gre-  
cia dicitur peregisse: scythiam moraturus repetiuit. In quā: tum  
propter magnā ilius distantiam: tum vero longeui itineris gra-  
uitate detent⁹: vix viius integri anni infra revolutionē deuenit.  
Adita igitur scythia chaba benedegw⁹ aūum suum viuum et in-  
columē multo tamen senio confectum inuenisse: et de illius p̄filio  
consortem sibi non de scythica natione sed de corosinanorū scy-  
thie vicina generatione duxisse fertur. Ex hac tandem vpxore sua  
chaba genuit filium nomine edem⁹: et fratrez illius ed. et donec  
superuixit semper pānonie pingui de tellure reminiscens: sue ge-  
nerationi ut rursus pānoniam repeterent persuadebat.

Capitulum de Siculis.

**D**Os etiam preter hunos qui chabam comitati sunt: tria  
milia virorum eadēz de natione prelio de predicto per-  
fuge presidium crepti in pānonia remansisse: et q; p̄mū  
in campo czylamezew vocato sibi sedem fecisse: tandem  
occidentales nationes quibus vivente atila infestii erant metu-  
entes: ad erdewelwe p̄fima videlicet pānonice regionis se trans-  
tulisse: et non hunos sive hungaros: sed ne illoꝝ agnoscerent esse  
residui: sicalos: ipsorū aut vocabulo zekel se denoisasse phibent.  
Hi sicali: hunoꝝ prima fronte in pānoniaz intrantium: etiā hac  
nostra tempestate residui fore dubitant per nemineꝝ: cū in ipsorū  
generatione extraneo nondū p̄mixta sanguine: et in morib⁹ seu  
rōres: et in diuisiōe agri ceteris hūgaris multū differre videant.

¶ Di nondum scythicis literis oblii: ei sed non incavisti et papiri  
ministerio: sed in baculorum excisionis artificio dicari adiunctorum  
reuntur. ¶ Di etiam postea in gente in non modicas ex crescentibus:  
hungariorum rursus de scythia in pannioniam yementibus: cum de  
illoz aduentu rumor ad eos de delatus fuisset: magno cum gaudio  
in ruthema occurrerunt. Post hec autem hungaros de nouo regno  
pannonie potitis: in praesertione eiusdem: idem sicut eandem ipsi  
regni quam antea propositi pro sedibus elegerat hungaros volentibus  
parte sortiti fuere. Ita sicut habebat in grecia perisse putarunt. Nam  
enim vulgus illoz ad sui alterum viam capescere derisorie dicere  
solet. Tunc redeas dum habebat de grecia reverteret. Haba vero  
legittimus atile fuit filius: ut dictum est: ex filia honorum grecorum  
imperator: s generatus. Et ei in diebus in leyi huius et cibitate ge  
ntricis sine se in eorum extolleret: honorum nobilitas illius sper  
nendo contemptum habebat. et illi id quod non esset verus scythie  
alumnus: sed quasi permixto de sanguine natus obuebat: et nec  
minus scythis habebat generatione de aliena consorte sibi duxisse  
opprobrio erat. Cum autem hungari rursus pannionie soli repetierit  
filium habebat in scythia remansisse. Edemque fratem eiusdem  
magistrum cum familia hungaros usque ad pannionam coiunt. At fuit  
et ex illo abe generatione processisse tradunt. Sed haud dignam  
hinc traditioni decet adhibere fidem: potius quia hungari post  
atile morte tantis annos curriculis enolutis rursus in pannionam  
venisse perhibentur: quod cum nepotis illius tanta ad temporis  
durare potuisse minime. Fidelium tamen lectoz arbitrium detinet  
nemo: si id quispiam fieri posse indicat: propria ut vult utatur vo  
luntate. Postquam autem tanti populi multitudinem: mutantur in discor  
diam deductus gladius aut delemur aut dispersit: pannonicus ager  
tante humane cedis post eruentationem habitus exosus: longa per  
tempora sine rege stetisse dicitur. Cum autem hungari rursus in  
pannoniam redierunt: quendam principes nomine swathepolag filium  
morothy natione polonum: bulgaris: messianis: tumq; in pannonia  
ab antea tanq; optimo leone domatis: regionibus imperit inter  
reperierunt. Hunc variorum exhibitione numerum (ut series in rati  
scripte historie plenus exprimeret) collectum pariter et exploratum  
hungari subita irruptione in quoda oppido circa pontem boai  
eius antiqualia hunc usque in diem durant circumventus: omnia  
sue militie cum virtute delevisse perhibentur. Solvere tamen cum ho

nulli q̄ hungari in secundo ipsorum introitu: non 3wathepalug  
sed marotū patrem illius in pannonia inueniſſent dominantem.  
Hos corū opimo hand fallit. Nam cū filius sene patre militari  
virtute p̄stantior esset: ipse marothus vltima sue et aua parte la/  
borans omne sui principatus pondus filio velut viro bellicum  
ad omis abiliori concesserat. Iste marothus eadem tempestate  
in castro wezprem denominato morabat. Qui cum filium virib⁹  
hungarorum pariter et morti simul cum cuncto suo populo succi/  
buisse audiuit: vehementi pre dolore vita excessit.

Hmit prima pars chronice hungarorum.

Incipit prologus in secundam partem chronice hungarorū.

  
I gestis in prima parte operis huius hunorū sine  
hungarorum generationis exordijs: felicibusq; et  
finistris corundē preljs: quotiensq; loca mutau/  
rint: quiq; finis primi corundē regni obtigit: nunc  
videndū est quo tempore rursus in pannionam re/  
dierūt: et qui redenitū fuerūt capitanei: ac quant⁹  
numeris armatorū in exercitu illorum fuit: et qualiter de novo  
pannonico potiti agro in illo regnent hunc v̄sq; in diem.

Narratio secunde partis chronice hungarorū rursus in pan/  
noniam redenitū: deq; capitaneorū ducum et regum illorum  
sese subsequentium vita et gestis: sequitur feliciter.



Oro eleud filius vgek ex filia enodbilij in scyitia  
gemit filum: quē ex cunctu almis denominavit.  
Nam mater illius dū esset granida vidit in somnis  
auem quandā in forma asturis ad se venire: suoq;  
in gremio caput reclinare: quodq; ex vtero illius  
torrens persplendidissimus ortus fuisse: decur/  
rensq; in terra aliena extitisset multiplicat⁹: quod  
et faciū est. Nam postea de lumbis eius glorioſi reges propagati  
sunt. qui postmodum in terra aliena: hac in pannonia: ingentem  
populorū super multitudineſ ſuma cum gloria regnare. Quia  
autem somnium hungarico id comate alioin dicitur: et illius nati/  
vitas per somnum fuit prenoscitata: idco ipſe vocatus fuit almus  
Qui fuit vgek: qui fuit ed: qui fuit chaba: q̄ fuit ethèle ſue atila  
qui fuit bendekuz: qui fuit turda: qui fuit ſcemen: qui fuit ethhei:

qui fuit opos: qui fuit chadicha: qui fuit berend: qui fuit sulthā: qui fuit bulchu: qui fuit bolng: qui fuit zambur: qui fuit zamur: qui fuit leel: qui fuit leuēte: qui fuit kulche: qui fuit ompud: qui fuit miske: qui fuit mike: qui fuit bez̄t: qui fuit rudli: qui fuit cha nad: qui fuit bukē: qui fuit bondofard: qui fuit farkans: qui fuit othmar: qui fuit radar: qui fuit beler: qui fuit kear: qui fuit kene qui fuit keled: qui fuit dama: qui fuit bor: qui fuit hūnoz: q̄ fuit nemroth: qui fuit chus: qui fuit cham: qui fuit noc. Alm<sup>9</sup> tandē genuit arpad: arpad genuit zoltan: zoltan genuit toxun. Anno igitur ab incarnatione domini ihesu christi septingentesimo qua dragesimo quarto: a morte vero Atile regis anno trecentesimo primo: vulgariter magyari sive hum: latine vero hūgari tēpore Constantini quinti imperatoris: et Zacharie pape dēnō ingressi sunt pannomiam. Transcūentes igitur per regnum bessioꝝ: alboꝝ cumanoꝝ: susdalam et cūtatem ryo nominatā: deinde transiēt alpes in quāndā prouinciam: ubi viderunt aquilas numerabiles: et ibi propter aquilas easdem manere non potuerant: quia de arboribus tanq̄z mūscē descendebant aquile: et consumebant deuorando pecora eorum et equos. volebat enim deus: vt citi<sup>9</sup> descenderent in pannomā. Exinde montes transcenderunt per tres menses. tandem deuenerunt in confinium regni pānonie: ad terram que nunc erdel vocatur: in multis gentibus memoratis.

**D**e septem capitaneis hungaroꝝ: et de septē castris eorundē. Angz terram in eandem descendissent: irruptionem circūadiacentium gentium formidantes: viuēsum certum armatoꝝ quēm ducebant in septem exercitus dimiserunt. et vniuersalē exercitū capitaneū specialem pficiētes: centurionesq; ac decanos more solito cōstituerunt. et vniuersalē exercitus triginta milia viroꝝ armatoꝝ necnon octingentos quinquaginta septem continebat. Nam in secundo eorundē de scythia egressu de centum et octo tribubus ducenta et sedecim milia de unaquaq; sc̄z tribu duo milia armatoꝝ: excepto familie numero eduxisse perhibent. Et his quidez septem capitaneis ac singulis exercitib; eorundē ductui depūtatis: pro conseruandis vxoriis et rebus ipsorum septē castra terrea prepararunt. in quibus tandem castris aliquādiū permanērunt. et ex hinc securum est quod pars terre eadem a thentumis Sibemburg id est septem castra vocatur usq; in hunc diem.

De p̄o capitāeo. ac de albo eq̄o necnō sella ⁊ frēno daturatis.



Clerat autem ex illis capitancis oīior⁹ ⁊ potētior⁹  
arpad: filius almus: filii elend: filii vgeg. Huins  
ante pater almus in patria erdelem occulus est. nō  
enī potuit in pānomiaz introire. in erdelem igitur  
quieuerūt ⁊ pecora sua recreuerūt. Audieutes aut̄  
terre vtilitatē de habitatorib⁹. q̄ optim⁹ fluminis  
cēt danub⁹. ⁊ melior⁹ tra in mūndo nō cēt ptib⁹ ill⁹



accepto itaqz cōmuni consilio miserunt nunciū nomine kusid filium kund vt iret i totam terram prospiceret: habitoresqz terre agnosceret. Cum ergo kusid venisset in mediū hungarie: i circa partes danubij descendisset: vidit locū anemū: i circūquaqz terram bonam ac fertilem: fluuiū bonū i pratosū: placuit ei. Deinde venit ad ducem prouincie qui regnabat post atlam vocatus zwatapolug: salutauitqz eum de suis: i causam pro qua veneret manifestauit. Hec audiens zwatapolug gausus est gaudio magno. putabat enim illos esse rusticos: venire vt terram eius colerent. propter hoc nūciū delicatū remisit. kusid autē de aqua danubij lagenam implens i herbam periarū ponens in utrem: i de terra nigri zabilū accipies: ad suos reuersus est. Lūqz narrasset oīa que audierat i viderat: valde placuit eis. i lagenaz aque: terram: i herbam eis presentauit. De quibus ipsi sapiendo bene cognoverūt terram optimā esse: i aquam habere dulcem: i pratum cum herbis feulibus: que nūcius eis recitauit. Arpad vero cū suis de aqua danubij cornu implens: ante omnes hungaros sup illud cornu omnipotentis dei clementiā rogauit: vt dñs eis terram in perpetuū concederet. Finitis his verbis omnes hungari clamauerunt deus deus deus tribus vicibus. i ibi inuentus est vsus iste i seruat apud hungaros vsqz modo. Deinde cōmuni consilio ad predictum ducem eundem nunciū miserūt: i ei equū album imaginū cum sella deaurata auro arabic: i freno deaurato miserunt pro terra suā. Quo viso dux ipse magis ganisus putabat qz ei pro terra quadam hospitalarij misilient. Nuncius ergo impetravit ibi a duce terrā: herbam: i aquam. Dux vero subridens ait. habecant quantūcūqz volunt pro hoc munere. i sic nūcius ad suos reuersus est. Arpad autem interim cum septē ducibus pannoniā intravit: nō sicut hospites sed sicut terrā iure here ditario possidentes. Tunc nunciū alium ad ducem miserunt i ei hanc legationē mandauerunt. Arpad cū suis tibi dicit. qz sup istam terram quam a te emerunt diutius nullomodo stes: qz terram tuam cū equo emerunt: herbam cū freno: aquā cū sella. i tu ppter emphiteosū. i. inopiam i cupiditatē: terrā: herbas i aquam cocessisti. Lūqz duci dicta esset legatio subridens dixit: equum illū malleo ligneo interficiant: frenū autē in pratum proieciant: sellam vero deauratā in aquā danubij abiectiant. Cui nūcius: i inde dñe quid danni habebunt: si equū interfici: canib⁹

suis victualia dabis: si frenum in herbam proiecies: homines sui  
qui fenum falcant aurum freni inuenient. si vero sellam in danu-  
bium abiectis: pescatores illius aurum selle super litus exponent  
atqz domum reportabunt. Si ergo terram: herbam et aquaz habet  
totum habent. Dux ergo ille his auditis exercitu cito congrega-  
uit tunens hungaros: et auxilium ab amicis impetravit: et omnibus  
coadunatis eis obuiam venit. Illi autem interea prope danu-  
bium peruererunt: et in campo pulcherrimo summo diluculo pu-  
gnam incerunt. Fuit autem auxilium domini cum hungaris: a quorum fa-  
cie dux sepedictus se in fugam conuertit: persecuti suntqz cum  
hungari usqz ad danubium: et ibi pre timore in danubium se ia-  
ctauit: in quo pre aquaruz vehementia suffocatur. Retradit autem



dñs hungarum pannioniam: sicut tradiderat filii israhel tempo-  
re moysi terram seon regis ammorreorū et omnia regna chanaan  
in hereditatem. Dum ergo capitaneus iste arpad vteret specia-  
li quadā dignitate in scythia: et hanc haberet ipsa generatio con-  
suetudinem scythicā legitimā et probatam: ut unus in expeditione  
gradientibus debeat anteire: in redeundo vero retrocedere: ipse  
et alios capitancos pannomā adeuentes ferit processisse. eoqz  
zwatapolug ut superius dictū est debellato et occiso arpad tuz ce-  
teris hungarum castra fixit in monte noe prope albam: et ille locis  
est primus quem arpad sibi elegit in pannonia: unde et civitas al-  
ba per sanctum regem stephanum qui de ipso processit fundata  
est ibi prope.

Secundus capitaneus.



**Z**abolch vo ali<sup>9</sup> capitaneus vnde chaack oris genera/  
tio: descendisse dicit in ipso campo ⁊ loco vbi chakna  
ra nunc iacet dissoluta. Illud etenim castruz zabolch  
fudavit capitane⁹: qđ postmodū chak ipo mortuo suo  
noīe a suis cognatis ⁊ familia iussit appellari. Primo  
quidz zabolch dicebat. Illud etiā castrū tib⁹ Andree Bele et  
Leuēte filior⁹ zaar ladislai p cōē cōsiliū hūgaroz est cōfractuz.

Tercius capitaneus.



**T**ercius vero capitaneus Gyula fuit: unde gyula filius la  
dislai deriuat. Eratque iste gyula dux magnus et potes  
qui ciuitatem magnam in erdeleu in venatione sua inue  
nirerat: que iaz pridem a romanis costructa fuerat. Ha  
bebatque filiam nomine Sarolt pulcerrimam. de cuius pul  
chritudine provinciales duces dintus loquebantur. quam geyla  
dux consilio et auxilio Belind qui terram kulan possederat: tra

duxit in uxorem legitimam. Isti Beliud culam dedit filiam suam  
ut contra fratrem suum keam bellaret: et post obitum suum terram suam  
idem beliud hereditavit. Tandem cum gyula hungarum in panno-  
nia habitantibus infestus esset et multipliciter molestus per sanctum  
stephanum regem in pannionam est deductus: non tamen iste gyu-  
la capitaneus: sed ab illo tertius.

**Quartus capitaneus.**



**Q**

uarti siquidem capitanei vocabulum fuerat Lund:  
scuius filius kusid i cupan: qui prope nyr fixere sua ca  
stra ibiqz post baptisimū monasteriū fundaucre.

**Quintus capitaneus.**



**S**

Ed quintus Leel est nominat⁹. qui messianos scilicet  
bohemicos de partib⁹ golgate expulit: ibiqz dint⁹ ca  
strametaas fuisse verhibet. Ex isto quides zuard orit  
generao sine propria ⁊ origo.

**Sextus capitaneus.**



**S**extus capitaneus Verbulchii nomen habuit: qui circa palatinum sua tabernacula fixisse probat.

d iiiij

Septimus capitanus.



**S**eptimus capitanus Urs dicit. Istius siquidem generatio circa seyo locum habebat. Alio vero generationes que genero sunt istis pares et cōsimiles: ac ceperunt sibi locū et descensum ad eorum beneplacitū. Eū igit̄ codices quidā pertineat q̄ isti capitanei septē pannoniā inroierint: et hūgaria ex ipsis solis edita sit ac plātata: vnde ergo venit generatio akus: bor: abe: aliorūq̄

nobilium hūgarorū: cū oēs isti nō hospites s̄z de scythia descendērūt  
Assignant enī hāc rationē solā quā vulgus dicit. viij. hūgaros. Si  
ergo septē soli sūt hūgari cū familia i nō plures familie: vxores: fi-  
lij: filie: accipi possunt serui i ancille. Nūquid enī cuž tali familia  
regna possūt expugnari: absit. Aceidit autē rēporib⁹ ducis Tōxun  
hūgarorū exercitū vīlus galliā p accipiēdis spolijs ascēdisse. Qui  
cū in reditu reno trāsmicato: diuīsi essent in tres ptes: due sine ho-  
nore: vna cū honore i hūgariā descēdebat. quā dux saxome apud  
yñiacā turingine ciuitatē dēptis. viij. hūgaris iter fecit. Septē autē  
ex ipsis reseruatis: amputatis aurib⁹ misit in pannomā: ne inquit  
ad vīos hūgaros taliter enarrātes: vt ampli⁹ nō veniāt in hūc lo-  
cū tormētoz. Due vō ptes q̄ iā lucuīā introierāt: audito qđ acci-  
derat eoz locijs i cognatijs: dimiserūt spolia accipere in suetia: i  
quicquid eis occurrit a flumine illirici vlsqz flumē saar sive leytah  
occiderūt ab hoīe vlsqz ad pec⁹. Hūgaris autē. viij. sine aurib⁹ pro  
eo qđ viui redierūt i se occidi cū socijs nō elegerūt: cōmunitas pe-  
nale smiāz dedisse phibet. Nā oia q̄ habebat amiserūt tā in re sta-  
bili qz mobili. i ab vxorib⁹ et pueris illos separates pedites sine  
calceis, pprū nil habere pmiserūt. sp etiā in simul de tabernaculo  
in tabernaculū mēdicādo vlsqz dū vinerēt ire cōpulerūt. Qui qui  
dē septē ob offensā huiusmodi in argyorkak i gyoz sive lazari sunt  
vocati. Ex istis itaqz sic dānatis vulgus dicit: nō de septē capita-  
neis istis primis. Preterea cū sit quodāmodo pprū mūdanorū  
arrogatiē plausū plus de se assumere qz ex alienis cōponere: ideo  
isti capitanci septē: de scīpis cātilenās fecerūt inter se decātari ob  
plausū seculare i diuīgationē sui noīs: vt q̄si eoz posteritas his  
audit̄is inter vicinos i amicos iactare arrogatiā s̄c valerēt. Qui  
stat itaqz nō tm̄ septē capitancos pannomā p questrasse: s̄z etiāli  
os nobiles qui de scythia descendērūt. Unū in ipsis venerari pōt  
nomē dignitatis plus alij i potētē: nobilitatis vō cōliter. Lūcer  
go quidā sint hospites ipso tpe nobilitate pares hūgaris: inquirē  
dū est q̄re istud cē habuit: cū hūgari numero ad implēdā pannomā  
suffecissent. Geycha nāqz dux inter alios diuino p̄monit⁹ oraci-  
lo puertere cepit hūgarorū gentē ad fidē xpianā. i dū mom̄t illos  
pugnantes qz ad herētes: necessariū habuit desideriū suū dū. I-  
gare regib⁹ i principib⁹ xpianis. Quo audito: huiusmodi deside-

rio nō solū iuuainē trāsimiserūt: sed etiā personaliter adierūt: qui  
bus fuerat hungarorū crudelitas nocina ac exosa.

**D**e pluribus generationib⁹ postinodū regnū hungarie intran  
tibus. ⁊ primo de generatione Tata.

  
Intrauit ergo primo deodatus de comitibus sancti  
seuerini de apulia. qui fundator extitit monasterij de  
Tata ⁊ parator. Iste etiā cū sancto adalberto pragen  
geni episcopo sanctū regē stephanū baptizauit. Enī  
quidē monasterij nomē, p eo tata appellat: qz cū be  
atus rex stephan⁹ ipsi⁹ nomē ob reuerentiā nō expri  
meret: s̄z eū tata appellaret: abolitū est nomē deodati et tata exti  
tit vocatus: vnde etiā ipsi⁹ monasteriū taliter est vocatū. Huius  
quidē generatio in pannonia nō habet. qz quāuis vxore habui  
set tamen sin e heredibus finiuit vitā suā.

**G**eneratio filioꝝ hedrich.

  
Ost hec de almania volphgerus cū fratre suo hedri  
co de comitib⁹ hemburg ort⁹ cū treccētis dextrarijs  
faleratis introiuit. Enī dux geycha montē kiscen et  
insulā danubij circa iaurinū dedit, p descēsu eterno  
vbi castrū ligneū faciēs: fecit quoqz in eodē monte  
cenobiū: vbi ⁊ est tumulatus. **D**e istis hedrici gene  
ratio deriuatur.

  
**G**eneratio wenczellimi de almania sequitur.  
Scendit quoqz de bauaria wencellini⁹ videlicet de va  
zunburg. qui cū scō stephano in symigio cupan ducē in  
terfecit. capitaneus enim exercitus extitit illo die. Ex istis  
iako nascitur principium ⁊ origo.

**G**eneratio hunt ⁊ paznan.

  
Dierūt etiā istis dieb⁹ hunt ⁊ paznan. qui sanctū ste  
phanū regē in flumine garā gladio theutonicō mo  
re accixerūt. Istox quoqz gnatio ab istis noib⁹ dista  
re non videt. Istox itaqz comitū dux geycha cū scō  
re stephano filio suo fret⁹ auxilio: ⁊ dimino poti⁹:  
quosdā rebelles armox terrorib⁹: nō nullos volūta  
rie quererūt ad baptismū. Quos quidē comites rā dux geycha  
qz fili⁹ su⁹ latis ⁊ amplis hereditatib⁹ pro ipsoꝝ seruitijs dicane  
re, put appareat nūc māifeste. Qui quidē tpis in processu hūgaris  
per contractus matrimoniorū sunt imixti. Istorū etiam cosilio

i auxilio super hungaros rex est constitutus pluresq; nobiles hū  
gari duci cupan adherentes baptismū fidemq; respueres ad tur/  
pia seruitia sunt detrusi. In illis nanq; rebus gerendis iudicat<sup>9</sup>  
erat nobilior qui fidei christi citius adhesisset.

**G**eneratio poth.

**P**oth vero generatio a cōrardo de altenburg deriuat.  
Qui tēporibus regis salomonis filij andree regis ve/  
nit in pannoniā. Hic hernistus est vocat<sup>9</sup>. sed propte/  
rea poth fuit appellatus: quia internūcius erat inter  
imperatōrē conradū et andream ac salomonez reges.  
Poth enī theutunice latine nuncius sonat.

**G**eneratio merse et gregorij.

**M**erse aut et gregorij generatio de francia est ex cōsan/  
guinitate guillermi dicti comes. kyquini quidē et re/  
noldi origo est de hispania: cū regina margaritha cō/  
muge bele regis filij zaar ladislai pannoniā adeuntū.  
Hic enī bela primo vxorē de polonia habuit.

**G**eneratio guthkeled.

**G**eneratione aut guthkled plura enarrant: s̄z p cer/  
to p petrū regē dū idē fugit ad henricū cesarē in adiu/  
toriu sūt ei adducti de castro sthoph. sūt exorti de sue/  
via vnde imperatōr federicus ortu habet. Ista enī ge/  
neratio de primatib<sup>9</sup> suevie extitit. Nā pereres enī sūt hereditati/  
bus: sed pbi et valētes sūt in patria memorata. Illi<sup>9</sup> siquidē guth  
keled generatio tēporibus salomonis regis: ladislai et gesehe du  
cū extitit exaltata. Nā tunc ipsa generatio in duas partes diuisa  
fuit: quidam ducibus adherebant: quidam vero salomoni: et spe/  
cialiter w̄d. quem salomon exaltasse perhibetur super alios de  
generatione supradicta.

**G**eneratio oliuerij et ratoldi.

**R**ost hec intrant oliuerius et ratoldus tempore regis colo/  
mani qui de regno apulorum de caserta ortum habent.  
Illi vero de sambuck de comitibus campanie ex francia  
oruntur.

**G**eneratio hermanni de almania.

**H**ermannii etiā generatio cū regina keila ītroiuit liberi ho/  
mines sunt de nuremburg: hereditatib<sup>9</sup> pauperes.

**G**eneratio buzad.

**D**E generatioē quidē buzad est dicendū. **H**ui⁹ enī gene  
ratio p̄ regē stephanū filiū sedī bele i hūganā adducit  
in adiutoriū regis memorati. Ex comitib⁹ enī orlamū/  
di fuit. **P**rimū enī qui venit hadolch est vocat⁹ eū⁹  
fili⁹ sūr hadolch⁹ arnoldus. Ex istis origo, pcedit bu/  
zabani. **H**ic enī hadolch exprimi nō potuit. Sz paralogizādo ho/  
holt dicit. Generatio quidē chaak cū alijs quibusdā generationi  
bus p̄spira uerū p̄tra istū regē. q̄s p̄ hoholdū i suā militiā quā cuz  
ipso adduxerat dicit contriuſſe.

**G**eneratio keled.

**S**tepham kadiſlai i gregorij filioꝝ keled, p̄ sapia de p/  
uincia meyſenſi ortū habet. Stephan⁹ enī f. l. ſuit ſo  
roris meyſenſis marchionis fili⁹ comitis de herfold  
Qui occido turingie lanthgrāno in frangkfurt in ſolē  
in curia vbi imperator⁹ eligi debuit per eū ac per alios  
dū reoccidenti ſentētia per almanie principes contra ipſum lata  
eſſet: diebus geyche regis fili⁹ ſecūdī bele deſcendit in pannomā  
cū dextrarijs faleraſis ſexaginta. ⁊ a rege p̄dicto receptus ſolēni/  
ter optimis ⁊ latis poſſeſſionib⁹ inuenit. p̄ut patet ipſo in meyſ  
nenſem regionē pſcriptionis pena intrante. Lorū vō qui dicunt  
de bobocha: de ſamberg deſcendit in pannomā generatio.

**G**eneratio ſymonis i michaelis.

**S**ymonis aut̄ i fratris ei⁹ michaelis generatio quidem  
morundorū ſi noſat i téporib⁹ Andrec regis fili⁹ bele  
terci⁹ deſcendit de hyspania. Laſtra quidē multa ha/  
bet in hyspania illa generatio. ex quib⁹ vñū qđ mch⁹ ē  
boyoth dicit. **H**ui⁹ quidē ſymonis annis dū cum rege  
aragonū annis plurib⁹ p̄tendisse: tandem p̄ eundē regē captiuatus  
in carcere detruditur. Quod ſymon comes i bertramus formi/  
dantes cum ſecunda uxore prefati regis andree que fuerat de cā  
pania in hungariam intrauerunt. In hyspania quidem nulla ge/  
neratio in ſcufo ſuo aquilam ferre audet niſi ſymon i michaelis ea  
propter q̄ exercitu ſoldam de Tunisio qui maioriā i minoritām  
in ſilias per naues intrando ⁊ classes occupauerant: ceteris mili/  
tibus regis aragonie defiſientibus eorum generatio fertur ex/  
pulſſe. Ande regis i cōmunitatis militie decreto eſt ſtatutum q̄  
priori ſigno quod fuerat totum rubeū ſine aliqua expreſſa figura  
in aquilam mutaretur.

## De introitu diversarū nationū in hungariam.

**P**reterea intrauerunt hungariam tam tempore regis  
geyche et sancti regis stephani q̄z dieb⁹ regum aliorū  
bohemii: poloni: greci: hispani: hispanhelite seu sarace-  
ni: besii: armeni: latoncs: turingi: myslinenses: et rene-  
ses: cumani: et latini qui diutius in regno cōmorando  
quānis illorum generatio nesciatur per matrimoniorū diverso-  
rum contractus hungaris unixti nobilitatem pariter et descen-  
sum sunt adepti.

## Continuatio narrationis.

**O**stiqz aut̄ zwatapolug per hungaros vt superius di-  
cit est necatus: et hungari descendenterunt in pannomā:  
per sex annos eorū arnia et equos inclitare curau-  
runt. anno igit septimo moravia et bohemiam in quibus  
eo tempore dux wratislaus regnare videbat crudeli-  
ter spoliauerunt. Exinde cū victoria redentes: treugis ordina-  
tis cū prefato duce vno anno quietuerunt. Post hec carinthiam  
hostiliter adeūtes vltra castrū leopach dux neramie gothfridus  
nominatus: et dux carinthie eberhardus: necnō gregorius aquile-  
gie patriarcha ipsis occurrentes in sumul atrociter pugnauerunt.  
Et quāns ex hungaris plures ibi cecidissent: tamen ambos du-  
ces hungari occiderunt: patriarcha tantū per fugam evadente.  
Abinde spoliata carinthia: corniola et stiria cū maxima predia sunt  
reuersi. Lesar igitur conradus audiens q̄ hungari imperij sui cō-  
finia intrassent: ducesqz memoratos occidissent: decreuit venire  
in hungariā. Et cū exisset de italia venissetqz augustā suētie cui  
tate vt deinde in pannomā invasurus hungaros descendenteret in-  
ter romanos bellū gerentū est interea intellīmū. propter qđ ipsū  
retrocedere oportebat. Inter hec hungari imobiliter annis tri-  
bus ad nullas partes perrexerunt.

## Hungari deuastant bulgariam.

**A**nno autem quarto hungari bulgariā invaserunt: ac  
ea thesaurum et armenta innumerabilia adduxere: ca-  
stra ipsorum occupantes et civitatates eorū destruc-  
tes que domino concedente et nūc habent et possident  
Postqz aut̄ memorata regna deuicerunt: per forū in-  
lii vñqz in marchiā longobardie intrauerunt. vbi ciuitatem padua  
am igne ac gladio consupserunt. Exhinc intrantes lombardian

linthar vercelline cūitatis episcopū imperatoris karoli cōsiliariū  
fidclissimū occidentes: ex ipsius ecclesia thesaurū maximū rapue  
rit. totāqz pene lombardiam spoliantes: cū maximo spolio in pā/  
nomā cum victoria redierunt. Post hec decem annis repausan  
tes: anno vii decimo: saxonīa: turingia: suēnia francoqz orienta/  
les: burgundos demoliti: in cōfinijs bauarie vltra castrū Abah  
citra danubij alemanorū exercitus ipsos in redditu oneratos in/  
uaserunt ex abrupto. quos hūgari in fugā turgiter conuerterunt  
celis multis milibus ex eisdem.



In quo quidem conflictu ex hungaris tria milia virorum perierunt  
qui vero evaserunt ad propria redeentes: annis sedecim imobi/  
liter in hungaria permanserunt.

De morte leel & bulchu capitaneorum.

**B**egnante vero per alemaniā conrado primo: decimo/  
octavo anno hungari egressi quibusdā partibus theu/  
tomic deuastatis cum ad vrbe angustā peruenissent  
vlrico episcopo cū ciuibus et sue me primatibus resi/  
stentibus: tandem cū hungari candem obsiderent cui/  
tatem obstinati nolentes de vrbe recedere: missis nūcijs ad con/  
radū memorati ut celeriter urbani succurreret idem nō omisit  
venire. Hungaris igit se incaute circa obsidionē cūitatis geren/  
tibus: alemanicus & italicus exercitus illos inuasit ex abrupto: vt  
si fugere voluissent nō potuissent: ex una parte flumio qui illis di/  
ebus per canales mirabiliter inundauerat impedimentū faciente:  
ab altera vero exercitibus predictis circuallantibus sicut mu/  
ris illosqz constringentibus. Sic itaqz artati ab hostibus quida

captiuati ab eis aliqui crudeliter sunt necati. In quo loco lecl et  
bulchu illustres capitanei captiuati sunt et ducti coram cesare. Quos  
cum cesar requireret quare christianis essent sic crudelis: dicunt  
nos sumus vltio sumi dei ab ipso vobis i flagellū destinati. Tūc  
enī per vos captiuamur et occidimur: cū persequi vos cessamus.  
Quibus imperator: eligite vobis morte qualem vultis. Qui lecl  
ait. Auferatur mihi tuba mea: cum qua primum buccinans postea  
tibi respondebo. Allatagz est ei tuba. et appropians cesari: cum se  
ingereret ad buccinandum: ipsum cesarem sic fortiter in fronte eius  
tuba fertur percussisse: ut illo solo ictu imperator moreretur. Di  
xitqz ei. tu prebis ante me: mihiqz in alio seculo eris seruiturus.  
Est namqz fides scythicorum: vt quoscūqz viuentes occident  
in alio seculo ipsis seruire teneantur. Detentiqz sunt sine mora et  
ratispone patibulo suffocati. Alius autem exercitus hungarorū  
in quo erant bene virorū armatorum quadraginta milia castra/  
metatus est longe ab angusta ciuitate qui sentientes socios suos  
tam crudeliter artari captiuari et occidi: seorsim in quandaz siluā  
se receperunt expectantes vt se ab innicē imperatoris exercitus  
separaret. Et dum maior pars cesaris exercitus iret versus rem  
hungari in campo quodam illos inuadentes sagittis primitus il/  
lorum equos occiderunt: tota die ipsos nec descendere nec quo  
qz fugere permittendo. Tandem vero dum se mouere non pos/  
sent captinari se dederunt. cum quibus socios suos ratispone de/  
tentos redemerunt. Ipsi vero exinde reuerti tali fortuna eis oc/  
currente monasterium de vltā cōbusserunt. ubi multū de auro  
hauientes: abinde reno transpaſtato Lothoringensem ducatum  
igne et gladio vastauerunt. Abi circa strazburg que in latino dici  
tur argentina in quodam prelio erhardum ducem lotho: i igie: et  
pertoldū ducem barbantic qui ei venerat in auxiliū captiuantes  
decollauerunt. Inde vero galliam atrociter affigentes: crudeli  
ter in ecclesiam dei sentientes: mettenseqz treuerense et aquisgra/  
nense territorū igne denastantes: deinde per abrupta montium  
senonensium populos exterminantes: viam sibi gladio aperientes  
parauerunt. Abi siquidem segusam taurināqz ciuitates destruxerunt.  
Montesqz prefatos perforantes: planū lombardie cum vi  
dissent: totaz pene prouinciam concitis cursibus vastancere. et ita  
ad proprium regnum cum victoria reuertuntur. annisqz viginti in  
mobiles in regno permanerunt.

## De obsidione constantinopolitane vrbis.

**T**ecum autem primo anno egressi bulgariam intrauerunt. et inde idropolum videntes: ipsa expugnata constantinopolim tandem obsederunt. In obsidione igitur vrbis memorate hungaros constitutis quidam grecus sicut gygas emissus de urbe ad luctandum cum eo duos hungaros impetebat altricam dicens: q si ambos non deuinceret grecorum imperator census hungaris teneret. Qui cum hungaris infestus esset ultra modum: unu contrarium ei innuerunt. qui oppositus greco ita ait. Ego inquit sum bothond rectus hungarus minimus hungarorum. adiungas tibi duos grecos quorum viuis conseruare debet anima tuam exituram: alter vero cadaver tuu subterrandum. quia certissime censualem faciam grecorum imperatorem genti mee. Unde capitaneus hungarorum nomine opour qui illi exercitiu de communis voluntate fuerat constitutus: missit botond cum dolabro suo pergere contra portam vrbis que erat metallina: et in porta declarare vires suas cum dolabro. Venies autem usq ad portam: talem ictum et censuram in ipsa porta fecisse. Perhibetur q puer annorum quinqz per ipsum foramen exire et intrare satis large posuisse. Facto itaqz spectaculo hungarorum et grecorum parata area ad certandum ante portam vrbis parua hora nimis simul dimicantes grecus in terram per hungarum est detrusus: et statim sine mora spiritum exalauit. Quod factum grecorum imperator: qui stabat in vrbis propugnaculo cum coniuge sua prouincienti verecundia reputantes auerterunt facies suas pergentes in palatium. Aceruntamen cum hungari censum repetissent: pro quo certamen commissum fuerat et pugnatum: dum risum faceret grecorum imperator de censi postulato: recedentes hungari de obsidione cimitatis depopulati sunt totam greciam hauientes ex ea aurum gemmas et armamenta infinita. sicutq ad propria sunt reuersi. Comunitas itaqz hungarorum cum suis capitaneis siue ducibus hec et alia huiusmodi usq ad tempora Tore ducis gesisse perhibetur.

De generatiōe i regno scī regis Stephani primi regis hūgaroꝝ



Oro. Toxū gennit Seychā i Dichaelē. Dichaelē vō gennit Laluū Ladislauū i Vazul. Seychā vō dī  
anno p̄monit̄ oraculo: Anno dñice incarnatiōis non-  
gentesimo sexagesimo nono: quēadmodū in legēda  
scī stephani regis scriptū est gennit scīm stephani regē  
ex sarolth filia gyula. At rex stephan⁹ plures quidē gennit filios  
sed int̄ alios habuit vnu filiu noie Emericū deo amabilē i hoī  
bus honorabilē: cui⁹ mēoria ī bñ dictiōe ē. Hic aut̄ p̄ iscri-  
- 1675.  
- 929.  
- 100.  
- Natys. Szal.

tabile dimini p̄filij iudiciū: rapt⁹ ē de medio ne malitia mutaret  
intellectū ei⁹: et ne fictio deciperet anūmū ei⁹ quēadīndū de īmatu  
ra morte scribit in libro sapiētie. Ut ergo acta ne agam⁹: et expoli  
ta ne exponam⁹: quot et quātis v̄tutib⁹ floruerit: et q̄z fernēs ī dei  
seruitio scūs p̄fessori xp̄i Emeric⁹ dux fuerit scribere supsedim⁹.  
Quisquis, n. hoc scire voluerit ex legēda ei⁹ dē b̄tissimi p̄fessoris  
plēna ſcīſſime p̄uersatiōis ei⁹ notitiā h̄c̄ poterit. Nos ea poti⁹ q̄  
ab alijs scriptorib⁹ p̄tmissa sūt breui ac ſumati scribere itēdim⁹.

De bello ſcī regis Stephani p̄tra L̄upan ducē ſyngēsem.



**S**icut aut rex Stephan⁹ iā pride ī adoleſcētia ſua p̄tra  
L̄upan ducē forē et potēte gessit bellū glorioſū. Erat  
aut cupan fili⁹ calui zirind: q̄ etiā viuēte geycha ducē  
p̄f scī Stephai regis ducatū tenebat. mortuo aut gey  
cha duce: cupan volunt matrē ſcī regis ſibi p̄ iceſtuſū copulare  
omnib⁹: et ſcī Stephanū occidere: ducatūq̄z ei⁹ ſue ſubdere p̄tāti  
hic fuerat dux ſyngiens. Stephan⁹ aut ſcūs p̄uocatis p̄cerib⁹  
ſuis p̄ ſterneſtū b̄tissimi martini p̄fessoris dimine mifcordie iplo  
rauit auxiliū. P̄ modū vō p̄gregato exercitu prexit obmā hosti  
ſuo: et ad amnein goron p̄munt⁹ accīct⁹ ē gladio. Ibiqz ad custo  
diā corporalis ſalutis ſue duos principes Hunt et paſnan p̄ſtituit.  
Tot⁹ aut exercit⁹ ſui p̄ncipē et duxorē v̄celliū hōſpītē alama  
nū genere p̄fecit. Comiſſo itaqz plio inter v̄trūqz dīn et fortit̄ ē di  
micatū: ſz dimine miserationis auxilio b̄tūs Stephan⁹ dux glorioſā  
obtinuit victoriā. In eodē aut prelio vencellin⁹ comes iterfecit  
cupan ducē: et largiſſimiſ b̄nificijs a b̄tō Stephanō tūc duce remu  
nerat⁹ ē. Ipsi vō cupan b̄tūs Stephan⁹ i q̄tuor p̄tes fecit mactari

Lupan filius  
zirind. Henricus  
Familia Zirind.

Vencellin⁹  
Gens. ſimili  
Camillo.

prīmā partē misit in portā strigoniēsem: secūdā i Wesprimieñ. ter  
tiā in iauriēsem: q̄rtā aut̄ in erdel. Br̄tus enī stephan⁹ dux: votū  
qd̄ tūc voulrat deo fidelit reddidit. Nā vniuersū p̄plū i puin  
cia cupan ducis degentē: decimas librox frugū ac pecorū suorū  
cenobio sci martini dare ppetuo iure decreuit: pdict⁹ aut̄ vēcel/  
lin⁹ gēnit radi: radi vō gēnit misca: misca vō gēnit cupā i martinū

De pugna sci regis stephani cū Hyula duce transsiluano.

 Oro br̄tus stephan⁹ postq̄ regie celsitudinis coronā  
diuinit⁹ est adepr⁹: famosū i incrosū bellū gessit p̄tra  
auūculū suū noic gyulā q̄ tūc t̄pis toti⁹ vltra siluā re  
gni gubnacula possidebat. Anno itaq̄ dñi. m. ij. br̄tus  
rex stephan⁹ cepit gyulā ducē cū vrore i duob⁹ filijs  
suis: i hūgariā trāsimis. hoc aut̄ iō fecit: q̄r sepiissime amonit⁹ a  
biō rege stephāo: nec ad fidē xp̄i p̄uersus: nec ab iſerēda hūgarie  
iuria p̄quieuit. vniuersū vō regnū ei⁹ latissimū i opulentissimū  
monarchie hūgarie adiūxit. Dicit̄ at regnū illō hūgarice Erde/  
eln q̄d irrigat plurimis fluijs: in quoꝝ arenis aurū colligit: i au  
rum terre illius optimū est.

De exercitu sci regis stephani p̄tra Bulgaros i Selanos.

 Ost hec aut̄ mouit exercitū sup̄ keam ducē bulgaroz i  
selanoz q̄ gētes loca naturali situ minitissima inhabi  
tant: vnde etiā multis laborib⁹ i bellicis sudorib⁹ pre  
dictū ducē vir tandem dēmicit i occidit: i inestimabiles  
copia thesauroz i precipue i auro i gēmis ac preciosis  
lapidib⁹ accepit i locauit ibi vnuū panū simū noic zoltan: q̄ p̄ ea  
hereditauit illas p̄tes trāsiluanas: i ideo vulgariter sic dici so/  
let erdelij zoltan. Erat enī ille antiquissim⁹ qui vixerat vlsq̄ i pa  
sci regis: i ideo voluit ipsū cē sup̄ gentes opuletas. Ex hac itaq̄  
gaza multiplici scūs rex stephan⁹ plurimū locupletat⁹: albensem  
basilicā quā ipse fūdauerat aureis altarib⁹: crucib⁹ quoq̄z i cali/  
cib⁹: indumentis etiā p̄tificialib⁹ p̄textis auro purissimo i lapidi/  
bus p̄ciosissimis ditauit: vasa quoq̄z m̄stratoria i cetera v̄tēlia  
cidē basilice necessaria: necnō i alijs ecclēsijs dei regali donauit  
largitate. Inter cetera vō dedit cidē albensi ecclie qdā donaria  
sc̄mpiterne mēorie digna duo. s. rōnalia quoꝝ vtrūq̄z hēbat orā  
p̄textā septuaginta quatuor marcis auri purissimum i lapidib⁹ p̄ciosis q̄  
br̄tus bñdici⁹ sc̄ē romane ecclie p̄tificex ad preces sci stephani re/  
gis tāte auctoritatis p̄ulegio i signavit: ut quicunq̄z i cebrādo mis

sam eis uterū legitime posset regē iungere: coronare: et gladio  
accingere. Et q[uod] pecūia illi⁹ gyule fuit male acq[ui]ta: id ipsa eccl[esi]a  
frequenter est passa incēdiū: in eadē autē eccl[esi]a ipsū anūculū suū  
cū tota familia sua absq[ue] velle xpulit baptizari: h[oc] p[ro]ea honorifi-  
ce tenuit sicut patrē. Regina vō keisla vxor scī regis dictiā eccl[esi]a/  
sia aureis cruceib[us]: fusorijs: tabulis: calicib[us]: gēmis: et ornamentis  
ultra modū ditaruit.

### De edificatione ecclesie veteris Budensis.

**D**einde scūs rex vētū i cūitatē q[uod] vētū buda vocat vna  
cū filio suo scō emerico et regina: et cū ibi nō inuenisset  
aliquid piū opus i xpō in quo possit laudari creator om-  
niū: statim scissim⁹ rex de thesauro p[re]dicti kean ducis  
bulgaroz: selauoz quē occiderat cepit in medio cūi  
tatis edificare grāde cenobiū in honore aploz petri et pauli: ditā  
do illud multis p[re]dijis et sit libertate Romane ecclesie: fulciendo  
i memorā et honoriē curie Romane quā corporaliter visitarāt. Dū  
igit̄ edificaret magistri lapicide de grecia ducti erāt: et scissim⁹ rex  
cū regina ratiōe deuotiois ibidē degebāt. Regina autē cruces ta-  
bulas et ornamenti p[re]curabat. Quia vō illud grāde opus inceptū  
multos annos p[re]duxerat: id viuēte scō stephano rege illud ceno-  
biū nō portuit p[re]sumari: h[oc] volēte deo p[ro]p[ter]a multū t[em]p[or]is scissim⁹ rex La-  
dissans nepos eiusdē btū stephani: illud op[er]a cōsumauit: ut s. pos-  
sit adimplere votū p[ro]p[ter]a sui sicut inferi⁹ pleni⁹ declarabit̄. Con-  
suetudo autē scī regis stephani: maior ista fuit: q[uod] oēs eccl[esi]as q[ui]s  
ipse fūdauerat: in quolibet anno ad min⁹ trib⁹ vicib⁹ visitabat.  
et dū ad ipsas eccl[esi]as deuenisset primo ad oia altaria p[re]gebat: et  
singulis singulas preces effūdebat. Tandē exēndo totā eccl[esi]ā  
illā circuibat: et fracturas siue scissuras parietū ac tectoz p[re]spicaci-  
bus oculis et morose inspiciebat: et statim remeliorari p[re]curabat:  
nec a loco illi⁹ cūitatatis aut vīle recedebat nisi p[ro]ns vidisset re-  
nonari. Quo expto regina keisla dū ad aliq[ue]s eccl[esi]as in hunga-  
ria deuenisset: oēs apparat̄ in domo dñi existētes sibi p[re]ntari fe-  
ciebat: et renonāda tam in sindone q[ui] in bisō omniā anno renoua-  
bat. Filius autē ipsoz btūs Emericus p[re]prijs vestes purpureas  
an altare deponebat: p[ro]p[ter]a altarib[us] in duēdis: sicut pater in eccl[esi]is  
regalib[us] vsq[ue] modo. Pater vō scissim⁹ bursam aureā i lūbis ge-  
stabant: refertā denarijs puri argēti: et dū paupes vidisset mox ibi  
acecedebar: et p[re]prijs manib[us] eis p[ro]uidebat. Illi⁹ ideo dextera mi-  
sericors est in corpe exterius corā oculis hungarie vsq[ue] in hodi-

ernū diem.

### Incidentia.

**A**nno dñi. M. xxij. in multis locis incēdia multa et magna facta sūt. Ingens etiā terremot⁹ cōtigit q̄rto idus maij. decima hora diei. sexta feria post ascensionem dñi quasi duo ioles vīsi sūt decimo kalē. iulij.

**D**e morte sanctissimi Emerici ducis. Et de orbatiōe oclōz vazul Ostqz aut̄ magnificauit dñs misericordiā suā cū beato re ge stephano verted̄o dorsa regū in fugā a facie gladij ei⁹ et dominio ei⁹ principat⁹ atqz potestates subiiciēdo oium exteraz nationū circuadiacētiū: deliberauit scūs rex stephan⁹ et firmiter statuit vt oībus pompis mundane glie calcatis: et t̄paliſ regni diaademate deposito solus dei seruitio semetipm mācipa ret: et ab exteriorib⁹ curis expedit⁹ p̄teplatina vitā et trāquillā pa cē pageret. Coronā vō regie celstitudinis filio suo duci Emerico sc̄issimis morib⁹ diuinit⁹ instructo se datuz disposuit. Erat enī be atus emericus in prūneno adoleſcēti flore supra cōmūne natu rā hominū diuino munere sublimat⁹. Justicia: prudētia: fortitu dīne: tpantia: sapiētia: sc̄iētia: māsuetudine: mificordia: benigni tate: largitate: humilitate: et paciētia armat⁹: ceterisqz catholicis atqz politicis virtutib⁹ adornat⁹: sīr ut scūs stephan⁹ p̄fū. Lū itaqz sc̄issimus pater sc̄issimo filio curā administratiōis et guber nādi regni solicitudinē intēderet cōmittere: btūs dux emeric⁹ p̄ pria morte p̄uentus est. Fleuit aut̄ eū scūs rex stephan⁹ et vniuersa hūgaria incōsolabiliter plāctu magno valde. Tanta vō doloris acerbitate scūs rex stephan⁹ exacerbat⁹ in grauissimā incidit infir mitatē. Et post multos dies vix qualēcūqz vite reparationē rece pit: sed prītine sanitati nūqz plene potuit restituī. Nā et pedū do lorib⁹ v̄gebat et tristitia ac gemitib⁹ afficiebat: p̄sertim ppter ea qz nullus videbat de p̄sanguineis suis ydone⁹ ad hoc vt eo mor tuo regnū in fide xp̄i p̄seruaret. Promor etenī erat gens hunga rica ritui paganoz inclinari qz fidei xp̄iane. Interim vō viribus corporis cepit destitui et lāguore grauissimo se grauatū sentiēs: mi sit festināter nūciū sc̄z Būdā filiū egruth: qui vazul patruelis sui filiū quē recluserat rex ppter iuuenilē lasciūā et stulticiā vt corri gereb̄. de carcere nitrie educeret et ad se duceret: et eū anteqz mor reret regem constitueret. Audiens aut̄ hoc keisla regina iūjt cō filiū cū Buda viro nephando. Et festinātissime misit nūciū noīe seb⁹ filiū ipsi⁹ buda ad carcerē i quo vazul detinebat. Seb⁹ itaqz

pueniēs nūciū regis effodit oculos vazul et ocanitates aurii ei⁹  
plūbo obturauit ⁊ recessit i bohemiam. Id hūc autem veniēs nūci⁹ re-  
gis vidit vazul oculis orbatus in eisdēqz ocul⁹ vulneratis duxit  
ad regē: que scūs stephan⁹ rex vidēs tā miserabilit̄ destrictū i ni-  
mias erupit lachrymas: s̄ ipediēte egritudinis molestia obitā pe-  
nā malefectorib⁹ iferre n̄ potuit: puocatis itaqz filijs calui la dislai  
patrī sui s. adrea bela ⁊ lenēta p̄fuluit eis ut qnto cit⁹ possēt su-  
gerēt vt sic sibi salutē ⁊ corpū suorū fuarēt ītegritatē. Illigūt salu-  
bri p̄filio sc̄i regis acqescētes a facie malorū ⁊ dolorū i bohemiam fu-  
gerūt. De morte sc̄issimi regis stepham. ⁊ delectioē petri regis



**B**atus autem rex stephanus sanctitate et gratia plenus secundum quosdam: quadragesimo sexto: sed autem hystorie in eiusdem laude ab ecclesia editae veritatem: tricesimo septimo sui regni: dominice autem incarnationis: millesimo tricesimo octavo anno: in festo assumptionis beatissime Marie sp. virginis a patre seculo nequam erupit: scilicet angelorum processio adiungit. Sepultus est autem in basilica albensi. quam ipse in honore scissione genitricis dei semper virginis Marie prostruxerat: ubi multa signa et miracula sunt interuenientibus meritis eiusdem scissione regis Stephaniani ad landam et gloriam domini nostri ihesu christi: qui est benedictus in scela scilicet amen. Confestim quoque tocius cithara hungarie versa est in luctu: et ois populi regni tam nobilis quam ignobilis sicut in unum dimes et pauperae perirent super mortem scissione regis pessimi prius pupillorum lachrymis vberumis et vlatibus plurimis: iuuenies et virgines per tristitia et mereorae squalidis induiti per tristum choream nondum duxerunt: et oia genera musicorum dulcisona siluerunt: placueruntque cum planctu cordis fidissimi: erantque plactus magis et inconsolabilis. At regina keilla cum bona satellite scelezo petri alamanum vel potius venetum fratrem regine perfidie statuerunt: hoc intendentes ut regina keilla mortua volutatis, per libitu suo posset coplere: ut regnum hungarie amissa libertate theutonicis subderet sine impedimento. Willhelminus autem prior regis fuit frater sigismundi regis Burgundiorum: sed post interceptionem sancti sigismundi venerat ad imperatorem: quem iperatores collocauit venetiis et dederat ei sororem suam noic Bertrud in uxorem de qua genuit keilla reginam: mortua autem gertrud: willhelminus duxit in uxorem sancti regis stephani de qua genuit petrum regem.

*De sententia Petri regis.*

**O**stiquid autem petrus factus rex: omnem regie serenitatis benignitatem abiecit et theutonicis furore securis: nobiles hungarie aspabant: bona terra superbo oculo et insaciabili corde cum theutonicis beluina feritate rugientibus: et cum latini yridinum garrulitate murmurantibus duorabat: munitiones: praesidia et castella theutonicis et latini custodienda tradebat. Erat illi ipse petrus nimis lascivus: nullusque eum tibi poterat dominus pudicicia uxoris sue: vel filie seu sororis virginitate per insultum satellitum regis quod impune violabatur. Inde detestabatur eis inferebant: concato psilio rogauerunt regem ut perciperet suis a tam detestabili ope desistere. Rex autem fastu superbie in

flatus pestifer p<sup>r</sup>concepti veneni fetore in p<sup>r</sup>patulū effudit dices  
Si aliquid in san<sup>r</sup> fuero oēs indices tā clarissimos i spectabiles qz  
pedaneos ceturiones ac villicos: oēsqz principes i potestates in  
regno hūgarie theutonicos p<sup>r</sup>stituā: i terrā ei<sup>r</sup> hospitib<sup>r</sup> implebo  
i ea vniuersaliter in potestate theutonicorū redigā: i dicebat hoc  
nomē hūgaria deriuatū est ab angaria i ipi debet angariari. Nec  
itaqz fuerūt fomēta discordie inter petru regē i hungaros.  
*De expulsione petri regis. Et de electiōe Abe in regē.*



## Electio abe regis.

**A**nno igit regni Petri tertio principes hungarorū  
et milites psilio episcopoz auenerūt aduersus Petru regē: et solicite q̄rebant: si aliquē de regali p̄ge/  
nie in regno tūc inuenire possent qui ad gubernan/  
dū regnū esset ydone⁹ et eos a tyramide Petri li/  
beraret. Eunqz neminē talē in regno inuenire po/  
tuerent: elegerūt in semetip̄lis quēdā comitē noīe Abam sororiū  
sancti regis Stephani: et cū sup se regē p̄stituerūt. Aba vero p̄gre/  
gato hungaroz exercitu p̄tra Petru regē p̄cessit p̄liatur⁹. Pe/  
trus aut rex videns se hungaroz auxilio destitutū: vehementer  
expauescēs trāssugit in Bauariā Herrico regis theutonicō ad  
iutorū imploraturus. Petro itaqz per fugā de mamb⁹ hunga/  
roz clapsō: hungari sceleratissimū Budā barbatū omniū malorū  
incentorē: cui⁹ filio Petrus hungariā afflixerat in frusta cōcidē/  
tes interfecerunt: et duorū filioz suoz oculos effoderūt. Sebus  
aut qui oculos Kazul eruerat p̄fractis in amb⁹: pedib⁹ p̄creme/  
runt. Quosdā vero lapidibus obruētes: alios aut in mangamis  
ferreis vastantes occiderūt. Aba vero regali potestate sublina/  
tus consecratus est in regē. Omnes aut p̄stitutiones et creatiōes  
quas Petrus rex scđm p̄suetudinē suā cōstituerat Aba rex in ir/  
ritū reuocauit. In his aut rebus gerendis tres de principib⁹ re/  
gni precipui fuerūt: unus vocabat Alscie: secundus Toislan: ter/  
tius vero Pezli: qui libertatē gentis sue querebat: et regnū rega/  
li scimini restituere fideliter nitebant. In tertio vero anno regis  
Abe Petrus cū herrico rege theutonicō descēdit cū exercitu  
magno p̄tra Abā regem. Rex igit aba audies petrū ab hungaris  
derelictū: et ab Herrico rege theutonicō benignè suscepit. An/  
no dñi. M. xliij. misit nūcios ad cesarē ut p̄quireret an inimicarē  
ei pro eo q̄ Petru de regno expulerat: an etiā pacē stabile cū eo  
posset habere. Lui cesar in respōdendo se inimicum esse ostendit  
dicens. Quia in eos iniurijs lacessunt: quid vel quātū possūz ip̄e  
sentiet. Rex Aba his auditis intellexit q̄ cesar intenderet Petru  
regnū restituere: inflāmatusqz in iram: p̄gregato exercitu ma/  
gno invasit Austria et Bauariā: et ex vtraqz parte d' anubij flumi/  
nis bipartitis alis pugnatorū fortium percussit eos in ore gladij.  
Tulit itaqz spolia eorum et plurimos captiuos ex eis secum tra/  
hens a flumine quod vocatur Traijsama pertransiit captiuā.

do usqz ad ciuitatem Tulnam in qua pnoctauit. Factum est aut  
hoc scda feria a crepusculo usqz ad noctem: mane aut facto cum in  
numerabili multitudine captiuorū in hungariā reuersi sunt gau  
dentes. Post hec misit bellatores fortes in karinthiam qui plu  
rimos captiuos receperūt et hungariā redierūt. Gotfridus autē  
austrie marchio circa petomā insultū faciens sup eos eorū spolia  
fertur abstulisse. Tunc enī austria nō duces sed habebat marchi  
ones. Eo autē tempore cesar pasca domini Colonię celebrauit:  
et cū principibus suis p̄siliatus est qualiter regno suo iniuste illa  
tā ab hungaris iniuriā deberet vindicare. Qui concorditer con  
suluerūt ei ut hungaros qui sine causa regnū suū hostiliter irru  
perant armis inuaderet et captiuos suos ab eorū scrutitate libera  
ret. Monit itaqz expeditionē ingentem et consilio Araczlai du  
cis bohemorū ex aquilonari parte danubij venit ad confinium  
hungarie. Legati vero hungarorum promiserant cesari qđ hun  
gari in omnibus starent ad mandatū eius: nisi quia Petri in re  
gem non susciperent: quod tamen Cesar supremo ope perficere  
affectabat. Obligatus enim erat Petro promissione qđ ei regnū  
restitueret. Hungari vero nullatenus consenserūt et missis mu  
nere: data quoqz fide qđ captiuos theutonicorū abire pmiterēt  
Cesar redijt festinanter cōtra insultus Gotfridi ducis lothorim  
gorum filij ducis Bozzilonis.

Deaduētu cesaris in subsidiū Petri regis in hungariā.

**S**equēti anno Aba rex missis legatis ad cesarē que pa  
cis sunt q̄rebat, p̄mittens captiuoz dimissionē quos  
habebat: eoz aut quos reddere nō poterat cōdignaz  
cōpēsationē. Cesar vō noluit cōponere donec i bana  
riā veniret: ut qui p̄ hūgaros iniuste lesi fuerāt cōpo  
sitioni pacis interestent. Venit ergo cesar ad terminos hūgarie et  
in crastinū expugnare dispositus obſtacula: quib⁹ hūgari flumin  
rabe ha p̄culerāt. Interi vō a legatis Abe regis: rogat⁹ ē Cesar  
ut competente terminū figeret in quo omnes captiuos ei remit  
teret et donaria insuper ei donaret. Cesar itaqz allectus innueri  
bus et alijs grauioribus negocij p̄peditus redijt Bizantium qđ  
est opiduz Burgūdie. Ex hinc itaqz rex Aba securitate accepta  
factus est insolens: et cepit crudeliter seuire in hungaros. Arbi  
trabat. n. ut omnia cōmunia essent dñis cum seruis: sed et iſiurā  
dum violasse p̄ nihil reputabat. Nobiles. n. regni cōtemmēns

habuit semper cum rusticis et ignobilibus commune. Hungari vero nobiles nolentes id sustinere: et exacerbatione eius moleste serentes conspirauerunt et coniurauerunt ut ipsum occiderent. Quidam aut ex ipsis notificauit regi in necesse eius coniuratos: ex quibus eos quos potuit captos fecit interfici sine iudicio examine: quod in magnu detrimentu regis versum est. Cum n. rex quadragesima et chadimi celebraret: in eadem quadragesima circiter quinquaginta viros nobiles sub pretextu consiliandi in quadam domo concluserit: et ab armatis militibus fecit eos obtruncari nec cōtritos nec confessos. Unde beatus Gerardus chanadiensis episcopus: canonica severitate regem corripuit et sibi periculū immunitere predixit. Quidam itaque ex coniuratis propter hoc magis incitati fugientes: venerunt ad cesarem et oblocuti sunt contra Abam dicentes. Quod pro nihilo iuramentū reputaret: nobilesque qui cum regē super se constituerant contemneret et eis rusticis ignobilibus ederet: equitaret: et cōtinue loqueret. Quibus dixit imperator. Ista etenim consuetudo non est nobilis hominis: sed eius oppositi. Ipsum ergo cesarem efficaciter instigauerunt: ut super Abam regem iniurias vindicaret: quia nec captiuos suos remiserat sicut cesari iurauerat: nec illata damnā relartiret. Cesar itaque animatus instigationibus hungarorum cum exercitu norico et bohemico et falangis aulicorum suorum: venit in marchiam austri: dissipans se intraturum hungariam: similans autem se pactum ab Aba rege exacturum et reuersurum. Tunc legati Abe regis ve- mientes ad cesarem repetebant hungaros qui ad cesarem fugerat cōquerentes et dicentes: quod ipsis essent p̄dones et latrunculi regni hūgarie et p̄cipui incētores guerraz et discordie inter cesarem et hūgaros: qui cesari fideliter obsequerent: id coquaz h̄mōi semiijato res discordie tradi oportere in manus Abe regis hungarorum quod cesar nullo modo se facturū respōdit. Locutato itaque cursu inuisit fines hūgarie intrans p̄ supromū: et cū vellet per bobuth rabtha p̄transire: fluminis rabtha stagnatibus aquis et densissimis nemorib⁹ et scaturientib⁹ paludib⁹ impingeabilē transire nō potuit. Hungari ergo qui erat cū cesare et Petro rege duxerunt exercitū tota nocte equitantes sursum iuxta flumino raba et rabtha quos il lucescēte sole facilī mō trāsierunt. Occurrīt aut ei Aba rex men- se iuxta iaurinū eis magna multitudine armatorum: nimū p̄cessu mēs de victoria: quod bavari quidā intimauerunt ei quod cesar cū pau-

cis super eum veniret: et ut dicit aba rex victoriam habuisse: nisi  
quia hungari quidam amiciciā Petru regi reseruātes: sup terrā  
sua vexilla piceissent et fugissent. Tradiderūt autē theutonici qđ  
cū ad preliuꝝ appropinquarent: cum celesti signo nebula tenuis  
apparuit: turboqꝫ vehemens diminitus incitatus terribilē pul-  
uerē obtutibus ingessit hungarōꝫ: quos iā pridē ut dicitur quia  
Petru sū regem de honestauerat: dominus apostolic⁹ anathe-  
mate damnauerat feriendo. Comisso itaqꝫ prelio: inter vtrunqꝫ  
diu et acriter pugnatū est: sed tandem cesar dimino fretus auxi-  
lio felicem obtūnit victoriā. Aba vero rex demictus fugit ver-  
sus tisciam: et villa quadam in scoobe veteri ab hungaris quib⁹  
regnans nocuerat crudeliter ingulat. Cuiusquidē corpus est se-  
pultuꝫ in ecclesia que fuerat prope ipsam villam. Post aliquot  
autem annos cum esset effosum de sepulchro: sudariū et ipsius ve-  
stimenta innenerunt incorrupta: loca vulnerum resonata: tan-  
dem sepelierunt corpus in proprio monasterio in saar. Cesare au-  
tem reuersus ad castra ante sacrosanctum lignū salutifere crucis  
se humiliter ac deuote prostrauit discalciat⁹ pedes: cilitio ad car-  
nem inditus: vna cū omni populo suo misericordiaz dei glorifi-  
cauit qđ ipsum illo die liberavit de manib⁹ hungarōꝫ. Ex theu-  
tonicis illo die in loco ipso infinita corruit multitudo: itaqꝫ idēz  
locus vsqꝫ hodie ferlorū paix in lingua eorum: in lingua autēz  
nostra vestiepti nominat: ob factorem manqꝫ mortuorū per du-  
os menses homo non poterat bono modo per partes illas tran-  
sire. Sagittarij enī occiderant eos: interea hungari congregati  
supplices venerunt ad cesarem veniā et misericordiā imploran-  
tes. Quos cesar placido vultu et benignie suscipiens: quod roga-  
bant pcessit. Indeqꝫ cū omni multitudine sua albam venit que  
theutonice weyzinburg dicit: que est principalis sedes regni hū-  
garie. Ibi ergo cesar imperiali honore et latissimo pparatu ab hū-  
garis honoratus. Petru regem regali corone plenarie restitutū  
et sacrī insignijs sancti regis stephani more regio decoratum in  
regali throno manu sua deducens in basilica gloriose genitricis  
dei semper virginis Marie regaliter sedere fecit: et ibidē regem  
hungarī et hungarōꝫ regi recōciliavit: Concessitqꝫ petentibus  
hungarī: hungarica scita seruare et pscutūdībus indicari. His  
itaqꝫ taliter ordinatis: cesar petro rege cū presidio suox in hūga-  
riā relicto cū optata pspéritate ratisponā redijt.

**D**e reditu cesaris in hūgariā: et de duello ducis bele i polonia.  
Equenti vo ano reuersus ē cesar in hūgariā: cui p̄de  
trus rex in ipsa scā pascali solēnitate regnū hungaric  
cū deaurata lācea trādidit corā hūgaris: simulz theu  
tonicis multis: etiā insup et magnificis munerib⁹ cesar  
honorificat⁹ a rege: ad p̄pria redijt cū glia. Interea  
Endre Bela et Lenete qui fugerāt i bohemīa: inde ppter paup  
tatis inopīa: trāsierūt in poloniā: et a misca duce polome benignie  
sūt suscep̄tis honorati. Lūcō pomerani ānuas pensiōes duci po  
lonioꝝ cui tenebat̄ reddere recusarūt. Dux vo censū sibi debitū  
a pomoramis armata manu cepit exigere. Pomeramis itaqz pa  
ganis et polonis christianis coiter placuit: ut duces eorū duello  
p̄figeret: et si caderet deuict⁹ pomeran⁹ p̄suētā p̄solueret pensio  
nem: si vo polon⁹: tñmodo dāna fleret. Euz igit̄ misca dux et filij  
ei⁹ horrerent duellū assumere impositū bela scipſū p̄ verbū int  
pretis in medū introducēs sic dicebat. Si vobis polonis et dño  
duci placet q̄z uis sim nobilior q̄z pagan⁹ ille: tñ pugnabo p̄ re  
gni v̄i cōmodo et honore ducis: placuit itaqz tā pomerano et po  
lonis. Eunqz armati cū lancea se tūxissent: tam viriliter pomer  
num serf̄ bela de suo dextrario detrusisse ut de loco suo se moxe  
re non potuit: et gladio p̄fossū p̄strauit. Confessiūsqz est ipse dux  
pomeranus se culpabilem. Quo viso pomerani duci polonie  
humiliter subditi: solitu tributū sine p̄tradictiōe persoliterunt.  
Dux vo inde reuertens cū victoria p̄ belam acquisita: audaciā et  
potetiā valoris i bela duce collandans cū toto censu pomoramis  
eo et tradidit filiā suā in uxoriē: et vniuersa q̄z sibi necessaria fue  
rant: sufficiēter et copiose ministrari precepit: et eū in oibus hono  
ratū in ducatu suo tenuit: ac bona quantitate de terra eundē he  
reditare non omisit.

**D**e Bela duce benyn dicto: et de reductiōe Andree et Lenen  
te in hungariam: et quomodo hūgari in fide apostotauerūt.  
**B**ela vo dux ipse in polonia duos genuit filios: quorū  
vn⁹ Geyfa: alter aut̄ Ladislans: noīe aut̄ sui ē vocat⁹  
Displicuit aut̄ endre et lenente q̄z p̄ belam apud ducē  
polonie q̄si apendices degeret: de dignatiqz sūt occa  
siōe sui noīs in ducis curia p̄manere: et accepta a duce  
licetia Bela fratre suo ibidē relicto: eūtes merūt ad regē Lodo  
merie qui ipsos nō recepit. Lūqz nō haberet̄ vbi caput suū recli

narēt: abinde ad cumanos precerūt. Vidētes at ipos unmani op-  
tine psonatos: arbitrati sūt ut eoz terrā aduenissent explorare.  
Et nū captiuus hungar⁹ illos cognouisset: reuera occidissent: et  
sic postmodū aliquo tpe ipsos tenuerūt: ab hinc postea in rusciā  
sūt pfecti. Eo tpe quidā magnates hūgarie desolutionem regni  
gemētes: et liberationē hūgarie a tyrannide petri: cupientes En-  
dre Bele et Leuēte qui de genere sc̄i stephani regis, pgeniti erāt  
intemerata fidelitatē seruabant: et eis p mūcios bona q̄ h̄e pote-  
rant mittendo fideliter seruiebāt. Erāt aut̄ isti magnates Visca  
Bua et Buhna et alij corundē cognati qui sp cū suspirjs et gemi-  
tib⁹ expectabāt opportunū temp⁹: qui Andreā Belam et Leuen-  
ti possent reducere in hungariā et regnū generi sc̄i stephani regis  
qui eos dilexerat et exaltauerat oib⁹ virib⁹ suis restituere labo-  
rabāt. Petri vo rex p p̄tā regis theutomicoꝝ elat⁹ non iam re-  
gnabat: h̄ poti⁹ tyramidis sue crudelitate hūgaria deprimēdo fla-  
gellabat Quibuldā aut̄ pndis Buda. s. et denecher suggerētib⁹  
audiuit Petri q̄ pdicti nobiles hungarie. s. visca: bua et buhna  
et eoz cognati cogitabāt q̄liter regnū regio semini possent restitu-  
ere: et andreā: belā atqz leuētā ptra petri regē i regnū reducere.  
Petri vo rex vchēmēti furore succēs⁹ fecit eos p̄chēdi et i ecu-  
leo suspēsos iterfici: quosdā aut̄ effosis ocul⁹ tor̄metari. et totā hū-  
gariā tā magnis affurit agustijs ut magis eligerēt mori q̄z ita mi-  
serabiliter vivere. Tūc nobiles hūgarie vidētes mala gēnis sue: i  
chanad i vnū zuenerūt: p̄filioqz habitō toti⁹ hūgarie mūcios mi-  
serūt solēnes in rusciā ad andreā et leuētā dicētes eis q̄ tota hun-  
garia eos fideliter expectaret: et vnuersiūz regnū eis h̄icnt regali  
semīni libenter obsequerēt: tñmodo ipsi in hungariā descendē-  
rent: et eos a furore theutomicoꝝ desēderēt: hoc etiā eis irramē-  
to firmanuerūt q̄ statum ut ipsi in hungariā introiret: oēs hungari-  
vnāmūlter ad ipsoꝝ p̄fluerent et eoz domino se subderēt. En-  
dre vo et Leuente tunētes palliatas ussidias clanculū miserunt  
mūcios in hūgaria. Sū aut̄ venissent ad nouū castrū qđ rex aba-  
p̄struxerat: ecce vnuersa multitudō hūgaroꝝ cateruatum p̄flux-  
erunt ad ipsoꝝ: et instinctu diabolico inflāmati peruinciter petie-  
runt ab endre et Leuente q̄ p̄mitteret vnuersū pp̄lin ritu paga-  
norū vivere: episcopos et clericos occidere: ecclesiās deltruere:  
christianā fidē abūcere et idola colere. Permisérūtqz eos fin de-  
sideria cordis eoz ut irent et p̄irent in adiuvatiōib⁹ antiquoꝝ pa-

tm̄ suor̄. Aliter enī nō pugnabāt ptra petrū regē, p endre & lese te. Prima dūt inter hungaros noīe Atha de castro belus dedi cauit se demonijs: radens caput suū: & cincinno dimitte sibi p tres ptes ritu paganor̄: cum filius noīe Janus: multū postmodū tpe ritum p̄tis sequēdo: pgregauit ad se multos magos & phito nussas & aurispiccs: p quor̄ incantationes valde gratosus erat apd dños. De multis aut̄ deab̄ suis vna noīe raldo capti fuit a christianissimo rege Bela: & tam diu i carcere fuit reclusa donec recomederet pedes, pprios: abi decūqz moreret. Est aut̄ scriptuz in antiquis libris de gentiis hūgaror̄ qd oīo phibitū erat christianiis vxore ducere de p̄sanguineis Atha & Jan⁹ qz: sicut dathā & abiron in veteri lege seditionē mouerat ptra dñm: sic & isti tpe ḡfe hungaricū pp̄lin a fide xp̄i auerterūt. Tunc itaqz detestabili & execrabilī ānonitiōe illius vathe oēs pp̄li libauerūt se demo nijs: & ceperūt comedere equinas pulpas: & oīo pessimas face re culpas: tan quippe clericos qz laicos catholice fidei seruato res interfecerūt: & qzplures ecclias dei destruxerūt. Deinde ptra petrū regē rebellates vniuersos theutonicos & latinos qui i osfi cijis diversis prefecti p̄ hungariā sparsi fuerāt turpi neci tradiderunt: mittentesqz in petri castra in equis velocissimis nocte tres p̄cones qui deberet̄ pelamare cdictū & ybū dei Endre & Leuen te: ut episcopi cum clero sunt necati: decimato: trucidetur: paganismis abolitus resumatur sic collecta cum suis theutonicis & latinijs: petri pereat memoria i eternū: yltra. Mane igit̄ factō sciscitat̄ e rex rei factū & certissime experies qz isti fr̄es rediles: eo rumqz intuitu sui prefecti p̄ hūgaros fuisse trucidati: nō se ostendit p̄territū de rumorib⁹: s̄ letū se demōstrās: & suo castro d̄ loco remunato trāsūt dannib⁹ i sitiatē albā cupiēs introne. Hūgari aut̄ presciētes ei⁹ velle preuenicerūt occupates capanalia & tress ciuitatis & seratis iannis illis excluserūt. Inter hec aut̄ endre & le uente cū cadē multitudine pcedētes p̄ medū hungarie: appropinquerūt ad portū qui vulgo d̄r Beith. Quo andito Gerard⁹ beztritus: buldi: & benetha epi: & Zonuk comes de ciuitate alba egressi sūt obuiā endre & lenente dycib⁹: ut eos honorifice suscipieret. Lūqz festināter pdicti epi ad locū venissent qui diceb⁹ gyod ibi in ecclia sancte Sabine: p̄wlsqz ad dños irent missam audire voluerunt.

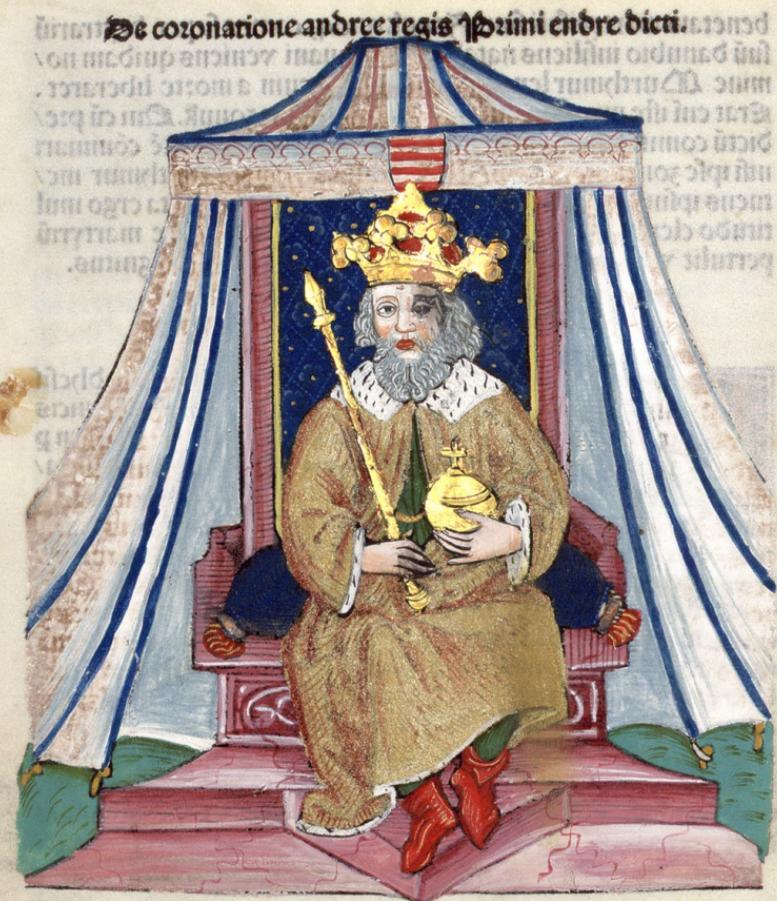
**De martyrio sancti Gerardi episcopi.**

**B**eat⁹ itaq⁹ gerard⁹ ep⁹ sacerdotalib⁹ vestib⁹ ad ce-  
lebrandū missā in dūt⁹ exhortatiōis ḡia locut⁹ eis di-  
cēs: Fr̄es ⁊ coepi mei ⁊ oēs alij fideles q̄ ad eis: scito  
te nos hodie ad dūm nr̄m ihesū xp̄m cū corona marty-  
rij i eterna gaudia pueturos. Ego enī notū facio vob̄  
arcānū dei qđ mīhi i hac nocte reuelatū ē. Vidi enī dūm nr̄m ie-  
sum xp̄m in pluteo sanctissime mīris sue semp̄gimis M̄arie sedē  
tem: nobisq⁹ ad se vocatis de manu sua corporis ⁊ sanguis sui eu-  
charistiā communicatē. Beneta vō ep⁹ cū ad eū accessisset retrā-  
xit ei xp̄ns eucharistiā: vñ ipse hodie martyrii nr̄i p̄sortio p̄uabit  
Post hec aut̄ b̄tūs gerard⁹ admonuit eos ut cōfiteret̄ alterutru  
petā sua: ⁊ audita missa orōni incubentes ⁊ certa spe eterni b̄titu-  
dimis p̄ martyriū adipiscēdū letificati oēs coiceauerūt. Deinde p̄  
rixerūt p̄ter̄ versus portū danubij i pesth. B̄tūs aut̄ gerardus  
ep⁹ cū esset brevis statuta: oēsq⁹ vires suas in fernitio dei fun-  
dit⁹ cōsūp̄sisset: currus subiectōe vtebat. Quidq⁹ ad predictū  
portū venissent: ecce viri impij s. vathā ⁊ cōplices sui demonib⁹  
pleni quib⁹ seipsoſ dedicauerāt: irruerūt in epōs ⁊ in oēs socios  
coz ⁊ lapidib⁹ eos obruerāt. B̄tūs vō gerard⁹ ep̄s eos q̄ se lapi-  
dabāt in desinēter erucis signo insignebat. At illi hoc vīlo multo  
magis sciētes impetū fecerūt in cū: ⁊ euerterūt currū ei⁹ in ripā  
danubij: ibiq⁹ abstractio eo de currū ei⁹ in biga positū de monte  
Kelenfeld submisserūt: ⁊ dū adhuc palpitarēt in pectore lacea per-  
cussis: sup̄ vnum lapidem contrinerunt cerebrum eius. Sicq⁹  
gloriosus martyr xp̄i ab erūnis mūdi hui⁹ ad eternā b̄timēm  
irāsīt. Danubi⁹ ſepe redūdās sup̄ molē lapidis in quo cōtritū est  
capit̄ sc̄i gerardi: nō potuit ſāguinē diluere p̄ ſeptē annos: donec  
recollect⁹ eſt a ſacerdotib⁹: ⁊ lapis ille nūc ē chanadim in ſupficie  
ſin altaris. Nūc in eodē loco ybi tritū ē capit̄ ei⁹ i honore b̄ti  
gerardi martyris ecclia ſub mōte appetat fabricata. Hic ſiquidē  
gerard⁹ monach⁹ de roſatio natiōe veneceſi: qui i pannomā ve-  
niēs prim⁹ in Beel veniēs vitā ducēs heremitā: tandem i Cha-  
nadiensem cathedrā in ep̄m ē trāſlat⁹. Buldi quoq⁹ ep⁹ ſapi-  
dib⁹ obrut⁹ trāſlat⁹ ad gloriā. Beztrit⁹ aut̄ ⁊ beneta cū transiſſent  
danubij naungio ad endre i leuentē heretici qui i vltiori litto-  
re erāt Beztrit⁹ ep̄m vulnerat⁹: qui tertia die p̄ modū mortu⁹  
eſt. Endre aut̄ dux interim ſupueniēs benetā ep̄m a māmib⁹ eo-  
ri liberauit. Et ſic p̄phetia ſci gerardi i pletā eſt. Oēs enī preter

benetam martyrisati sunt. Zonuk quoqz comes super dextrarū  
suū danubio insiliens natabat: quē in nauī veniens quidam no/  
mine Murthmūr leuauit in nauim vt eum a morte liberaret.  
Erat enī iste murthmūr baptizatus a comite zonuk. Qui cū pre/  
dictū comitē saluare yellet: ceperunt ei heretici mortē cōmūnari  
nisi ipse zonuk comitē interficeret: quoruī minas murthmūr me/  
tuens ipsum comitem in nauī gladio intererunt. Tanta ergo mul/  
titudo clericorum & laicorū pro christi fide eodem die martyriū  
pertulit vt eorum numerus deo tantū & angelis est cognitus.

### De morte Petri regis.

 Etrus aut rex videns hungaros vnanimiter adhesis  
se ducibus endre & leuente ipse cum suis theutonicis  
fugam iuit versus Musum: ut abinde in austriam p  
transiret sed euadere nō potuit. Interim enī hunga/  
ri portas & exitus regni primo occupauerunt: sed & le  
gatis ducis endre reuocavit petrum regem sub pretextu pacis  
& honoris sibi congrui: qui credens ei vertebarit ut dicitur: sed  
maxime coacte quia exercitū sibi iam absconditum cognouerat:  
& volebat reuerti festinanter in albam. Qui cum diuertisset i vil  
lam zamur: predictus legatus insidijs voluit eum capere & vin/  
ctum ad endre ducem ducere. Petrus aut prenoscens hec col/  
legit se in quandā curiā & per tridū viriliter dūnicando scemē/  
ipsius defendebat. Tandem milites eius omnes a sagittarijs sūt  
interempti: ipse vero viuus captus est & obecceatus: albānqz du/  
ctus pre numero dolore vitā in breuī finiuit: sepultusqz est quinqz  
ecclesijs quā ipse fundauerat in honore beati petri apostoli: anno  
regni sui secūda vice tertio.



**I**n Oro dux andreas a perturbatiōib⁹ hostiū securus esse  
ctus: in regia ciuitate alba regalē coronā est adept⁹: a  
trib⁹ tantū ep̄is qui in illa magna strage xpianor⁹ eua/  
serat. Coronat⁹ anno dñi. M. xl viij. Precepit itaq⁹  
vniuersitate genti sue sub pena capitalis sentētie ut de/  
posito paganisino prius eis pcesso ad verā xp̄i fidē reuerterent: ⁊  
in oībus scđm legē illā vineret quā scđs rex stephan⁹ eos docue/

rat. Leuete vero in eisdē dieb⁹ mortu⁹ est: qui si dūti⁹ vixisset et re  
gni potestate obtinuissest: sine dubio totā hungariā paganisimo et  
idolatria corrupisset. Et qz ipse leuente catholice non vixit: ideo  
circa villā torū ultra danubij est sepultus vbi iaccre dicit torū  
anus suus more pagano. Tradūt quidā istos tres frēs filii  
se vazul ducis: ex quadā pucilla de genere Latun et nō de vero  
thoro ortos esse: et ob hac punctionē illos de tatu nobilitatem  
acepisse qd̄ falsū p. certo est et pessime euarratū. absqz hoc nāqz  
sūt nobiles: qz isti filii sunt calui ladislai qui uxorez de ruthenia  
dicit accipisse: ex q̄ tres isti fratres generant. Iste quidē rex alb⁹  
andreas et catholic⁹ est vocat⁹. Tribus enim annis polonos: bohe  
mos: et australes hūgaris suis armis fecit censuales. Rex aut̄ hic  
andreas fratre orbat⁹: misit in poloniā ad alterz fratrem suū belā  
cū magna dilectione vocās eū et dices. Nos qui quondā penurie  
participes fuim⁹: laboz: rogo te dilectissime frater ut ad me nō  
tarde venire: q̄ten⁹ plorcessum gaudioz: et bonis regni corporali  
pūtia gaudentes cōmunicem⁹. Neqz heredē enī habeo nec ger/  
manū pter te: tu sis mihi heres: tu in regnū succedas. His itaqz  
v̄bis bela admonit⁹ cū oī familia sua venit ad regē. Quē rex vi/  
des gauislus ē gaudio magno: qz fraterno fulcit⁹ ē robore. Post  
hec aut̄ rex et frater ei⁹ bela habitu p̄filio diuiserūt regnū i tres p/  
tes qz due in p̄prietatē regie maiestatis sue p̄tatis ināserūt: tertia  
vō p̄si, p̄prietatē ducis ē collata. Hec igit̄ prima regni hun⁹ dimi/  
sio seminariū fuit discordie et guerraz inter duces et reges hūga/  
rie. Et tpe rex andreas iuxta lacū balatini p̄struxit monasteriu in  
hono: et sī Amiani i loco qui dicit Tylhon. Duxit aut̄ sibi uxorez  
filia ducis ruthenoz de q̄ genuit salomonē et dand. de cōcubina  
aut̄ quā habuit d villa moroth genuit georgiū. Porro dux bela  
i polonia genuit liberos geysl̄ et ladislau: i hūgaria aut̄ genuit lā/  
pertū et filias. vñebātqz rex et dux in magna pacis trāquillitate.  
**D**e adūtū cesaris sine regis theutonicoz in hūgaria.



Tempore theutonicorum rex cum magno exercitu  
obsedit castrum poson: volens iniuriam petri vindicare  
et hungariam suo dominio subjugare. Extruxit au/  
tem multis machinas bellicas ad expugnandum ea/  
strum: et per octo ebdomadas obsidendo nihil profecit. Uene/  
rat enī predictus rex manigio ad obsidē castrum poson. Tūc  
hungari qui in castro erāt: matatorie prudētissimū inuenierūt ho/  
f 2

minē noīe Zothimūd: quē noctis in silētio ad naues īperatoris mi  
serūt. qui lib aqua veniēs oēs naues pforanit: que subito aq̄ ple  
ne facte sūt i potētia theutonicorū p̄trita est: i sic effeminati ener  
uatiqz virib⁹ reuerſi sūt ad ,ppria. M̄ulti enī milites erāt in po  
son: sed p̄cipiū erāt moyotech: endre: vilūgard: vrosa et martin⁹  
qui quotidie cū theutonicis dūnicabāt acriter. Sequēti vō anno  
cesar cū magna m̄ltitudine bellatox ob easdē causas venit in hū  
garia iuxta fontes riuoz zala i zelice: h̄ i naues victualeſ onera  
tas p̄ danubiū misit in hungaria: p̄fēcētqz eis episcopū gebarth  
fratre. His auditis andreas rex i dux bela oēs aceruos segetū et  
tiroſ herbaꝝ igne cōbusserūt: habitatoresqz cū vniuersis aialu  
bus eoꝝ de p̄tib⁹ illis p̄ q̄s cesar erat trāſitūr: p̄cul abduxerunt.  
Lūqz cesar itrasset ad hūgaria i venisset i regiōes cōbustas: neqz  
militib⁹ suis inuenire potuit victualia nec equis: i nesciebat vbi  
naues ei⁹ essent: nullūqz subsidiū ex eis poterat habere. Trāſicē  
aut̄ siuias appropinquit montib⁹ bodoſath oīuz victualiū peni  
ria laborās. Interea aut̄ gebarth ep̄us venit in iaurinū i mittēs  
epistolā ad herriū cesare: sc̄ic̄tabatur ab eo vbi deberet ipsum  
expectare. Is aut̄ qui cerebat litteras deo ſic volēte capt⁹ eft a la  
trūcūlis andree regis i ad eū ducetus. Lūqz nicolao ep̄o interpre  
tate tenorē līaz p̄cepissent. rescripterūt ep̄o gebarth litteras q̄s  
p̄ quendā hospitē eidē miserint. Ille aut̄ ſunulāſ ſe a cesare mi  
ſum obtulit līas gebarth ep̄o talia p̄tinētes. Noucris optume fra  
ter gebarth epe q̄ magna i ardua negocia nři imperij: nos ab hū  
garia in theutoniā ire cōpellūt: nā inimici nři imperiū nřm hoſti  
liter occuparunt. Ergo age ſeſtū i deſtructis naubus q̄zitius  
poteris nobis ratipone occurras: nec enī tibi tutum eft amplius  
in hungaria cōmorari. His itaqz cognitis gebarth episcopus fe  
ſtūmanter fugit in theutoniā. Cesar igitur ſp̄e ſuſtentatiouſ quā  
a naubus expectabat fruſtratus ad mortē cepit agere. Similiter  
i vniuersis exercitus eius cū equis i ſubnectoribus miserabili  
ter fame pericitabant. Insuper etiam hungari i buſſenī ſingulis  
noctibus acriter eos uifestabant toricatis ſagittis eos interficie  
do: i funes extendentes inter papilioſes eoruꝝ q̄zplures aliqua  
ſeruit facientes rapiebant. Pretimore aut̄ imbrū ſagittarum  
quibus theutonici cōpluebantur i conſumebantur fodiebant fi  
bi terram: i desuper insertis clipeis etiā vni cum mortuis iace  
bant in ſepulchris. Nam ſepulchrum quod mortuo fodiebatur:

vinus iacebat in eo de nocte: et quod viuo fodiebatur pro nocte  
mortuus sibi vendicabat de die. Cesar ergo videns tot et tantis  
periculis se esse perplexum: misit ad andream regem et belam ducem  
rogans perpetue pacis firmitatem. Dicebat enim quod si rex andre  
as securum ei iter preberet ad reuertenduz: et exercitu suo fame  
oppresso subsidia vite largiret: ipse nunquam andree regi et successo  
ribus eius inimicaretur: et nunquam ammodo regem hungarorum  
dicitis vel factis aut consilio ledere attentaret. Sed etiam si quis  
de successoribus suis ad debellandum hungariam arma moueret  
indignationem omnipotentis dei incurreret et perpetuo eius ana  
themati subiaceret: filiam quoque suam. Sophiam nomine Salomo  
in filio regis andree daret in uxore: quia primitus filio regis fratre  
cui maximo dederat sacramento: propter perpetue pacis federa  
ra firmius roboranda. Hec autem omnia fideliter seruaturum iuris  
randi religione interposita confirmabat. Rex itaque andreas et  
dux bela magis amatores pacis quam discordie seminatores esse vo  
lentes: pacem cum cesare composuerunt. Cesar autem in propria  
persona sua ureuirando confirmauit omnia que dixerat fideliter  
facturum. Tunc rex Andreas solitus regum hungarie largita  
te vtendo: misit cesari quinquaginta corpora immensorum vsonum  
et duo milia lardorum: mille thauros in grates. de panibus autem  
plusquam secum ferre poterant. Oves quoque et boues seu pecudes  
pascuales et viii copiam superfluentem. Plurimi etiam theutonico  
rum de immoderata ciborum gestione et potus in gurgitatione cra  
pulati et infusi mortui sunt. residui vero a fauibus mortis misera  
ratione hungarorum liberati: reliquias tentoribus et clipeis et vniuer  
sis supelleculibus suis abiectis adeo concitato cursu in theuto  
nian redire: pararant quod nec retro prospicerent. Ex hoc autem  
euentu locus ille unde theutonici tam turpiter dedecorati abie  
ctis clipeis fugerunt usque hodie wertebehegie nuncupatur: theu  
tonici vero locum eundem Schylperg vocant.

**D**e coronatiōe regis salomonis i de nuptijs eiusdē.



**P**ostq; aut cesar herric; cū tanto dedecore fugit in ter  
rā suā de hungaria: rex andreas mittēs ad cū legatos  
petiuit ab eo vt Sophiā filiā suā Salomonī filio suo  
matrimonio copulandā vt p̄miserat pcederet. Cesar  
aut quēadmodū irreuirādo p̄miserat fideliter cōple  
uit. Regalib⁹ itaq; nuptijs iuxta fluminū morua celebratis i fede  
ribus pacis firmiter roboratis. Cesar i rex cū gaudio sunt reuer

si. At rex andreas post hec cito incidit in paralissim et tam hiema-  
li quod est uali ipse super trahere ferebat. Post mortem itaque sancti re-  
gis stephani transacti sunt anni undecimi: menses quatuor usque ad  
annum primum imperij andree regis. Interca vero petri theutonicus  
vel verius venetus primo et secundo regnauit annis quatuor usque cum dimi-  
dio. Aba vero regnauit annis tribus. Quia vero carnalis amor  
et sanguinitatis affectio solet impedit veritatem: vicit amor filia-  
lis in andrea rege iusticiam: et rupto federe sine permissione quod in re-  
gibus esse non deberet: filium suum salomonem infantulum adhuc qui quod  
anno super tota hungaria anno imperij sui duodecimo perfecit se-  
no in regem fecit innungi et coronari. Simulabat enim quod per petitione  
regum hoc ficeret: quod imperator filium suum filio suo salomonis non de-  
disset nisi eum non coronaret. Cum alii in coronatione salomonis canerent.  
Esto dominus frater tuorum: et hoc per interpetrem bele duci immotus sit  
quod salomonus infantulus sibi dominus sustinueret: grantur est indignatio.  
Dicunt alii quod bela duce et filius eius regescha. s. et ladislao cunctis quod re-  
gni optimatibus presentientibus salomonus venetus est in regem: post  
modum seminarii discordie quorundam in investigationibus ortu est iter eos  
susurrantes enim tales misericordia complacuerunt: peripue suggerebant  
regi non posse regnare salomonem: nisi fratre suo bela extineto. Ab  
alia vero parte duci persuaderat bele quod tempore oportuni est regnum ac-  
quirere dum salomonus puerulus esset per eius seniorum perfecit ac in ualitudi-  
nari. Uenerunt itaque rex et dux in Clarkum. Rex autem cognoscens quod  
filius suus absque voluntate ducis post obitum suum regnare non posset:  
vocauit ad se filium dominos fidèles suos: cum quibus filium inire dicens:  
volo attentare ducem et in duobus interrogare: si vult habere coro-  
nam vel ducatum. Hec itaque rex ei coronam iacere ante se super ruborem stra-  
mentum: et gladium iuxta quod ducatum designat. Si ducatum dux cum bona  
pace hic voluerit: habeat: si vero coronam: statim vos duo princi-  
pes surgite: et eodem gladio ducem belam decollate: et illi, permiserunt se  
facturos. Cum autem hoc consilium inirent: comes pecuniam nicolaus te-  
nes ostium palacij de foris hec oia audiuit. Cumque ducem ad regem  
vocassent et in ostio intraret: dixit citissime duci comes pecuniam.  
Si vitam optinas: accipe gladium: et plus dicere non potuit. Cum autem dux  
intraret: vidit coronam iacentem eum gladio ante regem et mirabatur. Ita  
tuncque cum sedisset rex iacens se leuauit et in lecto sedens dixit. Dux  
ego coronam filium meum non tamen causa cupiditatis habens petitionem  
regni que inuidiaster ab imperatore acta fuit. Sed in voluntate

tuā liberā habeas: si vis regū accipe coronā: si ducatum accipe  
gladiū. Ex his aliud pcedas filio meo: h̄ corona cū iusticia tua est  
Statim dux cognouit de verbis nicolai comitis et dixit. habeat  
filius tu⁹ coronā qui vnc⁹ est: et da mihi ducatū: statimq⁹ gladiū  
acepit. Rex itaq⁹ inclinauit se ad pedes eius. qđ tñ nunq⁹ nel  
raro solebat facere. Putabat enim eadem simplicitate dedis-  
se coronā filio suo: sicut sibi Leuēte dederat: h̄ dux p timore hoc  
fecerat. Tandē sinistris suggestionib⁹ maloz hoīuz rex et dux dis-  
cordauerūt. Dux aut̄ erat heut sagacissim⁹ pcauēs sibi ab insidijs  
regis cū oī familia sua secessit i poloniā ad locez suū. Qd audies  
rex andreas tunēs illus machinamēta: filiū suū salomonē trāsimi  
sit ad imperatore socerū suū: lecū sūt autē eū plurimi primates  
hūgarie. Interea dux bela omnē iniuriā quā ei frater su⁹ rex an-  
dreas intulerat: notificauit socero suo duci polonie: dux aut̄ po-  
lonie auxiliat⁹ est ei fideliter et efficaciter. Dux itaq⁹ bela trib⁹ ag-  
minib⁹ soceri sui iunxit⁹ reuerlus est in hūgariā. Rex aut̄ adreas  
pnoscēs cū cū exercitu intrasse in hūgariā: ab imperatore theuto-  
nicoz duos duces videlicet wilhelmu⁹ et poth in auxiliū suū fecit  
adduci. Duce quoq⁹ bohemoz qui pslāguinitate eidē attinebat  
mercede pduxit et psidebat in m̄titudine pductoz: hūgaros aut̄  
nō m̄stos habebat. Quāplurimi enī salomonē filiū suū secuti fue-  
rant: et ex his qui in regno manserāt plurimi ad ducē belā pfluxe-  
rāt. Nūciatū ē aut̄ bele duci qđ rex adreas maximā haberet mul-  
titudinē pductoz: elegitq⁹ magis mori in bello qđ sine pugna ab  
exercitu regis declinare. Tūc intrepid⁹ pcutatū durit exercitū su-  
per andrea regē versus tyisciā: wilhelmu⁹ et poth duces theuto-  
nicoz surore cōicati cū agminib⁹ suis festimāter tyisciā trāsierūt. et  
cōmissio plio ab vtraq⁹ pte fortiter est pugnatū: h̄ adiuuante deo  
dux bela victoriā obtinuit: sere oib⁹ theutonicis ibidē iterfectis  
et ducib⁹ eoꝝ cōprehēsīs. Morro hūgari qui erāt apud regem an-  
dreas vidētes victoriā fecisse ducē belā: dumissio rege andrea ver-  
si sūt ad ducē belā. Rex aut̄ andreas fugit versus theutoniā sed  
cuadere nō potuit. Lapt⁹ est enī ad portas Mysum: et negligēter  
detent⁹ in silua Bokon ad crucē suā qđ dicit Stirz mortu⁹ est: se  
pult⁹ est aut̄ in monasterio sc̄i Antonii pessoris: qđ idē rex pstru-  
xit in Thihon iuxta lacū Balaton. Sz et dux bohemoz cap̄vē et  
sine scitu ducis bele exocular⁹. Wilhelmu⁹ et poth duces addu-  
cti sūt ad belam ducē: qui eos liberos abire pmisit.

De coronatione i vita regis Beli primi i exercitijs eiusdem.



Ux igit̄ bela vocat̄ benym victor: cū triūpho ve  
nit in ciuitatē albā. Ibiq; regali diademate iūn  
gētib; eū epis feliciter ē coronat̄. Tenuit autēz  
regnū pacifice sine molestatione hostiū: q̄sunt  
bona gēti sue. Int̄ cetera siquidē peritie sue ar  
gumēta fecit fabricari nūmos magne monete ex  
purissimo argēto: p̄ciū rex venaliū fin certam

quantitatē: in isto moderamine discrete rōnis cōstituit. Nō n. per  
mittebat mercatores iūnularios per detectabilē auaricie vo/  
raginē simplicibus i rusticis supflū lucrū cōgregare. Hec ē enīz  
causa que maxime solet populos p.uptatis i mōrie periculis ob/  
uoluere: sed statutū preciū vniusquisqz vendebat i emebat sine i  
uria i circūventione. Iste etenim omnia forā die sabbati consti/  
tuit p. vendendo i emendo. Bizātiosqz misit currere p. districtū  
regni sui. Argenteos etiā denarios ut supra scriptū est cudere se  
cit: quoz quadraginta bizātius census erat: unde i nunc dena/  
rii numero quadraginta aurum appellat: nō qz sunt aurei sed qz  
tot denarij bizantini valere illo tpe videbant. Omib⁹ cīm  
diebus vite sue in tota hungaria nō est mutata moneta. Multa  
etiā alia fecit sempiterna digna memoria. Omniuz. n. qui secuti  
fuerant salomonē regē uxores i filias i oīa que habebāt integra  
i illesa fecit custodiri ut ad eū spōte reuerterent: i cū bonis suis  
i pace degeret: vñ plurimi de illis facti fidèles redierūt. Allenia  
uit hic etiā affectu pietatis omnis hūgaroz p debito scrutio: rela/  
rans eis cōsuetas i antiquas exactiones. Quia ppter hūgaria qz  
plurimū locupletata sup oēs circūadiacētes regiones caput extu/  
lit cas diuīcjs vincens i gloria: tūc in ea paupes locupletabant  
i dūntes gloriantur.

Hungari rursus in fide apostolare conati.

**D**icit etiā rex clemētissimus p. totā hūgariā p. cones ut  
de singulis villis vocarent duo seniores facundiam  
hīstes ad regis cōsilium. Quo audito nō tm̄ hi qui vo/  
cati fuerāt: sed etiā oēs rusticī i serui cū vniuersa ple/  
be hungarie venerūt ad regē in albā. Rex autē i epi/  
cūctijs p. peers vidētes imensam multitudinem timuerūt ne forte  
irruerēt in eos: i intrātes cīnitāte obseruauerūt eā. Plebs autē  
cōstituit sibi p. positos quib⁹ p. parauerūt oricistrā de lignis vñ ab  
hoib⁹ possent vidēri i andiri: p. positi vō miserūt ad regē i ad pro/  
ceres nūcios dicētes. Lōcede nobis ritu patrū nōz in paganiſ/  
mo viuere. Epos lapidare: p. b̄yteros exterminare: clericos strā/  
gulare: decimatores suspēdere: ecclesiās destruere: cāpanas con/  
fringere. His iudicis cōtristat⁹ rex i petuit inducias dierū triū  
ad deliberādū sup negocio. Interi vō p. positi plebis inemimenti  
suggestu residētes p. dicabāt ne phāda carmia p. tra fidē plebs autē  
tota p. gratulant affirmabat fiat fiat. Cū autē tertia die respōsūz ex

pectarēt: milites armati ex pceptu regis irruerūt sup eos: et aliquos  
ex eis obtrūcauerūt: ppositosqz eoz ab altis p̄cipitādo p̄trinerūt  
reliquos aut ligatos duris vberibz flagellauerūt: et sic occidēdo  
ligādo flagellādo seditionē eoz milites vir edomuerūt. Postqz  
enī scūs rex stephan⁹ puerit h̄ugariā ad xp̄m bis ad pagansim⁹  
versa ē: semel tpe regis andree: secūdo tpe regis Bela sicut nūc  
scriptū est. Dijssimus aut rex Bela completo regni sui anno ter  
tio: in demes regali allodio corvēte solio cōfractis corpe irre  
medialiter cepit egrotare: duxerūtqz eū scimicē ad riulū kani  
sa: pp̄ter qual dā regni necessitates: et ibi migravit a seculo: sepul  
tus est aut in monasterio sc̄i salvatoris qd ipse pstruxerat in loco  
qui dicit zewkzard. Hie enī Bela erat calu⁹ et in colore brun⁹: p  
pterea suū monasteriu ad suā dispositionē zewkzard appellauit.

De aduētu impatoris cū rege salomonē genero suo.

Ex autem salomon audiens mortem Beli regis: ac  
cessit ad socerum suum Imperatorem theutonicorū  
Rogantqz enī ut regnum hungarie sibi restitueret  
Eius precibus imperator libenter acquieuit: et cum  
allo nobili romane artis exercitu et illustri cetu impe  
rialis glorie Salomonem in hungariam reduxit. Interim gysa  
filius regis Beli sicut erat prudēs et circūspectus cū duobus fra  
tribus suis adolescentibus assūpsit se scorsuz in partes Polonie  
nō enī poterat impetu Salomon et theutonicorū tūc sustinere  
Rex itaqz salomon cū imperatore sine difficultate intravit in hū  
gariā rege orbatā: et securus venit in cūitatē regiā albā: ibiqz ab  
omni clero et populo toci h̄ugarie honorificentissime suscep⁹ est  
Concionatus est aut impator ad vniuersum cetuz h̄ugaroꝝ pro  
genero suo rege Salomonē: pacēqz inter eos reformatā inrisu  
randi religione interposita confirmauit. Regem autē Salomo  
nem in paterno solio gloriose coronatū: cum assensu et aeclama  
tione totius hungarie sedere fecit. Ipse vero imperator dinit  
gaza hungarie a rege salomonē largissime remuneratus: pspere  
redijt ad p̄pria. Statiz aut ut impator discessit Gysa illinc quo  
se caute contulerat in hungariā accessit. Rex autem Salomon  
tanquam nouis et non expertis et ncedum in regno roboratus:  
timens ne forte Gysa cum exercitu polonio super eum irru  
ret: paulisper retrocessit cū suis: et i castro moson munitissimo tu  
ta statiōe resedit. Porro epi et alij viri religiosi istater satag ebāt

inter eos pacē cōponere: maxime aut̄ desideri⁹ ēpus delimiti⁹  
animōtiōib⁹ dulcib⁹ allocutionib⁹ suis mitigauit animū geyse  
ducis: ut salomonū q̄zuis iuniori regnū cū pace redderet: et ipse  
ducatū quē pater ei⁹ pri⁹ habuerat pacifice teneret. Eui⁹ salubri  
bus p̄suasiōib⁹ geyſa deposito rancore paruit. In festo aut̄ scōrū  
fabiani ⁊ sebastiani martȳz rex salomon ⁊ geyſa dux corā hūgaria  
in gewr pacē firmauerūt. Deinde festū dnice resurrectiōis ambo  
sīl cū plena curia quinqz ecclēsijs celebrauerūt: vbi rex salomon  
ipso die pasce assilētib⁹ regnū p̄cerib⁹ p̄ man⁹ geyſe ducis hono/  
rabiliter ē coronat⁹: et in regiā bñi petri p̄incipis aploz basilicam  
ad audiēdā missaz gloriose deduct⁹. Uniuersa ergo cōgregatio  
hūgaroz vidētes pacē regis ⁊ ducis: et mutuā inter eos dilectio/  
nē laudauerūt deū pacis amatorē: et facta est leticia magna in po/  
pulo. Nocte aut̄ secuta p̄nōsticū future discordie ⁊ turbationis  
puenit. Totā n.ecclesias illā ⁊ oia palacia ceteraqz edificia ei ap/  
pēdēntia flāma corrūpuit ⁊ viuērsā vastante incēdīo corruerūt.  
Acceptit aut̄ oēs tumor p̄ nimia p̄cussione flāmarū stridētū ⁊ ter/  
ribili furore cāpanarii ex turrib⁹ ruentū: nec sciebat quisqz quo  
se dimerteret. Rex ⁊ dux vēhemēti stupore attomiti ⁊ suspitione  
mali doli p̄territi: quātoti⁹ in diuersa se trāstulerūt. Mane autē  
facto p̄ fidēles nūcios ⁊ in veritate rex cognouerūt: qz nihil ma/  
li ex vtraqz p̄tēnciōs fraude fuerat excogitatū: sed forte iopi  
natū enenerat scēdū: rex ⁊ dux cū bona pace itez pueniūt. Mihi  
sit itaqz rex Zolomerus dalmacie qui forori⁹ geyſe erat nūcios  
ad regē salomonē ⁊ ducē geyſaz: ⁊ rogauit eos ut p̄pria persona  
eoꝝ contra aduersarios suos. s. corintheos ipsū adiunaret qui nūc  
marchiā dalmacie occupauerāt. Rex igit ⁊ dux collecto exercitu  
uerūt in dalmaciā ⁊ ablatā sibi restituerūt integrē. Regi igitur  
duciqz dona regalia ac p̄ciosa palatia aurū ⁊ argentū mulū do/  
nauit. In reuersione aut̄ eoꝝ Atha palatin⁹ rogauit regē ⁊ ducē  
ut in costructione monasterij sui qđ in honore sci Iacobi edifica  
uerat in zelyz interessent qđ et factū est:

Quod rex salomon ⁊ dauid frater ei⁹ liberos nō habuerūt.

Ex aut̄ salomon ⁊ dauid frater ei⁹ liberos nūqz habne  
rūt: et in ipsis semē regis andree defecit: qđ idco diui/  
nit⁹ factū eē credim⁹. Quia qñ andreas primo in hū/  
gariā reuersus ē cū leuēte frē suo: ppter hoc qđ ip̄e re/  
gnū posset obtinere: p̄misit vatā pphani⁹ ⁊ alios pessi

mos sc̄m gerardū et m̄ltos xpianos iterficere. Dux aut̄ geyſa ge  
nuit colomanū et aliu ac filias. Vlquit aut̄ tranquilla pax inter  
regem et ducē circiter annos tredecim. Interim aut̄ bohemī sup  
bia inflati irruperūt versus urbem Trenchen: et magna pdā ho  
minū et ceteroꝝ aialiu rapiētes abduxerūt. Rex aut̄ et dux p ma  
gna iniuria hoc reputat̄es: cū suis exercitibꝝ bohemā inuaserūt  
et bohemis ad cōflictū venire nō audentibꝝ: hūgari fere totā bo  
hemā igne et gladio vastauerunt. Ibi bator opus martini filius  
quēdā bohemū instar ḡgantine magnitudinis corp⁹ habentē in  
certamine singulari viriliter pstravit: ppter memorabile factuꝝ  
semp postmodū apud regē et oēs optimates hūgarie ḡl̄ sus emi  
cuit. Rex itaqꝝ et dux iniuriā suorū super bohemos graniter  
vindicat̄es: cum maxima preda captiuoꝝ bohemioꝝ i hungariā  
gaudentes sunt reuersi.

De irruptione cunoꝝ in hungariā. Et de bello regis salomo  
nis et ducum Geyſe ac Ladislai cum eiusdem

 Ost hec aut̄ pagani a superiori parte porte meses ru  
ptis in dagibꝝ irruperūt in hūgariā: totaqꝝ p̄niciā  
Myr vslqꝝ ad ciuitatē byhor crudeliter depdātes infi  
nitā multitudinē viroꝝ ac mulierū: ceteroꝝ uqꝝ aialiu  
secū trahētes p amnē lapus et fluēta zamus inopinabi  
liter trascutes remeabāt. Rex igit̄ salomon et dux geyſa cū fratre  
suo ladislao: collecto exercitu festinatissime accelerauerūt p por  
tā meses trascutes priusq; cum in mōtes trascēderēt in vrbe debu  
ka: pene p totā septimā ibi aduētū paganoꝝ expectarūt. Qui  
dā aut̄ d̄ speculatoribꝝ noīc fancis̄a qui erat d̄ nouo castro certi  
ficauit regē et duces q̄ quita feria exercit⁹ cunoꝝ appropinqua  
ret. Rex aut̄ et duces cū exercitu equitauerūt illuc vslqꝝ pperan  
tes: et in oocē illa descederūt ppe cunos. Surgentes aut̄ somno  
diluculo sexta feria oēs eucharistie cōmūndē sc̄ipos i numerūt  
et ordinatis agminibꝝ suis ad p̄fligēdū contra paganos prexerūt.  
Qd̄ cū vidisset princeps milicie paganoꝝ noīc Osul qui fuit ser  
uēs gyule ducis cunoꝝ: sicut erat plurimū istat̄ supbia ac nimū  
de se psumēs inquit suis: vadāt inuenes sup inhermes vngaros  
et cū eis ludi simile bellū cōmittat. Nullos enī credebat ille qui  
cū eis cōgredi auderent. Procedētes aut̄ pagam cōtra hunga  
ros: viderūt terribilia eoꝝ agmina: et p̄propere renūcianerūt osul  
principi suo. Qui coadunato cōduictio exercitu cunoꝝ: festinatē

collegit se in superciliū montis altissimi: putans hoc sibi fieri pro  
maxio tutamēto. Et n. ascēsus grauissim⁹ mōtis illi⁹ qui ab icol  
vocat kyricleyſ. Cōgregat⁹ aut̄ vniuersus exercit⁹ hūgaroꝝ ad  
radicē mōtis eiusdē. Milites enī reges salomōis oēs p̄ter gesta  
bāt vexilla sua facta de sydone. Paganī aut̄ i cacumie mōtis iā  
collocati fuerāt: ex quib⁹ sortiores ⁊ audaciores sagittarij descē  
derūt i medū deneri mōtis ut hūgaros ab ascēsu mōtis p̄cul ar  
cerēt. E perūt itaqz tēpestuosis ymbrīb⁹ dēfīsumarū sagittarū in  
turnas legionū regis ⁊ ducis deseuire. Quidā aut̄ i chlī milites  
hūgaroꝝ irruerūt sup illos sagittarios: ⁊ qzplures ex eis i latere  
eiusdē mōtis occiderūt: ⁊ valde pauci equos suos arenb⁹ suis v  
berādo vrgētes vir⁹ ad socios ascēdere potuerūt. Rex aut̄ salomō  
acerrime apositatis audacia tremebūd⁹: p̄ grauissimū ascēsuꝝ cuꝝ  
agmīc suo q̄i reptādo ad paganos ascēdit: qui sup eū dēfīsumos  
sagittarū umbres effūdebat. Dux aut̄ geyla sicut erat sp. p̄uid⁹ per  
leuiorē ascēsuꝝ ascēdēs: sagittis irruit sup cūmos: cuꝝ frat̄ ladilla⁹  
q̄tuꝝ: ex forūlūmis paganoꝝ prūno īpetu interfecit: ⁊ a quito co  
rū sagitta grauiter ē vulnerat⁹ codē mox ibidē interfecit. Post  
modū diuina mībatōe a vulnerē illo cito ē sanar⁹. Paganī ergo  
atrocissima mortis illatiōe ab hūgaris coartati miserabilit fugie  
bāt: quos hūgari celeri⁹ psequētes: acutissimos gladios suos siti  
būdos i sanguib⁹ cūmoꝝ inebriauerūt. Capita quippe cumanoz  
nouiter rasa tāqz encurbitas ad maturitatē nōdū bñ p̄ductas gla  
dioꝝ icib⁹ disciderūt. Uidit deniqz brūshim⁹ ladilla⁹ dux vñ p̄  
ganoz qui sup dorsū equi sui ducebat vñā puellā hūgarā specio  
sa: scūs ergo ladilla⁹ putās illā cē filiā epi Waradiēb: ⁊ qzmiss eēt  
graūter vulnerat⁹: tñ illū celerrime pscut⁹ est sup equū illū quē  
zung noīabat. Euz aut̄ attingeret ut eū lāccaret: mīne poterat: qz  
nec equ⁹ ei⁹ celeri⁹ currebat: nec equ⁹ illi⁹ aliquātulū remanebat:  
sed q̄i brachii hois erat inter lanceā ⁊ dorsū ei⁹. Clamauit itaqz  
scūs dux ladilla⁹ ad puellā ⁊ dixit: soror: speciosa accipe cūmū i cī  
gulo ⁊ iacta te i terrā: qđ ⁊ fecit. Lūqz bñs ladilla⁹ dux p̄cul illū  
lāceasser i terra iacēte voluit eū interficere: quē puella valde ro  
ganit ne eū interficeret ſz ut dumitteret: vñ in hoc norāt q̄ fides  
i mulierib⁹ nō sit: qz forte amore ſupri illū liberare voluit. Scūs  
aut̄ dux cū eo diu luctādo ⁊ abscessō nero illū interfecit: sed illa  
filia epi nō fuit. Rex igū ⁊ glorioli duces fere oīb⁹ paganis inter  
fectis: tōib⁹ xpianis a captiuitate liberatis vna cū felice embola

totius hungarie cō triūpho victorie gaudētes redierūt. Facta ē  
igit leticia magna in tota hungaria et hymnis et confessionibus be/  
nedicebat deū qui dedit eis victoriam.

De irruptione byssenorū in hungariā. Et de obsidione albe  
bulgarice p̄ regē et ducēs et de captione eiusdē.

**E**actū ē aut̄ tertio anno post aduētū cunoꝝ: bisseni per  
albā bulgaricā venientes trāfñatauerūt flumen Zana i  
campū basias: et nō modicā gētē captiuoz et p̄darū di/  
ripietes i suā terrā abduxerūt. Rex aut̄ et dux iposuerūt  
crūnē traditiōis albe bulgarice: eo q̄ pace defrauda/  
ta voluntarie p̄misisset latrūculos besoꝝ dep̄darī hūgariā. Colle/  
ctis itaq̄ exercitib⁹ p̄uenērūt i zalankemen: vbi p̄silio deliberan/  
tes decreuerūt albā traditrice obſideri oportere et expugnari: in  
de castra monētes descēderūt circa flumē zana i directo nando/  
feywar. Exiit aut̄ edictū a rege et duce ut vniuersus exercit⁹ hun/  
garoꝝ q̄ntociꝝ trāsieret flumū zauā i bulgariā. Greci aut̄ et bulgari  
naūgates i celomib⁹ suis: p̄ ingenia sufflabāt ignes sulphureos i  
naues hūgaroꝝ: et eas i ipis aquis icēdebāt. Vici sūt aut̄ ignino  
mi greci ab hūgaris p̄ multitūdic naūmū qb⁹ flumē opuerāt. Fugi/  
entib⁹ aut̄ grecis ac bulgaris: trāsierūt hūgari et terminos bulga/  
roꝝ occupauerūt. Rex aut̄ et dux scđa feria trāsierūt zauā: et mane  
facto ordinauerūt acies suas: et plenis manipulis suis vniuersali/  
ter p̄ turmas suas insertis vimbob⁹ obſederūt ciuitatē. Greci  
igit et bulgari timētes ex obſidiōe picnlū sibi iminere: roganerūt  
bissenos p̄ clādestinos nūcios vt sine paurore veniret i adiutoriū  
ipsorū: eo q̄ nec rex nec dux ciuitatem eoz obſedisset: sed tñ co/  
mes Aid cū bachiēsibus militib⁹ cos inuasisset. Besi ergo fra/  
dulēnb⁹ verbis eoz seducti festināter veneerūt i adiutoriū iporū  
et cupiditate p̄de allecti cui⁹ de comite Aid denicto sperabant se  
et p̄ticipes: irruerūt sup agmīa sop̄ omēsū: quoꝝ rector erat co/  
mes Jan noīe. Hic aut̄ insult⁹ besoꝝ viriliter et fortiter cū sop̄o  
mēsib⁹ supauit: plurimis eoz i ore gladij p̄stratis: residuis autē  
eoz in captiuitatē subactis: princeps bissenorū noīe kazar cum  
paucissimis fugiendo man⁹ hungarorū vir euasit. Rex igit̄ et dux  
eidē militi Jan munera regalia p̄dignasq̄ grates liberalitate re/  
gia p̄tulerūt: eo q̄ ipse multa milia bissenorū tagz lapis limpidis  
sumus yasa fictilia p̄trivisset priusq̄ rex et dux cū exercitu suo de/  
gētaculis capita leuassent. Regi aut̄ et ducib⁹ ḡysa et ladisla su-

per rupem quē eisdem ciuitati. prīma est residentib⁹: ceperūt hū  
gari p̄ntare captos bissenos ⁊ capita interfectorū ac eq⁹ os ⁊ su/  
pellectilia: que in quarta feria a mane vsq⁹ ad inclinationē meri/  
diei plene p̄ficerē nō potuerūt. Hoc aut̄ ideo factū est ut greci ⁊  
bulgari qui obsidebant vidētes bissenos in quib⁹ sperabāt tam  
crudeliter ab vngaris obtrūcatos: timeret: ⁊ semetipſos cū ciui/  
tate regi ⁊ ducib⁹ p̄traderet. Porro rex ⁊ duces ad expugnandū  
ciuitatē p̄uenītiora loca, p̄spicētes: p̄ceperūt carpetarijs ut ibi  
tum̄es ligneas octo: altitudinē muroz duplo superātes fabrica/  
rēt: vnde milites in mediū ciuitatis lapides ⁊ sagittas sup hoies  
iacularēt. Inter tum̄es vō totidē tormēta ad deſtruendū muros  
erexerūt longos etiā pluteos ad defendēdos introit⁹ turru: ce/  
teraq⁹ instrumēta bellica cōpōſuerūt. In quibusdam itaq⁹ locis  
deſtruuerūt muros ei⁹ vsq⁹ ad fundamētu: s̄z ciuitatē ipsaz cape/  
re nō poterāt: qz cā intrinsecus fortissimi bellatores defendebāt  
Obsederūt itaq⁹ ciuitatē duob⁹ mensib⁹ infra quos sepius con/  
gressi sunt cū saracens de ciuitate egrediētib⁹: ⁊ ex eis alios oc/  
ciderūt alios aut̄ fugauerūt. Post hec tres saraceni fortissimi et  
audacissimi de vrbe, p̄ſiliūt iaculis lanceis ⁊ sagittis dñra plagaz  
hungaros p̄pūnātes. Salomon aut̄ balistari⁹ regis vnu: illorum  
ictu baliste fulminauit: cui⁹ cadaver hūgari nitebant rape: socij  
vō ei⁹ de p̄dictis acriter dimicantes defendērūt. Rex aut̄ ⁊ dux vi/  
dentes eoz cōflictiū circūstātib⁹ aut̄ militib⁹: vniā sanguis ⁊ cor  
machabeoz efferebseret in militibus qui defensarēt hungaros  
ab his saracenis p̄munitione arcis andacter pugnātib⁹ ut hūga/  
ri cadaver saraceni raperet. Hoc audito Opus: georgi⁹: ⁊ bors  
milites bellicos p̄cato impetu in modū fulguris irruerūt ſup il/  
los. Quos quidcz opus numū audacter pſequēs vſq⁹ ad vrbis  
portas fugauit: pugnatores iactabāt lapides ⁊ sagittas dc, ppu/  
gnaculis ciuitatis: opus tñ ſine leſione redijt. Interea aut̄ geo/  
gi⁹ bors exhortati ſunt hūgaros qui corp⁹ saraceni rapuerūt ⁊ in/  
turpitudinē piecerūt. In tertio vō mēſe obsidionis qđā puella  
hūgarica oī illue p̄ captiuitatē abducta: in q̄rta feria ciuitatē ſuc/  
cedit. Glabat aut̄ subſolan⁹ vhemētissime: cunctaq⁹ edificia oc/  
enpauerūt incendia. Exercit⁹ itaq⁹ hungaroz irruit in ciuitatē  
ea parte q̄ muri eius p̄ tormēta iaz coruerāt: ⁊ grecos: saracenos  
atq⁹ bulgaros crudeliter trucidarāt: qui aut̄ residui fuerāt cū ni/  
cotā duce eoz fugerūt i arcē. Hūgari ergo capta ciuitate ſequē/

tū die postq; ignis resederat: vidētes scrobes grecorū: descendentes tulerūt exinde aurū multū: et argentū: lapides preciosos: gemas q; pluidas: et thesau; fere inestimabilē. in cuius partitioē orta ē discordia inter regē et ducē: nullusq; fuit ex hūgaris qui ibi locupletatus nō fuisset. Porro in arce reclusi rogauerūt regē et duces ut eis vitā et libertatē donaret: arce et vniuersitas sibi vēdicaret. Ma/mb; itaq; regis et ducū i fidē pignō exēcis qd; eos ampliū nō ledērēt oēs qui i arce erāt descēderūt. At dux nicta portas argenteā iconā scissime genitricis dei sp̄ viginis marie cū magna mīlitūdīe pp̄li veniēs in ptātē ducis geyse se p̄tulit. Sciebat enī geysa dūcē deuotū deo: et captiuos seu afflictos misericordie viscerib; refo/uetē. Ad manū aut regis salomōis pauci venerūt: q; non erāt ipm̄ eē austex et pessimus p̄filijs vid comitis i oib; auscultatē: qui vid deo et hoib; detestabilis erat. Lūq; vidisset rex ples ad ducē ex ilis p̄fugisse: paucos aut ad se: plurimi indignat̄. Lū aut renersi cēnt cū thesau; iestimabili: venerūt in villā Buzias i p̄dnū: vid volebatq; diuidere thesau; et captiuos: et illos etiā qui ad fidē illoꝝ venerāt de castro. Dux aut regi i hoc p̄tradicēs diuidere nō potuerit. Nec ergo causa fuit maloꝝ et seminariū discordie inter eos. Preterea cū thesau; diuidenter: rex cū p̄filio vid: et frank cpi: et Radoan filij bugar: et ilia generi vid: i q̄tuor ptes dimisit: de ditq; q̄rtā pte duci: vt de reliquis trib; sibi vñā heret cū militib; scđam aut vid: tertia aut Iha: vnde dux valde molestare est.

### De discordia regis salomōis et ducū geyse et ladislai.


 Alterea imperator grecorū audita liberalitate ducis geyse misit ad eū nūcos ad firmādā pacē et amicitia. Dux aut remisit ei oēs captiuos et oēs qui ab arce descederāt. ad regē aut salomonē neqq; misit rex grecoru; vñ ex salomō sup geysa ducē inuidie facib; magis ac magis exarsit. Comes etiā vid puncaciter istigabat regē ut ducē geysa expelleret: et ducatū ei⁹ sibi vēdicaret: et hoc facile fieri dicebat: coq; rex m̄stophures milites q; dux haberet. nec diffidēt h̄ magis acceleradū esse suggerebat. seducebatq; regē hoc puerbio. Nō sicut duo gladij acuti i eadē vagina p̄tineri nō possent: sic nec vos i eodē regno pregnare potestis. Rex ergo venenosis v̄bis comitis vid infect⁹: odii: et rācorē p̄cepit. Exide itaq; q̄rebat oportūtate aut capiēdi ducē geysa p̄isidas aut debel lādi dissimilabatq; rex et silata amicitia dumisit ducē abire i ducatū

De dolositate regis bellisqz duobus ducū  
contra regē : de victorijs corundem.



**P**ot hec itaqz misit rex ad vtriqz duce: ut aībo sī ad  
regē veniret : et cū exercitu sup nīs castrū grecōz pfecti  
scerent. Rex enī dolose intēdebat eos pdere: ut si am  
bos iprouisos cape posset d' cetero secur' fuisse. Du  
ces aut̄ insidias regis p̄cipiētes sibi caute cōsuluerūt.  
Ladislau cū medietate exercitū i partib⁹ nīr remāst. Geysa vō cū  
rege, pfect⁹ est: nec ausi sūt quidqz molestie ei inferre: qz ladislau  
in manu valida fratrī vltorē forē nō dubitatāt. Interea viri de  
nīs multū in auro et argēto et p̄ciosis pallijs regi et duci habūdan  
ter obtulerūt. deinde reuertentes ab vrbe kene rex et dux ab nīi  
ce sūt dimisi. Ladislau aut̄ p̄filio fratrī sui de ciuitate Byhor iuit  
in rusciā qrere auxiliū amicoz suoꝝ vt p̄tra machinamēta regis  
sele premuniret. Iam enī oībus innotuerat iniuria et discordia  
regis et ducū. Post hec collectis exercitib⁹: nūcijs frequēter mis  
sis: tādē rex et dux venerūt strigoniū. ibiqz ex p̄ducto vtriqz eoꝝ  
tantū cū octo hoībus inter c̄pos et principes nauigauerūt in insu  
lā ciuitati, primā ad colloquēdū. vbi diu semetiplos incusantes  
et excusantes: tandem roborato federe pacis: Geysa redijt in duca  
tū. Rex aut̄ venit in albā. Post hec misit rex ad geysam ducem  
vid deo detestabilē: et ernei māsuetū quos geysa fecit caute custo  
diri: p̄ timore traditiōis vid. Misit etiā dux ad regē: c̄pum wara  
dieni: et nequā vathā. quos et rex fecit sīr custodiri. Rex aut̄ de vī  
la megyer iuit versus fluminē rapcha i cursū triū ducū theutonico  
rū quos in auxiliū sibi p̄tra ducē geysa expectabat. Quia vō dux

nec fratre suū p̄sentē habebat nec amicoꝝ auxiliū: misit vid̄ et er-  
nei ad regē data trauga a festo sc̄i Martini usq; ad festū sc̄i geor-  
giꝝ quo audito rex remisit vathā et ep̄m waradien̄. Porro eo tpe  
rex natale celebravit ī loco qui dicit geminū castellū. Deinde ve-  
nit zalā vbi marcharth dux theutomicoꝝ et vid̄ instigauerūt regē  
ut ducē debellaret. Suggerebat em̄ vid̄ regi hoc et huiuscemodi  
Ecce nūc facile potes et indubitatē ducē deuincere. qz destitut⁹  
ē oī auxilio: et si distuleris eū aggredi usq; ad datas inducias erit  
spes euadēdi. Cūq; rex salomon̄ venisset ad zegzard: et castrane-  
tar⁹ cēt sup locū kelleci: venit audire vesperas in monasterio sc̄i  
saluatoris. post vespas vō ī monasterio: vid̄ et alij p̄suluerūt regi  
dicētes. Dñe: noueris qz ladislā in rusciā iuit et lāpertus ī polo-  
niā p̄ducere exercitū fratri eoꝝ duci geyse. sepe p̄suluumus tibi et  
nūc veniam⁹ sup ducē qui venat ī ingwā: noctis ī silētio impetū  
faciam⁹ sup eū: capiam⁹ eū et oculos ei⁹ eruam⁹: et cū ladislā et lām-  
pert⁹ venerint v̄l exercitū secū duxerint p̄tra nos stare nō posint  
Et cū hec audierint etiā regnū intrare nō audebūt. et potestis fa-  
cere: qz oēs p̄siliarij sui tibi fideles sūt: et ducatū mīhi dabis et ita  
p̄firinabis coronā tuā. Rex aut̄ hoc audito promisit se cogitatuz  
usq; ad matutinas: et placuit p̄silii an̄ oculos ei⁹. Abbas aut̄ eius-  
de loci noie villerin⁹ latīn⁹ qui erat ī absēditō loco clausus q̄si  
deū p̄eans in monasterio audivit cōsiliū qd̄ factū est. Qui statim  
nūciū misit ad ducē et lāras vt sibi de rege caueret. Cū aut̄ nūciū ad  
ducē venisset: erāt ibi iniqui p̄siliarij et ipsius ducis traditores pe-  
trud sc̄z zounuk et bykas: qd̄ dixerunt. Dñe dux ne timeas: quoniā  
abbas ebriosus est et ī ebrietate sua ad vos nūciū misit et nescit  
quid loquat. Hoc aut̄ dicebāt: qz volebāt tradere ducem ī ma-  
nus salomonis. Dux aut̄ in illis p̄fidens ibidē sc̄z ī ingwā ve-  
nabatur. sed fratrē suū ladislā misit ī bohemīā: quia lām tūc re-  
uersus erat de ruscia sine subsidio vt rogaret Othonē ducē bo-  
hemoz ut iphis ī necessitate positus auxiliaret. In codē mane q̄si  
rex se cogitatuz statuerat: cū venisset ad matutinas. Abbas idem  
absēdit se ī monasterio ut audiret p̄silii: eo qz fidelis erat duci  
qz filius fundatoris ecclie sue fuerat. Lantatis igī matutinis cū  
oēs exiūsset: rex et vid̄ ibidē remauserūt et tale p̄silii statuerunt  
sicut vid̄ regi facere laudauerat. Hoc aut̄ p̄dicit abbas audierat  
monachalēq; statim deponēs habitū et laicale īduens: gladiūq;  
accinges ascēdit equū: et venit citissima ad ducē quē mane dormi-

entē īuenit et excitauit eū dicēs. **F**uge dux et si nō fugeris statim milites salomōis ad capiēdū te ap̄, ppinq̄nt. **D**ux vō collecto exercitu suo voluit citissime ire ī ptes bohemie p̄ frē suo ladislao: h̄ rex obuiā ei veniebat. **R**egebat aut̄ vid sic regē sicut inḡ discipulū: eratq̄ sibi de iure sine oī iure subdit⁹. qđ cauēdū ē oib⁹ hoib⁹: h̄ maxime regib⁹ lactatusq̄ pessimo vid p̄ fidī p̄ filio mouit exercitu sup̄ ducē. **D**ux vō cū exercitu suo obuiant regi ī kemey. **P**rinceps aut̄ ducis imo tradidores: miserūt clāculo nūcios ad regē dicētes. Qđ si rex eos ī dignitatib⁹ teneret et in ḡfaz suscipet: ipsa in bello relieto duce ad regē p̄fluerēt. Rex aut̄ certificauit eos sup̄ hoc p̄stito inramēto: et secur⁹ tūc trāsūt tylciā glaciāta sup̄ ducē. Lūq̄ appropinq̄ss̄t ad plū: rex apud eccliaz filij noḡ armavit se et coadunavit agmina sua ad dūnicādū: et ipetū fecit lūp̄ ducez: ac duce auxilio suoȳ fraudulēter d̄stitutū lūp̄auit. **P**rinceps aut̄ gērse petrud̄ et bykas ī ipo p̄lio cū trib⁹ agminib⁹ castrox verterūt se ad salomonē sicut sibi p̄misérāt. **D**ux vō ḡyssa q̄zniā maxima pte exercit⁹ sui ēēt destitut⁹: nō tñ abhorruit vno tm̄ agmine stipatus p̄tra triginta salomonis agmina seniſsimū plū cōmittere. **T**radidores aut̄ fugiētes leuabāt clipeos suos in signū qđ regi dederāt quēad modū iudas traditor qui dederat signū: ne milites regis eos p̄sequerēt. **E**xercit⁹ aut̄ regis signar⁹: p̄ditionis signi: et vidētes agmina ducis fugere: p̄secut⁹ ē ea v̄sq̄z ad interēptioēz: ita q̄ vir paucissimi ex illis traditorib⁹ mortē euaserūt: et v̄tinā ex eis null⁹ euasisset: qui dñm suū bñfactorē sceleratissime tradiderūt. **O**ib⁹ aut̄ militib⁹ suis penitib⁹ declinavit dux a bello: trāsūtq̄ tylciā in chotoyd̄ et Georgiū nigrū capellānu suū ad fratrē suū ladislauū transiñit ut q̄zciū posset ad cū festinaret. **I**uancā vō clericū suū frātu misit ad lāpertū. Lūq̄ ḡyssa equitasset v̄sq̄z vaciā: obuiuit frī suo ladislao et othom̄ duci sororio cox cū auxilio valido vēmetib⁹. Lūq̄ dux ḡyssa vidisset frēz suū ladislauū p̄ nimio dolore flebat: q̄z bonos et fideles suos amississet et de traditorib⁹ p̄q̄rebat. **L**adislaua aut̄ aio fortis frēz suū p̄fortabat ne fleret: h̄ poti⁹ oipotētis dei clemētiā exoraret: vt victorē vicitis subingaret: quēadmo dū forma belloꝝ ē. **R**ex aut̄ et dux an̄ q̄dragēsimā pugnauerāt in kemey q̄rta seria p̄ dñicā q̄ cātat. **E**xurge. In hoc at bello **O**p⁹ fili⁹ martini de genere vecellini miles ḡholus: militē ducis noīe petru audacissimū sup̄ equū submireū: ceterosq̄ p̄cedētē radiāt̄ lorica et deaurata galea p̄spicuū atq̄z ad p̄fictū milites, puocātē: singulari certamine sup̄auit. **N**ā de agmine salomōis ad p̄di-

ctū militē solus op<sup>s</sup>up gilnū equū in lorica cutullata euulsius: in  
modū fulminis ictū lacce rupta lorica petrū p medū cor trāfixit  
In eodē aut̄ bello tantā stragē crebris ictib<sup>g</sup> gladij sui fecit op<sup>q</sup>  
p numia reciprocatiōe ictū dextra ei<sup>9</sup> obrigerat et capulo gladij  
sui i adheserat. Rex at̄ salomō i marie theutonici mirabāt de potē  
tia et audacia opus in phio. Rex igit̄ victoriaz poti<sup>9</sup> trāsum tyclā  
pgelatā i thoro yd: et descendit i curia filij petri ibiqz audiuit geyſa  
obuiasse ladislao et othom ducib<sup>9</sup> cū valida mltitudine pugnatō  
rū ad se venītē. vid̄ yo detestabilis vigebat regē his v̄bis. No  
m̄iter exercitū ei<sup>9</sup> psecim<sup>9</sup>: nobiliores occidim<sup>9</sup>: timorē ei i m̄isim<sup>9</sup>  
et nūc h̄nos pgregauit: messores coadunauit: et eoꝝ agmine se stipa  
uit. nihil ergo de eis debem<sup>9</sup> dubitare quin eos in momēto de  
uorabim<sup>9</sup>. Bohemicū vō agmē oib<sup>9</sup> plobalib<sup>9</sup> in eis acqescētib<sup>9</sup>  
ego cū bachiētib<sup>9</sup> pnature mortis periculis afficiā. Erney aut̄ sp  
pacis amator cū hoc audiuit flebat. quē cū salomō vidisset flere  
dirit. Coines erney videt mihi q̄ tu fidelis sis duci: tantummodo  
apud me sumulat<sup>9</sup> manes. Cui erney r̄sdit. Nequaqz dñc: s̄z nol  
lē q̄ cū fratrib<sup>9</sup> tuis pugnares: et ut milites iterficeret se mūcē: fi  
lius patrē v̄l p̄ filiū. Deinde vid̄ comiti dixit Ernei. Tu laudas  
dño pugnare cū fratrib<sup>9</sup> dicas: q̄r faleatores et furcantes coadu  
nasset vide q̄r mille falcates qđ incidūt: decē inilia furcatoꝝ pgre  
gare nō potuerūt et absqz deo numerare nō valebūt. nobis aptū  
e. p rege mori: h̄ cēt meli<sup>9</sup> vt potiori vteremur p̄silio. Rex ergo i  
v̄bis vyd p̄fidē festinavit cū exercitu suo: et in q̄rta feria descendit  
in rakus. h̄ et duces Geyſa Ladislans: et Otho: ac tot<sup>9</sup> exercit<sup>9</sup> hū  
garoꝝ qui erat cū eis descendērūt circa vaciā. Fuit aut̄ ibi magna  
filua: et nemo i ea māserat p̄ter vñū heremita noīe vacz sc̄e vite:  
ex cur<sup>9</sup> noīedux geyſa illi ciuitati postea ibi p̄structe nomē iposu  
it. Cū igit̄ exercit<sup>9</sup> pdic<sup>9</sup> salomonē p̄tra se expectaret: duces quo  
dā mane i equis causa p̄siliādi stabat in loco vbi mō ē capella la  
pidea b̄ti petri apli: tractātes q̄liter sunt pugnatūt. et dū ibi staret  
clara die vidit b̄tūs ladislā<sup>9</sup> visionē de celo: et ait ad geyſa dneez  
fratré suū: vidisti aliqd: qui r̄sdit nihil. Tūc b̄tūs ladislā<sup>9</sup> subiū  
xit: dū starem<sup>9</sup> hic in p̄silio: ecce angelus dñi descendit de celo por  
tas coronā aureā i manu sua: et ip̄resit capiti tuo: vñū cert<sup>9</sup> sū q̄ no  
bis victoria donabit. et salomō exul fugiet debellat<sup>9</sup> extra regnū:  
regnū vō et corona tibi tradet a dñio. Cui geyſa ait: si dñs de<sup>9</sup> sic/  
rit nobiscū et custodierit nos ab iūnicis nostris et visio hec fucrit

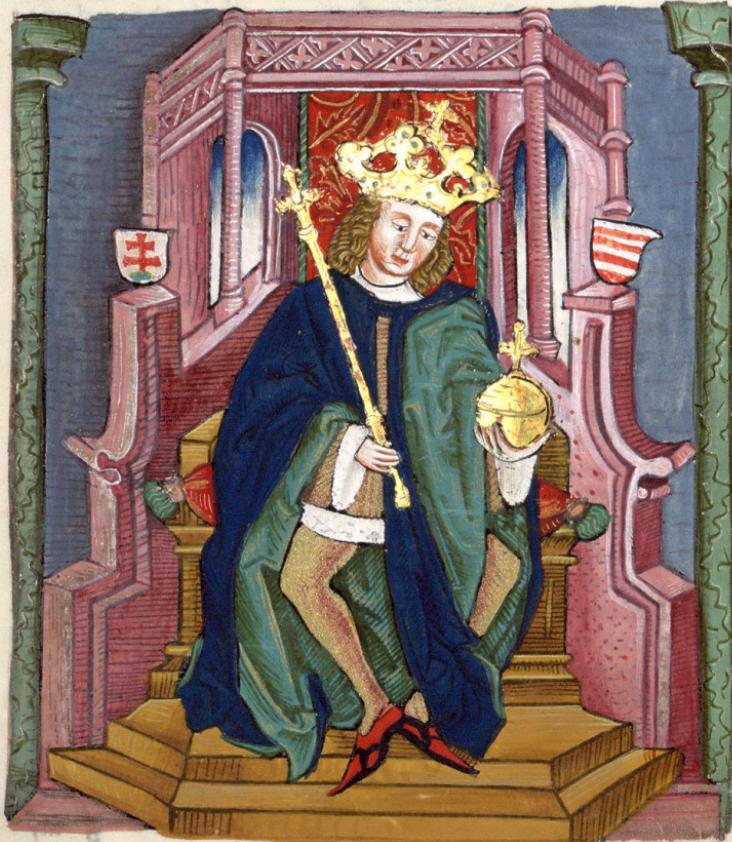
adimplēta edificabo hic ī loco isto eccliaz sacratissime viginis ma-  
rie genitricis sue. Hoc dicto castra mouerūt: et descēderūt in allo  
dio qđ dicit zingota. Mons aut̄ quidā noīe moniorō interiace-  
bat exercitū. et luceſcēte quīa feria volebat pliari: h̄ desifimā ob-  
ſcuritas ſupueniētis nebule eos ipediuit. Nocte vō ī ſequēti de-  
xtrarios ſuos p̄ habenās ī manib⁹ tenētes: ortū ſolis pſtolabant.  
In diluculo aut̄ ſexte ferie rex ordinatis agmīb⁹ ſuis equitauit  
trāuerticē mōtis moniorō: et pcepit ſaliniarijs vt ī latere eiusdē  
mōtis remanerēt: q̄ten⁹ hostes vidētes turmas illoꝝ: nō ſarcina-  
h̄ i pſidio pſtitutos eē putarēt. A yd aut̄ dicebat: ſtatim vt exerci-  
tū nřm viderint fugiēt: h̄ duces ſuum mane ſuas acies ordinare-  
rūt. Lūqz ladislao ſe armaret ī terrā ſc. pſtravit: et oipotētis dei cle-  
mentiā poftulauit: et bto Martino votū vouit: ut li dñs ei victo-  
riā pcederet ī eodē loco eccliaz in honore bti Martini pſtruueret  
qđ i factū ē. Et in medio ſiquidē Bihoriē ſi agmine ladislao loca-  
to ex ſuistra pte: ottonē ex dexterā pſtituerūt: geyſā vō in nitriē ſi  
agmine ī medio collocauerūt: pterea ex vtraqz pte ter tria agmi-  
na q̄ternatū pſeruerūt. Lūqz rex de mōte descēde-  
ret: exercit⁹ geyſe qui in inferiori loca erat videbat elegatiōr cū  
ctis exercit⁹ ſalomonis. Quo viſo dixit erney ad comitē vyd:  
mirū ē ſi agmina iſta fugiāt a facie iſfa: qz danubiu post dorsū co-  
rū nō dumiſſent: h̄ puto q̄ ipi, pposuerūt vincere ſue mori. Dux  
aut̄ ladislao ſi exercitū ſuū ſup arduū equū residēs grā exhortā-  
di ſuos et animādi in girū flexit habenas. Lūqz tetigſſet veprē  
lacea: qđā hermellina albiflūma mix in modū lacea ei⁹ inſedit: et  
ſup ipaz diſcurrēdo in ſinū ei⁹ vſqz deuenit. Lū aut̄ comitū cēp-  
lui: comes vid̄ et bachiēſes in primo iectu a bohemis miserabiliter  
ſūt pſtrati. Ladislao aut̄ dux comitauerat ſigna ſua cū vexillo du-  
cis geyſe: ea intētioē q̄ ſalomo audat⁹ inaderet illud agmē i quo  
ſigna geyſe geſtabant putās eē agmē geyſe quē nuper denicerat.  
Dux aut̄ ladislao affectabat custodire fratre ſuū geyſā ducē ab in-  
ſultu ſalomōis: et o pīnos ipet⁹ bellī ſe maluit experiri. rexitaqz  
cū veniſſet ad agmē ladislai: ipo cognito timore ei⁹ pīcīrīt⁹: pce-  
pit ſigniferis declinare agmina ſup agmina ducis geyſe. Ladislao  
aut̄ vidēs regē p̄ timore diuertisse a ſe: ipē prim⁹ oīuz irruit ſup ag-  
mina regis: cūctiqz milites ſui impetū fecerūt ſup cū a tergo. Sz  
ex aduerso geyſa dux cū ſuis acriter inuasit eosdē. Milites aut̄ la-  
dislai: agmina ſalomōis tāqz in cortinis retro respiciētia terribi

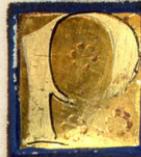
li tinnitu gladioꝝ faniata i morte cōcluserū crudeli. Sz extras  
uerso milites geyse pocula dire mortis eisdē ppinarūt. Ledunt  
theutonici: fugit latini: locūqz fuge nō inueniunt: et cadūt an hū  
garos vt boues in macello. Rex aut salomō fere oibꝫ suis inter  
fectis aufugit. et in zigetfen danubiu trāsiēs cū opus martini filio  
venit tandem in moson ad matrē et vxorē: psecutusqz ē eū et suos ex  
erit ducū a mane vsqz ad vesperā: In pfato nanqz phlo nō solū  
theutonici aut latini ceciderūt: sz maior ps militie regni hūgarie  
dicūt corrūsse. Dux aut geysa et ladilla triūpho victorie dimini  
tus sublimati: sup cadauera interfectorꝝ deo ter laudes, pclaima  
uerāt. Dux aut ladilla sicut erat sp eximie pietatis vidēs tot mi  
lia interfectorꝝ: qzuis iūnici ei⁹ fuissent qui occisi erāt: tñ cōmota  
sūt oia viscera ei⁹ sup illos et fleuit eos amare: scindēs sibi genas  
et capillos planctu magno tāqz mater i funere filioꝝ. Postea de  
spolijs eoꝝ p̄structa est ecclia de moniorod. Marcharth vo dux  
theutonicoꝝ et Sētepolug dux bohemioꝝ capti sūt militibus suis  
iterfectis et ipis graunter vulneratis. Cumqz ladilla pambularet  
gemēs i cadauerib⁹ mortuoꝝ: vidēs cadauera erneꝝ comitis: sta  
tim de equo, p̄silijt et ipm amplexat⁹: cui flens dicebat Erneꝝ co  
mes pacis amator: doleo sup te qsi sup frātrē meū: qr cor tuū et si  
liū tuū pace plenū erat. Quā manu, ppria lenās osculat⁹ eū. pre  
cepitqz militib⁹ suis ut eū Bacie honorifice sepeliret. Cumqz idē  
ladilla ex alia pte abularet: vidit cadauer vid: et ait. Doleo sup  
morte tua qzuis nobis sp iūmīc⁹ fuisset: vtiā virusses et quersus  
fuisset et pacē iter nos firmasses. Sz miror qr de genere ducū nō  
fuerūt: cur ducatū volebas, nec de, ppagine regū: qrc coronā opta  
bas video nūc qr cor qd ad ducatū anhelabat lancea, pforatū ia  
cer: et caput qd coronā optabat gladio scissū est: sz et ipm sepelire p  
cepit. Milites ergo geyse et ladillai qui i bello de p̄silio vid eror  
to de morte fratrū v̄ filioꝝ amaritudine cōplexi fuerāt: statim de  
equis descēderūt: et pecc⁹ cū cultello scindētes ad oculos suos di  
uerterāt: et terrā i oculos ei⁹, p̄scientes dixerūt. Nūqz oculi tui re  
bus et nobilitate faciatū sūt: nūc aut ocl̄os tuos et pecc⁹ terra satiet  
Dux aut bohemioꝝ otho qz aiaꝝ sui, p̄ eis posuerat copiose remu  
nerat repatriavit. Cumqz salomon venisset ad moson vidēs ma  
ter ei⁹ fleuit sup eū sicut debet sup vnicū filiū suū qui tātis bonis  
a deo p̄iūt fierat et icrepabat dicēs. Fili charissime: nūqz p̄siliū  
meū audiisti: nec p̄siliū erneꝝ nec p̄siliū alioꝝ fideliū tuox: sz semp  
g iii

acq[ue]scet bas p[re]filio vid: et ecce destruxisti ter tuos: nonne sp[iritu] laudau[er]is  
et d[omi]n[u]s ri q[uod] sufficit tibi corona h[un]garie et ut dares ducatu[m] i pace frib[urg]o  
tuis: n[on]c autem vid dux e[st] n[on] potuit: nec tu apli[m] coronaberis. quo  
audito rex irat[us] voluit m[er]ez suam in facie p[ro]cutere. cui manu[m] uxori  
sua retinuit: iam enim cognoverat rex salomo q[uod] n[on] auxiliaret ei d[omi]n[u]s  
i bello: et eadem nocte collegit se festinater i moso et poson: q[uia] castra  
iam p[re]de[m]inaturat: m[er]ez quoque et uxori sua qui i pliu[m] iut illic reliq[ua]t

Quomodo demicto fugatoq[ue] Salomone rege.

Rex Geysa pronus extitit coronatus.





Oro duces Wysa et Ladislauis cum exercitu albam  
venerunt. Deinde castrum porte Bobuch et albam: et  
alia castra fortissimorum militum presidio munitae: di-  
missaque exercitu habitabat in hungaria. Tunc geysa  
dux magnus cōpellentibus hungarum coronam regni  
iusscepit. Post coronationem autem veniens in locum  
vbi visio facta fuerat: cepit eum fratre suo Ladislao pponere de  
loco fundamenti ecclesie ad honorem virginis matris fabricare.  
Et dum ibi staret iuxta vacia vbi nūc est ecclesia beati petri apo-  
stoli: apparuit eis cervus habens cornua plena ardētibus candi-  
lis: cepitque fugere coram eis versus silua: et in loco vbi nūc ē mo-  
nasterium fuit pedes suos. Quem cum milites sagitarerūt: piecit se in da-  
nubium: et eum ultra non viderunt. Quo viso beatus Ladislauus ait: ve-  
re non cervus sed angelus dei erat: et dixit geysa rex. Dic mihi di-  
lecte frater: quid fieri volunt oes candele ardētes in se in cornibus  
cerui? Redit beatus Ladislauus. Non sunt cornua sed ale: non sunt can-  
dele ardētes: sed pene fulgētes: pedes vero fixit: quod ibi locū demō  
stravit ut ecclesiā bretē virgini non alii nisi hic edificari faceremus.  
At autem locum prime visionis non sit sine edificio: a geysa rege et suis  
fratribus decretū est: ut ibi capella in honore beati petri principis  
aplorum fundaretur. Rex igitur geysa fundauit ecclesiā vacientem: et do-  
tanuit eam prediis multis et possessionibus: non solum ecclesias illas: verum  
etiam Budensem. cui constituit tributum de pesti et tres villas in si-  
migio ac ornamenti preciosa. Eo tempore bissemu vnamiter rogauerunt  
regē geysam ut si eos libertate donaret: ipsi insultus regis salo-  
monis omnino coicerent: ita quod nec auderet exire moson et poson  
ad tentaculam hungariam. Rex autem geysa se petitioni eorum cōdescensu-  
rū promisit: si ipsi hoc quod permisérat adimplerent. Bissemu itaque cum  
principe eorum sultane nomine equitauerunt super regem salomonem  
Rex autem salomon marchionem theutonicorum permisit pecuniam in an-  
xilium ascenit. Cumque obuiā ageret bissemu marchio videns horri-  
biles aspectum et terribiles tumuit: pertulit quod subiit in mente sibi  
quoniam miserabiliter pericerat per hungaros: villerim: et poth et marchard  
duces. Dixique regi simulatorie quod in quadraginta anni tempore bellum  
non committeret. Sed si rex vellet pugneret: et si bissemu pugneret tunc  
ipse indubitate regi auxiliaret: et sic ascendit cum suo exercitu in  
monte bacy et inde pugnabat cōflictus pugnanti. Cum autem ve-  
nissent ad cōflictum. Bissemu fugerunt a facie salomonis sicut fluit

cera a facie ignis: et multis ex eis interfectis: alijs i stagno fercen  
submersis: pauci cu zultani fugiendo evaserunt. Victis itaqz bisse/  
mis marchio pecunia petuit a salomone: cui ille nihil dedit: ipse  
aut minabat ei qz eu ante imperatore accusaret: qz p timore se ostendere  
nō esset aulus vilissimus bissemis. Marchio itaqz pdictus  
nomine hermich irat voluit venire sub salomonem: sed tunc im-  
peratore: cessavit: et tristis reuersus est ad ppria.

*De aduentu imperatoris in auxiliu regis Salomonis.*

  
Ostea aut rex salomon metues geysam regem: et ipsi fratre/  
tres: cu rebus et familia stiriam introiunt: et in claustro  
Agmund matre et uxore derelictis i moson est reuer-  
sus: volens collecto exercitu inquadrare fratres suos.  
Liquet de die in die salomon deficeret: sed illo pro/  
cessus recuperer felicia incremeta: cōfusus ad cesare direxit grec/  
sus suos ut ei auxiliu tribueret in hūgariā reuertēdi: et licet pecu-  
mā dedisset affluēter, p militib solidandis: theutonici tñ et latini  
cu ipso ob metu nō venerunt hungaroz. Rex aut salomon cōque  
rebat cesari de amissione regni dicēs. Qd de regno suo violēter  
esset expulsus: et nō tñ sibi sed magis imperio celaris hec iniuria  
esset illata: et dicebat tua quippe hungaria tuu regnū in quo me  
regem constituisti me regnate optima queqz regni illius me ma-  
iestati gratanter offerebant annuo censi: et hī mandatum tuum  
tibi seruebat. Nūc aut hec oia tibi denegant ab his qui impe-  
rio tuo detrimeta machinant. Qua, pppter venias in hūgariam et  
tuā vlciscaris iniuriā sup hostes tuos et regnū tibi vēdices. His  
igit verbis imperator motus cu magno exercitu intravit hūgariā.  
Alimētū vo ad vsum sui exercit⁹ abunde naugio cerebat in da-  
mibio. Liquet venisset imperator ad flumen vag: salomon acceptis  
tribus agminibus equitauit de scempe sup nitrā. Excutes autem  
iuenies confligeabant secum: nunc his nunc illis fugientibus et  
dū siue vulnera certantibus. Opus miles electus ex militibus  
sedens super dexterariū suum irruit super portā ciuitatis et vnu  
de pugnatibus fulminauit. Nitrienses vero de morte socij tui  
turbari acriter ingemebant: et in opus iaculantes lanceas dextra  
ruū eius interfecerunt. Ipse autem fortiter eis resistens illesus eua-  
sit. Inde ergo reuertentes theutonici narrabant imperatori au-  
daciam opus et incredibilem eius potentiam in prelio. Imperator  
aut accersito eo magnis euz laudibus commendauit et verbis dul-

cibus gratificauit. Quiescuitq; a salomone: si apud geylam et La/  
dislau essent multi tam boni milites. Salomon autem intendens  
landare hūgaros: in premeditate respondit: multi sunt inquiēs  
et iā multo meliores. Eius impator: si ita est inquit talib⁹ militib⁹  
repugnatib⁹ nō recuperabis regnū. Rex autem geyla audies impator/  
re puenisse vaciā prudēti vslus psilio iussit attētare et demulcere  
patriarchā aquilegiensez: cui⁹ consilijs impator plurimū auscul/  
tabat: simul etiā oēs duces theutonicorū pmitēs eis multā pe/  
cumā si impatorē reuerti facerent. Patriarcha igit̄ et duces mu/  
neribus illecti et auri amore capti: satagebāt varijs signētis idu/  
cere impatorē ut reuertereb̄. Patriarcha enī finxit se vidisse sō/  
nū cui⁹ cōiectura manifestissime totū exercitū impatoris divina  
vltione psagiret piturū: nisi q̄z citi⁹ reuertereb̄. Sz et duces finxe/  
rūt sūl se diuinū attonitos: coquerebātq; impator: nescio quid  
mali iminere si non cito reuertereb̄. Sequenti vō nocte: duces  
theutonicorū struxerūt quosdā astutos milites suos ut ipi voci/  
ferādo et clipeos suos alternati pcutiēdo seditionē ortā in exerci/  
tu simularēt. Qd̄ cū fecissent milites: magn⁹ horror irruvit sup im/  
patorē et viuērūt exercitū ex cogitate fraudis et simulationis in/  
scū. Factus est itaq; tota nocte illa tumult⁹ magn⁹ in castris. Ma/  
ne autē factō cōuocauit impator patriarchā et duces i psiliū ut de/  
liberarēt quid nā esset agendū. Patriarcha ergo et duces pccu/  
nia corrupti modis oib⁹ cōsuluerūt ei ut reuertereb̄. Cesar autē in  
geniis deceptus simularūt se salomōi in postez auxiliaturū deltru/  
ctis namib⁹ in theutonū reuersus est.

### De fuga regis salomonis.

**A**rex salomon spe fraudatus gemebundus ac me/  
stus collegit se in poson. Confortatūq; est regnum  
i manu geyse regis: et ex eo tpe vocat⁹ est magn⁹ rex  
ducatuq; dedit fratri suo ladislao. Dux at ladislao  
obsedit castrū poson mltis dieb⁹. Milites vō salo/  
mois d̄ castro eriebāt et cū militib⁹ ladislao decerta/  
bāt. Salomō autem et ladislao aliquid exiebāt i signia sua mutatēs: et ve/  
lut milites pugnabāt. Cōtigit autem ut ladislao i meridionali silen/  
tio ad castrū vēiret vīdit autem salomō veniētē mutatis armis igno/  
rabiliter exiit ad eū: sz nec cū ladislao cognoscēbat: milites vō sa/  
lomonis sup castra sedētes illos aspiciebāt. Putabatq; salomō  
illū esse seruientē et propterea inierat decertare cuz illo. Statiq;

cū ad eum venisset et faciez eins resperisset: vidit duos angelos super caput ipsius Ladislau igneo gladio volates et inimicos eius inimicatus. Quo viso salomon fugit in castro cui milites sui dixerunt. Dixi: quid est hoc quod vidimus: nunquid te a duobus vel tribus fugere vidimus: quid ergo nunc: quibus ipse dixit. Non ueritis quod homines non fugisset: sed iste non est homo: quod per tegum cum igneo gladio angelus. Quo audito mirabantur: unde ipsorum magis tunere ceperunt. Milites vero eiusdem salomonis necessitate compellente ad Ladislau veniebat: ipse vero eos ducali libertate et benignissima largitate resouebat et ad dominum suum reuerti libere permittebat. Rex autem magnus eo tempore natale domini in zugzard celebravit. Quo petente Archieps Desiderius solenem missam celebravit: et sermone lucidissimo animu regis delinuit: et ad bonum pacis inclinavit. Celebrataque missa omnibus rite pactis precepit rex ut oes egrederen preter episcopos et abbates. Tunc rex cum lachrymis ploratus est archieps et alijs ecclesiasticis ploris seu preclaris: dicebat se peccasse: quia regnum legitime coronati regis occupaverat: promisitque regnum redditum Salomoni eius pace firma hoc modo. Quod ipse coronam iure teneret eius terrena men parte regni que ducatum appropriata erat. Salomo quoque duas partes regni coronatus teneret quas prius detinebat. Epscopi ergo letas deo gratias egreverunt: quia regem spissanci gratia visitatione compunctum et illustratum esse videbant. Tunc rex magnus missis nuncijs ad regem Salomonem explicavit ei per litteras modum pacis pretaxatum. Incurrentibus itaque nuncijs et super hac re diversis diversa sententibus consumatio reconciliacionis effectum sortiri non potuit. Interea rex magnus in graues egitudinem incidit et vii. klas. Dux via carnis vniuersae virtutibus adornatus est ingressus. Erat enim fide catholicus: deo deuotissimus et princeps christianissimus. Regnauit autem tribus annis et vacie tumulaf in ecclesia beate virginis quam ipse costruxit: in primo etiam anno regni sui validissima fama regnum hungarie afflxit.

**D**e coronatione sancti regis Ladislai primi: fratri Beyle similiter primi: et de exercitijs eiusdem.



**A**dita vo morte regis magni:uenit vniuersa inuititudo nobiliū hungarie ad fratre eius Ladislauum  
Et eū cōmuni cōsensu parili voto et cōsona volūtate ad suscipiēdū regni gubernacula cōcorditer elegerūt: uno fere magis affectuosissimis p̄cib⁹ cōpule rūt. D̄es enī nouerāt ipsum esse vestitū p̄sumatiōe

Virtutum: fide catholicū: pietate precipitū: largitate munificum  
charitate cōspicuum. Emissus quippe quasi stella matutina in me-  
dio nebulae: fugans tedia tenebrarū: et quasi luna plena lucens ī  
diebus suis: velut etiā sol refulgens sic effulgit in populo suo: qui  
ad eum separatus a carne. Et cum leonibus et viris hisuit quasi cū  
agnis ouium: nunquid nō occidit gigante et abstulit obprobriū  
ex istrahel. Convenerunt. n. inimicos suos vndeque et extirpauit aduer-  
sarios: erat enim magnus fīn nōmē suum maximū. Nam si ethi-  
mologie nois eius alludamus ladislauus quasi laus dimittit da-  
ta populo dicit: aus enī populus interpretat: dosis autē dans u[er]da-  
tio sine datu: prima. n. fillaba nominis eius laus est peragoge.  
Et q[uo]d quis ipsu[m] hungari in regem absq[ue] voluntate sua elegerunt:  
nūq[ue] tamen in capite suo coronā posuit: ppter quod potius cele-  
stem coronā optabat q[uo]d terrenā. Et viu regis coronā usq[ue] legi-  
tume coronare habere noluit: proponens in eius aio ut si firma  
pax inter eos esse posset: regnum salomoni redderet et ipse ducatum  
haberet. Postq[ue] autē diuina dispensatione regni gubernacula su-  
cepit: nō mundanā gloriā caducam et transitoria sed celestem pa-  
triā et diuinā gloriā toto cordis affectu pinceret studuit. Semper  
enī timore dñi pre oculis habuit in oībus iudiciis suis: et maxie ī  
causis criminalibus ubi vltio sine pena sanguinis irrogat. Dui-  
na quidē inspiratione illustratus sciebat: qd rex nō tam regat q[uo]d  
regat: vnde in omnib[us] iudiciis suis mitigata legū seueritate sem-  
per vtebat misericordie lenitate. Erat. n. p[ro]solatio afflictorū: sub-  
leuatorū opp[ositor]ū: pius pater orphanorū: a cūctis enī regnicolis  
imitato: p[ro]prio nōme p[re]p[arato] rex vocabat. Qui etiā victor honoratus  
inclitus augustus extitit nō taz nominū: p[ro]prietate q[uo]d rerū verita-  
te. Ad auxit. n. républicā hūgarie: ipse prius dalmatiā atq[ue] croatiā  
sue monarchie mre p[re]petuo subiungauit. Lū. n. rex zolomerū sine  
liberis decessisset: vtoz eius soror regis ladislai ab inimicis viri  
sui multis iniurijs p[re]gr[ati]a auxiliu fratris sui regis ladislai in  
noīe ihesu xpī unplorauit: cuius iniurias rer[um] graniter vindicauit  
et croatiā atq[ue] dalmatiā integrā alter sibi restituit: quā postea p[re]di-  
cta regina suo subdidit domino: qd tamē rex nō fecit: ppter cupi-  
ditate: sed q[uo]d fīn regale iusticiā sibi cōpetebat hereditas: quoniam  
quidē rex zolomerus in primo gradu affinitatis eidē attinebat et  
heredem non habuit. Porro salomon erat in poson. Reueren-  
dissimi autem episcopi laborabant pacificare eos. Rex autē la-

dislaus quāvis sciret salomonē nimis esse trucem et impacabilez  
victus tameu pietate et maxime iusticia compellente: quia ins le  
gitimū ladislaus non habebat contra cum: sed omnia de facto fe  
cit non de iure: quarto anno regni sui pacificatus est cuz salomo  
ne: donans ei stipendia ad regales expensas sufficiēta. Optima  
tes aut regni futura pericula bellice cladis caute precautētes nō  
patiebant regnū partiri cu salomōe: ne nouissima fierent peiora  
prioribus: salomonis aut canteriatā conscientiā preconcepēte ira  
cundie amaritudo laniabat. Cepit itaqz fremebundus estuant  
animo machinari dolos in perniciem innoxij sanguinis ladisla:  
sed incidit in foucam quā fecit. Eodem etiā anno crux dñi que  
albe constituta fuerat percussa est a fulgure. Rex autē ladislaus  
deprehenso flagitio cepit salomonē: et in wylsegrad retrusit car  
cerem. Erat aut apud salomonē bodus filius bokon in carcere.  
Hoc aut nō causa timoris fecit: sed p consanguinitate regis qui  
semper minabat facere peiora prioribus: et ut furor illius paulu  
lum temperaret. Ipse enim assidue pro salomone orabat ut ad  
legem dei conuerteret. Si vero salomon conuersus fuisset ve  
raciter regnum plenarie sibi restituisse: ipse ducatum sibi elegis  
set: et q̄z salomō i carcere fuisset: ladislaus multomagis ei con  
dolebat. Et postmodū salomō rex dimissus d carcere i eleuatiōe  
corpis sci stephāi regis et bti emericī p̄fessoris astitit regi paucis  
dieb: et tandem fugiēs adiit dacez cunoꝝ qui vocabat kutesk: cui  
irruuit q̄ trāsliluanā pūciā p̄prietario iure sibi traderet: et filiā  
ei⁹ v̄rōe accipet si ille i auxiliū ei⁹ sup ladislaū veniret. Dux aut  
kutesk inani spe seduc⁹ cū magna multitudine cunoꝝ innadens  
hūgariā: deuenit vsqz ad pūciāz castroꝝ vng et borsna. Quo  
audito rex ladislaus irruit sup eos et cōtriti sunt a facie eius: ceci  
derūtqz in ore gladij multa milia cunoꝝ. Rex aut salomō cuz ku  
tesk sicut anates anulis pénis ab vnguib⁹ asturis fugiētes eua/  
serūt. Rex itaqz ladislaū tulit spolia coꝝ: et hymnis et p̄fessionib⁹  
bñdicebat deū qui dedit ei gloriosaz victoriā. Fecit aut cōstrui  
ibidē ecclesiā ad honorē dei oīpotētis ob memoriam victorie: quā  
ibi adiutorio dei obtinuerat. At rex salomon cū latrūculis cuno  
rū innasit bulgariā et cōfinia grecie: vbi ab exercitu grecie impa  
toris miserabilit̄ sūt p̄cussi: et quib⁹ pauci valde euaserūt. Qū enī  
vidissent cuni magnā multitūdinē loricatorꝝ timuerūt valde: ce  
perūtqz festinare vt trāsirēt danubiū prīsqz ab hostibus cōclu

derent. Qui ergo loricas nō habebant celerius p̄e lemitate p̄e  
debant. Salomon aut̄: sui atq̄z alij loricati armoz pondere p̄e  
dim: precedentes socios tardius sequebant̄: et hyc̄is erat: nūge  
bitq̄z densissime: repleueratq̄z mucus oculos eoz: et mūu denti/  
tate prepediēte nō poterāt videre socios suos qui p̄cesserāt. Er/  
rantelq̄z ferebant̄ p̄ manu. Sed: hostes p̄sequebant̄ eos et m/  
nus. Lūq̄z deuenient ad quoddā castrū delertū: et vacuū intra/  
nerunt illuc: et tota die et nocte ibidē manserūt: hostes aut̄ circum/  
dederūt castrū vndiq̄z: obsessi vō videntes se periculo tamis pi/  
re: elegerunt magis pugnādo mori q̄z fame permī. Sūmo itaq̄z  
diluculo exierūt in hostes: et simul cū interfectorib⁹ lūs interie/  
rant: et q̄z plures ex eis occidebant̄ qui eos interficiebāt. Rex au/  
tē salomon fugiēs cū paucis vii exiit: et facili curru transiit da/  
mibiū: qz glaciatus erat. Lūq̄z venisset ad quoddā nemus ma/  
gnū dixit lūs: ut, p̄ recreandis equis paululū repausarent. Ipse  
vō deposito scuto finxit se cōfestun reuerlurū: et abiit in opacas p/  
tes silvarum: lūs nihil tale opinātibus absentauit se ab illis: nec  
vnq̄z ultra cōparuit. Fractus quippe tot aduersis visitauit spū  
salutari: ex iphis aduersis nō est effectus diuīor: nec contra mūu  
sum ā dei veritatē libero pugnās arbitrio: sed manū misericordis  
sime corripiētis dei sentiēs: in recordatione cēmisse et gemunt:  
et quātū iuste humanitatis arbitratu penitari p̄t cum cordis con/  
tritione et satisfactiōe de peccatis suis penituit. Acre felix necel/  
sitas que cōpellit ad meliora: nā reuera necessit̄ est ut quē mūdus  
odit diligat̄ a deo. En nobile corpus salomonis regis regalibus  
delicijs educatū iacet in puluere et cinere fatigatū: et qui prius pu/  
gnabat p̄ ipsalibus nūc lollū intendit celestibus. Totū enim tem/  
pus vite sue in peregrinatione et oīone in ieiunijs et vigilijs in la/  
boribus et obsecrationib⁹ cōsumauit. Uisus est etiā semel in hun/  
garia tpe regis colomani: sed statim delituit: nec vnq̄z ampli⁹ cō/  
paruit. Migravit aut̄ ex hoc seculo ad dñm et sepultus est pole ī  
ciuitate Istrie: vxor aut̄ ei⁹ et mater in agmünd requiescūt.

De secūda irruptione cunoz in hungariā et de bello sancti re/  
gis Ladislai cum eisdem.



Et hec aut̄ quidaz de cunis noīe Copulch fili⁹ krul:  
cum valida manu intravit in hungariā ut eā debella/  
ret qui ultra silvanū regnū depredauit et predā secū/  
ducebat. Qui depopulata terra trāsiluana transiēs

venit ad Bihor: et circa flumen vnoer aliquatis dieb⁹ p̄morat⁹  
est. Deinde trāsiēs tyciā in chocoyd: exercitū suū in tria agmina  
dimisit. duo agmina versus sabulū vastare p̄posuit: vñū yō circa  
tyciā debellare dimisit. Debellatēs vñū i p̄dātes venerūt in locū  
qui dicit Bechey cū multitudine p̄daz i ad p̄pria redire statue  
rūt. qui dicebat venim⁹ debellādo: nūc renertamur venādo. Tā  
tā ergo p̄dā de hūgaria habuerūt qñtā vñqz aliq⁹ gens potuit ha  
bere: uxores etiā i filios nobiliū scū i captiuitate ducebāt. Rex  
aut̄ ladisla⁹ cū suis in sclauonia fuerat. Lūqz in reuersioe sua hec  
oia nūciascent: citi⁹ qz sciuerat reuersus ē: i cū suis militib⁹ celeri  
ter post eos eqtauit: quos circa fluuiū Temes inuenit: i illi putā  
tes se omnino cē liberatos: plus affectabant venationē qz bellū.  
Rex aut̄ ladisla⁹ militib⁹ suis dicebat vtili⁹ ē mihi mori vobisqz  
qz uxores m̄ras i filios videre i captiuitate. Hec dicēs lachrima  
bat: i prim⁹ vexillo rubeo impetu fecit in castra cunoz: p̄truitqz  
dñs cunos an facie hūgaroz. Rex itaqz ladisla⁹ militib⁹ suis cla  
mabat: nō iterficiam⁹ hoīes istos h̄ capiam⁹ eos: i si pueri fuerint  
viiūt: kopulch vñ i meliores mortui sūt: alij qzplures capti sūt:  
i nemo ex eis enasit p̄ter vñl hūntē noie escenbi. Rex aut̄ cū  
suis oib⁹ p̄ tāta victoria gr̄as egit oipotēti deo qui eripuit eos d̄  
manib⁹ hostiū suoz: noiauitqz fluuiū pagani ppter paganos vñqz  
in p̄sentē diē. Hoc audiētes cuni deseruēte illo qui euaserat val  
de p̄tristati sūt: qui etiā p̄nurātes: p̄misérūt se iniuriā kopulch yin  
dicaturos. Misérūtqz ad regē nūcios: i captiuos dūmittere p̄ce  
perūt: v̄bis supbis: i p̄tumeliosis regē deriserūt: i statuerūt die in  
hūgariā itrādi. Lūqz rex audisset subrisit: i die q̄ in hūgariā vemi  
re: p̄posuerāt rex pri⁹ obuiā illis eqtauit timēs depopulationē hū  
garie: i quodā sabbato lūmo mane p̄pe danubiū impetu sup cu  
nos fecit. In primo aut̄ impetu rex ducē cunoz noie Akus pecu  
sit: i ensem quē rex sibi infidēlē p̄ntabat: in eadem die feliciter ac  
viriliter seruuit. Contraruitqz dñs cunos ante faciē hungaroz: i  
rex cū victoria i triūpho in hūgariā rediſt.

De expeditione sc̄i regis Ladislai p̄tra Rutenos.

Ost̄ hec aut̄ rex gloriōsus inuasit rusciām: eo q̄ cuni p̄  
consiliū eorū hūgariā intrauerant. Lūqz vidissent  
se ruteni male coartari rogauerunt regis clementiā: i  
promiserunt regi fidelitatē in omnibus: quos rex p̄iſ  
sumus gratanter suscepit. Deinde irruit in poloniā:

poloni vero p̄tra ipm venientes pugnauerūt: sed hungari iunā  
te deo victoriā habuerūt. Exinde hungari castrū krokow tribus  
mensibus obsederunt. Interim obſeffi et obſidētes ceperūt ege/  
re. Rex aut et princeps petierunt ab omnibus hungaris noctis si/  
lentio vt portaret vniuersitatem ocream solā de terra pleuā: quod  
et factū est. Hecerunt autē ante castrū monte magnū de terra illa:  
quē desuper cū farina cooperierunt. Evidentes autē obſeffi quia  
obſidentes abundarent victualib⁹: et qđ dñi possent manere ante  
caſtrū: arec cū vniuersis regi tradiderunt: et pacem ad voluntatē  
regis ordinaverunt seu cōposuerunt. At inde transiuit in bohe/  
miā et multos captiuos de bohemis duxerūt impunc in hūgariā.  
Et sic rex victoriosissimus ad ppriā rediit cū gaudio.

*De obstructione ecclie waradiens et de electione  
regis in capitaneū passagi transmarini.*

**P**ot hec in parochia castri Bihor inter flumē kewres  
in venatione sua inuenit locū ubi angelico amonitu  
proposuit construere monasteriū in honore virginis  
Marie quē locū warad nominauit. At rex ladislaus  
in ampliora semper se extendens et de virtute in vir/  
tutē p̄ficiens: nō solū in hungariā: sed in omnia regna xpianita/  
tis sue respersit suavitatis odore: unde mortuo romanorū impe/  
ratore duces et tetrarche theutonicorū cunctiqz barones et opti/  
mates cōmuniter et corditer rogauerunt ipm ut susciperet impe/  
riū. Quia vero tpe suo nō solum sua sed que ihesu xp̄i sunt que/  
rebat: et illud diuinū oraculū mente sedula revoluebat: nō trans/  
grediaris terminos patrū tuorū: suis terminis cōtentus esse ma/  
luit: qz supra mensurā iuris angere: alienigenaz itaqz et ignotarū  
gentiū regimē suscipere recusauit. vit aut in hungaria deo pie ac  
fideliter fermiendo et leges p̄uenienti vigore sanctiendo poterat  
remanere. Linqz celebrasset pasca dñi in bodrog. Ecce nūcijs de  
francia et de hispania de anglia et britannia ad cū venerūt et preci/  
pue de villerimo fratre regis francorū: et ei omnipotentis dei in/  
iuriā se vleſici manifestauerūt: et sanctā ciuitatem et sanctissimū se  
pulchrū de manu saracenorū liberare pensauerunt: unde glorio/  
sum regē rogauerunt ut eis rector et gubernator in exercitu ihe/  
si xp̄i existeret. Rex aut hoc audiens gaudis est gaudio magno  
et in eadē festiuitate a nobilibus hungarie licenciatus est: tristaba  
turqz tota hungaria ppter eum: sed ipse quod incepérat nullo

modo dimittebat. Misitqz nuncisi ad corardū ducem bohemō  
rū filiū otthonis: et petij ab illo ac precepit vt secum ultra mare  
ire pro iniuria ihesu christi ppararet. Ille aut libenti animo pro  
misit. Interim cognatus corardi ducis nomine Sentapolug no  
ctis silentio pragam veniens ipsam cūitatē cepit. Mane aut fa  
cto ab episcopo pragensi in solio ducali sedet: et a quibusdā hono  
rifice suscep̄tus est. Corardus aut ad gloriosum regem auxiliū  
suū venit: et que ei acciderant narravit: et regem in auxiliū sibi ve  
nire in p̄pria persona rogauit. Rex aut consensit ei ita q̄ de servi  
tio dei dux nō remaneret. Et quia consanguinitatis vinculo illi  
in gebatur: etiā memor actionis ducis patris eius qui sibi in au  
xiliū contra salomonē venerat: promisit se in p̄pria persona em̄  
ad uiturū. Habebat rex secū fratres suos filios geyse regis Colo  
manū et almū: pnosticatusqz erat rex de colomano: quia fusor sa  
guinis fieret: voluit enī agriensem episcopū eū facere. Qui eadē  
nocte secessit in poloniā: audiens q̄ pater eius et unus polonie  
honorifice suscep̄ti essent: secutiqz sunt eū de hungaria Marcus  
et vgra et alij. Rex aut congregato exercitu suo cepit ire cōtra bo  
hemos propter iniuriā nepotis sui. Cum aut peruenisset in confi  
niū bohemorū grauis infirmitas innasit eum. Cōuocatisqz prin  
cipibus suis ad colomanū nuncios misit: sanctū marcellū prepo  
situm et petrū comitē vt ad hungariā reuerteret. Beatus autem  
ladislans sic ordinauit: ut post ipsum alius regnaret: qui sincera  
simplicitate ductus honorauit fratrem suū colomanū preferen  
do sibi coronam regni: tanqz cui iure primogeniture videbat cō  
petere. Si quē aut scire delectat quot et quāta bona genti sue be  
atus ladislans fecit: de gestis eiusdem plenā poterit habere no  
ticiā. Sanctitate igitur et gratia plenus transiit ad confortia ange  
lorū. Anno regni sui. xix. et sepultus waradini in monasterio suo.  
Anno dñi. M. xc. v. tertio k̄las augusti. feria prima.

De coronatiōe regis Colomani filij regis geyse  
primi: filij bele regis similiter primi.



 Oloman⁹ itaq⁹ fili⁹ regis geyse de polonia festināter  
rediſt ⁊ coronat⁹: ⁊ duci alin⁹ ducatū plenarie pcessit  
In cui⁹ eriā tpiib⁹ multa mala sūt ppetrata ut inferi⁹ pa  
tebit. Erat aut habitu corporis pteptibilis h⁹ astut⁹ ⁊ do  
ciliis: hispid⁹: pilosus: luscus: gibbosus: claudus ⁊ ble  
sus. Eūq⁹ pdicti peregrini ihesu xp̉i audissēt de morte gl̉osi re  
gis ladislai valde pdolnerūt: ac inde miserūt nūcios ad regē co

lomanū: ut quēadmodū glosū labislāū rogauerat ita et de ipo pe  
 tierat: putates ipm eē de eadē pietate q̄ ipo de codē sanguine fine  
 rat. Coloman⁹ alit rex hoc audiēs nō solū nō ire cū cis p̄misit: h̄  
 etiā p̄ terrā suā viā illis minime pcessit. Exercitū aut̄ p̄tra eos mi  
 sit: ut ad regnū introire nō p̄mitteret putas ipos eē tyrānos et nō  
 peregrinos. Illi aut̄ spem i deo ponētes: et cui⁹ signū portabāt ihc  
 su xpi i illo p̄fidētes h̄ugariā audacter itrauerūt et ex h̄ugaris mul  
 tos iterfecerūt. Hoc audito rex p̄gregauit exercitū suū circa Te  
 mes: et illos simulata pace ire dimiserūt. Lūqz ad zemlin puenſ/  
 set: se i pacc cē sperātes castrametati sūt. Caſtrū aut̄ zemlin cepe  
 rūt ne rex alias insidias faceret et peiora priorib⁹ fieret. Deinde  
 marchiā illā totā deuastabāt pp̄ter victū: et q̄cquid rapē poterāt  
 ad caſtrū portabāt. Rex aut̄ i Temes vtiliori p̄ filio vſus pacē cū  
 illis firmauit et mltis munereb⁹ et vſtualib⁹ eos honorauit et in pa  
 ce ire dimisit. Illi aut̄ peregrini pficiētes ceperūt antiochiā et ad  
 innāte deo irlm abierūt. Lūqz rex ad p̄pria reuerteret et dux al  
 mus ad ducatū iret: qdā iniqui diabolico freti p̄ filio ceperūt iter  
 eos accusare. Dicebat enī duci. dñe dux: rex insidiaſ tibi et capē  
 vult te. Deinde regi dicebat. dux tibi posuit iſidias: et si nō custo  
 dieris te: scias: pculdubio te morituz. Hoc aut̄ audiētes ambo in  
 uenes et lascui p̄gregauerūt exercit⁹. Rex aut̄ cū exercitu venit  
 p̄tra ducē i warkun: et dux ecōtra venit ppe warkun: Tiscia aut̄ in  
 ter eos dimiserrūt. Fideles aut̄ h̄ugari trugas ab ipis petierunt  
 ut colloquiū habereſ. dixerūtqz. Quid ē q̄ nos pugnam⁹: illi nos  
 obpugnat moriemur: et cū ipi euaserint fugiēt sicut nudius tertius  
 p̄fes nři vlfes cū p̄frib⁹ eoꝝ vel fratrib⁹ pugnauerūt: et ipi mortui  
 sūt: nec nos videm⁹ causā pugne. h̄ eis si pugna placet ipi duo pu  
 gnēt: et quis eoꝝ p̄ualuerit ipm p̄ dñi habeam⁹. Quo statuto p̄ fi  
 liō principes reuersi sūt. Lūqz grack regi dixisset quēadmodū sta  
 tuerat: et illa duci reuelasset: absqz volūtate eoꝝ quiueſt. Post  
 hec aut̄ rex inasit rusciā et ducissa rutenoz noīc lanca venit obniā  
 regi: et ei⁹ puoluta pedib⁹ obsecrabat regē cū lachrymis ne disp  
 deret gētē illā. Lūqz regē nō audiēt istatissimis solicitaret p̄cib⁹  
 calcitrauit eā rex et ammouit a ſe dicēs. Nō oportet regalē maie  
 ſtātē fletu muliebri deturpari. Illa aut̄ gemēs reuersa ē retroſū:  
 et rogapat oipotētis dei auxiliū. Plurimi aut̄ cum cū mircode cū  
 p̄cib⁹ veneſt in auxiliū rutenoz. Qui de nocte p̄surgētes ſūmo  
 mane p̄cuerūt caſtra regis et vsqz ad interēptionē dissipauerunt

ea crudeliter: nobiles aut hūgarie cōmuni erūt regē circūqz: fin  
erūt qz regi, p muro i expugnabili. kum vo psequētes commē En  
zem de genere almasi vix fortē i alacrē interfecerūt eū: i oēs qui  
cū eo erāt: sūr i ep̄os cupan i laurēti multosqz alios bellatores  
fortes sagittaz trāstitutionib⁹ ceciderūt. An⁹ aut ex cunis noīe mo  
noch acriter pseqbat hūgaros: quē mathe⁹ miles regis optim⁹ vo  
lēs coprehēdere ipetū fecit i illū: ille vo fugiēs missa postergū sa  
gitta pedē mathei trāfixit: i nisi socij multi insertis clipeis illū p  
texissēt mortē nō euasisset: petr⁹ itaqz v̄sus est ad monoch. Lūqz  
ad petrū sagitasset sagittare nō potuit: i v̄sqz dū alia sagittā acci  
peret. Petr⁹ latus monoch pforauit. quē captū ad regē viuū p  
dixit. Tūc iula comes in pedib⁹ vulnerat⁹ euasit: de quo vulne  
re i hūgaria mortu⁹ ē. Rex itaqz i oēs sui celeriter fugiēdo vene  
rūt i hūgaria: thesauz aut regis i oēs q celeriter fugere nō potue  
rūt kuni rapuerūt: tāta strages ibi fuit q raro hūgari i tāta strage  
fuerūt. Qui aut ex hūgaris in silvis euaserāt p necessitate famis  
soleas calciamētoz suoz assando comedebāt. Quid plura: tanta  
tūc pericula facta sūt q scripta nō sūt q dici nō possūt. Rex aut de  
prima uxore gennit ladislau i stephanū: anno dñi. M. L. p̄imo  
Lūqz rex eēt in dalmacia i ciuitate zadur: i cogitaret ciuitatē suc  
cēdere, p duricia gētis illi⁹: dormierat in palacio suo qd ibi edifi  
cauerat. Et ecce scūs. N. zaduriensis ep̄us venit ad eū in horrido  
vultu: quē p capillos capiēs traxit: i virgis laureis valde vbe  
ranit. Quē cū dimisisset i excitat⁹ finisset: illū nō vidit h̄ dolorē se  
tiebat i icr⁹ v̄g. az sup corp⁹ suū aspiciebat. Quapropter a molesta  
tiōe ciuitatis patiēter cessauit. Deinde rex volebat ire in rusciā.  
Anno dñi. M. L. vi. Reuersus ē dux alin⁹ d̄ patania: qui, ppter  
regis timorē illuc fugerat: quē rex suscepit ad pacē. Deinde fugit  
in poloniā: i accersito polonoz i hūgaroz p̄filio i auxilio reuer  
sus ē in hūgaria: i cepit nouū castrū i intravit illud. Rex aut hoc  
audito obsedit castrū. Lūqz in crastinū pugnare vellet: ecce dux  
subito equū ascēdēs portas castrī exiēs citissime equitauit solus  
ad castrū regis. i cū ad tētorū regis venisset: statim de equo de  
scēdēs: ad pedes regis venit i ore oīuz se culpabilē, pclaimauit.  
Rex aut fraterna mortē pietate duci idulſit. Nā i idignationē suā  
ab hūgaris qui i castro erāt p̄ itercessionē ducis amonit. Deinde  
dux hierosolimā, pfect⁹ ē i cū p̄ speritate rediēs: rex eū suscepit ad  
pacē. Delectabat aut dux i venationib⁹ i assiduus erat in eis et

dabat ei rex oia ad venandū necessaria.

De constructione ecclesie Demesienis.

**D**ux aut̄ cōstruxit monasteriū de demes: roganitq; rex  
gē ut ad cōsecrationē veniret: i sic factū est. Postq;  
palatini accusabāt ducē q; insidias pparasset ut inter/  
ficeret regē in consecratione monasterij sui. Quod i  
forte fecisset nisi amici regis ipm vigilatissime custo/  
dissent. Rex aut̄ iratus voluit cape eū: i3 reuerēdissimi epi i alij  
boni p̄cipes sc̄ientes falsū eē qđ ex cōfectione inimicoꝝ duci im/  
ponebat: intercesserūt, p eo apud regē i pacificauerūt eos intra/  
mēto: dimisitq; ducē in pace ut in Bokon venaret: misitq; cum  
eo duos iobagiones sub p̄textu honorādi eū: quos tñ clāculo in/  
struxerat ut animū ducis solertiꝝ explorarēt si dux quid mali ad/  
uersus regē machinaret ut regi nūciaret. Lūq; vensset dux in  
Lhour: i Asture missio cornicē cepisset: simplici aio dixit iogabio  
nibꝝ. Nōne cornix ista iuraret asturi ut si eā dimitteret decetere  
nō vociferaret. Illi aut̄ respōderūt. Qđ nec astur dimitteret cor/  
nicē, ppter iuramētū: nec cornix iurare posset cū sit aīal irrationali  
le. Eadē vō nocte verba ducis regi nūciauerūt. Dux aut̄ venies  
in bokon cansa venādi: statim abentauit se ab illis i fugit iteruꝝ  
ad patanos regis theutonicōꝝ auxiliū imploraturns. Anno dñi  
M. c. xij. A. filius regis colomani mortuus est. Et rex secūdam  
duxit vxorē de ruseia quā in adulterio dēphenſaz peccantē nec  
violēta temeritate dimisit. Sciebat enī q; scriptū est. Deꝝ quos  
cōiunxit homo nō separaret sc̄z sine lege i absq; rōne. Ideo non  
ipse ab ea se separauit: sed lex ab ea cum separauit: quā reatus ac/  
cusauit culpa dānauit: maleficū coartauit. Remisit ergo eā lex i  
terrā suā. Que ex adulterio peperit filiū noīe Borich. Borich  
aut̄ genuit Lalomanū.

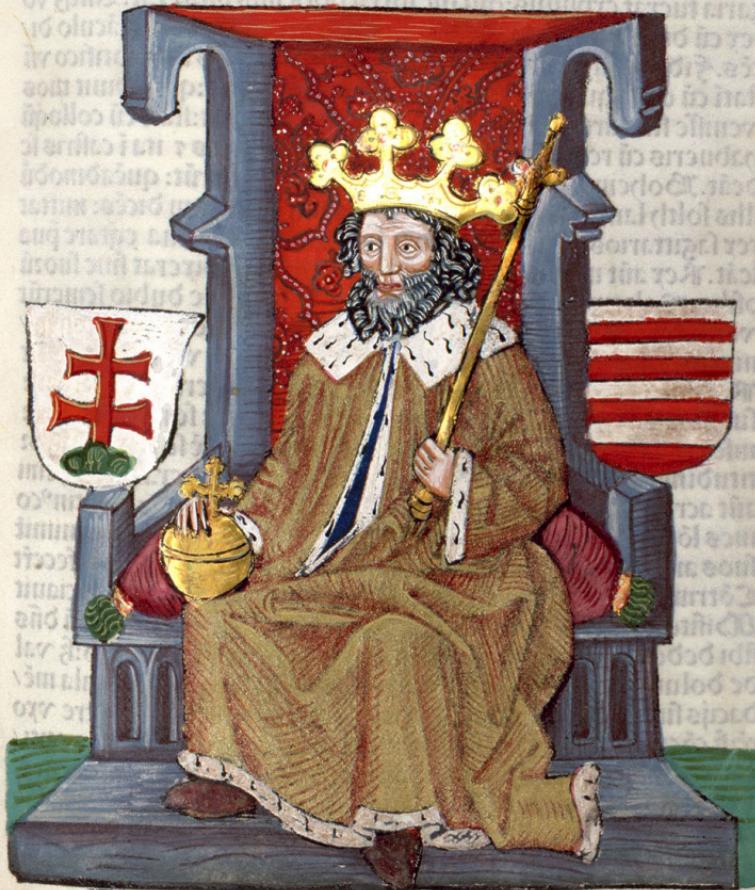
Quō dux Almꝝ i Bela fili⁹ fuerūt exoculati.

**A**nno dñi. M. c. xij. impator, ppter ducē Almū mo/  
uit exercitū ingētē: i venit in pfiniū hūgarie ut collo/  
quim cū rege haberet i int̄ eos pacē firmaret: qđ i fēm  
est. Rex aut̄ impatori plurima dona misit i sic honorā  
fice repatriauit. Post hec rex reduxit ducē Almū ad  
pacē. Lōfirnata aut̄ pace tādē rex cepit ducē i filiū ei⁹ belā infan/  
tulū i obcecauit eos: sed i belā infantuluz p̄ceperat castrare. Sz  
obceccator timēs deū i regni sterilitatē: castrauit catulū cui⁹ testi-

culos tulit regi. Et de nobilib⁹ regni obcecauit **A**ros **A**acha et  
**P**aul. Nihil tñ ei pfuit innoxij sanguinis pfusio quē dimina vi-  
tione p̄mature mortis deglutiuit dira sorbitio ⁊ pumuit tpalis re-  
gni destructio. **U**nū dictū est. **N**ō sic impij i oēs ic. **D**uct⁹ est aut̄  
dux alim⁹ in monasteriū suū in **H**emes. Post hec autē rex cepit  
egrotare graniter: ⁊ hēbat quēdā medicū latinū noie draconem  
cui nimū credebat: hic apposuit emplastrū sup aures regis qui  
ex capit⁹ dolore vrgebat: ⁊ p̄ cōcautes aurū vis emplastrī nō  
modicā extraxit p̄tē cerebri ei⁹. Remoto aut̄ emplastro qđ diu-  
tius tenere nō poterat: ostēdit othymaro comiti: comes othmar⁹  
inspicies emplastrū: vidit in eo cerebrum extractū: dixitqz regi  
**O**ne expedit tibi ut p̄pares te ad viaticum. Quo audito tumuit  
rex ⁊ ingemuit. Postea aut̄ iunxit rex consilium cū sceleratissim⁹  
**D**ark filio **S**yra ⁊ Achille filio iacob ⁊ cū alijs comitib⁹ quoqz  
filio ducē ⁊ filiū ei⁹ de gremino matris sue extractū excecauerat.  
**D**icitqz ex eis quēdā noie bñdictū filiū **W**oth apphēdere ducē  
ne forte mortuo rege ipse ei succederet. Rex aut̄ i morte p̄cepit  
filio suo ⁊ principibus ut ipsi post mortē suā super rusciaz yclese  
renf iniuriā quaz ipsi fecerant. Lūqz benedictus recessisset dux  
ante monasteriū sedebat plāgens dolorē p̄priū. Qui cū audisset  
q̄ equites festinanter venissent presensit animo sibi periculū im-  
minere ⁊ fecit se introduci in monasteriū ⁊ tenebat manibus al-  
tare sancte margarithe virginis. vt saltem pro reuerentia dei ⁊  
sanctor̄ eius eum inde abstrahere nō p̄sumat. Benedictus autē  
per antifrasum dictus sacrilegas man⁹ n̄iecit in eū ⁊ tenentē alta-  
ria violēter extrahebat: dū quoqz sic conare⁹ extraheere: diuulsa  
ē cutis man⁹ ducis ⁊ infectū ē altare sanguine. Sacerdotes aut̄ ob-  
uabāt hostia ecclie ⁊ volebāt illū bñdictū cape: ille aut̄ hoc p̄cipi-  
ens corde furibudo quō potuit exiuit ⁊ dū festināter equitaret p̄  
filiā pelijs cecidit de equo ⁊ cernice fracta mortu⁹ ē: ⁊ canes ei⁹  
q̄ seqabant ipm deuorauerūt carnes ei⁹ ⁊ ossa. **I**ste coloman⁹ sicut  
quidā dicunt fuit eps waradien. sed qz fr̄es quos hēbat morte sūt  
puenti: ideo sumo p̄tifice cū eo disp̄sante regnare cōpellit: qui  
ab hungaris cunues calmā appellat: eo q̄ libros habebat in qui-  
bus horas canonicas ut epus persoluebat. **I**ste dalmacie regnū  
ocelso suo rege petro nominato in montibus petergozdia huga-  
rie adiunxit. **G**aleas quoqz venetorum ⁊ naues solidans ⁊ allo-  
cans pecunia maxia exercitū copiosuz in apuliā destinauit. Qui

apulia spoliata p tres mēses pinaerūt in ea. Abi etiā monopolī  
et dñi dñsū ciuitates expugnātes: venetis ad tenēdū, p utilitate  
regis colomani reliquerūt: ipi aut ad hūgariā abinde sūt reuerfi  
Quæ quidē ciuitates p solidatos parisanoꝝ missos p cesarez ex/  
pulsis venetis sunt rehabite. Regnauit aut annis. xxv. mēibus  
vj. diebꝝ. v. Anno dñi. M. c. xiiij. tertio nonas Februarij. feria  
tertia migravit ex hoc seculo enī corpꝝ albe quiescit.

Mortuo rege colomano stephan⁹ secundus filius eiusdem in  
regem extitit coronatus.



**P**recedentes regni stephani colomani filii in regē coronauerūt: erat enī adhuc impubes sed spūs eius in iugib⁹ ei⁹. Anno aut̄ ix. regn⁹ sui intravit dalmaciā et a dalmaciēsib⁹ honorifice ē suscep⁹. Inde reuersus nullis exercitib⁹ suis finis polonicos deuastauit. plauit aut̄ regno ut rex stephan⁹ cū duce bohemor⁹ colloquiūz haberet. Lūqz venisset ad p̄fumū hūgarię, ppe flumū orsona: et dux bohemor⁹ obuiā illi venisset: flum⁹ tñ eos interiacebat: erat aut̄ solth sp̄ inī cogitationis ancor⁹ qui, ppter iniquitatē suā de hūgaria fuerat expulsus: qui tūc ibi cū bohemis p̄fis erat. Anqz vō rex cū duce colloquiu hēct: misit solth nūciū ad regē clāculo dices. Fidelis sūz dño meo: et qđ noui de bohemis sibi notifico vñ statū cū colloquiu hēbit cū duce dux eum capiet: qz auduit tuos venisse sine armis. At reuersus idē duci dicebat: statū cū colloquū habueris cū rege rex te capiet: s̄ poti⁹ arma tuos et ita i castris se deat. Bohemi ergo sicut furibūdī et bibili fecerūt: quēadmodū illis solth laudauerat. Et alii nūciū misit ad regem dicēs: mittat rex sagittarios circa castra ducis ne cito ad castra sua eq̄tare p̄ua leat. Rex aut̄ ut fuit ipetuosus fecit sicut solth dixerat sine suorū p̄filio. Bohemi videntes sagittarios venire sine dubio scuerūt veritatē eē qđ audierāt. Qui ipetū sup sagittarios fecerūt: bisse/ni atqz siculi vīlissimi vsqz ad castrū regis absqz vulnere fugenūt. Rex aut̄ hoc audiēs cū paucis celeri⁹ eq̄tauit versus hūgariā: qz sui absqz armis venerāt: et qz arma hēbāt armare se nō poterāt: qz insej⁹ regis p̄filij erāt. Putabatqz rex i p̄filio eq̄le se salomō: i fortitudine samsoni: i audacia dauid: h̄ illis eq̄lis nō erat. Bohemi aut̄ acrit deuastabāt castra regis. Ian⁹ vō fili⁹ vrosa: et palatin⁹ comes lōge descēderāt de rege. Qui cū audissent filēter ynaminit suos armauerūt: et ipetū sup bohemos qz castra deuastabāt fecerūt. Cōtruitqz dñs eos i ore gladij hūgaror⁹ et dira morte sauciauit. Misitqz ian⁹ post regē nūciū et manifestauit illi victoriā quā dñs sibi dederat. Rex itaqz reuersus gauisus ē gaudio magno: s̄ valde doluit: qz solth in eodē p̄lio mortu⁹ nō fuit qui tāta mala mēdacijs sumlabat. Rex aut̄ stephan⁹ legitimā nolebat ducere vro rē: s̄ cōcubinis meretricib⁹ iunctus erat. Quare barones et optimates dolētes de regni desolatione et regis sterilitate duxerūt ei vro rē dñs nobilissimā filiā regis roberti viscardi de apulia. Ne mit itaqz dux theutonicor⁹ noie Bezen ad regē: et p̄questus ei est.

q[uod] frater su[u] reg[is] de ducatu eiecerat: rogatisq[ue] regis clementia ut i[p]p[ro]pria persona sua ip[s]m adiuuaret. Rex aut[em] stephani[us] volens in uram patris sui regis colomani vindicare, p[ro]misit ducem adiuturum: et collecto exercitu iuit in ruscia. Cumque puenisset primus obsecrit castrum. Eotigit aut[em] summo diluculo q[uod] predictus dux Bezen ambulabat circa castrum p[re]uidendo loca expugnandi munitiones. Obsessi vero ex iuerat de castro causa visitandi hungaros. Cumque dux vidisset illos impetu fecit super illos qui viriliter pugnates ducem usque ad mortem vulnerauerunt. Cumque rex audisset de morte ducis indignatus est valde: et precepit omnibus hungarais ut castrum obpugnarent et eodem die eligerent munitiones possidere uel mori. Principes aut[em] hungarie habuerunt consilium et dixerunt: Quid et quare morimur: si ducatum vendicandum quem rex ex nobis constituet ducem. Stabilitum igit sit inter nos q[uod] nullus castrum obpugnet et dicamus regi. Quia hec omnia absq[ue] consilio suo[rum] principiū facit. Cum vero principes venissent ad consilium regis omnes in duas partes se transtulerunt. Sed Cozma de genere paznam erexit se dicens regi. Domine quid est quod facis: si cum multa morte militu[m] tuorum castrum capis quem ducem constituies? Si inter principes tuos eligis nullus remanet. Nunquid vos vultis regno relicto habere ducatum: nos barones castrum non obpugnabimus: si obpugnare vis solus pugna: nos aut[em] in hungariam recedimus et nobis reges eligemus. Uide ex precepto principiū p[ro]comes in castris clamabant ut hungari q[ui] citissime in hungariā reuetererent. Rex itaque cum vidisset se suorum auxilio indestitutum reuersus est in hungariā. Post hec tertio anno fines polonicos missis exercitibus deuastauit. Deinde misit exercitū solūmodo falangas aulicorum suorum et partes bulgarie et serbie deuastauit. Interca impatrii posti nopolitana filia regis ladislai nomine pyrisk inuictauit regi stephano q[uod] imperator ipse videlicet maritus eius in eius obprobriu[m] ipsi regi improparet: dicens regem hungarie esse hoicem seu quā etiam traditum imperator castigasset. Cum aut[em] hec audisset rex pro nimia reputauit iniuria: et collecto exercitu in impetu spūs sui innasit partes grecie atque aliq[ue] ciuitates grecie igne et gladio deuastauit: et cecidit timor super o[mn]es ciuitates, pruincie illarum. Timebantque o[mn]es reges Stephanū regem tamquam iterum fulminis: unde infantes vagientes communione noīis regis stephani quescere propellebant. H[ab]ebantque rex secū septemgentos milites francos cum quibus Bulgaria deuastabat: et per eos

ingenia muros castroz grecie destruebat. Ea de causa q̄ impe/  
rator ad conflictū nō veniebat ad ipsuz: misit rex nunciū ad im/  
peratōrem grecor̄: et vituperauit eū dicens q̄ nō esset dignus vo/  
cari imperator neq̄ rex: sed anus et vetula quia sicut veta sem  
per est in ocio. Quo audito imperator respōdit dicens. In dubitat̄  
ter credat rex q̄ sua in presenti anno sumul euz vmbilico virilia  
incidam. Ea de causa misit imperator exercitū ingentē in hunga/  
riā in haram: hungari aliquē impetu facere nō potuerāt. Quia  
greci per ingenia inflāmabant ignes sulphureos in naues hun/  
garoz et cas in ipsis aquis incendebāt. Misit itaq̄ rex omne ro/  
bur regni sui contra grecos quib⁹ prefecit stephel. Qui venien/  
tes pugnauerunt cū grecis ultra rimuluz karalo versus boron.  
Fuitqz manns dñi cū grecis nec potuerūt hungari resistere. Tā/  
ta ergo strages raro facta est quanta ibi contigit. Rimulus enim  
karalu humano sanguine i tñ mixtus fuerat q̄ omnino sanguis  
esse putabat. Iacobatqz loricati hoīes in fluvio tāqz truncī: sup/  
quos fugientes et psequentes transibāt rimuluz quasi super pon/  
tem. Mactabant aut̄ hungari tanqz boves nec erat qui redime/  
ret eos de manibus grecor̄. Liz vero comes et alij boni milites  
ibidein occubuerūt. Post hec imperator et rex per fideles nun/  
cios cōuenerunt ad colloquendū: namigantes in insulam que ci/  
uitati Borouch proxima est. Ibi vero inter principes suos diu/  
se excusantes et inculantes: tandem pace roborata redierūt ad pro/  
pria. Rex itaq̄ Stephanus multa mala faciebat que non debē/  
bat in impetu animi sui. Nam xpianā combussit: et super homines  
cocturas cum stercore equino faciebat fieri: cereos magnos ar/  
dentes in fundameutū hominis stillare faciebat. Dux alius se/  
ueritate regis stephani minoris mediā capitū sui diminutionē  
passus fuerat. Quāuis fuisset obsecratus tamen mortem timens  
de rege stephano fugerat in greciam. Qui ab imperatore honori/  
fice suscepitus erat: imposuit sibi nomen cōstantinus: qui et ibi iam  
pridem edificauerat ciuitatē constantinā in macedonia: et multi  
hungari atrocitate regis stephani fugerant ad ipsum. Quo mor/  
tuo corpus eius precepto regis Fulbertus epus reportauit: et in  
albensi ecclesia sepelivit. Bela vero filius eius in hungaria oc/  
culte tenebat a principibus, ppter furorem regis. Qui omnes  
mitto consilio regi manifestauerūt quem post executionē mortuū  
credebat. Quem cum rex veraciter sciuisse viuere a paulo epo

tothimaro comite: quox psciētia retētus erat gauisus est gaudio  
magnō: qz absqz dubio sciebat se heredē nō habere. statutqz mi/  
sit nūcios in Germā t̄ filiā vros comitis magni in legitimā vxorē  
bele traduxerūt qnō post multos dies. pcreauit geychā. Quo au/  
dito rex gauisus est valde. disposuerat eū rex viuere i talna: t̄ da/  
bant ei regalia stipēdia. Ante qz vo rex belā sciuisset: cōurauerat  
regnū vt post eū fili⁹ sororis sue Sophie noīe saul regnaret. Cō/  
tigit aut̄ vt rex incideret in graue infirmitatē Agrie: ita vt oēs il/  
li mortē iminere videbāt. Bors vo comes t̄ Juan inani spe du/  
cti a traditorib⁹ regē electi sūt. Lū aut̄ deo volēte rex pualuisset  
Juani caput decollauit. Bors vo comitē turpiter de curia reie/  
ci in greciā. t̄ ita statutū est q̄ dc. ppagine sua ampli⁹ ad curiā re/  
giā nullus dign⁹ esse iudicari intrare. Propter hoc aut̄ princi/  
pes ausi sūt regē belā manifestare: qz sup̄ hoc rex valde psolebat  
qui sibi succederet. Rex aut̄ stephan⁹ diligebat cunostūc tēporis  
plusqz decebat. quoꝝ dux noīe tatar qui a cede imperatoris cum  
pancis ad regē fugerat cū rege morabat. Rex aut̄ incidit in dissen/  
terā. kuni vo qui permissionib⁹ regis fuerant assueti sceleribus  
nec tūc min⁹ seniebāt in hūgaros. Hūgari vo cū audiscent q̄ rex i  
mortis esset articulo interfecrūt cunos qui coꝝ bona diripiebāt  
Tatar aut̄ dux cunoꝝ pquestē regi de nece suox. Rex autē puta/  
bat se aliquātulū alleviatū cē ab egritudine. Lūqz vidisset tatar  
lachrymantē: ceterosqz cunos circūfuslos lamentantes: quia su/  
pramodū diligebat eos: infremuit et dixit. Si sanitati relitutus  
fuerō pro viquoqz quē ex vobis interfecerunt decem interficiā:  
nunc de vita mea nc desperetus quia conualui. t̄ his dictis ex/  
tendit manus suas in cunos. Qui p̄cipites irruerunt ad oscu/  
landum manus crūs: t̄ pre nimia pressura defatigauerunt regem  
vnde etiam reciduo dolore corruptus sublat⁹ est de medio. S̄  
cum esset in articulo mortis monachalē habitū relicto regno su⁹.  
scipit: anno regni sui. x viii. t̄ sepultus est waradii. migravit aut̄ ob factū  
ab humanis: anno dñi. Os. c. xxxj.

De regno secundi Beli ceteri filii ducis al/  
mus filii Lamperti filii regis Beli p̄sum.



**B**egnauit aut̄ post eū Bela cec̄ filius ducis almi ceci. oēm̄qz numer̄ maloꝝ deuitās: bonoꝝ oper̄ exercita/ riō humiliter adherēbat. nec posuit carnē brachij sui inadūtoriū: nec habuit fiducia in hoīc: s̄ ad altrissimū posuit refugium suū: et fact̄ dñs p̄tector ei⁹: et deduxit cū in multitudine intericordie sue de fructu vētris sui posuit sup sedē suā. In eo enī est cōpletū illud. p̄pheticū v̄bū: dñs solvit cō/ peditos dñs illuminat cecos. Et iteꝝ. Imite psalū et discipabit. lo/ quiūmū v̄bū et nō fiet. Crenerat enī puer cec̄ regnāte stephano si

lio regis colomani. Confirmatū est ergo regnū in manu ei⁹: et iniicios ei⁹ dedit dñs in opprobriū vsq; in p̄sentē dī. genuitq; q̄tuor filios scz geyſā: laſſiatū: stephanū et almū. Quo regnātē: regina helena habitō p̄filio regis et baronū fecit p̄gregatiōeſ generale in re gno iuxta arad. Illa igit die dicte p̄gregatiōeſ dū rex sedisſet ſup ſoliū regni ſui: venit regina cū filiis ſuis et ſedid circa regez. Dixit aut ad p̄plin vniuersū. Dēs fideles: nobiles: ſenates: et iuniores: diuites ac pauperes: audite. Lū cuiq; nřm de⁹ viſū dederit natura lē: volo audire cur dñſis nř rex ſuis oculis ſit priuata: et quoꝝ p̄filio hoc ſit actū mō mihi p̄palate. et eos fidelerit in hoc loco vniuicātes nobis de ipſis fine date. Ecce enī de⁹ regi info p̄ dyob⁹ oculis dedit filios q̄tuor. Facta igit hac voce irmit ois p̄plus ſup illos barones quoꝝ p̄filio rex obcecarū fuerat: et quod dā ex ipſis ligauit: quod dā vō detruicauerūt: ſexaginta aut et octo pphianos ibidē crudeliter occiderūt: et oēs ſuccesſores eoz tā viri q̄z mulieres eō dē die ſūt registrati. In ſup ois illoꝝ poſſellio ecclīſi cathedrālib⁹ eſt diuina. et ſic oēs ville p̄ditionales de hūgaria donatiōes regū noſiant. Quia vō hūgari ſq fluctuat iniuria ſicut mare ſaltū: filii leuiatan p nūcios inuitabāt borich adulterinū: ut veſiret et eoz ad intorio regnū ſibi vēdicaret: credētes ipm eē filiū regis colomani. Borich itaq; aſcito ruthenoꝝ polonozq; auxilio veſit in cofiniū hūgarie in directo loco qui dicit ſeo. Rex aut collecto exercitu ibat obuiā ei. Plurimi aut ex nobilib⁹ in partē borichi declinauerūt. Proceres aut hūgarie vocati ſūt ad colloquēdū cū rege. Interrogauit aut eos rex si ſciret borichi adulterinū eē v̄ filiū regis colomani. Fideles aut regni m̄derūt q̄ indubitāter ſciret borichiū eē adulterinū: et nullaten⁹ dignū eū eē corona regis. Inſideles aut et p̄tradictores muſitabāt inter ſe incerta: et tuubātes in duas partes clandicabāt. Rex aut et p̄ſiliarij ei⁹ q̄ntū in ipis erat ſegregauerūt edos ab agnis: et firmiter ſtatuerunt ut ibidem interficerent p̄ditores: ne forte ſi diuti⁹ differret traditores trāſferrerent ſe ad borichi: et hoc regni verteſeretur in periculū. Orta eſt igit ſeditio: et ibidem ceperūt Lampertū comitē. Quem cū extra viſent a rege: frater eius germanus cuꝝ ſedili quodam ſcidiit per mediū caput eius: et cerebrū per ſcissurā exiuit. Nicolaū comitem filium eius ibidem decollauerūt. Moynolth de genere Akus et alios ibidem occiderunt. Residui vō ex traditoribus ſeceſſerunt in partes: et collectis virib⁹ ſuis volebāt regē inuadere. Fideles

aūt occurrerūt eis. Erat aut̄ caput traditor̄ T̄yodor̄ b̄ genere sy  
mad. et Holc̄ac Titus. et p̄cipū Sanson. Landauit aut̄ sanson qui  
erat pater comitū: thome et thurdo: q̄ iret in p̄uetū regis: et ipm co  
rā multis vituperaret. Quo auditō: oēs landauerūt. Et ip̄e Bo  
rich inām spe ledūct̄ grates ei magnas retulit. et qd̄ iceperat hoc  
adimplere nō simulauit: putās cū de vitupatiōe regis regnū ha  
bere. Rex aut̄ descederat ppe flumū seo. et cū sederet in papiliōe  
sua cū suis p̄cipib⁹: militibus: ecce sanson intravit et regi dixit.  
Quid facis vilissime canis: cū regno vtili⁹ domino tuo: borich  
regnū habere. et tu viuas i monasterio tuo sicut vixit pater tuus.  
Lū vo p̄cipes regni subito cōmoti fuissent: iohānes tili⁹ othonis  
notari⁹ regis: symigeliſ p̄posit⁹ dixit ad comitē Bud. Quid expe  
ctam⁹: q̄re nō apphēdūm⁹ eū: Lūqz apphēderē voluissent: ille ci  
tissime equū ascēdēs fugiebat. Illi aut̄ ad pñs equū nō habebāt:  
qui de circulo regis ad p̄siliū pedites venerāt. sed tñ clamor ma  
gnus fuit. Lū aut̄ seruies comitis bud clamorē audierat: equū si  
ne sella ascēdit: et ipz cū lācea vsqz seo p̄secut⁹. T̄yodor̄ aut̄ et alij  
socij ei⁹ volebat nauē strare et illū citissime traducere. Sz vsqz huc  
nō potuerūt. Sanson vo equitas cecidit in flumū. quē p̄secutor̄ i  
fluvio lāceauit. Habebatqz Sanson sub tunica panceria. et p̄ gra  
uamine lorice natare nō potuit. Borich aut̄ cū magna mltitudi  
ne ruthenoz et polonoz castrametar̄ est. ppe ad regē. Proceres  
aut̄ regni hūgarie miserūt ad ducē ruthenoz et polonoz qui p̄ bo  
richio venerāt dicētes. Nō decet vos cōtra iusticiā q̄rere regnū  
homini adulterino. Nos enī scim⁹ q̄ de iure regnū habere debe  
at Bela. et ipse regnat cū p̄sensu totū regni. His auditis duces ru  
scie et polonie desisterūt ampli⁹ adiuuare borichij et reuersi sunt sui  
guli in suas p̄uincias. Borich aut̄ cū mltitudine pploz venit pu  
gnare p̄tra regē. Rex aut̄ diuino frēt⁹ p̄silio et auxilio p̄truit oē ro  
bur borichij in p̄lio. et fugauit illū in gladio. p̄clusitqz exercitiū po  
lonoz in morte: in ipsa festinitate marie magdalene: accipies spo  
lia eoz. et reuersus ē cū magna victoria. In ipso aut̄ p̄lio acriter et  
p̄cipue pugnauerūt. Myksa: Gaab et Bathur: et miltos ex illis ce  
perūt et interfecerūt. eratqz eoz lorice sanguine humano p̄fecte.  
In hoc p̄lio myksa cepit tyodorū: et tētorē maloz. vosos cepit vi  
talē. gaab vo fratrem comitis de cracovia polonū. batur cepit en  
dicē. Quos cū ad regē duxissent: grates mltas retulit eis et elegan  
tissime remunerauit eos. Postqz aut̄ regnū p̄firmatū est i manu  
regis bele: vtebat ex vino multū: cuius anlici assueti quicquid in

ebrietate regis petebant habebat: et post ebrietatem rex recipere non  
poterat. Proch et saul viros religiosos in ebrietate sua tradidit in  
manu inimicorum suorum qui absque causa interficiuntur. Regnauit igit  
ipse belus cecus annis novem: mensibus xij. diebus duodecim. Unde gra  
uit aut ad dominum anno domini M. c. xlj. idibus februario: feria quinta  
cumus corpus albe quiescit.

De coronatione regis geyse scoti: filii regis bele ceci pri  
mogeniti: et de eiusdem gestis sequitur.



**R**espexit autem dominus hungariam: et dedit pro pugnatorum gradie  
te in multitudine fortitudinis sue. Sed enim dominus re  
gnus geyse puerum suo. qui in die sancte Ceciliae virginis  
coronatus est. cuius dexteram approchedit et confortauit: sub  
hic citque ei gestes multas: et dorla regum vertit in fugam a fa  
cie gladii eius. rapolth vero miles almanus castrum poson ex indu  
stria et probitate uliani comitis cuperat. quod hungari non pro modica  
habuerunt penuria. Sed rex adolescentis ea non silenter acquieuit  
Duxit enim rex exercitum contra furorem theutonicorum insultantium et  
hungarie confinia deuastantium. Quamvis enim cesar in propria per  
sona non venerat super regem: viuens fere robur regni theuto  
nicorum ad extirpandam hungariam conuocerat. Herricus autem quidam  
dux austrie principalis aduersarius regis omnes bellatores de  
saxonia et de bavaria secum adduxerat. erat enim tutor populi ducis  
herrici leonis. cui saxonia et bavaria iure hereditario competit. e  
gregati sunt itaque theutonici in multitudine fortitudinis sue  
confidentes: et sicut gigantes specterunt contra hungaros. Rex autem  
cum viuendo exercitu suo posuit spem suam in deo. et ordinatis agmi  
ibus cepit ire contra hostes suos. Sed et sacerdotes et levite cum  
ctique clericis qui aderant in spiritu contribulato et corde contrito im  
plorabant adiutorium domini nostri ihesu christi et presidia sanctorum an  
gelorum: et maxime innocabant clementiam dei genitricis virginis  
*Beata Virgo Maria cuius patrocinio beatus rex stephanus hungariam specialiter commendavit.* Rex autem accinctus est gladio: et gloria domini appa  
ravit super eum: confortatusque est illico cor eius diuinitus. et ipse robu  
stior factus que prius exilarata est facies eius: et totus alacer ibat  
ad plenum. Cumque appropinquaret: guncel quidam autenticus qui utraqque  
linguam eorum non nouerat: nunciavit regi quod exercitus theutonicorum ap  
propinquaret. et dixit optimus tunc eum regi ut irrueret super eos quod pau  
ci sunt: et non oportet quos in adiutorium vocauerat venirent. Tunc rex  
cum omnibus exercitu suo accelerauit super eos trahit metas hungarie. Theu  
tonici vero quasi gigantes obstabat in equis arduis et optimis: in superbia  
et abusione insultantes impetrabat hungaros: ut ptinelijs suis terrorum  
eis incuteret. Hungari vero ex aduerso appropinquerunt ad plenum: et in  
tonuerunt buccinis et clangerunt classitis: et clamauerunt ad deum. et clama  
tor vociferantur ascenderunt in celum et belligantur et combussum est per  
lum. Bissem vero pessimum: et sicuti vilissimi: oportet fugerunt sicut  
oues a lupis: qui in ore solito prebeat agmina hungarorum. Tunc etiam

principiis hūgari p̄fligere cepissent: qdā agmina hūgarorum p̄territa *Similitud.*  
fuit a furore theutonicorū. P̄deualuerūt theutonici hūgaris i mī. *b. Becht.*  
no bellici p̄fict⁹. qui sicut heretici circa principia sp̄ feruerunt et in  
fine tepefcunt. Tūc amūculus dñi regis bele Ban noīat⁹ glosus i  
mīlib⁹ suis irruēs sup agmina theutonicorū p̄cussit eos ex aduerso  
grauiter: et magnā strage fecit i illis. Sz et electi milites regis ipctū  
fecerūt in hostes granatūqz est plū p̄tra theutonicos: et fortitudo  
eoz dissipata est. et coruerūt in ore gladij plusqz septē mīlia bella  
omnium. residui vero fugerunt.



Saluauit igis de⁹ hūgaros i die illa de fauic⁹ dracoru cruent  
semētū. Ibi usqz adeo p̄tritū ē robur theutonicorū: q̄ nec rusticis  
hūgaris i p̄fino eoz hitantib⁹ aliqz iniuriā seu qdcūqz grauamē  
fferre p̄sūperūt. Rex aut̄ diuina grā felici potit⁹ victoria sumul cū  
vniuersa gēte sua bñdixit et glificauit deū. In eodē at̄ p̄lio comes  
Uros cepit comitē rapolt theutonicū: q̄ iā p̄idē nocturnis isidijs  
castrū poson occupauerat. et gabriel ottonē. Post hec i dieb⁹ illis  
fames afflxit hūgariā: q̄ magnā partē hoīuz i morte obsoabant.

Quō cesar cōradus p̄ hūgariā versus hicrosolimā iuit sequit. *Cōradus.*

Irea etiā eadē tpa cōrad⁹ c̄esar iter fecit hicrosolimā p̄  
hūgariā. hūgarie vō nō xp̄i peregrin⁹ apparuit: in q̄ nō  
pacē sz poti⁹ irā tyrāni et p̄donis exercuit. Nā petitiois *Carta 22.*  
simulatiōne inuēta. p̄ aditu: a regno hūgarie pecunia nō  
modicā extorsit: ita vt nulla ecclīa sine monasteriū to-  
tius hūgarie remaneret de quo pecunia nō extraheret et peregrini  
nati cesari p̄ timore nō offerret. Eui⁹ cesaris pcessū egregi⁹ rex frā  
eoz venerabiliter et vt decet xp̄i peregrinū subsecut⁹: a rege gey  
i iii)

sa honorabiliter suscep̄tus est. apud quē aliquādiū cōnoratns cō  
paternitatis vinculo regi geyse sociat et tali dilectionis nodo in/  
termixo multis muneribus a rege geysa honeste conductis. et pre/  
ter oēm regni molestia hungarie fines cu suo exercitu in greciam  
penetrauit. Postmodū aut rex geysa referente quodā milite suo  
nomine gurk andinit q borich adulterin⁹ regis colomani esset i  
comitatu regis francie misitqz ad eum dicens. Nō est bonorum  
reddere malū pro-bono: nec insidiantē vite mee vestra erit defen/  
dere. His auditis facta est contentio inter reges francorū. quere/  
bant enī milites eius quis nā esset inter eos qui mortē regis ma/  
chinaret: ut inuentus ab his interficeret. Borich autē venerat  
consilio quorundā hungarorū. vt si ipse regnū intrare posset tūc  
a multis pro dñō habereret: et relieto rege ei multi adhereret. Qui  
vero cum talia audisset: statim ad pedes regis francoꝝ se prostra/  
uit vitam ab eo et veniā rogaturus: vt eum absqz lesione extra re/  
gnū cum eo ire permitteret. Eunqz rex geysa audisset borich esse  
apud regem francorū rogauit cū vt pro amicicia sua borichiū ei  
vincū remitteret. Eunqz hoc rex francorū audisset dixit. Non  
erit rex q domus regis est quasi ecclesia: pedes eius quasi altare.  
et quomodo possim reddere vincū cum qui ad domū regalem  
quasi ad ecclesiam: et ad pedes regis quasi ad altare se prostrant?  
Qui nūcius ait quoniā magistri nostri sic interpretant: vt adulte/  
rinā progeniā ecclesia non cōmunicat. Borich autem videns si/  
bi mortem iminere: ea nocte rapuit vnū dextrariū regis lodowi/  
ci et anfugit. Quidā autem de agazomibus occurrentis ei voluit cū  
tenere quē borich cum gladio percutiens: a vertice vsqz ad me/  
dium pectus eius discedit: et ipse manus sequentis equalit. Post  
hec autem rex geysa dedit ducales expensas fratribus suis ladis/  
lao et stephano. duxitqz exercitū in rusciam super lodomeriū du/  
cem: vt vindicaret iniuriā socii sui minosloꝝ. pro quo etiaz iam  
pridem miserat exercitū: qui male tractatus fuerat a rutenis et cu/  
nis. Regnauit autē anni. xx. mensibus tribus: diebus. xv. Qdī  
grauit autem ad diū anno dñi. M. c. lxj. pridie kalendas iunij:  
feria quarta: cuius corpus albe quicscit.

**D**e coronatione regis stephani tertij: filij  
geryle secudi: filij regis bele ceci. ⁊ de usur-  
patione corone per ducem ladislauin secū-  
dū: filium eiusdem regis bele ceci.





**E**cco eins coronath̄ stephanus filius eius: et regna  
uit annis undecim. mensib⁹ nouem. diēbus tribus.  
In cuius imperio dux Ladislaus filius regis bele ce-  
ci usurpauit sibi coronam dumidio anno. Migrat  
uit aut ad dñm anno domini. M. c. lxxij. kalendas  
februarij. feria prima. cui⁹ corpus albe quiescit.

**D**e usurpatione corone per stephanū quartū  
filium bele regis ceci.

**R**est hunc autem stephanus frater eius usurpauit  
sibi coronam mensibus quinqz. Coronatus est au-  
tem tertio idus februarij. in dominica Exurge. de-  
victus est autem in festo sanctorum gerualij et pro-  
thasij. feria tertia. vbi nobiles hungarie corruerūt  
Post hec expulsus ē de regno. Obiit i castro zem-  
lē. anno domini millesimo centesimo septuageſimo  
tertio idus aprilis. feria quinta. cuius corpus albe quiescit. Idē  
vero rex stephanus filius geyſe migravit ad dñm anno domini  
millesimo cētesimo septuagesimotertio. quarto nonas marci: fe-  
ria prima cuius corpus strigonijs quiescit.

**D**e coronatione regis bele tertij: fratris ste-  
phani ſimiliter tertij: filij geyſe ſcōi ſequit.



**B**óstea regnauit Bela frater eius qui fures et latrones persecutus est: et petitionibus loqui traxit origine: ut romana habet curia et imperij. Qui coronatus est in diebus ianuarij: feria prima. Regnauit autem annis xxiiij. mense uno: diebus. xix. Obdormivit autem in domo: anno eiusdez. M. c. xc. kalédis maij: feria tercia cuius corpus albe quiescit honorifice tumulatum.

De coronatione emerici regis: filij bele regis tercijs.



**G**ui successit emericus fili⁹ eius: ⁊ regnauit annis. viii.  
mensibus. vii. diebus. vi. **N**uis vxor Constantia fi-  
lia regis aragonie cesari Frederico p consiliū apostoli-  
ce copulatur. **M**igravit autem ad dñm: anno domini  
Millesimo. cc. pridie kalendas decembris: feria tercia  
cuius corpus requiescit in ecclesia agriensi.

De coronatione regis Ladislai tertij: filij regis Emerici.



Ost eum regnauit Ladislans filius eius: et coronatus  
est. viij. kalendas septembres: feria quinta. Regnauit  
autem mensibus sex: diebus quinque: migravit autem ad do-  
minum: anno eiusdem: millesimo ducentesimo pri-  
mo: menses maij: cuius corpus albe quiescit:

Ex Museo  
Hungarico

De coronatione regis andree secūdi: filij regis bele tercij: pa  
tris sancte elizabeth: qui i hierosolimitanus dictus est.



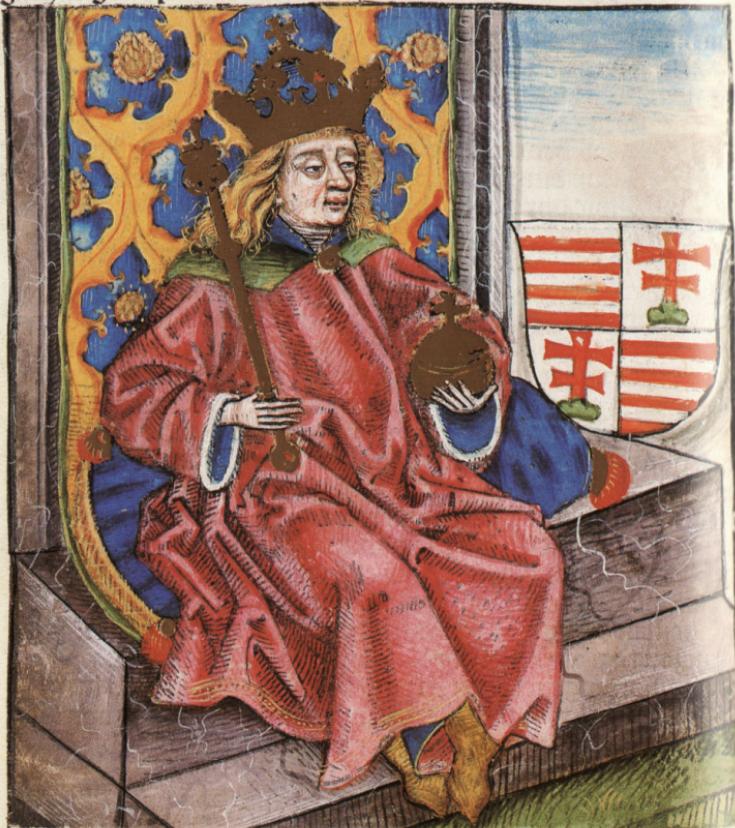
**A**ic successit andreas filius bele tercij: qui andreas co  
ronatus est. xx viij. die post obituz regis Ladislai: quarto  
klas iunij: in penthecostes. Euins vrox fuit dñia gertru  
dis de almania: de qua genuit belam: colomanū: andrē  
et beatā elizabeth. Sed prochdolor humani generis inimico p  
culdubio suadēte: vrorem bankbani magnisci viri domina me

morata tradidit enīdā suo fratri hospiti deludendā. Quā ob cau-  
sam idem bankbanus de genere bor orīndus suū gladiū in regi-  
ne sanguine miserabiliter cruentauit: et diro vulnerē fauciātam  
anno dñi. M. cc. xii. interfecit. cuius corp⁹ in monasterio griseo-  
rum monachoꝝ de pelis tumulat. Pro cuius nece vox flebilis <sup>m̄ bil. i. t̄</sup>  
insonuit in totā pannonia: et in omni genere bankbani execrabi-  
lis et horrenda sanguinis effusio subsecuta est.

**D**e peregrinatione eiusdem in hierosolimā.

 **O**lt hec rex andreas terrā sanctā visitauit ad manda-  
tum dñi pape. quod mandatū acceperat dum esset ad  
huc dux: sicut habet extra de voto et voti redemptio-  
ne: licet vniuersis. Quia ipse cōpelleuit et redemit vo-  
tu patris. et ibi in terra sancta super exercituꝝ christia-  
noꝝ cōtra soldanū babilonie capitaneus et dux preficit: et mox vi-  
ctor efficit gloriosus. **M**ansit aut̄ tribus mēsibus regali deniqꝫ  
thesauro exposito diversoꝝ sanctoꝝ per ipsum reliquie compa-  
rant. Caput videlicet sancti pthomartyris stephani. et caput be-  
ate margarithe virginis et martyris. dexterā beati thome aposto-  
li et sancti bartholomei. iteꝝ de virga aaron: et via de sex idrijs il-  
lis in quibus xps mutauit aquam in vinū: et alie multe quas po-  
tuit tunc congregare. Reuersusqꝫ in hungariā cuꝝ preciosis the-  
sauroſ sanctorum: regnum suum reinuenit in prospero statu: non  
tamen hoc suis meritis: sed sanctorum quorum reliquias affere-  
bat: ascribi voluit. In occursum ergo regis benedictus filius er-  
ga cancellarius regine omnes prelatos ecclesie cōpellebat. **M**odo aut̄ illas reliquias sanctas specialiter ille ecclesie habet: qua-  
ru prelati regi venienti obiuia occurrerunt. Transactis itaqꝫ no-  
ueni annis: rex generosam elizabeth filiā suā nobili viro ludowi-  
co Thuringie lanthgrauio copulanit. Qui post multos annos si-  
milter cruce signatus deuote hierosolymam pergens ibidē mi-  
grauit ad christum: cuius festuꝝ hierosolymis deuote celebratur.  
**M**igravit autem rex andreas ad dñm: anno domini millesimo  
cc. xxxv. tricesimo anno regni sui: cuius corpus in monasterio de-  
c̄rus feliciter requiescit.

De coronatione regis Belae quarti: filij Andree regis secū  
di. et de introitu tartarorū primo et de miserabili destructione re  
gni hungarie per eosdem.



Ex Bela post eum filie eius coronatus est pridie idus  
octobris: feria prima qua cantat. Da pacem domine in ca  
thedrali ecclesia beatissimi petri albe quam ipse psefcrari fecit: co  
lomano duce fratre eiusdem ense regale ad latus ipsius  
honorifice tenete: daniele vero duce rutenoꝝ equum suum

ante ipsum summam cū reuerentia ducēte. Regnauit aut̄. xxxv. annis. Anno domini millesimo. cc. xlj. ipso bela regiante mangali sive tartari cuius quinques centenis milibus armatorū regnum hungarie invaserunt. Contra quos bela rex iuxta flumē seo perlans vincit. in quo prelio fere extinguit militia regni hungarie viuversa. Ipso vero bela rege ad mare fugam faciente: tartari vsq; ibi ipsi crudeliter insequeuntur. Unde ruerunt enim ipsi tartari in regno hungarie tribus annis. Et quia seminare illis temporibus non potuerunt hungari: ideo multo plures post exitum illorum fame perierunt qz illi qui in captiuitate ducti sunt: et gladio ceciderunt. Post hec autem rex Bela reuersus est de mari tuis partibus. et ducem austrie fredericin virū bellicosuz ante nonā ciuitatem gens occidit in prelio hungaroz: et transfixit per maxillā. Licit idem dux ceciderit in hoc bello: bela tamen rex p̄fatus triūphū cū hungaris p̄didit.

De bello regis Bele cū Othocaro rege bohemoz.



**O**st hec idem rex anno dñi. cc. lx. congregauit exercitum copiosum contra Othocarū regez bohemoz circa moraniā vna cuz filio suo Stephano et alpra duce cumanoz. Sed virtus fugit circa haymburg tercio idus iulij. Erat enim vir pacificus: et in exercitibus et prelijs inimicis fortunatus.

i<sub>9</sub>

Quomodo populus se eiusdem regis in  
temporibus flagellabat.



¶ Iustus etiam tempore: anno domini: **Q**.cc. lxij.  
plebs flagellis se feriendo vniuersaliter discurre  
bat. Obiit autem anno dñi: **Q**.cc. lxx v. nonis maij.  
feria sexta: in festo inuentionis sancte crucis in in  
sula budensi: et sepultum est corpus eius strigonijs  
in ecclesia fratrum minorum constructa ad hono  
rem virginis gloriose quam ipse dñs rex bela ad  
huc viuens impetuoso opere et pulchro fecerat inchoari. ubi cu  
domina regina consorte sua maria nomine filia imperatoris gre  
corū: et duce bela filio suo charissimo feliciter requiescit: vir vir  
tutibus plenū: cuius memoria quasi mel dulcorosum vsqz in diē  
hodiernum in ore omnium hungarorum et aliarū plurimū nationū  
suauescit. Eius corpus philippus archiepiscopus strigonensis  
de ecclesia memorata auferri exhumando fecerat contra iura: et  
in sua ecclesia cathedrali indebita tumulari. Super quo facto co  
ram summo pontifice causa diuitius ventilata: fratres minores  
cum honore maximo rehahere ex integro meruerunt. et coram vir  
ginis ara gloriiosius cōdiderūt. Abi hi pulchri versus continen  
tur. Aspice rem charam: tres cingunt virginis aram. Rex: dux:  
regina: quibus assint gaudia trina. Et se quitur. Dum licuit: tua  
dum viguit res bela potestas. Fraus latuit: pax firma fuit: regna  
uit honestas.

De coronatione regis stephani quinti: filii  
regis Bele quarti.



Ost ipm anno dñi. M. cc. lxx. cepit regnare fili⁹ ei⁹ ste  
phan⁹ sup totā hūgariā: q̄ othocarū regē bohemor⁹ in  
hūgariā cū bohemis: australib⁹: brāburgēsib⁹: ac cete  
ris mixtis gētib⁹ cuz potētia veniētē an fluniū rapcha  
deuicit virilif ac fugauit. pterea budū ciuitatē bulga  
roz expugnauit: i bulgaros supanit. regē eoz sibi opulit defuire  
Regnauit at duob⁹ anis i mortu⁹ ē i āno tertio regni sui i magna  
issula: i sepult⁹ ē i ecclia bře v̄ginissi insula budēsi i loco begmarū.  
De coronatione regis ladislai quarti: filij regis stepham quīti

Ex Musco  
Hungarico

qui kwnlaclo dictus est.



**C**ui successit ladislaus filius eius: et coronatus est eodem anno  
quo mortuus est pater eius: videlicet anno dñi. M. cc. lxxvij.  
qui imperatore adiuuante circa moravia occidit regem otto-  
carum supradictum in ploio. Postea cum anno dñi. M. cc. lxxxij. Olda-  
mur dux cumani congregato exercitu cumanoꝝ circa lacum hood  
vocatum: voluisse leti hostiliter regnum inuidere hungarorum ut suo domino  
subiungaret: prætra cum rex ladislaus ut fortis iosephus p. g. te sua et regno  
pugnatur accessit. In cuius exercitu loradus filius thome miles stren-  
uus prætra cumanos laceravit cum impetu virtutis sue: et laudabiliter

peccavit plurimos et perfidit. Postea cum preliu committere iter partes fortissimum: subito et inopinata ex divina clemetia plunia grandis exorit contra faciem paganoꝝ: et qui in arcubus sperabant et sagitta: propter imbrum desitatem iuxta propheticum facti sunt ut sterco terre. Et sic rex Ladislans victoria obtinuit divino fratre auxilio.

*De secundario introitu Tartarorum.*

**T**andem postea pauci de ipsis cumanis qui euaserat: ad tartaros fugerunt quoꝝ istuc tartari: anno dñi. M. cc. lxxxv. seda vice intrauerunt hungariam: et usque pestis yniuersa misericorditer perbusserrunt. Ille enim rex Ladislai filius regis Kazoli de apulia in pinguis habebat. Sed spredo thoro pingali filiab⁹ adhesit cumanoꝝ Aydua Lupchek et madulam vocatas: ac alias quozplures in cubim asperguntur: quoz amore cor ei⁹ emerito depravatum: et a suis baronib⁹ et regni nobilib⁹ odio habebat.

*De aduentu firmani sedis apostolice legati.*

**D**inc insuper contra eum: qui cumanice et non catholice puerabat. Philippus firmans sedis apostolice legatus aduenit. qui barbas radere: crines detruncare: et mores hungaricos: et pillos cumanicos: quoꝝ usus in hungaria iam in consuetudine habebat abicere demadabat: regem etiam anathematis vinculo ferires ut paganos odirent: ritu christiano diligenter: et thoro vineret pinguali: huius nihil in rege proficiens repatriauit.

*De subita nece regis Ladislai per cumanos facta.*

**O**nus hec breui ipse rex. Anno dñi. M. cc. xc. Feria secunda: prima anniversaria festum sancte margarite virginis et martyris: prope castrum Kerekeg ab ipsis cumanis quibus adheserat est misericorditer interficuntur. Tunc enim istius regis Ladislai capit hungaria a sua magnifica gloria reflecti: ut casus flebiles et euentus inferni ostendetur. Laceratur namque in ea intelluimus bellum perfidum: cimitates perfringuntur: ville per combustiones ad nihil rediguntur: pax et concordia penitus perculari: dimites deficerentur: et nobiles rusticari per inopia paupertatis. Illo tempore bigas et duarum rotarum vehiculum: a regni incolis currunt regis Ladislai dicebantur: quod propter continuam spolia aialia vehicula trahentia defeccerant in regno: sed hoies more pecorum bis inuncti vices aialium impendebant.

*De coronatione regis Andree tertii nepotis Andree regis sedis qui et venetus dictus est. Sequitur.*



**P**ost enim regis morte eodem anno. x viii. die andreas dux de venetijs coronat: qui viuente adhuc ladislao rege ad ducti in hungariam fuerat. Luius andreas regis oritur et origine videamus quod roe meruit coronam regni hungarie accipere. Luius enim rex andreas secundus post quarti bellum regis et coloniam ducis: mortua prima uxore sua vel potius imperfecta ut super dictum est mare ad mandatum ecclesie transfretasset in terram sanctam ad pugnandum pro sepulchro domini: ubi victor existens renieretur feliciter cum honore. Tadie in italiam applicavit: et quodam vice apud marchionem Estensem est magnifice

hospitatu. Ille vero marchio cognoscens regem esse viduum: filiam suam ex  
cellenter pulchram et bene ornata conspectui regis astare fecit. Rex  
vero videt eam pulchram et suis oculis gratiosam: cum absq[ue] hoc duce-  
re vellet uxorem: cum eadem domicella eodem die peractit matrimonium  
et in hungariam secum duxit. Mortuo vero rege andrea dominus ista volens  
redire ad parentes suos: provocatis principibus regni hungarie archi-  
episcopis et episcopis se grandam ple: manifestis in dictis demonstrauit: et sic est  
reversa in terram suam. Esth vocata: et ibi apud patrem suum puerum mas-  
culum peperit quem in baptismo stephani vocauerunt: qui nutritus et  
educatus sub hoc titulo quod est filius regis hungarie. Tandem ad etatem  
ultimam deueniens usurpare dolose marchionatum voluit anni sui: sed  
idem annus superbalens ipsum remotus effugavit: et sic stephanus fugi-  
ens abiit in hispaniam ad iacobum regem Aragome: qui habebat in uxo  
re sororem istam stepham filiam regis andree regis hungarie: et ibi aliquem  
dum comoratus iterum in Italia veniens electus est potestas a cuius  
bus in rauenia inde fugatus venit venetas. Ibi autem vir quidam ci-  
uis venecensis civitatis potior et ditionis cognoscens et scientias veraciter  
hunc esse filium regis hungarie: tradidit sibi filiam suam in uxorem: et oīus bo-  
noz suoz principem eum constituit. Ex illa autem habuit filium stephanum quem  
andrea vocauit nomine prius domini. Qui andreas auxilio et filio auctoritate  
suo qui erat infinitas dignitatis viuente adhuc regem ladislao in  
hungariam subintravit: eo quod est dux qui deberet haec portionem in re-  
gno regis andree titulo anni sui. Eum autem rex ladislao fuisse occisus  
a baronibus regni: andreas dux feliciter coronatus. Qui anno secundo re-  
gni sui cum exercitu maximo austriacae debellavit. In cuius imperio quodam  
nobiles regni Johannes. s. et henricus bannus filii herrici ac vagem  
filii poch de wylak: aliisque quazplures in puniti regis andree a pa-  
pa Bonifacio. viij. regem petierunt.

Quod in puniti regis Andree papa ad instantiam quorum  
duarum baronum puerum karolum in hungariam destinavit.

  
Uox instantiae papa admittens quedam puerum. t. anno noīe  
karoli. anno dñi. M. cc. xcix. viuente adhuc andrea re-  
ge in hungariam destinavit. Luius karoli gennatio et origo tali  
modo habet. Rex stephanus quis filius Bele quartus regis  
hungarie iter alias filias habuit una nomine mariam vocatam  
quam karolo claudio filio karoli magni qui ex donatione ecclie fuit  
rex sicilie tradiderat in uxorem. Qui rex karolus claudius ex illa fi-  
lia stephani regis genuit karolum marcellum nomine: karolus vero mar-

cellus ex filia ipatoris rodolphi Clemētia noīe genuit filiū quē p  
mo i terra sua vocauerūt Larobertū q̄si karolū robertū: i hūga/  
ria aut ablato roberto ipm hūgari karolū vocauerūt: vt aut iste  
karol⁹ regnare valeret i ptra andrea regē ptatez accipe Papa le  
gatos vnu i aliū de latere suo ptra regē andrea p karolo destina  
uit: q̄ nihil agere valētes ad ppria redierunt. Interim anno dñi  
M. ccc. j. i festo sc̄i felicis idē rex andreas i castro budeñ. requie  
uit i dñio: i sepult⁹ ē i ecclia sc̄i iohānis euāgeli. apud fr̄es m̄iores

**De adductiōe wenceslai ducis filij regis bohemie in**



obprobriū pueri karoli ⁊ de coronatione eiusdē.

**D**oste a mortuo rege andrea barones regni eodem anno in duas partes celerius diuidunt: ita q̄ matheus omodeus ⁊ vbrinus potentissimi principes in regno ac alij nobiles q̄zplures karolo puerō adheserunt: et eum regem nominabant verbo h̄ nō facto. **D**omini⁹  
cū vero filius stephani dicti porch magister thauaricorū quōd  
dam regis andree demetrius filius nicolai: herricus filius herri  
ci viri valde magnifici cū iohanne archiepiscopo colloceſi. ⁊ au  
drea episcopo agriensi: emerico episcopo waradiſi. haab episco  
po vacieſi. anthonio episcopo chanadiſi: ncolao episcopo boz  
nenſi: ⁊ iacobo episcopo scepſen. cui vſq; vitam fuerat coeſſus  
episcopatus: in mense iulio versus bohemiam proceſſerūt ad regē  
wenceslaū: ut regni ſuſciperet gubernacula hungarorū: ne regni  
liberi libertatē amitterent in ſuſceptione per ecclesiā dati regis.  
Ad ipsum autē regem bohemie ob hanc rationē poluerunt gres  
sus filos. quia rex otthacar⁹ qui per regem ladislauū fuerat inter  
fectus ſicut eſt ſuperius enarrauit: habuit in uxore filiam dñe an  
ne filie bele regis quarti: qui ex ea genuit filii nomine wencesla  
um: qui regnauit in bohemia patre mortuo multis annis. Qui  
wenceslaus venire noluit: ſed filiuſ ſuū ex filia imperatoris rodol  
phi procreatū ⁊ genituſ nomine ſimiliter wenceslaū in quadā vil  
la godin vocata circa moriuā ex parte bohemie quo prefati nobi  
les ⁊ epifcopi conuenierat in regē hungaris tradiſit naturaleꝝ. et  
ipſi confeſtis instrumentis litteraz ⁊ roborato fidei firmamento  
vnanimite ſuſcepereunt. ab hinc Te deū laudamus altissime p/  
clamantes ad albā ciuitatē regiam deuenierūt: ubi iohannes ar  
chiepifcopus coloceſi. cū epifcopis alijs ſuperius nominais ho  
norifice eum coronarūt. Sedes nanq; tunc archiepifcopat⁹ ſtri  
gomeſi. vacabat. Inde budā veneſunt: ibiq; iohannes archie  
pifcopus obdormiuit in dñio: ⁊ iacobus epifcus ſcepſen. qui enit in  
pace. Tumulanſ autē in ecclia ſcī iohānis apud frēs minores.

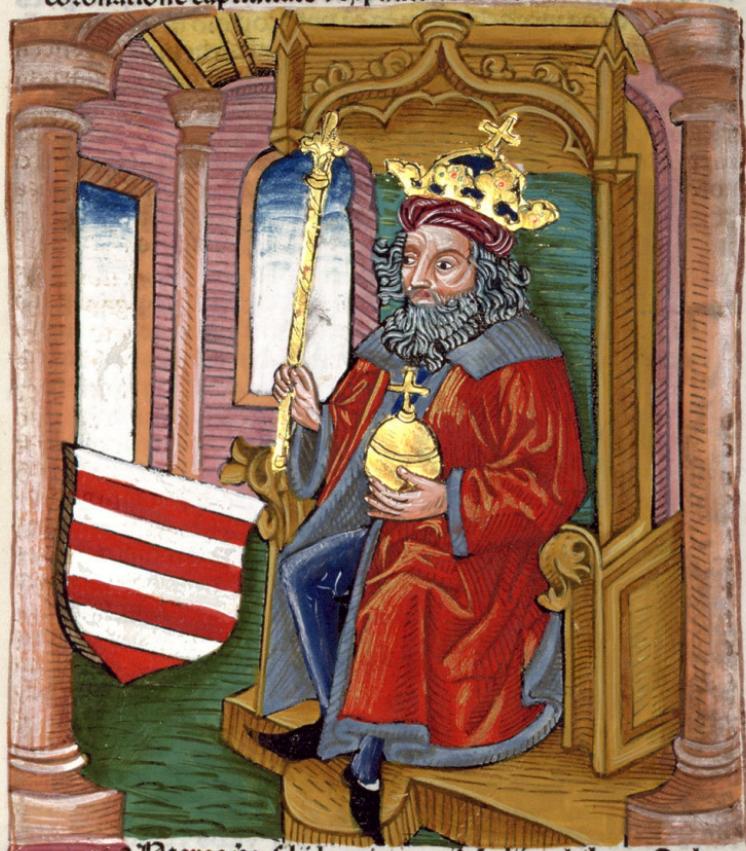
Quomodo rex ladislauſ ſiue wen  
ceslaus exiuit de hungaria ⁊ in bo  
hemiam reuertiſſus eſt.

**Q**uesta rege iādicto quēm hūgari ladislau vocauerūt  
in buda degente: nullum castrum nulla potentia seu  
potestas nullū ius regale sicut karolo puerō ex parte  
baronū restituit: sed vna ps regni karolū altera la-  
dislau regē appellabāt noīe tantū sed nō re vt effectu  
regumnis seu potestatis. Tūc rex wenceslaus pater ladislai noui-  
ter coronati vidēs et p̄siderans pallicitas vsuicias hūgaroꝝ anno  
dñi. M. ccc. iiij. cū multitudine exercit⁹ pannoniā est ingressus: et  
iuxta danubiuſ circa pesth aliquātulū residēs: ladislau filiū suū cū  
corona regni accipieſ: et ladislau filiū vernerij rectorē seu iudicēz  
Budensem in suū regnū in pace renertit.

**Q**uonodo papa per quodā budēi. presb̄yte/  
ros extitit excōmunicatus.

**Q**udem tpe frater nicolaus de ordine p̄dicatoꝝ episco-  
pus hostiū. cardinalis apostolice sedis auctoritate suf-  
fultus in hungariā p̄ karolo aduenit. Qui bude resi-  
dēdo diebus aliquot videns se nihil posse p̄ficere re-  
uersus est in curiā. et ibi mortuo Bonifatio. viij. in sumū pontifi-  
ce eligit et creatur et benedictus appellatur. In suo aut̄ recessu ci-  
ues ciuitatis budensis p̄ quodam casu in interdicto reliquerat.  
Interdictū quippe religiosis et plebanis stricte seruantibus: sur-  
reverunt p̄sendo sacerdotes et perfidi qui manifeste diuina popu-  
lo celebrabant et sacramenta ecclesiastica ministrabant publice in-  
terdictis. Insuper malū malo cumulātes permicioſius conuoca-  
to populo: accensis lucernis: sumū pontificē christi vicariū: archi-  
episcopos et episcopos yniuersos regni hungarie ac viros religi-  
osos cōiter excōmunicatos: altis vocibus. p̄mulgabant. Hoc fa-  
ctū est: castrū budense quodā dicto P̄terminano regente quē p̄  
ladislao captiuitato rex prefecrat wenceslaus.

De introductiōe otthonis ducis bauarie in regnū hūga/  
rie p̄tra puerū karolū per quosdam barones facta: ac de  
coronatione captiuitate et expulsione eiusdem.



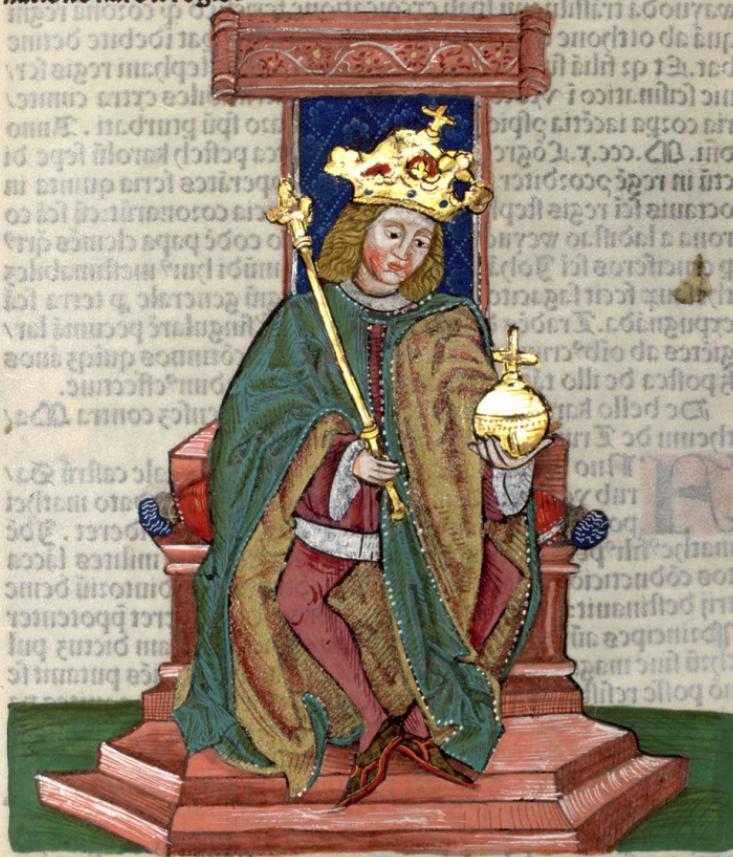
¶ terea vō filij herrici et quidā alijs nobiles: Ottho/  
ne ducē bauarie subitroducūt i regē hūgarie. Qui ve  
niēs coronā regni a węceslao ablatā: petuit sibi dari:  
ac secū ferēs: anno dñi. M. ccc. v. albā regalē ciuita/  
tē petiſt ut ibi coronaret legittime i regē. Quē bene/  
k iiiij

dictus ep̄pus vesprimieſi. ac frater anthoni⁹ ep̄pus chanadienſi. i re  
gē inūxerat i dicta corona regia coronarūt . Inde budā veniēs  
i die ſolēni in decore regio coronā ſactā habēs in capite: p oēs  
plateas ⁊ vicos incedebat eques cū pplo copioso ut cūctis ſe eſſe  
regē legitimū publicaret . Qui i breui terrā Erdeli cū bele filio  
thome censuit viſitare. ybi ladislā⁹ waſquoda ipm captiuauit: i in  
caſtro ſuo temuit vinculatū multis dieb⁹ . Qui tā miseraſili fortu  
na ſibi occurrēte: de regno expelliſ hungaror̄.

**D**e inuētione regalis corone in via amisse: ſequit.

**N**ec hoc ptermittendū eſt: q̄ cū ſacta corona p dīctū ot  
thonē duce ad hūgariā portaret. ppter timorē hostiū  
fecit illā includi p arte tornatorā in flasconē . Cū autē  
equitaret cū ſuis ſub noctis ſilētio i ſtrata publica i q̄  
plurimi viatores trāſibāt: caſu de ſella corrigijs quib⁹  
erat flasco ille ligar⁹ resolut⁹ q̄ſi vas vinariū nullo vidēte colla  
pſus eſt . Postmodū vero luce clareſcēt dū vidiffent nō ad eſſe  
thesauz illū pciouſū: quo citi⁹ potuerit timore pciuſi retro celeriter  
eucurrerūt. atqz corona inter mltos trāſeūtes in terra iacētē i me  
dio publice ſtrate inuēta a nemine: reperierūt . Forſitā ceciderat  
in prima vigilia noctis: reiñuēta eſt aut ſequenti die circa tps nō  
dubiu⁹ yeſptinū . M̄ix certe i miraculū nō tacēdū . Quid enī per  
hoc qđ illa corona ecedit intelligo: niſi qđ dux ille vſqz vitā ſuā  
portare nō potuit hāc coronā . H̄ amifit de capite corona ipaz pari  
ter ⁊ honorē . Quid ē qđ a nullo inuēta h̄ ab ipis qui portabāt: niſi  
qđ ne pānomia data ſibi corona ab angelo priuaret . Quo facto in  
eisdē euētib⁹ ladislā⁹ fili⁹ vernerij de captiuitate regis wenceslai  
anno fere tertio liberat: i cū iohane filio chaak caſtrū budēſe per  
portā q̄ ē iuxta synagogā iudeor̄ feria quinta poſt festū beate pe  
tronelle viginis noctis in ſilētio ſubintravit: i quosdā ciues budē  
ſes ſuos aduersarios ⁊ pditores inuasit ſubito ⁊ deſtruxit . Pe  
turmanus aut̄ index ciuitatis: nudus fugiens vix euasit . Duos  
enī ex ipis ciuib⁹ ſez martinihermā ⁊ magistrū martinū iuratos  
cines de duodecim: in candis equorū per vicos ⁊ plateas ciuita  
tis crudeliter trahi fecit: i eorū oſſa ignibus pcremari: bona eoz  
obtinuit ⁊ poſſedit: ſacerdotes insuper illos perfidos ſuperi⁹ no  
minatos: manibus catheňatis et pedibus thome ſtrigonienſi. ar  
chiepiscopo destinavit. quos idē archiep̄pus carceri mancipauit ⁊  
in eodem tristem ſpiritu emiferunt.

**D**e aduentu fratri gentilis cardinalis in h̄ugariam et de coro,  
natione karoli regis.



**I**am igit̄ puer karol⁹ absq; regni solatio i h̄ugaria mo  
raret: frater gentilis tituli sc̄i martini i mōtib⁹ psbyter  
cardinalis de ordine frat̄z m̄ioꝝ ex auctoritate sumi  
pōtificis plenaria: āno dñi. M. ccc. viii. pānonia itra  
uit: uno siqdē āno i pace trālacto āno dñi. M. ccc. ix.  
p̄stitutiōe terribili. p̄mulgata nobiles regni anathēatis vīculo i  
nodauit. Paupib⁹ vo diuitib⁹ vniuersit̄ divisa stricti⁹ interdixit:

hec fecit illis nobilib⁹ q̄ iura regalia ⁊ regalia nolebat restituere regi karolo supdicto: ⁊ q̄ eū regē mīme appellaret. Ladislau⁹ woyuodā trāsiluan⁹ spāli excoicatione feriēs: co q̄ coronā regni quā ab oīthone duce dū cū captiuauerat receperat i debite detinebat. Et qz filiā suā idē ladisla⁹ tradidicerat filio stephani regis seruie scisimatico i vxorē. Quia ppter cū p̄fati nobiles extra cumite ria corpora iacētia spiceret defuctoz: amaro spū pturbati. Anno dñi. M. ccc. x. Lōggregati i capū rapt⁹ circa pestil karolū sepe dictū in regē p̄corditer luscepserūt: ⁊ albā pperātes feria quinta in octauis sc̄i regis stephani solēmpter cū leticia coronarūt: cū sc̄a corona a ladisla⁹ weyuoda restituta. Anno codē papa clemēs q̄r⁹ p̄ cruciferos sc̄i Johāns inter xp̄icolas mūdi hui⁹ inestimabilez thesauz fecit sagaciter, p̄curari ad passagiu generale, p̄ terra sc̄a expugnāda. Tradēs dictis cruciferis graz singulare pecunia lar giētes ab oib⁹ criminib⁹ absoluēdi vſqz ad cōtinuos quiqz ānos h̄ postea de illo tāto theusauro nihil factū vidim⁹ effectue.

**D**e bello karoli regis ppe ciuitate cassowiensez contra QMa/ theum de Trinczino comiso.



**M**ano dñi. M. ccc. xij. Lū rex karolus regale castriū Sa-  
ub vocatū: a demetrio filio nicolai ex mandato mathei  
potētissimi p̄cipis possessiū suis virib⁹ obsideret. Idē  
mathe⁹ fili⁹ petri de trinchimio: mille ⁊ septingētos milites lācea-  
tos cōducticos ⁊ oē penit⁹ suū posse cōtra regē i adiutoriū de-  
trij destinauit: ut ipm regē desub castro, pcul pelleret p̄potenter  
Principes aut̄ exercit⁹ demetriū supradictū: ⁊ abam dictuz pul-  
chrū sive magnū p̄stituit. Quoꝝ adiuetum rex audiēs putant se  
nō posse resistere in sc̄pes se recepit. Qui sc̄psenses equites pa-  
riter ⁊ pedestres feliciter pcesserūt: cū qb⁹ rex hostes suos anda-  
ci⁹ aggressus. Qui quidē iterū ciuitatē cassa vocatā expugna-  
re ceperūt, p morte Omodei palatini quē i cassa cassenses theu-  
tonici vel saxonēs poti⁹ pemerāt inocētē. Quib⁹ cū exploratores  
clamarēt regis adiuetū: dimissa ciuitate irrepidi obuiā regio exer-  
citui pcesserūt: ⁊ ad locū pugnādi magis aptiore: rex ⁊ ipsi pluri-  
mū festinabāt. Que locū iphi primit⁹ occuparūt. Rex interi i qdā  
valle circa harnad cū exercitu p̄fessione sacramētali pmissa ⁊ ab/  
solutiōe accepta: suscep̄toꝝ dñici corporis sacramēto: a cruciferis  
supdictis mori se p̄ oia parauerūt. At ipsi durissimi pacis hostes  
bellicā arma induti de mōtis ciuīsdā vertice vallē p̄fata p̄tinis

certatim obviā regi descendebant: et in latere dicti montis: scria  
sexta in festo sanctoꝝ vitiꝝ et modesti: plū durissimū est cōmīssum  
quale de tempore tartaroꝝ in hūgaria non cōtigit celebrari. In  
quo p̄lio de familia regis kakas filius stephani dicti porc̄: et ste-  
phanus filius Baget: Ladislaoſ filius thome: Jacobus fili⁹ ala-  
darij: michel fili⁹ petri: Burke et michel fili⁹ gurke: et petr⁹ castel-  
lanus de Bereg preclaris nobiles coruerunt: gurke sub vexillo  
regis vexillariꝝ existens occisus: vexillo regis cadente sub vexil-  
lo cruciferoꝝ rege pugnāte. Ex pte vo altera demetrius filius ni-  
colai: et abo principes exercitus ac duo fili⁹ omodo ei mortis iacu-  
lo vulnerati prepropere ceciderūt: et ali⁹ cōplurimi letaliter san-  
ciati ibidem et alibi mortis debita psoluerunt: licet ex parte regis  
plures ceciderunt: tamē rex victoria obtinuit gloriose. Quod fa-  
ctū a deo esse credimus et fatemur.

De obitu dñe marie prime consortis karoli regis.

**M**anno dñi. M. ccc. xv. dñia maria prima consors dñi re-  
gis natione polona: filia ducis kazmerij: tertio die post  
festū beate lucie virginis et martyris in Theimsuar vi-  
te curiū in feliciter terminauit: et i alba regali in ecclesia beate vir-  
ginis terre gremino cōmendat. Anno dñi. M. ccc. x viii. accepit  
rex dñiam beatricem filiā regis romanorū sororez regis bohemo-  
rum de terra lucemburgenſi: que in revolutione eiusdem anni  
obdormiuit in dño et waradini in cathedrali ecclesia tumulari.  
Eodem anno ecclesia beate virginis albensem: que frequenter in-  
cendio vastabat: incepit rex tegere plūbeis tegumentis et cū glo-  
riosa testudine decorare: insuper etiā colūnis firmissimis stabili-  
re. Eodem anno mortuus est mathenus palatinus.

Quonodo karolus rex dominā elizabeth filiā regis polone  
dixit in conseruando.

**H**anno dñi. M. ccc. xx. accepit rex karol⁹ filiā ladislai re-  
gis polonoꝝ elizabeth noī: de qua anno dñi. M. ccc.  
xxi. habuit rex filiū noī karolu qui puer mortu⁹ ē eodē  
anno quo nat⁹ est: et i alba sepult⁹. Anno dñi. M. ccc. xxiij. iwyſſe  
grad i festo sc̄i remigij d̄ cadē regia rex genuit filiū noī ladislau

De fundatione clauſtri in lippa.

**L**anno dñi. M. ccc. xxv. inchoauit dñs rex fratrib⁹ mimo-  
lab⁹ edificare eccliam in lippa ad honorem beati Lays noī  
sc̄i epi tholosani et p̄fessoris: qui fuit frat̄ carnalis pris-

sui scz primogenitus regis sicilie: fili⁹ marie regine filie stephani  
regis hūgarie: fili⁹ bel⁹ q̄nti p̄fessor voto ⁊ h̄tu ordīs fr̄m m̄oy.

De nativitate Lodowici filii regis karoli.

**A**nno dñi. M. ccc. xx vi. tertio nonas marci: na⁹ eē eidē  
regi fili⁹ quē noie hui⁹ sc̄i p̄fessoris p̄sanguinci sui lays p̄  
gaudio appellauit. Anno dñi. M. ccc. xx vii. feria q̄rta aī  
dñicā Ramipalmariū: ecclia b̄tē virginis de alba regali: quāuis  
plūbo tecta fuisset p̄tra sc̄edij ut sup̄ memini: tñ flebiliter ē cō/  
busta: ⁊ tota plūbea materiā i lamias p̄ducta de tecto ei⁹ a facie  
ignis vehemētis fluxit liqde sicut cera: excepto uno cāpamili qđ  
sup̄a sacrūtū ē: vbi sc̄oz reliquie q̄zplurime apposite p̄seruant:  
quod nemo dubitat eoz meritis remāssile: sed nihilominus cā/  
dem ecclia postea iterū plūbo texit.

De nativitate andree ducis filij eiusdem regis.

Eodē āno i festo sc̄i andree ap̄l nat⁹ fil⁹ ei quē andrea appella/  
uit. De impietate ⁊ feroci seuicia Feliciani.

**A**nno dñi. M. ccc. xx viii. mortu⁹ eā ladisla⁹ fili⁹ ei⁹. Lus  
gauderet: ⁊ securū eēt ab hostib⁹ circū q̄qz: pacis emul⁹  
iū de genere zaach ineterati dierū ⁊ canicie iā resp̄i: ut dñm suū  
regē karolu⁹ ⁊ dñiam elizabeth reginā ⁊ duos filios eius lays ⁊ an  
dream occideret gladio uno die: qui felician⁹ p̄ matheū de trin  
chino quōdā p̄ latum fuerat exaltatus. Tandem relicto matheo  
venerat ad regē: quē rex regio fauore diligēs: securō ingressu: re  
gis ianua absqz obice sibi patebat. Porro cū rex vna cū regina  
⁊ filijs suis prefatis. Anno dñi. M. ccc. xxx. x v. klas M̄aij: feria  
q̄rta post octauas pasce: in suburbio castri wyssegrad i domo sua  
prāderet: ante regis mēsam clā subintrādo idē Felician⁹ astitit: ⁊  
euaginato acutissimo gladio vehemētissimo impetu more canis  
rabidi imisericorditer regē reginā filiosqz voluit iugulare: h̄ mi/  
sericordia misericordis dei, p̄hibēte qđ voluit nō potuit effectui  
mācipare: tñ regis manū dexterā leuiter vulnerauit: h̄ p̄chdolor  
sc̄issime regine dextre man⁹ q̄tuor digitos quos paupib⁹ ⁊ misera  
bilib⁹ atqz abiectis p̄sonis misericordit in elemosynis extēdebat  
ptin⁹ amputauit. Lū quib⁹ etiā digitis innumerabilib⁹ ecclis p̄/  
ramēta varia p̄suebat: ⁊ altarib⁹ sacerdotibusqz ornāmēta de p̄/  
ciosis purpuris trāsmittebat ⁊ calices indefesse. Lū etiā pueros

regios ibidē astātes velle occidere: pedagogi puerorū videlz fi-  
li⁹ gywla ⁊ kenesich ⁊ nicola⁹ fili⁹ iohānis palatini se interponētes  
euadētib⁹ pueris memoratis: letaliter vulnerant̄ in capite. Tūc  
iohānes fili⁹ alexādri de comitatu potokiēsi bone indolis iun-  
nis vicidapifer regine tūc existēs: in ipsi⁹ felicianū q̄i in crūētaz  
bestiā irruit ⁊ cū bicello inter collū ⁊ scapulā fortiter feriēdo trās  
fixit ⁊ ad terrā dciecit hinc ⁊ inde. Per hostia gladiatores mili-  
tes regis gladijs terribilib⁹ mēbratum miserū laniātes: qđdā q̄i  
mōstru gladijs effecerūt. Caput ei⁹ budam mittit: man⁹ ⁊ pedes  
alijs cūtitatib⁹ destinant: deniqz fili⁹ ei⁹ vnicus adolescēs: ⁊ vñ⁹  
sibi fidelis famul⁹ fugā capientes: euadere minime potuerūt: ⁊ i  
caudis equorū vite terminū pccperūt. Quoꝝ oīuz cadavera ca-  
nes in platea cū ossib⁹ corroserūt. Et dignū quippe erat ut felici-  
anus qui multos chris̄ticolas mēbris suis feraliter mutilādo pri-  
uauerat: ipse mēbris oībz iusto dei iudicio priuaret: ⁊ qui fuerat  
toror pauperū indefessus: a cōi morte hoīuz exclusus: canina ⁊  
subitanea morte moreret ut q̄i canis cū canib⁹ pccperet portionē.  
Filia quoqz ei⁹ clara vocabulo vgo pulcherrima de aula regia  
exrahit: ⁊ narib⁹ cū labijs turpiter mutilatis: solū dentib⁹ pate-  
factis ⁊ octo digitis ambarū manū amputatis pollicib⁹ saltē re-  
manētibus per pluri⁹ cūtitatz vicos ⁊ plateas p̄duncta in equo  
semiuia ⁊ misera p̄clamare cōpellit in hec verba: qui regi infi-  
delis est p̄ oia p̄cipiat talionē. Altera insuper filia ipsius feliciani  
maior: Sebe nomine cuidam nobili nomine kopai matrimonii  
aliter nupta ante castrum Lewa inissu emericī dicti de Bechey  
castellani ipsi⁹ castri capite trūcat: ⁊ ipse kopay i captiuitatis vñ-  
culo mortis debitū soluit. Filij eiusdē insug in insulā marinā per  
cruciferos trāsportant̄ nūqz terrā natuā renisunt. Mlt̄ deniqz  
de ipsi⁹ genere feliciani nobiles trucidant̄. Sic igit felician⁹ infe-  
lix lese maiestatis crinē incurrit: turbavit regnū: extinxit semē: p̄  
priū: suā gentē infamauit ⁊ p̄didit: esca canū effect⁹ soluit: a secu-  
lo ligat̄ est in baratro ac sepult⁹ in inferno: mūdo extitit fabula ⁊  
infidelib⁹ disciplina. Tā enorme factū vno die vix credis accidis-  
se hucusqz quo istud accidit. Rex karolus vētis p̄sporis namiga-  
uit: ⁊ crispātia maris equora sue fortune carina ad votū sulcant̄.  
Sed iā fortuna vertibilis auersa facie valefaciens terga vertit:  
qz vndiqz bellis insurgētibus sua expeditio vincebat: pedū etiā  
ac manū dolore nimio torquebat.

De bello karoli regis cū Bazarad wayuoda  
transalpino infeliciter gesto.



**T**anno eodē quo felician⁹ indigne memorie perijt  
videlz Anno dñi. M. ccc. xxx. Cum rex copiosuz ex  
ercitu cōgregasset nō tamē totū suū posse: quia ad cō  
finia regni sui in diversas expeditiones cōtra aduer  
sarios eiusdem regni qzplurimos destinauerat pu  
gnatores: ipse vō per zenirin in mense septembri trā  
stulit se in terrā Bazarad wayuode vlahoz: ad inductionē tho  
me wa yuode trāssiluani ⁊ dionysij filij nicolai filij iancha q̄ terra  
est inhabitabilis genti ignote: ut de ipsa terra ipsum Bazarad  
rex expelleret aut certe terrā ipsius vni ipsoz insultatiū traderet  
possidēdā: cuz tamē ipse princeps censum debitū regie maiestati  
semp fideliter psoluisset. Cū aut rex zenirin ⁊ castro ipsius recepis  
set: dionysio tradidit memorato oia cū dignitate bonatus. Quo  
facto Bazarad regi sic mādanit muncios p honestos. Quia vos  
dñe mi rex laboratis in cōocatione exercitus labore vestrū re  
cōpensabo. viij. milib⁹ marcarū argenti. Ipsaz etiā zenirin cū suis  
attinētijs nūc habetis premiabibus p potētiā: pacifice vobis tra  
dā: insup censum quo teneor vestre corone fideliter persolui fa  
ciam omni anno. Et nihilomin⁹ vnu ex filijs nostris vestre curie  
ad serniendū depictabo meis pecunijs ⁊ expensis: tātūmodo re  
nertumini in pace vestra ⁊ psonarū periculis precauete: qz si ve  
neritis vltterius piculis mīme euadetis. Quo audito rex elata  
mēte in tale verbū pripit nūcijs sic dicens. Sic dicite bazarad  
ipse est pastor ouij mearuž de suis latibulis per barbas suas ex-

traham. Tunc quidā fidelis baro donch noīe coines de Zolio et  
de liptron sic ait regi. Domine cum magna humilitate vobis et ad ho-  
nore vestrum ipse bazarad loquit: idcirco regie benignitatis fau-  
re et plena dilectione gratie sibi velitis per vestras lras remandare.  
Tunc rex verbū supbie et cōminationis superius ppositū itera-  
uit et relicto cōsilio saniori protinus ultra pugnaturus processit.  
Et cū sibi et suis in terra ignota et inter alpes et montes filiarū vi-  
ctualia inuenire nequirit famis in media ipse rex milites et equi sui  
laborare protinus ceperūt. Quo facto treuga ordinata cum baza-  
rad et data fide ut ipse regi pareret et securitatē regi cū suis oīibus  
redeūdi preberet et iter rectū ostenderet. Rex reuertebat secur-  
cōfidēs ut fide p̄fidi scismatici vcnit in quādā viā cū toto exerci-  
tu: que via erat in circuitu et in vtraqz pte ripis p̄minētib⁹ circū-  
clusa et ante: vñ erat dicta via patētior in dagineb⁹ in plurib⁹ locis  
fortiter fuerat circūsepta per vlachos. Rex aut et sui oēs nihil tale  
quid penit⁹ opinantes: in ripis vndiqz vlachoꝝ multitudo immu-  
merabilis superi⁹ discurrendo iacula iaciētes sup regis exercitum  
qui erat in fundo depresso vie: que nec via dici potest: sed q̄i nauis  
stricta: vbi, ppter p̄slurā cedebat dextrarij fortissimi cū militibus  
circūquaꝝ: qz nec ad ripas vtriusqz lateris vie, ppter p̄cipituꝝ  
ascēdere poterat p̄tra vlachos: nec ultra pcedere: nec fuge locū  
habebat, ppter indagines ibi factas: sed erat omnino sicut pisces  
in gurgustio uel in rethi cōprehēsi: cadebat inuenies et senes prin-  
cipes et potentes sine delicto. Duravit quippe sic iste miserabilis  
euētus a sexta feria usq ad secundā feriā. In quib⁹ dieb⁹ collide-  
bant inuicem milites electi sicut in eunis mouent et agitant infates  
uel sicut harūdines q̄ vēto mouent. Facta est aut ibi strages ma-  
xima: et cecidit militū et principū ac nobiliū incōputabilis multitu-  
do. Feria. viij. in vigilia beati martini et post in sequenti ibi etiā oc-  
cubuerūt tres p̄positi videlic⁹ magister andreas p̄posit⁹ albēn. ec-  
clesie vir valde venerabilis vicecācellari⁹ regie maiestatis existens  
cū sigillo regis perīt. Item michel p̄positus de posega et nico-  
la⁹ p̄posit⁹ de alba trāsiluana. Item andreas plebamus de sarub  
et frater petrus de ordine p̄dicatorꝝ vir honestus dñe mortis po-  
culū acceperūt qz i cerebra capitū eoz ligneos claves miserabili-  
ter affixerūt. Quidā etiā sacerdotes q̄ erat capellani regis sūt occi-  
si. Cumanoꝝ deniqz corruit inestimabilis m̄titudo. Eadancra  
enī oīuz tā viroꝝ ecclasticōꝝ qz laicoꝝ nobiliū i loco certūmī

ibidē tēpus resurrectionis generalis expectāt: nec cari coꝝ potu  
erūt suos dilectos, ppter hostiū incursus aliquen⁹ re habere. Tu  
lerūt ergo walachi multos captiuos taz vulneratos qz illos; et  
acceperūt plurima arma: vestesqz p̄ciosas oīuz elſoz pecuniai  
auro ⁊ argento ⁊ vasa p̄ciosa ⁊ baltheos. Multaqz marſupia gros  
soz ⁊ florenoz: ac equos multos cū sellis ⁊ frenis q̄ oia portare  
rūt ⁊ tradiderūt ipſi Bazarad wayuode. Rex aut̄ mutauerat ar  
moꝝ suoz insignia: quib⁹ induerat Dæſeo filiū dionisi⁹ quē pu  
tantes esse regē crudeliter occiderūt. Rex vō ipſe cū paucis per  
tuitionē suoz aliquoꝝ fideliū vir enasit. Stabat enim in circuitu  
eius q̄si muri lapidei: magiſter Donch cū Ladislao filio ſuo ⁊ cū  
militibus alijs de familia regis: ⁊ magiſter martin⁹ fili⁹ Berend  
qui oēs ictus gladioꝝ ⁊ ſagittarū ſup ſe recipiebat velut imbræ  
plumiarū vt regis vita a mortis impetu ſeruaret. Ladebat etiā  
circantu exercit⁹ de canina multitudine walachoꝝ quaſi muſce  
q̄ p̄diderūt ſuamitatem vngenti cū xpianū populū ⁊ vnctos xp̄i fa  
cerdotes imiſericorditer pecciferūt. Quoꝝ walachoꝝ numerum  
ibi p̄ vngaros occisoꝝ ſubtilis ſolūmodo iſernalis cōpotista col  
legit. Rex aut̄ cū tali euētu venit ad Temesuar: ⁊ ſine mora ve  
nit deicidē ad wyllegrad. Porro cū hūgari fortissima ⁊ duriflora  
plia vbiqz gemitte: iſtud eisdē accedit: ne ppter victoriā frequē  
tē ſupbirēt: uel certe post ſupbiā p̄cedentē corriperent: ut humili  
tate diſcerēt ⁊ docerent: q̄ten⁹ diuine dilectionis grām p̄ paternę  
correctionis flagella vberi⁹ mererent: qz illos corrigit de⁹ pater  
quos diligit. Anno dñi millesimo tricētesimo tricēſimosecundo  
in festo ſci stephani regis habuit rex filiū quē stephanū nūcupa  
uit. Anno dñi millesimo tricētesimo tricēſimotertio egressus est  
rex de wyllegrad cū andrea filio ſuo puerō ſex annoꝝ in mēſe iu  
lij: ⁊ prexit cū bona comitina militū p̄ Zagrabiā oltra mare: ut fi  
liū ſuū p̄ voluntatē ſumi pontificis dñi ſcz Johāni vicesimis dī  
⁊ ad instantiā ⁊ petitionē inclitissimi Roberti regis Sicilie regni  
eisdē coronaret in regem. In cuius regis comitina pfecti ſunt  
chanadimus archieps ſtrigonien⁹. Andreas ep̄s waradic⁹. ⁊ Ja  
cobus lōgobardus phisicus ep̄s chanadien⁹. ⁊ magiſter Donch  
ſupra nominatus: ⁊ alij nobiles plurimi de regno. Qui rex rediſt  
cū ſoſpitate in mēſe Martij cum ſanitate omniū ſuoz qui ipſū  
fuerant comitati: filiū aut̄ ſuum ibidē reliquit nō tamē coronatū  
ſicut optabat: ſub tutamie ⁊ pfectiōe regis Roberti patruelis

sui. Qui robertus erat rex Sicilie vir magne scie et scitatis: sed de-  
crepitia etate: volebat renunciare scelum et regie dignitati ut prople-  
tione vacaret et puer memoratus in regnum succederet. Sed tandem sa-  
miori usus filio noluit culmine regie maiestatis cedere dum viue-  
ret: sed post mortem ipsius substituit puerum in regno successorem: quod heredem  
quem habuit rex robertus mortis debito propere obedivit. Anno  
dumi. M. ccc. tricesimo quinto circa festum sancti martini. Johannis rex  
bohemorum cum karolo filio suo et rex polonorum venerunt ad regem ka-  
rolum in hungaria ad castrum wylsograd, pro perpetua pacis concordia co-  
ponenda: quod et factum est. Omnes enim die ad pradium regis bohemorum  
ex magnificencia regis hungarie expedebanit duo milia et quingenti  
panes et de cibis regalibus copiose: pabulum etiam equis suis per singu-  
los dies vigintiquinq; garlete. Ad pradium vero regis polonorum mil-  
le et quingenti panes: de cibariis etiam abundanter. De vino autem ex-  
pense sunt centum et octoginta tunelle. Remuneravit autem rex hunga-  
rie regem bohemorum dimissis et piosis clinodiis: videlicet quinque  
ta vasorum argenteis: duabus pharetris: duobus baltheis: et una tabula  
per se acutis mirabilis: duabus sellis inestimabilis preciosis: uno bicello va-  
lente ducetas marcas argenti: et una concha margaritaz mirabilis  
ope coposita. Ita quod rex polonie erat regi bohemorum celsualis: et quod  
rex hungarie karolus habebat sororem regis polonie in uxore: dedit ei  
rex hungarie idem karolus ad redimendum cum de regem et solutione celsuali  
li regi bohemorum quigetas marcas auri purissimi et ibi ordinatum est  
ut quemque ipso regum vel regna eorum hostis inuaderet ceteri debeant  
in sui adiutorium et in uiam festinare. Et istud fuit confirmatum iter eos  
cum magno federe iuramenti.

### Incidentia.

Anno domini. M. ccc. tricesimo octavo: circa festum apostolorum petri et pau-  
li: dominus lochka dux rutenorum venit in wylsograd cum electo populo mi-  
litum suorum ad regem karolum hungarie, promittens ei ois amicicie incre-  
mentum.

### Incidentia.

Anno domini dñi. M. ccc. tricesimonono: kazimir rex polonie in mese  
Iulij venit in wylsograd ad karolum regem: cum episcopis hungarie: cum episcopis  
et baronibus regni sui: et de consensu et voluntate omnis illorum regnum polo-  
nie libere resignauit domino lodowico filio regis karoli filio sororis  
sue: eo quod non haberet filium: et ad hoc fecerunt eidem instrumentum.

### Incidentia.

Anno domini millesimo tricentesimo quadragesimo et duobus  
annis subsequentibus videlicet quadragesimo primo et quadra-

gesimosecūdo: infinita multitudo locustaz ingressa ē per syrmia  
in omnē partē regni hūgarie: trāsiens turmatum volitādo i gradī  
endo in terra: sup omnia virentia in arborib⁹ segetibusqz ac gra/  
minib⁹ potestatē accipiēs: preter folia vineaz. Post triēniū aut̄  
in circūiacentia regna scz Polonie Bohemie ⁊ Austrie recedē  
tes se diuiserūt vſqz ad Italiā ⁊ Franciā: ⁊ sic morte perierūt.

De morte regis karoli.

**D**eu me: qz hui⁹mūdi decus ⁊ gloria a primeuo téporis  
spacio nunqz in vno statu pmanens: h⁹ semp̄ variando  
versaliter atqz caduce se, ptenēs in nihilū tanqz aq̄  
decurrēs incedit. Nā oia que a terre gremio vſqz ad  
circūferentias celi ambitu orbis cōtinēt dilabunt in  
terrā. Et qz nec vlli mors impia parcēdo: nullaqz pacis pditione  
simulādo misereſ: cadit vita humana p timore ipſi⁹ dū stare puta  
tur q̄si flos ⁊ ptinus aret. O mors que p excessus delictoz yete/  
ris parētis, pthoplasti: morsu pom̄ noxialis diabolice fraudis in/  
stigante nequicia pconcepta: serpētino venceno virus iniquitatis  
infundens in orbē terre: filios eiusdē, pthoplasti impanida nō ti/  
mens neqz verens dolo fraudis repleta diripiēdo ac deuorādo  
intrandi semitas pmit⁹ queritasti: mirū est q̄ tanta gulositate in/  
satiabilis: rapacitate latrociniali: cadauera mortuoꝝ deglutiendo  
nō satiaberis: ⁊ cur de corpe fetidissimo mortuoꝝ qz viuoꝝ pgan/  
dendo gratularis. Nō enī ad domū puiui ⁊ cuiuslibet solennita/  
tis festū h⁹ ad locū luctus plus festinas temere pperare. neqz ca/  
ſas pauper̄ neqz aulas seu atria regū nullo nūcio mediāte adire  
formidas: necnō pugatos ex vera dilectiōe matrimoniali innicē  
copulatos diuortions vinculo innodare nō pauescis filiū a pa/  
tre patrē a filio separādo. Nōne: amarā durā: crudelē ⁊ impiante  
fore ostēdebas dū anno dñi. M. ccc. q̄drageſimosecūdo sequēti  
die diuisionis aploꝝ x vii. kl̄as augusti: caſtrū fortissimū incolumi  
bilis altitudinis ⁊ muros eiusdē inexpugnabiles: cui nec vis nec  
potentia hui⁹mūdi poterat quoquo modo dnari: tue vulpine do/  
lositatis astutia clādestine iūsibiliter introire nō expauēs: ⁊ ibidē  
hostilitatis arma i aiaꝝ potētissimi pincipis dñi karoli dei grā re/  
gis hūgarie: cui⁹ potētia altissimo taliter disponēt: dalmatia: cro/  
atia: rama: seruia: gallicia: lodomeria: cumania: bulgaria: totaqz  
hūgaria: salerniqz ac mons sc̄i angeli: alia quoqz regna puta: po/  
loniē. bohemiciē. austriē. ac circūqqz adiacētia trepidando ab

horiebat: imittere non metuens: ipm qdraginta dnob<sup>9</sup>ānis: non plu  
rib<sup>9</sup> vite comitē regnare pmisihi: h acriter tua dolositate p sueta  
medio regnicolis maniferte cernētib<sup>9</sup> felicissime recordatiōis piū  
regē nrm famosissimū ac potētissimū: non gazis ac p ciosis vestimē  
tis gēmis ac p ciosis splēdidis margaritis adornatis auro ac argēto  
desup p textis: h spū viuificato spoliādo subtraxisti: et ipsi<sup>9</sup> splēden  
tes honores in nihilū in terrā humādo obūbrasti. Noniusime vō  
vidētes ipm regnicole esse piū ac exaltatū sicut cedrū libani: trā/  
seūtib<sup>9</sup> et qrentib<sup>9</sup> eū suis regnicolis: et ecce non erat. Ideo ppiter  
mū grāde factū nephariū: oibus reuera dilectissimis catholice fi  
dei cultorib<sup>9</sup> pariter fidelitati semitaz adherētib<sup>9</sup> piū ē: hūc ipm  
dñm regē karolū flere: et ipsi<sup>9</sup> morti p chdolor: lamētabiliter qdo/  
lere. O quātus flet<sup>9</sup> quāta lamēta prelatorū: procerū: baronū: no  
bilū: virginū: diaz: et cuiusvis stat<sup>9</sup>: p ditionis hoīuz: specialiter  
qz dñe elizabeth serenissime regine charissime p fortis eiusdem: et  
dñi Ldowici nūc regis ac stephani ducis filior: suoꝝ. O quis cō  
siderasset et p siderare antea pineditādo debuisset: qz tā ineffabile  
gaudiū et hilaritas: vult<sup>9</sup> scz serenissime dñe regine tā crudeliter  
asperitate lachrymaz fit iā mutat<sup>9</sup>: et riuiis gurgitū ad instar aq/  
ru ab oculis eiusdē vsqz ad terrā a tpe obir<sup>9</sup> ipi<sup>9</sup> incessāter currēti  
bus humefact<sup>9</sup>: et organica vox clamoris et gemit<sup>9</sup> eiusdē et suorū  
regnicolaz ad orbis celi sumitatē puenīdo: ethera qsi cōpati cō  
pulerit: i tātū ut sol sui optimi coloris radios plurimū videbat ob  
fuscare. Tādēqz die sequēti ob pceptū dicte dñe regine archiepis  
epis: platis: baronib<sup>9</sup> psbyteris: fratrib<sup>9</sup>: clericis oib<sup>9</sup> simul puenī  
entib<sup>9</sup> et lachrimabiliter pcessiue pgētib<sup>9</sup> ad dictū castrū deuenit  
vbi p ciosissimū caput ei<sup>9</sup> iuxta decentiā regni: sui honoris coro/  
na aurea: corpusqz ipsi<sup>9</sup> splēdidissimū tunica scarletina ac etiā ca/  
ligis solutarib<sup>9</sup> gēmis p ciosissimis p textis: et desup calcaria aurca  
pulcherrimis pedib<sup>9</sup> sue excellētie ānectēdo iduētes: d pdicto ca  
stro iexpugnabili i eccliaz parochialē viginis glōse i wyslegrad ci  
uitate pstructā plāctu magno deferebat. Pdāxitqz eū viuuersus  
pplis ciuitatis plāctu magno valde. Peractis aut ibidē diuinis  
institutionib<sup>9</sup> missaz solēnijs: corp<sup>9</sup> ipm sup cimbā per decursus  
aque danubialis in ciuitatē famosissimā Budā videlicet ē delatū  
Antecedebat aut flebiliter ipsa multitudinē platoꝝ baronū et re/  
gnicolaz et vexillo triūphali iniles famosissim<sup>9</sup> atqz manu fortis  
laurēt<sup>9</sup> clauus: cui<sup>9</sup> intererat tpe vite ipsi<sup>9</sup> dñi regis ex officio ei/  
1 2

dem incūbenti vexilla regalia ferre loco oportuno. **Ubi** oēs ci-  
ues dicte ciuitatis famosissime: sacerdotes i clerici ac viri religi-  
osi: ipsamqz inhabitates alij: processione pgentes: pdolēdo oculis la-  
chrūmatib⁹ vestimenta lugubria portantes obuiā ipsi⁹ corpori vsqz ad  
danubium processerūt. **E**t dū in dictā ciuitatē adduxissent sup̄ corp⁹  
ipsi⁹ cātica psallere: et alia diuina officia vt mos est p̄ expiratis eo  
rūdē p̄ totā noctē p̄cessus offerre cātando nō cessant lūmo creatori  
**T**ertio aut̄ die obitus ipsius: in eadē ciuitate: medio t̄pis spacio  
quousqz diuina officia vel misteria incepta et missaz solēnitates  
modo debito pagerent: tres solennes dextrarij ipsi⁹ dñi regis ka-  
roli suis falerati purpureis operumētis: sup̄ quos milites strēnni  
armis eiusdē dñi regis induiti sedebāt ante forecs ecclie steterūt.  
quoz quidē militū viuis armis tormentalibus regie excellentie  
p̄uenientibus erat ornatus: et alter ad hastiludiū aptus: tertii ve-  
ro armis bellicis regie maiestati cōpetentibus erat circūseptus.  
**I**n quorū quidē militū dictis regalibus equis insidentiū galeis  
aureis coronis circūdatis: insignia sub forma strutionis aus: q̄  
per ipm dñm regē vita sibi comite haberi et ferri p̄suenerant ha-  
bebant. Uniuersa nanqz ferramenta strepaz et habenarū seu rudi-  
bularū: et alia ad ipm spectantia de argento inaurato iuxta decen-  
tiā regie excellentie fabricata existebāt. corrigiarūqz cinguli et fre-  
na ac fistula alia cū athenijs et postemis serice substātie contexta fue-  
rāt. **N**obilissimis naqz picturis purpureis: gēmis et lapidibus p̄-  
ciōfissimis dicti trini dextrarij et milites in plona et spiritu eiusdez  
dñi regis super ipsos tegebant. **Q**uos vt dū cuiuscūqz cōditiōis  
hoies aspiciebant et dicta signa regalia intuebant: eo q̄ idēz dñis  
rex hactenus imperiū regni hungarie habitis p̄missis signis et de-  
xtrarijs feliciter gubernauerit: mox p̄pulsantes. **P**eractis tandem dininis insti-  
tutionib⁹ et missaz solēnitatib⁹: nō more alioz quorū dā regū du-  
dū defunctoz: quos felicissime recordatiōis scripture aliaz epi-  
stolaraz venerabilis cōmēdat anctoritas: velata facie: nec corpore  
ei⁹ alicui⁹ diei spatio celato: p̄ut abusua p̄suētudo alijs vicibus  
quorū dā regū funerib⁹ prohibet astruxisse: h̄ manifeste oib⁹ p̄scrib⁹  
facie ad faciē māifeste cernētib⁹ ad albī. ciuitatē deferebat dictū  
corp⁹ tumulādū. **I**nde aut̄ ferēdo corp⁹ ipsi⁹ ad qz cūqz mansiōis  
villā deneniebat: oēs hoies tā viri qz mulieres lachrymaz fletu-  
pdolētes clamore maximo in amaritudinē p̄uersi ethera, p̄ pulsā

do resonabat. **D**ūqz ad albeñ. cinitatē dictū corpus pueniret ni  
tidissimū: modo quo superi⁹ allegat: plati presbyteri clerci al:jqz  
regnicole: ac ciues dicte ciuitatis extra ciuitatē celeriter pgētes:  
ipm̄qz co:pus viuificato spiritu spoliati amarissime circūspicien  
tes in inenarrabiles fletus eo viso. prūpentes: illud intra ciuita  
tē dūtulerūt. Illi quoqz sacerdotes ⁊ clerci p totā noctē hymnos  
ipsalmos deo decātantes in vigilis paulādo deduxerūt noctis  
plixitatē. **D**ieqz luceſcēte incep̄tis diuinis ⁊ missax solēnitatib⁹:  
quousqz diuina mysteria incep̄ta ⁊ missax solēnitates more debi  
to eodē die pagerent: ante dicti triū dextrarij ipsi⁹ dñi regis mo  
do pmissō fallerati purpureisqz cooperimētis dcorati: sup quos  
pſati milites strēnuī arma eiusdē dñi regis induentes ante fores  
ipſi⁹ monasterij vt est. pmissū ſteterūt pdurantes. Et demū eis  
dē digne cōpletis ⁊ pſumatis que in eodē die celebrari dcebat  
in ſumo monasterio vbi ſac̄tissimi regis stephani ⁊ emerici ducis  
filij ſui ſanctissima corpa diuersis coruſcatia virtutib⁹ ⁊ miraculis  
in dño feliciter requiescūt: ſumā pietatis opa ipa benigne iplo  
ranti⁹ misericorditer partium: iuxta altare magnū in vſtimēto  
regali ad hoc ſibi debito p pdictos enarratos dnos ⁊ archiep̄os:  
epos: platos ⁊ abbates ſacris vſtimētis indutos extitit tumula  
tu: oēs vnanimiter planixerunt eu simul in vnu dimes ⁊ paup in  
tantū ut marimorei lapides dēſirate lachrymaz plurimū fuerant  
humefacti. **T**ūc enī ta maximo clamore gemebudi oūz circūſtā  
tū fauces rauce facte ſunt: oculiqz ipſoz p̄e tātis lachrymis vi  
ſibus naturalib⁹ fere defecerūt. **A**bi etiā venerabilis in xpō pa  
ter dñi chanadin⁹ ſtrigoniensis archiep̄us de obitu ipſi⁹ dñi re  
gis ſalubri ac pio ſermone intentos aios ⁊ pia corda circūſtantū  
limuit pdecēter. **L**ui⁹ quidē lachrymositatis ⁊ ienumerabilis me  
ſticie ptextu credit eos qui reges tumulari nō pſpcerūt de acer  
bitate doloris inſtillatione qz lachrymaz qſi imp̄ticipes ⁊ incſios  
fore ⁊ extare. Attamen niunrū qd oēs creature carne ⁊ pelle ve  
ſtite: vt ē ptauctū: p laſfū veteris parētis. pthoplasti in culpā: ſint  
morituri. **N**ā in omnē posteritate moriedi legē p didiſſe videt ge  
neralē ⁊ incōmutabilē: adeo vt altissim⁹. pprio filio ſuo licet deſi  
tate vſtito parcere noluit h. p nobis oib⁹ tradiſit illū. **N**ō igit  
quiſqz indignādo creatori. ppter factū mortis incuitabile ⁊ incō  
mutabile pōt obuiare: ⁊ qd nō eſt ſapia neqz prudētia neqz forti  
tudo neqz pſiliū ptra dñm: h poti⁹ ferēdus ē grāns euētus necis

patienter q̄r qđ donauerat dñis: accepit: et in die illa surrectus in ipso. Tunc ibidem predictū supremum monasterū cum alijs ecclesijs: innumerabilibus muneribus regalibus et oblationū maximis quantitatibus exitit donando remuneratū. et tandem antēdi enī troni dextrarij solēnes cū armis et operimentis omnibus ipso/rū gloriōsissimis seu attinēcijs cū sartanea curru seu mobili aut ostilario regnali signo regio desup forma auis scrutiois deaura/to et gēmis adornato cū septenis nodulis globarib⁹ argēteis et si militer deauratis ob planctus memorij incessibilis et luctus amaritudinē iam dicti domini regis in posterū semper in memoriam reuocandi cū innumerabilibus supradictarū quātitatū pecunijs dicto monasterio dati et concessi extiterunt. Enīus quidē donati omnis et oblationis maxima quantitas ibidē die tumulationis facta data et concessa in presenti scriptura seriatim nō ponit: ne calamus scribentij pariterq; legentibus fastidij multiplicationis generaret sua plixitate. Deinde vero potentissimi regis obitū famosissimus rex kazimyrus polonie, primus eiusdē: et marchio ipso rauic in wylle gradū venientes pdolenti animo celebraverunt. De mūq; triginta diebus cōpletis: quarta feria proxima ante assūptionē virginis gloriose: tricesimū diē ipsius regis karoli cū magna solennitate missaz peracturi: vt superius exitit enarratū p̄lati episcopi cū baromibus q̄zpluribus albā vbi corpus ipsi⁹ dñi regis karoli soleuniter in dno requiescens extiterat tumularū: accedentes. ibiq; albe et in wyllegradien. civitate dñi regina cū filio suo ladowico: tūc rege coronato sibi pdilecto alijsq; prelatis episcopis: presbyteris: baromibus et plurimis christifidelibus funeris obsequiis denotissime celebrarūt. et totius regni universales etiā in toto regno diffuse: eodē solennitatis voto et missarum solennitatibus dictum officium celebrantes cōpleuerunt. Impor/ randa ergo est vñanum consensu clementia dei omnipotētis pro eodem dño rege karolo: vt cū anima ipsius clementer dispensemset eidem indulgendo: et in numerū ipsius animā ac cetum sanctorū confessorū omnū ac regū stephani et ladislai dignetur collocare: et prout q; in presenti seculo regali triūpho vixerit: ita etiā in futuro seculo cū angelis valeat exultare.

Incipit prologus in Eronicam Ladowici regis.



Ex regū et dñis dñiantū vniuersitate terre: qui sup cūctate  
net in excelsis imperiū: dat eē reb⁹ et disp̄sat, put vult  
culmina dignitati: et sapia et fortitudo ei⁹ sūt: et ip̄e mu-  
rat tpa et etates: trāffert regna atq; p̄stituit dñs fortis et  
potēs dñs potēs in p̄lio: a quo oēsp̄tātes velut ex sole  
radū deriuat: sub cū⁹ ip̄ero reges regnāt et principes dñiant. Ip̄e  
quidē est exercitū dñs: acies ul̄tr̄es: roborās aios: docēs ma-  
nis ad pliū: et iustificatiōes suas potēti v̄ntē purificās quos vo-  
luerit subiacere subicit principū potestati. Oportet ergo princi-  
pē ferialiter regnātē et victoriōse triūphatē culminis p̄tate a deo  
fore exaltatiū: odore bone fame exornatiū: caterua militie decora-  
tū: ut p̄celli ei⁹ noīs fama dīspla p̄ orbē et p̄scēdēs de ges̄is lauda-  
bilis in excelsū: laudari mercat apud deū et extollī laudib⁹ diuer-  
sa nationū. Hunc est q̄ peritissim⁹ princeps philosophoz aristoteli-  
cles in libro suo de secretis secretoz ad alexandrum ita scribit.  
P̄drinū instrumentū intellectus est desideriū bone fame: q̄r qui  
vere desiderat bonā famā famosus erit et ḡhosus fama ergo prin-  
cipaliter et p̄ seip̄sa appetit i regimine: q̄r regnū nō appetit ppter  
se h̄, ppter bonā famā. Initū igit̄ sapie et intellect⁹ ē desideriū bo-  
ne fame. Et p̄suadēdo subiugit. Stude igit̄ o alexāder et dilige de-  
sideriū bone fame: q̄r nō ē p̄ciū nō est thesaur⁹ qui sibi possit redi-  
merc bonā famā. Preterea etiā sapie et facūdissim⁹ Ucgeti⁹ h̄  
bro de re militari sup̄ oīa cōmēdare videt̄ militiā et belloz indu-  
striā. Hoc enī scđm ipsū est q̄ romanū maxime exaltant̄: q̄r maxi-  
me dederūt operā rebus bellicis et sūmōpe studuerūt quo possent  
sibi subiucere natiōes. ppter qđ secūdū eundē hoc debet eē prin-  
cipalissimum in intētione principis qđ abūdet̄ i ciuili potētia et q̄  
p̄ cāsib⁹ subiucet̄ natiōes. Rursus alibi p̄ quēdā prudentē scribit.  
Hū fortia laudāda ac digne memorāda p̄cipiū ac militū gesta et  
bellicosa exercitia: triūphos: casus fortuitos: et euēt⁹ ad memorā  
posteroz scribiūn⁹ qđ aliud agim⁹ nisi qđdā incitamentū bellicū  
pinouem⁹: p̄ qđ v̄tuosos aios auditoz ad belloz exercitia accen-  
dim⁹: vt hoc exēplo fortiores et ardentiores reddant ad labores  
et bellicas passiōes tollerādas: q̄r p̄teritoz exhibitio est instructio  
posteriorū. Quāobrē de gestis illustrissimi principis dñi lodowi  
ci ex regū sc̄issimoz, p̄ sapia orūndi: dei gratia h̄ugarie tē. et belloz  
exercitiis sue gentis et militie: quānis pauca ex pluribus: ne per  
neglectus in curiam in obliuionem: Ego iohannes nunc archi-  
l uij

dyacon⁹ de kykullevi ecclia trāssiliuana vicari⁹ strigonien⁹. i spiri  
tualib⁹ ḡsialis: tūc licet indign⁹ suoꝝ secretoꝝ notari⁹: posteriorū  
notitie duxi cōmēdāda ordine sequētiū p̄tinuādo ꝑ capitula ⁊ p̄ti  
culas terminatas sub certis titulis: vt i. p̄mptu īueniat qđ q̄rit ꝑ  
legentiū vtilitate: ⁊ in q̄tuor p̄ticulas ut infra de q̄libet p̄ticula ꝑ  
se posita clari⁹ apparebir: diuidēdo seu distinguedo. Siquid aut̄  
min⁹ recte īueniat vñ incōueniēter p̄positū lector⁹ puidus ⁊ beni  
gnus suppleāda suppleat ⁊ corrigat queso sine iniuria corrigēda.

De coronatiōe ac vita ⁊ exercicijs Lodowici regis.



**A**nē cū idē rex Lōdowicuſ gloriōſo principe karolo  
rege hūgaroꝝ et ei⁹ genitore beate memorie ex hac vi  
ta dñio vocatē migrat̄: dñice incarnationis. M. ccc.  
xlii. ſue ḥo etatis decimoſeptimo anno: die dñico pxi  
mo post festuꝝ diuisionis aploꝝ in vībe albe regalū:  
magnatū: pcerū: baronū: militū ac cōitatis nobiliū regni hūga/  
rie volūtate vñanimi ⁊ fauore pcedere solēniter ⁊ feliciter i regē  
coronat⁹ exitiſſet: et eidem genitor suo i regni ſolio iure nature  
debito ſuccedifſet: ac in iuuenili flore regnare cepiſſet: maturita/  
te iuuetuti pferens crescēdo bone indolis iuuenis discretionis  
rōnem amplexat⁹ fuſſet: magno virtutū creuit aignēto: remini  
ſcēs q̄ multi viri fortes p patria ſanguinē ſuū fundēdū ec̄ dire  
rūt nec ſūdere dubitarūt q̄ gloriā etiā apud posteros post mortē  
haberēt: cogitare cepit i aio diſcutere quō ⁊ qualiter iura re/  
gni ſui p pñines vicinos ⁊ principes occupata: ac p rebelles ſeu i  
fidèles de regno temeraria pñuptione i pñdiciū ſacré corone di  
ſtracta ⁊ vſurpata ad ſtatū debitū diuino fret⁹ auxilio renocaret ⁊  
etiā reintegrapet.

*De prima exercituali expeditio/  
ne Lōdowici regis cōtra saxones. Sequit.*

**P**terea accidit q̄ qđā gēs ſaxonū in ei⁹ regno in pti  
bus trāſſiluanis qđā comotiones feciſſet ⁊ censū cō  
ſuetum ac iura regalā ſoluere denegasset. Eopioso  
igif motu exercitu idē rex cū ſuis baronib⁹: militib⁹  
nobilib⁹ ⁊ regnicolis ad cōterēdā ipſoꝝ pteruiā p/  
ſonaliter accessit: et eis refrenatis ac ad obediētiā re  
ductis laudabiliter trūphādo remeauit

*De obediētiā alexandri waynode transalpini.*

**C**um aut̄ eſſet in pti⁹ memoratiſ: quidā princeps ſeu  
baro potētissim⁹ alexāder waynode trāſalpin⁹ ditioni  
eiusdē ſubiect⁹: q̄ tpe quodā karoli regis patris ſui: a  
via fidelitatis diuertēdo rebellauerat ⁊ p multa tpa  
in rebellione pñaserat: an̄dita pietatis ac etiā ptatis  
eiusdē lōdowici regis fama ad ipm ſpōte plonalit veniēs circa cō  
ſunia ipſaꝝ ptiū ad pedes regie maiestatis humotēn⁹ ē, pſtrat⁹: ⁊  
ad obediētiā ac fidelitatē debitā reduct⁹ ⁊ integrat⁹ ſolēnia mune  
ra ⁊ exēnia clēnodia pñtādo ⁊ ſuū dñiuꝝ ac ſcāz coronā recogno/  
ſcēdo cū gaudio ⁊ leticia ad ppria remeauit: ⁊ ab illo tpe fidelita  
tē pſeruanit

*De pegrinatiōe regine elizabeth matris lōdowici*

regis: et de reb<sup>q</sup>p ipaz tū in curia romana tū i apulia gestis. sequit  
Ex aut andreas i apulia nōdū regnabat: dñā igit elizabet<sup>h</sup> regina hūgaric mater regū pdictoz: post mor  
tē regis karoli hñs deuotionē visitādi scōx reliquias  
i aploz petri i pauli honorādi limina quā nō retraxit  
iemme sexus: nec terruit plixus labor itineris nec ti  
mōre iculit ei mltiplex maris piculū: sed virili aio fulcita ac dini  
no p̄sidia rapt: a celestiqz desiderio incensa de wyllegrad in festo  
būssime trinitatis. anno dñi. M. cce. xlui. iter arripuit versus ita  
liā cū honesta familia i multitudine dñiarū i nobilū puellarum:  
baronū: militū i clientū: cū multo i magno apparatu iuxta ma  
gnificētiā regiā iuit i pcessit hñs secū p expensa vigintiseptem  
milia marcarū puri argēti i decē septē milia marcaz purissimi au  
ri. Dñs aut ladowic rex hūgarie fili<sup>h</sup>suis misit post cā quatuor  
milia marcarū auri electi. Habant etiā secū de floremis fere cum  
media garleta de denarijs vō paruis vsqz ad exitū regni multū  
Qui regime etiā veneti honestū valde i vtile seruitū pbuerunt  
nā cū duab<sup>g</sup> galecis ppris sūptib<sup>g</sup> in toto transitu maris dicte do  
mine diligēti famulati sūt. Trāsito aut mari multū pacifice pue  
nit i apulia: cui obviauit rex andreas fili<sup>h</sup>sū cū psorte sua dñā io  
hanna regina: i dñiaz elizabeth reginā cū magna solēnitate i glo  
ria receperunt: i ita neapoli cūcris gaudētib<sup>g</sup> in vigilia sancti iaco  
bi apli pdixerūt. Lū igit in neapoli hec regina hūgarie resideret  
ducto pfilio ad apostolicā sedē solēnes nūcios nicolaū palatinū  
Paulū comitē curie regie: Thomā ruplyū: Fratrez vitū ep̄m ni  
triensez: Thomā filū petri: necnō i archiep̄m bencuētanū: ac ali  
os qzplures nobiles destinavit: ut dñs ap̄licus sua benedictiōe  
dñm andréa regē faceret corona regia decorari. Interea dñia elizabet<sup>h</sup> regina volēs cōceptā deuotionē ad deū i ad sanctos esse  
ctui mācipare ad visitanda beatorū petri i pauli aploz limina: in  
festō exaltatiōis sancte crucis de neapoli egressa cū tota familia  
i archiepo neapolitano ac plurib<sup>g</sup> nobilib<sup>g</sup> de apulia progrediv<sup>g</sup>  
versus romā. Trāsibat aut p ciuitates i castella cū magna trāql  
litate i pace nullo suoꝝ cuicūqz violētiā sū iniuria inferēte. Au  
diētes aut terrigene reginā elizabeth virtutib<sup>g</sup> morū honestate  
i deuotione cōtinua ut sydus pfulgidū radiare: ac suos cū omni  
modestia ptransire: currebant in vicos i plateas ad ipsaz aspiciē  
dam i diligent<sup>h</sup> intuēdaz: i vidētes eā cū admiratione i gaudio

deū vnanimit collaudabāt: q̄ tā nobilis dñia & taz illustris regia  
relichto regno & domo venit a finib⁹ mudi tāqz regina labba ad q̄  
rēdā & pmerēdaz clemētiā salnatoris. Lū aut romani infra pau/  
cos dies feliciter puenisset cōmota est vniuersa ciuitas in ei⁹ ad/  
uentu: illi etiā de colūna ex vna pte tyberis. & v̄simi ex alia pte  
recepérunt reginā maxio cū honorc. vulg⁹ aut reliquā ac popula/  
res magni & parui mulieres & puelle currebat vbi trāsciebat regi/  
na: & alta voce clamabāt viuat regina hūgarie & resonabat terra  
in voces eoz: & ppter rē alias insolitā videbat oēs populi cōter  
ex aspectu ei⁹ quēdā spūalē iubilū reportare. Perniemēs aut an  
te fores ecclesie bti Petri apli totū collegiū romanū recepit re/  
gina. pcessionaliter cū magna gloria & honore. Obvulit demiqz  
ad altare bti Petri apli & ad reliquias solēmia munera i calcib⁹:  
ornamētis: insignib⁹ florenis iuxta magnificētā reginalē. Mul/  
ta etiā monasteria ecclesias & scōz lumina visitauit: que largis do/  
narijs & offertorijs honorauit. Imaginē etiā xpī seu veronicam  
bis p scalā ascendendo pmissa est clarius visitare: ad quaz cū de/  
uotioē accedēs summo honore & humiliter adorauit. His itaqz  
gelitis atqz perfectis valefaciēs infra octauas sc̄i francisci reuer/  
sa est neapolim cū exultatione & gaudio: sua em̄ deuotio cunctis  
claruit in exemplū. Lū igif hec regina in neapoli resideret: & vi/  
disset nūrū suaz dñaz iohannā supbā & ambiciōsam: ac vltra hu/  
manū modū cōsuetū incedere: inūdani honoris audiāz: nec regi  
andree marito suo exhiberi honorē regiū ac totū velle: ino v/  
tra posse suū: visa est ipsū corona & regno priuare: sicut postmo  
dum exitus rei pbanit. Cōmota sunt oīa viscera eius acri dolo/  
ris aculeo cōpungēte. Lū itaqz ambasatores & iuncij longā mo/  
rā ptraherēt in auimione, ppter dissimulationē dñe pape nolētis  
pberē cōsensum dicti regis coronatiōni: visūqz est ipsi dñe regi/  
ne & suo p̄silio fore vtil⁹ repatriare quā ibi in cassū & frustra ac cū  
tedio pmanere: anno dñi. M. ccc. xluij. relinquentis filium suum  
regem andream in apulia sanum & incolumentem circa festū sancti  
Dathie apostoli recessit de neapoli cum omnibus suis versus  
hungariaim: & diuertēs in Barum: adorato ibi beato Nicoloa &  
donis & iunerib⁹ honorato: circa mediū quadragētine puenit  
māfordiā: & ppter defectū namū & galeaz cōpulsa est festū pasce  
ibidē solenniter celebrare. Sequenti aut die venerūt quat mor: ga/  
lee misse p regē andrea, p seruitio illustris regine hūgarie matris

sue: q̄ in eis recepta cū oīb⁹ reb⁹ suis et familia ac alijs plurib⁹ na/  
uib⁹ mare adriaticū trāsfretauit et vēit vissimā dñō p̄cedēt. Re/  
dijt aut̄ regna de apulia i hūgariā tpe sup̄dictio: et puenit i domū  
suā i wylsograd i amuersario iui recessus: et recesserunt cā filij sui  
scz dñs lodowic⁹ rex hūgarie: et dñs dux slesyan⁹ ac p̄ceres re/  
gni cū magna exultatiōe et gaudio. Interea nūcij dñi regis lodo/  
wici et dñs m̄fis sue: apud dñm papā clemētē. vi. andree regis in/  
ra ecclastica ac leges ciuiles i p̄istorio, p̄ponētes: ac corā alijs in/  
dicib⁹ delegatis p̄ oīa iura, pb̄ates: q̄ regnū sicilie iure successio/  
nis regalis ad dñm regē penit⁹ p̄tinebat labo:ātes tamē nihil de/  
negocijs pfeccerūt: q: nō poterāt ut volebat antedicti nūcij coꝝ<sup>z</sup>  
ambasiata p̄ viā iusticie termiare: sc̄iētes q̄ munera et dona alli/  
ciūt etiā aīos sapiētū ignoratib⁹ dñs lodowico et dñs a regia matre  
ei⁹ spopōderūt dare se et iuramento firmi⁹ p̄strigētes ad camerā do/  
mini pape q̄dragitaq̄tuor milia marcān ut p̄meret rex andreas  
regni sicilie gubernacula possidere. Lurrete aut̄ hac relatiōe i hū/  
gariā ad dñm regē et ad dñiam reginā puenit hoc pactū: qui hoc p̄  
cipiētes nō modicū turbabant̄ q: ius regni qđ ad ipsos secūduz  
deū et iusticiā p̄tinebat sibi p̄ pecunia vēdicarē: h̄ ne malignis et p̄  
uersis hoīb⁹ daref̄ occasio et materia iniuste eos i aliquo iudican/  
di et nihilomin⁹ detrahendi: quod ad regū honorez p̄ auariciam  
cupiditatē impenderet solutionē antedictē pecunie fieri permi/  
serunt: ne etiāz nūcij crimine mendaci notarent̄. Lucurrerūt  
igit̄ exactores ad omnes comitatus et villas regias et reginales p̄  
totū regni circulū predictā pecunia ex integro exegerunt: et exa/  
ctam per certos nūcios ad camerā domini pape Clementis se/  
xti fideliter transmiserūt sperates firmiter de coronatione regis  
andree sine dilatiōe, p̄missiōis fieri cōplemētū. Occupatis aut̄ se  
pe dictis nūcijs i aūmōe circa cām eis cōmissā determinatā iute/  
rum dñs lodowic⁹ inclit⁹ rex hungarie decēti comitiua: anno dñi  
M. ccc. xl v. trāsumit i polonia ad socerū suū cui⁹ filia iam accepat  
noīe margarethā: et ducto p̄filio cū rege polonoꝝ atīquo et dicto  
socero suo p̄dicti regis filio p̄gregauerūt militiā forē et validā: et  
circa festuꝝ bēte marie v̄ginis trāhierūt pelag⁹ sup̄ glacies vno die  
naturali p̄talithuanos pagāos voletes coꝝ terrā igne et gladio  
deuastare: h̄ flāte austro dissolueban̄ glacies et ex mora illis picu/  
lū iminebat: id q̄z citi⁹ retrocesserūt et sine fructu vacui redierūt.  
De subsidio p̄ regē lodowicū regi polonie facto.

**D**ecem p defensione regni polonie in subsidio kazmyrij regis contra excelsorum principem dominum iohannem regez bohemie cum magna potestate ipsum regnum et ciuitatem Cracoviam invadente: strenuum militem nocomem de zech cuz petro paharos et alijs militibus cum exercitu copioso transmisit: qui ab invasione ac impugnatione et devestatione eiusdem regis bohemie regnum ipsorum ac ciuitate de obsecione liberando defensarunt et in parte eiusdem regis cum prosperitate reuertentes reliquerunt.

**D**e exercitu contra tartaros.

**T**er cù gentes tartaroꝝ in regnū hūgarie seniētes cōfinia partis transilvane et siculos sepius infestaret: rex ipse strenuum et bellicosum virum andrea filium laczk wayuodā transilvanum cōtra ipsos tartaros cuz sicutis nobilibus et valida gēte de stinavit. Qui terrā i qua habitabāt potēter subintrātes cū principe eoꝝ noīe Athlamos ad resistendū eiusdem cum magno exercitu in campo obviantes debellauit: et ipsorum principē eoꝝ decapitauit ac multa banderia et captivos tartaros regie maiestati in vysse grad transmisit. Post hec etiā sicuti tartaros sepius invaserunt et cum magna pda ad propria redierunt. Qui aut ex ipsis tartaris remasserunt ad ptes maritimas lōge distantes: ad alios tartaros fuge runt.

**D**e exercitu ptra croacos.



**G**audē cōmunicato p̄filio suorū principiū: militū et baronū dispositi p̄tra suos infideles et rebelles Gregorii filium curiaci et niliptū croacos qui regna croacie et dalmatiae: ac magnā partē sclanonicē usurpādo i pindiciū sacre corone detinebat: cū exercitu copioso et principi

bns aliarū partiū: spāliter cū magnifico & potēte principe stepha-  
no bano bozneñ. Lui⁹ pclarā filiā dñiañ elizabeth nūc reginā: po-  
stca duxit m̄rimonialiter i⁹ psorte: p obtinēdo & expugnādo eodē  
regno croacie, pcessit & vſqz opidū byhegh puenit: ppeqz supra  
caput riūuli kolkothfew vocati castrametat⁹. In quo loco diu-  
ti⁹ cū suo exercitu pausando nec vlt̄ri⁹ se mouēdo: idē tyrāni et  
rebelles: gregorii⁹ fili⁹ curiaci: & Iwan fili⁹ milipczij: mortuo patre  
suo ad obediētā sacre corone venire sūt cōpulti. Et cū fidelita-  
tē seruare iurassent: aliquib⁹ restitutis rege cū suo exercitu ad, p/  
pria redeūte: idē gregorii⁹ fili⁹ curiaci rebellauit: cōtra quē altera  
vice idē rex lodowicus barones suos & milites cū exercitu ingē-  
ti trāsimisit: qui eiulđe rebellis, pteruiā pterēdo: ipsū cū alijs suis  
adherentib⁹ regno croacie restituto: regie maiestati obedire & se  
grē submittere cōpulerūt & cū leticia ad, ppria remearūt.

De exercitu cōtra venetos in dalmaciā.

 **O**nsequēter tpe, pcedēte idē rex ad expugnādū & re-  
cuperađū dalmacie regnū qđ p venetos a diuturno  
tpe detinebat occupatū: exercitū mouit copiosū: & cuž  
multis p̄cipib⁹ circupositax regionū ac boronib⁹ mi-  
litib⁹ & regnocolis suis vſqz ciuitatē Jadrensez puenit  
q se pri⁹ ad obediētā reddiderat regie maiestati. Et qz veneti eā  
dē ciuitatē p suos stipēdiarios theutonicos gallicos & latinos ob-  
siderbāt: & cōtra ipsaz quādā munitionē scekach vocatā firmaue-  
rāt gentib⁹ armigeris i ipsa collocatis: & diuerfis machinis & inge-  
niis tā in ipsa munitionē qz etiā i galeis p marc ipaz ciuitatē iadre-  
sez fortissimē expugnabāt. Circa quā idē rex i capo cū sno exerci-  
tu sedit: & machinis ac alijs diuerfis ingenīis applicatis & erectis  
ipaz munitionē venetoꝝ volēs obsidionē ciuitatis iadreni. remo-  
uere fortit expugnabat: & milites ac gētes regis p̄tinuis iſultib⁹  
hostes aggrediebāt & acerrime iuice pugnā cōmittebāt. Et quia  
hostes intra munitionē erāt inclusi: p ic⁹ balistarū multos de gē-  
te regis vulnerabāt: ac etiā gētes regis vſqz ad muros appropi-  
quātes iphis vices repēdebat. Et cū oportunitatē captabāt: claz  
gētes venetoꝝ de munitione subito egressē cū militib⁹ & gētib⁹ re-  
gis dimicabāt: & ex vtraqz pte multi coruebat ubi etiā strēnuū mi-  
lites Bartholome⁹ fili⁹ laurentij: Tot & harsandorfer theutoni-  
cus de pte in pugna sūt occisi. Quānis aut exercit⁹ regis ad expu-  
gnādū ipaz munitionē fortiter laborasset: ipsaz tamē qz nimiruz

erat fortificata et munita expugnare minime potuerunt: et hoc vi-  
dens idem rex non sine magno danno personarum et rerum: et cum suo ex-  
ercitu ad propria reuersus est. Gentes autem venetorum tam in ipsa  
munitione quam etiam per mare in galeis obsidionem continuantes per tradi-  
tionem aliquorum de cunctitate: eandem cunctitatem obtinuerunt: et multos ci-  
ues et nobiles de eadem decollaverunt et diversis tormentis cruciati  
et penes afflixerunt. multos tandem viros quam etiam feminas: nobiles et pu-  
ellas: venetas in captitatem deduxerunt: et heu miserabiliter denique  
non verentes: nec etati nec sexui copatietes ipsas feminas et puellas  
et alios captiuos in persona fame et siti soli vita ipsis miserrima re-  
seruata cruciarunt: et postea successiue in carcerebus et penes ipsos pe-  
merunt. De quo facto idem rex anxie dolens se vindicatus firmissime  
pposuit dum tempus se adhuc offerret.

De morte andree regis fratris lodowici.

  
Osteavo breui tpe decurso: quod nihil pene in scipo ma-  
net stabile: sed currit tempus super multas euoluens immu-  
tationes quas neque puidere facile est neque predicere: et ni-  
hil est quod mutabilitatem non sentiat et bellum in media pace  
surgit. Accedit casus lamentabilis et enormous de mor-  
te quoddam incliti principis domini andree: item et siccile regis fris  
vitae eiusdem lodowici hungarie regis: qui per sceleratum corrardum de  
kathacij et alios predictores ex procuratione militis chensa in aula  
ipsius regis andree mortatis in cunctate auersa: que utinam fuisse sub  
mersa extitit iugulatus et interemptus: et factus est luctus et planctus magnus  
in hungaria. Ipsi tamen predictores reatus sui pena et nepharie predictionis  
sue primi supererunt: quoniam potes et magnificus comes nouelli cognatus  
regis et fidelis ipsos super currum ligari fecit: et per os vicos comitatus  
ptrahi et eorum corpora cum fornicibus ferreis ignitis euelli fecit carnifi-  
cari et lanari morte turpissima extremo supplicio pimendo. Super  
quo euetus mortis fris sui: idem rex lodowicus ultra modum dicendi  
vehementi dolore cordis sauciatus et dolens et anxius cepit cogitare et  
tractare de vindicta ne tandem execrabile scelus impunitus protrahiret et pri-  
mo niconem filium lauretum totum qui postea kontum fuit cognovit et ad  
tractandum cum magnatibus: comitibus: et baronibus illarum primi illuc de-  
stinauit. Qui in aquila cunctate famosorum supuenientes: cum lallo viro  
prudente et de morte ipsius regis andree multum anxio capitaneo ipius  
cunctatis hito tractatu domini ipsius obtinuit: et tracta mora ibidec  
quamplimos unum cum ipso lallo ad regis hungarie obediencia portauit  
et prodixit: hec cum eidem regi per manus et nuncios intinasset.

**D**e exercitu regis Lodowici in neapolim.

**E**x cōgregato valido exercitu per partes Italie trā-  
sitū faciens in qualibet ciuitate per dños i cōmuñi-  
tes honorifice suscep̄tus et largiflue in trāsitu suo ho-  
spitatus versus ciuitatē neapolim festinauit. Ex qui-  
bus dominis ciuitatum dñis maletesta de maletestis  
Franciscus de furlino: philipp⁹ de matua et quidā alij cū pulchra  
gente armata ipsum v̄sqz neapolim sunt secuti: et ab ipso honore  
et cingulo militari insigniti.

**D**e fuga Johanne regine et Lodowici eius mariti.

**A**ditoqz eius adiūtu: Johanna regina cū Lodowico  
de tarento eius marito qui regē se gerebat clādestine  
fugientes: in tribus galeis per mare versus p̄uinciam  
Aquinonē ob metū regis properarūt. Rex aut̄ Lodo-  
wicus ciuitatē neapolitanā intravit: vbi cū magna so-  
lēnitate et gāudio suscep̄tus est. Ex tunc titulo regnoꝝ hūngarie  
Hierusalē et Sicilie vtebat: et ibidē morā facies cepit inuestigare  
qui essent participes et culpabiles in morte fratris sui andree re-  
gis prenotati: et capi fecit regulos infrascriptos. Ducebat duraciō  
cum duobus fratribus suis lodowico et roberto. Itz etiā alios  
videlz p̄cipē tarentinū et philippū p̄neꝝ fr̄is dicti lodowici ma-  
riti regine iohanne. Quē quidē ducē duraciō tāqz culpabilem in  
auersa ciuitate in domo dicti regis andree in qua tūc habitabat  
et fuerat iugulat⁹ et occisus decollari fecit. Et dictos alios regu-  
los i comitatu karoli pueri filij pdicti regis andree i hūngariā p  
certos barones et milites destinavit: p eo qz reos criminis lese ma-  
iestatis punire neglexerūt p̄sumebant aliquiter tāto sceleri p̄sen-  
sum p̄buisse. Iuxta illud. Non caret scrupulo societatis occulte  
qui manifesto facinori definit obuiare. Qui deputati fuerunt in  
castro wylsogradieni custodiēdi: et cū magna diligentia et honore  
bene et laute fuerūt p̄seruati sicut decuit sanguine p̄iunctos regie  
maiestati.

**D**e reditu regis lodowici in hūngariā.

**E**mū idē dñs rex lodowic⁹ volēs redire i hūngariā cū  
gēte copiosa: ibi magnificū et strēnuū virū stephanum  
filii laczk waiuodā trāsiliuanū capitaneū regni et wolf-  
fardum de wolffard theutonicū: capitaneū in ciuita-  
te neapolitana: in persona sue maiestatis prefecit et ad  
hungariam remeanuit.

**D**e prelio et victoria stephani waynode.

Ost recessu aut regis quidam neapolitani et ibide milites cappaui seditione pccatares wolffardu expulerunt poci et capitaneu et supbia iflati ad expellendu ipm stephanu waynode insurgester auersa et neapolim hito co gressu fortissimum plu e pmissu. In quo volente deo ipse stephanus waynode cum exercitu domini regis victoriā obtinendo: multos comites: barones: milites: nobiles: et ciues de neapoli alijs interfectis captiuauit: et spolia ipsoz maxima obtinuit et gētib⁹ regis cum largitate distribuit: et captiuos in magna summa pecuniaz pacta do liberos abire pmissit: fret⁹ autem victoria in ipso regno secur⁹ pmissa.

**D**e captiuitate ducis venerij.

**T**erū aliquib⁹ dieb⁹ trā actis: id est stephanus waynode ducē venerij capitaneu exercit⁹ lodowici cum quingentis armatis societati ipsi⁹ adiunctis in ciuitate cornelij captiuauit.

**D**e pugna stephani waynode cum gente lodowici mariti iohanne circa neapolim commissa.



**P**ost hec: cum p[ro]p[ter] eiusdem lodowici aggregata sibi aprecia te gētis m[od]estudine et q[uod]plurib⁹ dicti regni sicilie ifide lib⁹ in suā societate adiunctis: ipm stephanu waynode a[et] exterminare cupies: an ciuitate neapolitarā dispositis acieb⁹: p[ro]erto bello: et sonis bellicis p[re]flatis aggredi p[ro] curauit. Et quis loge plures id est lodowic⁹ de tarēto p[ro] pte sua gētes in suo exercitu h[ab]et: et vtrinqz hostiliter adiuvicē pluū cōmisit sent: tñ id est stephanus waynode zelo fidelitatis arimat⁹ volēs poti⁹ post mortē viuere p[ro] fame gloriā q[uod] terga hostilitati vtere: victo-

riā obtinuit optatā. In quo quidē plio idē stephan⁹ wayuoda qz  
plures comites magnates ⁊ potiores milīos captiuauit: ⁊ cōiter se  
pe sepi⁹ qzplcs exercit⁹ ipi⁹ lōdowici debellauit: ciuitates p̄lmas  
expugnauit: ac grauia homicidia ⁊ psonaz picula eidē lōdowico  
adherētib⁹ irrogauit. sicqz potiores ⁊ nobiliores ipi⁹ regni ad fi/  
delitatē regis hūgarie adduxit ⁊ ipsi⁹ fuitio applicuit. sicut hec et  
alia qzplura gesta sua ⁊ fuitia: etiā priuilegio ipsi⁹ regis sup dona  
tiōe castroꝝ Oztrogo ⁊ chakthorinya vocatoꝝ inter fluvios dra/  
ua ⁊ mura existētiū i remuneratiōe pmissor⁹ sibi pcessō plen⁹ ri/  
uenit. Gētes etiā seu uncle dicti regni quosqz ex hūgaris cōphē/  
debāt viuos excoriabāt ⁊ alijs tormentis senerissime affligebāt.

De reditu iohāne regine ⁊ ei⁹ mariti.

 Edio aut̄ tpe: ipa iohāna regina ⁊ lōdowico d̄ tarēto  
ei⁹ marito i neapolim redētib⁹ ⁊ regnū sibi subiuga/  
re nitētib⁹: ipē stephan⁹ wayuoda dictū regē hūgarie  
ad defendēdū ipm regnū suū ptra ipsos euocant.

De scđo introitu lōdowici regis in apuliā.

 Ali qdē dñs rex sine aliq retardatiōe: nec expectata ex  
ercit⁹ p̄gregatiōe: cū qbusō suis baronib⁹ ⁊ militib⁹ /  
ter quos erāt p̄cipiales Nicōs fili⁹ gleti: palatin⁹ cū  
iohāne ⁊ dñico militib⁹ filijs suis: ac iohāne filio gleti  
fratre suo. Itē nicōs fili⁹ laurētij toth cū frīb⁹ suis leu/  
kes ⁊ bartholomeo. Itē stephan⁹ ⁊ georg⁹ filij bebeck: nicōs d̄ se  
ech: komia fili⁹ thome wayuode: andreas wayuoda cū frīb⁹ suis:  
nicō paul⁹ ⁊ michael fili⁹ laczk. itē ex platis: reuerēd⁹ i xpō p̄ dñs  
nicōs ep̄s zagrabiēi. q̄ finit ibi i cinitate auersana i cpm p̄secrat⁹:  
⁊ venerabil̄ vir dñs stephan⁹ p̄posit⁹ budeci. cū fr̄e suo iohāne strē  
nuo milite filio laurētij de kamſa repēte i apuliā trāffretauit: ⁊ ad  
portū māfrodonie applicuit. ipaz ciuitatē pacifice d̄ p̄senſu cōita/  
tis īgressus theanū ⁊ barletū subiugauit necnō ciuitatē barj vbi  
scūs nicōs p̄otifex reqescit obſidēdo obtinuit et itrauit: ac castro  
ciuitatis mūtissimo ⁊ fortissimo sibi restituto i eadē reſedit. ⁊ stipē  
diū soldatis theutonicis nūero q̄tuor milib⁹ barbutoz quoz ca/  
pitanc⁹ erat corrard⁹ wolffard ff dicti wolffard copiose ⁊ largis/  
sime diuinit.

De p̄ditione facta p̄ stipēdiarios.

 Alterius aut̄ gētes sue de hūgaria p̄ naungia ad ipm p̄fue  
bāt: ⁊ exercit⁹ ei⁹ numī m̄ltiplicabāt. Qd̄ vidētes theuto/  
nici soldati absqz volūtate eiusdē corrardi wolffard corū

capitanei ac alioꝝ p̄cipaliꝝ, pditionē ⁊ iſultū fecerūt p̄tra regē ⁊  
gentē suā hūgaricā ⁊ ciuitatē volētes cā spoliare. Cōtra quos hū  
gari insurgeſtes a ciuitatēſes cū cathenis p̄ yicos ⁊ plateas q̄ sub  
terra iter muros latebat p̄ſtingeſtes: magnā multitudinē ſoldatoſ  
rū iter cathenās cōprimēdo occidenīt ⁊ mltos ex eis decapitaue  
rūt: equoſ: balistas: arma balteoſ: ⁊ res ipoꝝ abſtulerūt. ⁊ iſi vñ  
portā ipſi ſoldati, p̄ ſe occupatā et custodiā habuiffet: vix aliqui  
ex eis euafiſſent: h̄ tandem extra ciuitatē fugiētes ⁊ in cāpo iacētes  
p̄ multos nūcios iſerpoſitos grām ſub tali pacto a dño rege obti  
nuerūt: vt de ipſo regno oēs exirēt ⁊ aduersarijs regis nūcios ad  
hererēt: ⁊ hoc ſuis lñis ⁊ iſtrumētiſ firmauerūt: ex ipſis tamē ali  
quos dñs rex qui ſibi videbanīt eſſe inculpabiles in ſeditione cō  
citatā ad ſuū ſeruittum reſervauit.

### De expugnatione caſtri canoſij.

**P**otmodū rex qui in pceſſu exercit⁹ ſingulis dieb⁹ p̄ti  
muatiſ iter catheuas militū i armis equitare ſolebat  
ammoto exercitu caſt̄z canoſij obſedit et expugnādo  
obtinuit vſl poti⁹ reſtituēdo. H̄ ibidē cū ipē armat⁹ p̄  
ſealā aſcēdere festinaret ictib⁹ lapidū graniter pcuſſiſ  
infollatū ē, plapsus graue i corpe ſuo ſuſtinenſ leſionē d̄ quo baro  
nes ⁊ milites ſibi numiū iproperabāt q̄ ad talia ſe i geſſit q̄ nō de  
cent regiam maiſtatem.

### De captiuitate ſtipediarioꝝ lodoſi de tarento.

**H**inde certa caſtella occupās: lutheriā cui⁹ muri erāt  
diruti ē i gressuſ, ppe quā erat caſtrū fortiſſimū, p̄ lodo  
wico marito iohāne regine pſeriuatū. In q̄ ciuitatē re  
ge exiſtēt: niſons ⁊ paulus filij laczk vix cū quinq̄gin  
ta ſtipediarioſ hūgaris: centū ⁊ viginti ſoldatos arma  
tos gentis permixte lodoſi de tarento in cāpo in pugna capie  
tes: ligatis poſt tergū manibus equites armis induotos introdu  
xerunt ante regē. quos rex illo die in reſectorio fratrū in clauiſtro  
hospitari fecit ⁊ refici in cena: ac die crastina ablatis equis et ar  
mis ſicut pſuetudo eſt ſtipendiarioſ abire pniſit.

### De obtenuſi ſalerni ⁊ de obſidione auerſe ciuitatis.

**D**ē q̄ ciuitate ulteri⁹ pcedēs deo auxiliāte ⁊ vias ei⁹, pſpe  
ritate dirigēte ſalernū ⁊ caſtellū ſtasach obtinuit: ⁊ inde  
iſius neapolium opidū ſhpnia vocatū munitiſ i quo inul  
ti erāt brigancij pedites expugnauit. ⁊ de hinc recedens ciuitatē

ſcapulam  
ſumma

auerſā obſedit: q̄ adhuc in muros nō erat totaliter pſumata ſi de  
die in diē p̄ defendicula ingenioꝝ pſtruebat: ad pſectionē dedi  
cebat ybi rex capitaneū exercit⁹ miconē kōth vix in pſilijs pridē  
tiffunū ammoto ſtephano wayuoda pſecit. qđ faciū multis diſpli  
cuit: ipm ſtephanū wayuoda exacerbauit ac, pcessū negocioꝝ re  
gis multū perturbauit.

**D**e vulneratiōe regis circa ciuitatē auerſā: de obtēti eiusdē,

**Q**uā aut̄ ipſā ciuitatē auerſā rex cū luo exercitu expug  
nare cepiſſet: ſe ad pugnā ingeſſiſſet: ſagitta baliste in  
pede fuit letaliter vulnerat⁹: i vix diuino fret⁹ auxilio  
i medicoꝝ cura morē enaſit. Durauit aut̄ obſidio bñ  
p tres meſes: i quotidię armati theutomci ſoldati lo  
dowici de tarēto circa treccetas barbutas de ciuitate inopinatē  
repēte exēntes i insultū faciētes cū gētib⁹ regis theutomicis i hū  
garis pugnā cōmitiebat: i multis ex vtraqz pte vulneratis uera  
to ad ciuitatē fugiebat. Quia obſidione durāte vſtualia i ciuita  
te defecerūt: i ppter ſamis mediā mlti expellebāt de eadē: i p ex  
erictū regis capiebāt. ppter qđ ſoldati vlt̄ri durare nō valētes  
ciuitatē vna cū caſtro fortiflmo in quo erat capitane⁹ i caſtella  
i nns Iaco b⁹ de pinatharijs ſub pacto ſecuritatū pſonaz i rex ſua  
rū reſtituūt: i dñs rex caſtrū i exercit⁹ ciuitatē ingressi extiterūt.  
In quo loco mltas donatiōes i poſſeſſionib⁹: baromib⁹ militib⁹ i  
nobilib⁹ ſecū exiſtētib⁹ in regno hūgarie fecit i ptiuauit: quorū  
agilitates i ſeruitia i lris donationū eis pcessaz enarrat⁹. Tandē  
mora ptracta i caſtro rex bñ pualeſcēs recuperata ſanitate audacē  
i bellicosū vix andrea wayuodā filiū laczk capitaneū generalē in  
regno: miconē drugech fratrē wilhelmi palatini capitaneū ciuita  
tis ſalerni i fratrē monialē militē ordinis ſci iohāni herosolimi  
ram priorē anrane capitaneū in eadē ciuitate auerſa: q̄ poſteā i  
fideliter agēs eadē ciuitatē cū caſtro in ptāez iohāne regne reſi  
gnauit in ſua pſona pſiciens: i ibidē dimittēs, ppter annū imbleū  
zelō denotionis accēſlus vſus romā p ciuitatē capuanā in cui⁹ por  
ta ē turris altissima ac ſolēm ope fabricata i ſub mōte cassino cui⁹  
muri p terremotū corruerūt i p capamā eſt pſectus.

**D**e honore regi lodoſico in vrbe romana exhibito.

**Q**ui tribun⁹ cū romanis potionib⁹ p̄ q̄tuor miliaria gallica  
ma: veſtib⁹ ſeu pannis purpureis ad hoc ſpāliter ſub vni  
formitate aptatis ſolēnter in trūmetis i diuersi generis  
muſicoꝝ apparatib⁹ circa cētū pſonas de vna veſtitura bñ induti

obuiā veniētes et eūdē honorifice suscipientes: ad urbē romanā: cui⁹ platee pānis pulchre strate ⁊ decorate fuerāt int̄roducerūt ⁊ in dijz romanoz fulceperūt. Qd̄ tñ rex acceptare recusauit. Qui quidē i palatio dñi pape hospitabat. Singulis aut̄ dieb⁹ tribun⁹ cū potiorib⁹ romānis ipm vuitabat ⁊ reuerētiā eidē exhibebat ad domos eoz ad pūnū cū magno gaudio iūntātes. Rex aut̄ quoti die i basilica sc̄i petri principis ap. ox missā audiebat: ⁊ eidē linguis dieb⁹ sūdarū vultus dñi oñdebat ad magnā p̄solutionē percgrinorū ⁊ institudinis gētiū p̄fluentiū. Pluribusqz dieb⁹ cū deuotione sic deductis: rex auctoritate dñi pape absolut⁹ sup altare sc̄i petri q̄tuor milia florenoz auri offerri fecit ac p̄sentari.

De reditu regis lōdowici in hungariā.

 H̄inde cū suo exercitu p̄ p̄tes italic reuertebat: ⁊ in q̄libet ciuitate gaudēter h̄iscept⁹ ⁊ honorat⁹: i veronā puebit. Dimissaqz ibidē gente stipediarioz theutomicoz q̄ tuor milii barbutaz cū wolffardo ⁊ corado capitaneis q̄ nodū erāt stipedijs suis plene pacati: ad expētas ad regis ratio nē cōputādas: ad h̄ungariā cū gaudio remeavit: ⁊ ab iude stipēdia ipoz cōplete remisit. pdictos vō wolffardū ⁊ corardū capitaneos ad se vocavit: ⁊ p̄ remuneratione suoz obsequioz largifluis regis donatiuis ipsos exaltavit: quoz gesta ⁊ seruitia in prīilegijs concessis explanavit.

Da resignatione regni sīcīlie ad man⁹ dñi pape.

 Nam at fere trib⁹ amīs adreas wayuoda capitane⁹ regni ḡinalis: n̄con drugeth frater wilhelmi palatini capitane⁹ ciuitatis salerii: cū alijs militib⁹ principib⁹ ac gēte dñi regis copiosa in regno ⁊ in partib⁹ illis remansit: multaqz bella exerciſſent: ac gētes lōdowici se p̄i⁹ debellassent ⁊ q̄ amhyllassent: ita q̄ solū i munitionib⁹ ⁊ castris se inclusiſſent: sicut de gestis ⁊ exercitiis eiusdē andree wayuode q̄ cauila breuitatis ad p̄ns obmittit in prīilegio sibi sup possessio nū donationib⁹ p̄cesso: poterit q̄ voluerit experiri ut fides certi⁹ possit adhiberi. Diis papa innocēti⁹ quint⁹ p̄ suū legati⁹: primo p̄ reuerēdiſsumū i xp̄o patrē dñm Guidonē tituli sc̄e cecilie p̄sbyterz cardinalē de latere missū: ac deinde plurib⁹ vicib⁹ p̄ nūcios iolēnes viros, p̄ liberatiōe dictoz reguloz trāmissis: ⁊ postea p̄ dñm bartholomeū s̄līr eius nūciū decretoz doctorē p̄finaliter salutari b⁹ monitis instituit apud regē: q̄ gēte suā de regno illo renocaret.

Ad cuius istatia tunc denotatur obediens filius regnum: necnon castra  
civitates: munitioes: et terras quae tenebat per suos ambasatores videlicet  
domini iohannem electum wesprimenti. in ure canonico licenciatum et alios  
ad manus pape assignauit ure tamen suo in regno sibi copetenti salvo re  
seruato. Regulos etiam predictos quos in castro wissagradie sunt. tene  
bat liberavit: et usque venetas cum securu predictu honorifice desti  
nauit ad propria remeates. Qui cum magna letitia per mare in neapolim  
transfretates cum maxima solennitate et honore sunt recepti: et ad ipsorum do  
minia et principatus ac ducatum restituti: hoc non permissis quod tam luculenter  
et clare rex gestaz serie per distinctioes annorum et dieorum predictarum  
interiuallis temporum differere non potuit: quod aliqui per meipsum didici et aliqui  
per alios fide dignos rerum notitiam habentes intellexi: et sic vena tribuat  
rite excusanti: cum sufficiat rerum gestaz serie enarrare. cetera scribere  
dum narrada: illis relinquendo qui plura scimus quod hic scripta sunt de ge  
nis eiusdem prosperis que aduersis scribere vel tractare.

### De requisitione venetorum super restituendum regnum dalmaticum.

 Is itaque gestis et expeditis ad propositum ceptae materie  
de regno dalmatico et civitatum maritimum est necessario  
redeundum. cum enim rex principatus tenutas et dominia regni  
sui sacre corone subdita vellent premeare: et usurpata ad  
statum pristinum renocare: idcirco principem andream de angulo  
ducem venetiarum per ambasatores solenes fratrumque et nuncios specia  
les plures ut zelator pacis requisivit et monuit ad restituendum sibi et  
sacre corone: regnum dalmaticum et civitates maritimas in toto occu  
patum et detinetas. Quequidem dux et domini venetiarum negarunt: et astrue  
tes se opposuerunt et resistere decreuerunt regie maiestati.

### De exercitu regio contra venetos moto.

 Apud quo facto rex cum suis vicinis consiliariis: principibus:  
regnicolis: marchiobus: et ducibus contra ducem venetiarum  
que coitatem de tali iuris grauitate perquisitus: ne videlicet  
eos indebet: iuste ipugnare ad vindicandumque et perpug  
nandum iuriam sibi et regno illata cum valida potestate per  
peradis iuribus regni sui per ipsos a multo tempore occupatis versus italiam  
contra ducem venetiarum cum propria gente sua: necnon comitibus: milibus:  
theutonicis extraneis sibi fauientibus et auxiliis perstabilitibus quos principes  
theutonicos ideomatis eorum conscius multum diligebat: et eisdem desti  
pedibus ac donariis largis flue puidebat: ex eo quod ad ipsum libenter con  
fluebat sibi quod fidelia fuitia exhibebat: personaliter est prefectus et per ter  
ras ac tenutas venetorum circa castum serawal transierat. Loinclanum ob

tinuit. et ab hinc ad ciuitatem Teruishi venies ipsa obsedit: castra et terras suaz tenutaq; specialit Asulu cū rotkauernis vbi ē albatia crispiniacū kewerd: gorgoniā et forgoniā ac alias qzplures expugnādo et gētes in eisdē collocādo: sic in hūgariā dimisso. ibi frēnuo milite thoma fratre venerabilis fratris dñi niconi archiepi strigonieſi. p capitaneo gentis sue armiger est reuersus.

De obſidione caſtri castelfranck vocati.

**A**lstea vō magiſtificū et potēte viꝫ nicolaū kontū pdi. cū tūc regni hūgarie palatinū ad ptes illas trāſimis. Qui caſtrū castelfranck ducis et venetoꝫ cū magno exercitu obſedit. et ptiuatis ibidē pluriſ diebꝫ: qz caſtrū bñ fortificatū et gētibꝫ armatis munitū erat nil. pſicies i hūgariā ē reuerſus: ibidē dicto thoma milite remanēte. qui qdē thomas miles et gētes dñi regis: pmo aī portā ciuitatis teruisme et ſcda vice i capo. ppe eadē cū gētibꝫ armigeris venetoꝫ bellū et pgressū habuerit eis deuictis et mltis captiuatis. Itē t̄cia vice circa fluvium brētha nouigale ptra theutonicos et ſtipēdiarios venetoꝫ trāſpaffato flumis ſug equos cū magno piculo. ppter flumis pſuiditatē: de mane ſubito irruētes eosde ſtipēdiarios deuicerūt et captiuos deduxerit. quos ſcđ moze ſtipēdiarioꝫ equis et armis receptis libere abire pniſerit. In quo flumis paulꝫ germanꝫ: iohā niſ filij cheel miles cū qbusdā alijs hūgaris fūt ſubme rsi. Quo qdē thoma p regē reuocato et bſidicto filio hem milite illic trāſimis ſo eidē ſurrogato: idē bſidicto miles ſupnemis plurima bella ptra gētes venetoꝫ ptiuauit et eas ſupauit. Itē aut̄ dicit thomas illic ē trāſimiliſ: et viriliter ac potēter caſtra et terras aquifitas ſub dominio regis pferuant tādiu donec expugnata et recipata ciuitate iadrenſi: q p ſtrēnuū milite elderboh noie theutonicū cū gentibꝫ dñi regis qdā nocte muros ciuitatis ascēdendo p pugnā maxima cū gentibꝫ venetoꝫ armigeris theutonicis et gallicis diriſime cōmīſā: vbi idē milles letaliter extitit vulneratꝫ ex quo vulnere vitā finiuit tpalē: comite venetoꝫ ſeu capitaneo i eadē pſitudo cū fuis gētibꝫ deuictis et fugatis: capta fuit et expugnata et in partibꝫ maritimis i dalmatia regia p̄as firmata extitit. Enī regni dalmacie et ciuitatū pleno regūnine pſecuto: rex nolēs ylteriꝫ occupata de tenutis venetoꝫ pfernare: caſtra et tenutasq; tenebat iphiſ restituit gentes ſuas reuocādo et iphiſ in pacce dimittēdo: ſub pacto iuramēti p duce et pſiliarios venetoꝫ q nemine i terris eis

per regem restitutis offendenteret, per fidelitatem regis vel puniret. Sed tunc posse ita ipi veneti milites protates et potiores terras ipsas ipsam vero dominum negligano decapitauerunt et trucidauerunt iuramento predicto violato ac bona eorumdem praefiscauerunt in displicentia regie maiestatis. Preterea durate guerra iter eos et dominum regem: ducem eorum nomine marinum in palatio ducale venetiis cum pluribus suis officiariis de adhesione regisi culpates suspenderunt: et quoniam plures etiam termininos, propter suscipcionem iter se cererunt et in exilium effugauerunt. Post restitutionem autem ipsarum terrarum cuiusdam terminina demum per tractatorem ad manum Leopoldi ducis austri cogniti eiusdem regis se tradidit et subiecit. Cum domini 1705 ipse dux Leopoldus apphendens per certa tempora optimedio: tandem sibi protractatorem fratre suo carissimo domino paduano assignauit sub certis gestis sua de eadem renocando.

### De exercitu contra lithuanos.

Etecum contra lithuanos christianis et maxime regno suo ruscie insultantes personaliter cum exercitu copioso et militia sua propriaria nec non alijs nationib; ad eum persuictis, praefisceretur ris ipsorum seu tenuitatem in magna parte deuastatis: ducem eorum captivo habuit incotinenti sibi permissionem de fidelitate et obediencia faciente liberato: feliciter ad hungariam est reveritus.

### De exercitu ad rutemiam.

Ostea bina vice cum validagente sua etiam extranea ad regnum ruscie sacre corone hungarie subiectum, praedefensione eiusdem regni contra lithuanos est perfecit, et fugatis hostib; ac fretis victoria: potentes viros petrum banum primo nec non venerabilem in christo patrem dominum emericum episcopum agresi. ac georgium zu dar sequenter fratres suos: et post hec emericum bebek ac post eum iohannem de capo ad regendum ipsum regnum wayuodas seu capitaneos perfecit. qui regnum predictum hunc et laudabiliter defensantes sub titulo scie corone et regum nomine eiusdem domini regis perservauerunt.

### De exercitu in subsidio domini pape tripla vice destinato.

Item ad istatiam sumorum pontificum romanorum inoccetij: gregorij: et urbani quinto beatissimo memorie: prima vice nomen est lumen laczkum multas ciuitates oppida et castella ad obedienciam sacre romae ecclie reduxit ac etiam rebellates expugnauit ad manum domini egidi cardinali apostolice sedis legati assignando: et post eum simonem filium mauritium quoniam nihil perfecit et propter hoc displicentia regie maiestatis incurrit: subsequenter etiam eundem pretium banum ipse dominus urbani pape in defensione ciuitatis bononiensis contra barnabonem et galiciam dominos mediolanenses: eandem ci-

uitatē ipūgnātes destinauit: et idē petr⁹ ban⁹ ciuitatē eādē, p dño  
papa retinuit et defensauit et cū honore ad regnū hūgarie remeauit.

De exercitu in subsidū ducis austrie destinato.

**H**istmodū aut̄ i subsidū antiq albiti ducis austrie pauluz  
ilū laczk ad obsidēdū ciuitatē turegū cū magno exerci/  
tu destinant: quā p longā obsidionē obtinuit et dñm eius  
dem ducis subinganit. De exercitu in partes bozne et de  
amissione duplicitis sigilli dñi regis.

**T**ē ad terrā bozne sit regie corone subiectā ad pterēdā, p  
tertiā quorūdā rebellatiū magnificū vix incone kōth pala/  
tū regni sui: et venerabilez i xpō p̄fēz dñm incoine archi/  
ep̄m strigoniē. cū quibusdā alijs baronib⁹ militib⁹ regni sui cū  
magno exercitu destinavit. Qui itratel castrū zrebnick obſiderūt  
h̄ mine cape potuerūt ac cū magno dāno plonaz et rex discesserūt  
In quo quidē exercitu qdā nocte de tétozio cinstōē dñi archiepi  
cācellarij sigillū dñi regis duplex autēticū p quosdā filios belial  
furture ē subtractū: et post aliquor tps p ipos fures i biztricia cui/  
dā aurisfabro vēditū et pfractū sic veraciter ē cōptū: de quo tñ fa/  
cto ex fortuito euētu accidēte rex mūne curauit: aliud sigillū au/  
tēticū pparari faciedo et eidē dño archiepo cācellario assignando  
sub quo sigillo oia p̄uilegia seu l̄ras cū alio sigillo dep̄dito ema/  
natas p̄fimanit. De exercitu regis i bulgariā.

**O**st hec regnū bulgarie sacre corone hūgarie subiectūz  
cū magua potētia itrauit: et bodon ciuitatē capiēs regnūz  
sibi subinganit: p̄ncipē ip̄ noīe strachinez q̄le impatore  
bulgarie noīabat capiēs et i hūgariā trāsimittēs p aliq tpa i caſtro  
c̄pat̄ zagrabiē. gommech vocato sub custodia decent et honeste  
p̄fatu in budonū ad regēdū ip̄z regnū sub noīe et titulo sue ma/  
iestatis sub certis pactis et fuicijs cū gaudio remisit. sic tādē eraz  
idē p̄nceps fidelitatē et obediētia re promissaz sue maiestati obſer/  
vauit. De exercitu regis ptra karolū impatorē.

**T**ē ptra clarissimū p̄ncipē dñm karolū impatorē, p qui/  
busdā displicētijs rex psonaliter cū magno exercitu et po/  
tētia versus metas moraniae pcessit: ac ip̄m dñm impato/  
rē p suas l̄ras diffidauit: et oppidū Trinchiniū intravit: et exercitū  
circūqqz in cāpo et pratis resedit. Interi vō diu donec cū suo ex/  
ercitu se mouere moranā inuasurus: dux fidicen. cū certis ba/  
ronib⁹ militib⁹ ex pte impatoris ad tractādū de pace in trinthi

niū supuenit: treuga firmata ad p̄cludendū de pace nicon kont̄h  
p̄ latīn⁹: stephan⁹ bebeck index curie cū certis militib⁹ in brodā  
ad unptatorē vbi cū magno exercitu ⁊ multis militib⁹ se college/  
rat sūt trāsmisi: ⁊ interim exercitu regis disp̄so sine p̄clusione pa/  
cis reuertunt. *De exercitu in morauā.*

**P**oste etiā dñm ladislauū ducē apulie ⁊ petrū banū cū gē  
te satis valida in morauā destinauit qui incēdia ⁊ maria  
dāna ibidē intulerūt ⁊ ad ppria reuertunt.

*Mud rex ladowicus in regē polonie fuit elect⁹ ⁊ coronat⁹.*

**L**é, pcedēte tpe mortuo casimerio rege polonie auunculo  
suo cū ingenti exercitu poloniā intravit: vbi in regē ex in/  
re successorio eiusdē auūculi sui extitit feliciter coronat⁹.

*De exercitu regis in partes transalpinas:*

**T**é ipse rex psonalit p̄ bulgariā p̄tes trāsalpinas sacre co/  
rone subiectas inadēs: ex alia pte vltra terrā siculoꝝ cum  
valido exercitu ac nobilib⁹ ⁊ sicutis p̄tis trāssiluanē trāsimi  
hit niconēwaynodā trāssiluanū cū symone filio mauricij ⁊ alijs ex  
potiorib⁹ militib⁹ suis ad vidēdum p̄tes trāsalpinas cōtra lajk  
wayuodā ptiū p̄dictarū regie maiestati rebellantē. Qui tūc circa  
danubiū cū magno exercitu ad ipediēdū ingressum exercit⁹ dñi  
regis ex opposito regni bulgarie isidiādo residebat. Qui quidē  
nicōs wayuoda cū exercitu p̄dicto flumū Illicza vbi fortalicia ⁊  
ppugnacula erāt p̄ olachos firmata potēter expugnādo p̄trāsiēſ  
cū exercitu ipsi⁹ lajk wayuode copioso: cui⁹ capitane⁹ erat comes  
dragmer olach⁹ castellan⁹ ei⁹ de domlojska bello intonqto ⁊ cer/  
tamic fortissimo cōmissio victoriā obtinuit: ⁊ ipsū capitaneū mul/  
tis interfectis i fugā puerit: h̄ postmodū incaute vltéri⁹ pcedēſ  
int̄ indagines ⁊ vprū densitates ac passus strictissimos p̄clusus  
p̄ multitudinē olachoꝝ de siluis ⁊ mōtib⁹ īasis: ibidē cū strēmo  
viro petro suo vice wayuoda: necnō de seu dictowos: ⁊ petro ruf/  
fo castellano de kykyllwar: petro ⁊ ladislao sicutis viris bellico/  
sis ⁊ alijs militib⁹ qzplurib⁹ ⁊ nobilib⁹ potiorib⁹ extitit interfeci⁹  
Et cū gētes hūgaroꝝ de ipso exercitu terga vertissent ⁊ se in fu/  
gā cōvertissent: i locis lutoꝝ ⁊ palindos indaginos p̄clusi multi ex/  
eis p̄ olachos occisi extiterūt: ⁊ aliqui cū magno piculo p̄sonarūz  
⁊ rerū dāno euaserūt: ⁊ funus eiusdē niconis wayuode cū magna  
pugna de manib⁹ olachoꝝ erexit⁹ i hūgaria attulerūt ad clausz  
bē viginis i strigonio tumulādū. Tandē hīmōi ifortunio adueni

tatis accidēte et fortūa itez pspereate: nicon de gara banio de ma  
cho viro strēmio et bellicoso: i manu potēti ipm regiū exercitū ul  
tra danubiū ptra insult⁹ bellatoz et sagittarioz ipsi⁹ lark wayuo/  
de velut imbr̄es sagittas emittentis olachoz p nauigia memis et  
fortalicijs firmatū trāsducēte: minicī i fugā pueri velut fumus  
euamierūt: et residui toti⁹ exercit⁹ terrā v̄sus zewrinū itrauerūt et  
cadē occupauerūt: et tūc rex ibidez castrū zewrin prima vice post  
aliquoꝝ aňor curricula castrū i brasso fortissimū therch vocatū  
circa termios trāsalpinos edificauit gēte armata brigācij⁹ et bale  
strarijs anglicis custodiā castri muniedō in p̄tate sua reseruauit.

De dicensis regis ladowici expeditionibus et de pietate et ce  
teris virtutibus eiusdem.

**T**ē fere singulis annis uel i quolibz anno mouit exercitū  
otra emulos et rebelles: et sepi⁹ ptra rachenos et moldanos  
omodā diligētiā adhibendo: et maxie circa regnū rachie:  
dmc⁹ fili⁹ Ol ban⁹ de macho cū zemere vicebanio suo: et postmo/  
dū nicōs de gara in uuenili et ate ban⁹ p̄stitut⁹ multū agilis et strē  
nius ac i bellis circūspect⁹ labores assiduos ipēderūt ad pseruā  
dū ipm regnū lub regic ditionis p̄tate. Itē ipse rex prudēs et lar/  
gus admodū fuit: et bella multa feliciter gessit: m̄taqz regno suo  
recupauit. Qui etiā post bellicā gloriā scia lfarū clar⁹ fuit: i astro  
nomia audiſſime laborauit: et ppter virtutū pfectionē etiā apud  
barbaros ſūme dilect⁹ nomē ſuū apud multas natiōes exaltauit  
Hic p̄ in religiōe catholica: in paupes munific⁹: iura seruanit ec  
clesiariū: et in ecclesiastica officia plurimū honorauit.

De his que ſuo ſub regimine acta fuere.

**E**rū qz iuxta sapiētis assertionē bonoꝝ laboꝝ glorioſus  
ē fruc⁹ et recolēda mēoria: q ſuo tpe ipoꝝ pcurate cū pie/  
tatis ſtudio ſūt pacta hic digne nec i merito ammectant.

De iudeoz expulſione.

**I**psē enī iudeos ad fidem catholicā conuertere et christo  
uocari tanqz zelator ſalutis desiderans: et propter obſti/  
quatam duriciaz ipſoꝝ iudeoz ſuum ppositū ad effectum  
perducere non valens: omnes iudeos per totū regnum hunga/  
rie licencianit et expelli mandauit: bona et res ipſoꝝ per viſure vo/  
raginem cumulatas ut lutū ſperniens nolu⁹ thabere uel occupa/  
re: et ſic omnes de regno hungarie in austriaz et bohemiam recellē  
runt et diſpersi extiterunt.

*De ordine heremitarum et de translatione corporis beatissimi pauli patris*

**D**enique ordo fratrum heremitarum beatissimi pauli primi heremite in regno hungarie florere cecipit et multiplicari. Ita corpus eius de beatissimo paulo patre dicti ordinis de venetijs ad hungariam est translatum: et in claustrorum heremitarum apud beatissimum laurentium, papa benedictum in vertice montis solenniter depositum: in quo loco et beatissimus huiusmodi venerabilis merita et populus laudatim dominum coepit habere quietia. Primum enim rex karolus bene memorie patris ipsius regis tres ordinis predicti introduxit: et paucos habebat prius et loca: impensa sanctum laurentium secundum crucem: et sanctum spiritum: et sanctum ladislauum in hilua de petri loco: et in alijs locis manebat laici sub nomine heremitarum vagabundi.

*De constructione claustrorum in noztre.*

*Idem rex ladowicus, per ordinem predictum claustrorum solenniter ope construxit in noztre.*

*De constructione claustrorum in leweld.*

*Iterum alius claustrorum, per ordinem fratrum carthusianorum in leweld in bockomo edificauit et sufficienter dotauit.*

*De fundatione duarum capellarum.*

**T**ercia una capella in aquis grani: et alia in cellis ad beatam virginem pulchram et in ore ope construxit sufficienter et largiter dota sunt: ac preciosis vteri silib: ad cultum domini: vasis calicibus: lumen: et ornamentis dueis: ac calice de puro auro decorans. Post hec autem propter liberalitatem suam et bonum exempli operationem multos traxit ad deuotios studium ipsedem: barones similitates: nobiles et quosdam ex platis qui loca dicto ordinis heremitarum pertulerunt et claustra construxerunt et dotauerunt ad laudem dei et gloriae sancti pauli.

*De conversione chomanorum ad fidem.*

**H**ec etiam generaliter ritum tartarico inuoluta: apud sedes apostolicae deuotissimae insitudo: exemplo beatissimi regis stephani in quem ad compositionem nonne fidei fundamentum in regno hungarie, pudentia divina elegit: et qui corda credentium post apostolos spiritum alterius imbribus celestibus irrigauit ad laudem nostram dominum ut amplius religio christiana ad fidem catholicam pertuerant. Qui quidem gentes iam in fide christiana eruditae fratres de ordine minorum auctoritate eis a sede apostolica commissa curia sacerdotum iura pontificalia et sacra ecclesiastica amministravit: et de die in die in fide confortant.

*De conversione paterinorum in bozna.*

**T**em paterini de bozna qui nimis erat multiplicatus et diversis erroribus implicatus per dominum peregrinum episcopum boznensem.

ordinis minoꝝ virū magne deuotionis & sc̄e ad fidē rege. cōmo  
nēte auertunt & baptizant. De baptizatiōe quorūdā sc̄lauoz

**L**é selam distinc<sup>t</sup> de lipia dure cervicis ppis ad fidē erat  
puersus & baptizat<sup>r</sup>; cui sacerdotes katholici fin translatio  
nē bti hieronim⁹ doctoris sc̄c̄ m̄ris ecclie sacra ecclastica  
misstrabat s̄ nūc ut narrat i apostolū; p̄stū errore sūt relapsi &  
multo peiores effecti

**Quō moldavia q̄ pri⁹ deserta fuit nouū nicolatū recepit.**

**H**uius etiā tpe:bogdan wayuoda olachoz de maramoro  
sio:coadunatis sibi olachis eiusdē districti i terrā molda  
nic corone regni hūgarie subiectā: h̄ a mīlo tpe, ppter vi  
cūlūtate tartaroz habitatorib⁹ destitutā clādestinū recessit i q̄uis  
p exercitū ipi⁹ regis sepi⁹ ipugnat⁹ extinisset tñ crescēte magna nu  
merositate Olachoz i habitatiū illā terrā: i regnū ē dilatata: way  
uode vō qui p olachos ipsi⁹ regni eligunt se eē vasallos regis hū  
garie p̄fert: ad hūgaria obligant⁹ censū soluere tpe p̄sueto.

**D**e pestilentia fame & terremotu-

**L**e etiā tpe sui regumis pestilētie p loca pticularia etiā p totū regnū hūgarie et alijs regnis pnicimis viguerūt: et fa mes dñeris tpiō p locustas et m̄res spicas frugū et aliaz segetū coro dētes inaluerit: et p̄lb⁹ vicib⁹ terremot⁹ p loca fact⁹ magis. **D**e c̄emptione v̄dwarincoz et alioz cōditionarioz.

**H**uius etiā typē multi ex odurancis & alijs pditionarijs cū  
tric ad diuerſas fuitutes aſtriecti ſunt exēpti & in cētu regni  
nobilitū aggregati: qz i donatiōib⁹ poſſeſſionū gratus ad  
oēs larg⁹ qz & benign⁹ hēbat: z p eo ab oib⁹ ultramodū diligebat  
De conſortiib⁹ & liberis regis lōdowici.

**E**t continuationis Historie regis ladowici.  
Simo eti narratione fore dignus q̄ p̄fā rex ladowicus  
duas p̄uges habuisse dimicat: primā videlicet p̄clarā mar-  
garethā filiā excellētissimi dñi karoli tūc marchiōis mora-  
uit: q̄ postmodū ad iperū fuit sublunat? ista sine p̄le defūcta ē  
Aliā inclitā dñiaz elisabeth filiā stephāi bani p̄notati: ex q̄ tres fi-  
lias generauit: katherinā: mariā: adiugā. Ipsa aut̄ katherina in  
puerili etate morte extitit p̄uēta. Et q̄ ad regalis p̄paginis slr-  
p̄e clara sūt p̄nubia exquirēda: successio claris fulgebat nature ti-  
tulis insignita. Ipsa mariā: clarā augēs, psapiā: illustri principi si-  
gismundo marchiōi brādēburgēsi i puerili etate vtroqz existente  
quē de stirpe cesarea p̄ eduxerat impialib⁹ radijs illustrata: cō-

cato p̄filio serenissimarū dñiarū reginaz genitricis ac p̄sortis sua  
rū: necnō platoz & baronū regni pcedēte i termania pntē impatri  
ce mře ei⁹ & suis baronib⁹ de bohemia cū magna solēnitate & leti  
cia m̄rimoniāli federe despōsaut & apō se nutriēdū p̄fauuit: qui  
nūc p̄gnat i regni solio sublimati. Adinga vō p̄mōrē p̄pis i re  
gina polonie extit coronata: q̄ postmodū p magnates barones  
& nobiles regni polonie potētissimo principi lithuanoz Jagula  
noīc ad fidē katholica couerſo & cū suis fr̄ib⁹ baptizato: extit  
m̄rimoniāli federe copulata. Quē i regē polonic solēnit p̄ eos co  
ronatū ladislaū noiauerūt: q̄ s̄līr cū p̄uge p̄gnat letāter regno  
i codē.

De pace & trāquillitate diez lodowici regis.

**L**et aut̄ t̄pib⁹ successoriis idē rex ap̄lissime p̄atis eet & flo  
rere i regni solio: totā suā felicitatē ponēs i deo a quo cū  
cta bona, pcedūt: ac suū p̄cipatū ac regumis curā illi sub  
mittes: nō passiōc ac volūtate cupiēs p̄cipari: velut custos iu  
sticie ex̄is: absqz rōne & lege nihil voluit attētare: q̄r̄ vigēs i dñi  
striaz regnatū a prudētia virtualis dñia gubernatiōe regni fm̄  
rōne & legē diligēt⁹ circūspecta. pollēs regumienaturali nō iſtictu  
hūano h̄ poti⁹ dñio: sui desiderij, p̄positū ad hoc inclinauit ut se  
quēs scōz regū p̄decessoroz & patris sui vestigia i qb⁹ p̄ ap̄li⁹ & p̄fe  
cti⁹ vigebat: zelus fidei & religio xp̄iana regna sua terras & subie  
ctas sibi natōes in suis libertatib⁹ p̄suētudinib⁹ & legib⁹ in bona  
pace & trāquillitate p̄seruauit: marie quos in fide dño regenera  
uit: & ab oib⁹ emuloroz insidijs & i cursib⁹ p̄cipue aut̄ paganoroz vi  
ctoriosissime defensauit: necnō etiā ecclias regni sui i suis iurib⁹  
& libertatib⁹ temuit & in t̄pali⁹ bonis augmētauit.

De vita regis lodowici contéplativa.

**L**onsiderās aut̄ & aduertens regna sua & dñia vndiqz seu  
circūqz quieto & trāquillo statu florere: q̄zuis ex̄ p̄suetu  
dine & delēctatiōe a puericia solitas venatiōes nimii fre  
quētaret: ad vltimū tñ terrenarū rerū occupationib⁹ q̄s difficile  
est absqz peccatis misstrare: & curis poslpositis p̄cupiscētiā carna  
lē calcare ac sibi subicere & diuinis pceptis parere volens: q̄r̄ ois  
caro senū & ois p̄cupiscētiā ei⁹ tāqz flos seni: p̄cplatiā vitā a tu  
multu m̄lititudinis hoiūz segregat⁹ ut pijs opib⁹ insisterē & oroni  
bus vacare studiōh⁹: denot⁹ valeret elegit & i his pseuerādo.

De obitu & sepultura regis lodowici.

**T**andē hāc vitā laboriosaz derelinques & ad vitā ppetuaz  
alspirās iuxta illud psalmiste. Odihi aut̄ adherere deo bo

mū est ponere ī dñō deo spēz meā: vocatiōe dīniā ex hoc mundo  
migravit. xj. die mēsis septēbris ī pax ante cometā appnuit mira-  
bilis. Tantū aut luct⁹ eo mortuo in regno fuit ut oēs q̄si mortem  
suā dēscrēt. Et sepult⁹ est in v̄be alba regali ī capella quā ip̄e in  
latere ecclie b̄tē virginis collegiate p̄struxit: h̄ postea ei⁹ p̄sors re-  
gina elizabeth ipaz dotauit. xvij. eiusdē mēsis die. Anno dñi. M  
ccc. lxxxiij. Regnauit autē q̄dragita annis ī mēse vno ī vigintiduo-  
bus dieb⁹. Fuit autē hō ppetētis. pceritatis: oculis elatis: crimb⁹  
ē barba crissipis: sēreno vultu: labiosus: et aliquantulū ī h̄veris curu⁹.

Ad egregiū dñm magistrū stephanū de hafthag iudicis curie  
regie. pthontariū: pfano mḡfi iohānis de thwroc̄ in descriptio-  
ne miscrabilis casus karoli regis cognomēto parui necnō lugu-  
bre factū regumarū hungarie feliciter incipit.

  
Ocūdū oīo haberet: alienā nō expetere sortē tpa va-  
riat̄: rex obducūt̄ ceca interdū fortūa exit⁹: et in op̄i-  
nato hoiu⁹ spectacula q̄nqz fine claudūt̄: karol⁹ duo  
maxia mūdi regna tenēs q̄ totā terrore sui italiā con-  
cussérat: pprijs nō p̄tēt⁹ finib⁹ felix aīam cū sanguine  
fūdēs honore sepulchri postremo spoliat⁹: olētē exa-  
lā tabē inhūmat⁹ lōga p̄ tpa nudo ī cespīte stetit: pchdolo: fata  
in reges altos dñiosqz mūdi sic fulminant: et habenās p̄ncipum  
berniabos ille op̄s sic téperat. Hui⁹ karoli casum miscrabilē: dñe  
amātissime ut describerē rogatū me effecili: meis maiorē virib⁹  
sarcinā humero meo debiliti imponis: haud idoneū pulsanti inge-  
niū. Dagnalia enī regū gesta exiguoſ autores nō expostulant:  
nec alta humili stilo delectat fama: morem tu⁹ tue gerere optatū  
iūssioni et tu⁹ quedā mutua v̄rbanitas votis: potissime ne apud  
te ingratis iudicer: me flectere cogit: nō enī nisi solū tue ut satis/  
facerē voluntati temere hec aggredī ansus sum. Nec tū meo immi-  
dūm interpretē labori deessē spero. An̄ hec inquiet̄ p̄sūptio ho-  
mini indocto venit ut carimā cōderet: et p̄stantes stilo agresti res  
verteret: oēm vitā humana etiā si laudē mereat̄ odij grā detra-  
ctio comitat̄: et lingua maledica etati conditioni ve p̄cī nulli: cōe-  
tamē pondus qualecūqz sit micius p̄mit: et pena socios habēs in  
iuriosa est minus. Huius regis karoli lugubrē exitū quidaz lau-  
rentius de monach⁹ venetus homo aut indoctus: ipsa gelatarum  
rerū etate cōpendioso pariter et metrico carimie p̄strinxit. Quē in  
magna sui pte secur⁹: maxie ne ex me aliquid facere videar: ea q̄

ipse p̄texuit: tū vō illa meis iuuenilib⁹ q̄ i annis a viris etate parit  
et fide plenis: q̄ se illi⁹ piculi, pcellis agitatos aiebat: rege de p̄ta/  
cto audiui ap̄li⁹ p̄scribere curauit. Legas igit⁹ et discerne: exalta v̄l  
dep̄me: et qui hoīe⁹ ignarū iſueta angariare p̄ſū pſisti sarcina: ipſe  
laudis ul̄ vitupij q̄cqd referre videboz p̄ticeps esto. Ne aut ut  
et plāctuosū hui⁹ karoli regis vite exitū: et reginarū h̄ugarie flebi/  
le factū: alti⁹ ordinare et lōgis animū faciare q̄relis ve mutatis in  
aue altissim⁹ iuuet: supplex oro. anti Sequit exordiū narratiōis  
Et primo de coronatione regine Marie et de odio subsecuto.



**L**e lодowicus ina sui regiminis pagens: inops stirpis  
 virilis duas liquit natus. Quaz altera in ordine gemi  
 ture senior maria denoata: nōdū thoro matura: pue  
 ro ipubi sigismūdo marchioni brādenburgēsi filio ka  
 roli romani cesaris: et regis bohemie: genitore adhuc i  
 huinanis agēte tali pacto: vt dū virgo nubiles veniret ad annos  
 nuptias simul: et de sponso regē faceret matrimoniali federe irre  
 tira est. Uniuersis regni nobilib⁹ hec p̄ditio placuit. feruebat emi  
 illoꝝ an ocelos recētia merita p̄us. mltos siquidē tugurio de agre  
 sti ad summū culnē sublimauerat: alios ecclesiasticis alios seculari  
 bus dignitatib⁹ adornas. nobilesqz curiales ad diversa regalis  
 dom⁹ seruitia p̄ditionaliter illaqueatos ab omni p̄ditiois vincu  
 lo soluēs: eadē q̄ meri nobiles fr̄gebant diramit libertate. Quid  
 plura regnū in pace fuauit: et hūgaros ampli⁹ q̄z antea gentibus  
 externis tremendos: amplaqz illoꝝ famā hincinde diffusa sidera  
 tāgere fecit: needū vita functi principis in pplo accepti beneficij  
 amor: tepuerat: oīs vulgus p̄cordi aio hāc v̄ginē regem appellat:  
 feminine hoc celebri sexū noīe illustrat: illā alto parētis in solio lo  
 cantes sacro v̄gineū caput diademate coronat. Erat huic puelle  
 mater sup̄stes noīe elisabeth mulier sagax: et ingemosa: discretiois  
 qz haud parue: hec i principatu: et regimine vices filie maturitate  
 feminine gerebat. Erat unicos de gara vir in regno spectatissim⁹  
 sanguine ac auri pariterqz: et agri posselliōe nobilis: quē rex Lodo  
 wic⁹ sibi subiectū apice honoris palatinat⁹ regni sui sublimauerat  
 Hic acceptoꝝ nōdū oblit⁹ beneficioꝝ: se totū q̄ poterat arte pietat  
 tis imagine qdā regine obsequijs de dicarat. hanc suis dirigebat  
 p̄filis. Tu inquit hui⁹ regni moderaris habenas. tu regina hūga  
 roꝝ: pceres tuos de te curare nihil an nō cōspicis: illi banatū isti  
 comitatū aufer: ne elatiōe ducti ztra te calcitrēt: tua his qui tuo  
 lateri assistūt bñficia sparge: obliquis i te oclis respicūt: abditas  
 eos tibi p̄flare isidas: et reginale spernere sceptz suspicor. defucti  
 ingētia regis qui recordet merita p̄ter me ē nullus. Sexū vbi faci  
 lē: et sibi credentia ad sua vota pdurit: extorta licētia ad libitū regi  
 nale exercet sceptz. regina sugestiois corrupta vicio tectū defert  
 in: pceres odiū: et iura patrie labefactat. Qdū primores regni  
 sensere: paritate cōfusa crudelis discoꝝ: via surgit: met⁹ malignas  
 barones in ptes dimidit: plebs scindit oīs: totis regnū virib⁹ lani  
 ant: rebelliqz terras marte excolunt: et v̄ginale dedignant sceptrū:

vtqz diademate puellare caput spolient modū queritant. Non  
tñ vniuersis id facin<sup>9</sup> regnicolis cordi erat: ps quedā hoc scelere  
intumuerat. Zagrabien. psul paulus i iste italic<sup>9</sup> p regē lodoivicū  
ipsa dignitate insignit<sup>9</sup> tantū omnib<sup>9</sup> paratiō ad iephias: stepha/  
nus i andreas filij laczk de debregezth: ipse videlicet stephanus  
warzoda trāsiluan<sup>9</sup>: alter stephan<sup>9</sup> de symōthornija: iohānes de  
horwathi ban<sup>9</sup>: iohānes prior aurane: nullus tamen ex his erat  
qui p̄acti regis lodowici beneficia p̄secut<sup>9</sup> nō fuisse. Nam pfa/  
tū stephanū filū laczk ampla castrorū chakthornia i ztrego pos/  
sessione dotauerat: prescriptoqz in regno spectatōris titulo offi/  
cij exaltauerat. dictū quoqz iohannē de horwathi infime cōditio  
nis nobilē extollēs apicem dignitatis ad altū banatus regni dal/  
macie eleuans: sua noiatissimos fecerat in aula. Et quid iter cete/  
ros de priore aurane dicendū est: quē idcz rex tugurio in humili  
popularibusqz partum i tenebris iacētē sustulit: tātoqz honori di/  
gnū fore arbitrat<sup>9</sup>: humilē natura quē iacere p̄cipiebat: virū p̄stī/  
tuit potente. H̄i cōceptū euomuere vir<sup>9</sup> p qd q̄slī tota h̄ugaria in/  
fecta est: nā cū ad tantas peragēdas res se hand idoneos cernūt:  
querūt socios i adiōs crebris fatigāt p̄suasionib<sup>9</sup>: definitūtqz sua  
dere minime donec innētos ipoz flectere faciunt votis. Inquie/  
bat enī. Quid mētis iopes dcliram<sup>9</sup>: qd cogitam<sup>9</sup>: quousqz femi/  
neū facile i, pñū ad irā ferem<sup>9</sup> iperū: nra ei fuitia sordent: toruo  
nos aspectu intuet. nr̄i quē quondā p̄ij regis i fuitijs sanguinē fu/  
dim<sup>9</sup>: qntaqz discrimina qntos ve labores dū rex lodovic<sup>9</sup> natio/  
nes p̄terebat nō gladio pegrinas ptulim<sup>9</sup>: oblitera: de nr̄is quib<sup>9</sup>  
quondā eram<sup>9</sup> sublimati honorib<sup>9</sup> nos alienos facere satagit: re/  
gina q̄ pri<sup>9</sup> patebat nobis: nr̄m ad introitū iannū recludere facit.  
pterqz palatinū garense placet ei nemo: i ut nr̄m furore repēs se/  
xus cruxē simul i aiaz nō effūdat: graniterqz crūētis acquisitas  
opes sudorib<sup>9</sup> in spolia vertat: remedū adhibēdū est.

**D**e electione regis karoli cognomento parui  
et de nuncio ad illum misso.

**Q**uā igit se choortē ad nō modicā adunatos p̄spiciūt:  
ppositas alos<sup>9</sup> res agredīt: i crebris vicib<sup>9</sup> puenī/  
tes, p rege karolo cognomine paruo in apuliā mittere  
deliberat. Iste karol<sup>9</sup>: nata lodowici regis maria vni<sup>9</sup>  
erāt sāguinus. Nā ipm karolū quōdā dñs andreas sici  
le rex: frater quōdā dñi lodowici regis carnalis gennuerat: i hūc

qdē karolū velut alta regū hūgarie de ,psapia ortū cūcti qb⁹ hec  
res placebat ipsoꝝ regimini dignū iudicabāt. Pari tādē voto p  
sule zagrabiēi. ut sīcīlā regēqz karolū piter adiret rogatū effece  
rūt: nō mītis pcib⁹ pulsat⁹ flectit nō lōge sarcina vie tediāt⁹ cū hoc  
nephās p ceteris cordi erat. annuit seqz tanti sceleris plusqz dici  
pōt hilare factorē obtulit. Ne aut nōdū peractaz notaret series  
rez: rēphēsqz sceleris auctores reginaz debita pūēti, pūisiōe su/  
is frustarent votis: palliatis, pcedūt in tūnitib⁹: i ceco oīa vela/  
mine ptegūt: p̄fatūqz epīn lunina scōz aploꝝ simul i curiā roma/  
nā voto captiū visitare dimulgāt: nec adhuc rex femine⁹ paterno  
in solio dnos per annos sederat. Cum presul ipse vie necessarijs  
preparatis terra ac mari pergit: secundaqz comitat⁹ fortuna vbi  
tūc ipse rex demorabat incolumis neapolitanā ad vr:bē venit: et  
hosptio capto mora adhibita nulla: nec lassis tantū post laborez  
mēbris quieti datis: placebat enī sibi pterqz rem inceptā ad finē  
deducere nihil: solis suis suorūqz ornatib⁹ vestū rectificatis oci  
tus, pperat ad regem. Quē cū adiit depressa eu vt est moris itali  
coꝝ genuū venerāt curiatiōe: deinde magna inquit salus sacre  
fir regie maiestati: quā prelati: barones: pcerfsqz regni hūgarie  
vniuersi: post ipsoꝝ fidelitatūqz eorū humilē recomēdationem  
vestre serenitati me dicere mādarunt. simul i litteras multis mu  
nitas sigillis offert. repētina d nouitate rex stupet. paululūqz ocu  
lis in pauimētū dcfixis insperatū q̄ sors attulerit sibi nūciū mira/  
būdus cogitat. Rursusqz luminib⁹ in presulē elenatis: cū illū hila  
ri vultu sibi astantē respicit: nil eundē mali portasse arbitraf. mox  
qz oblatā in salutātes salutē reddidit. i ut solus testibus remotis  
portataꝝ experiat seriē rerū pter nūciū oēs de aula exire iubet:  
līfasqz apperit. dū in illis solū epīn in legatiōe p̄fisū: vtqz ei in di  
ctis fides adhibeat se rogatū cōperit: vtrisqz sessiōe penes se le re  
cepta ut nūciū vtat nūciatis rex expedit. Antistesigil antedict⁹ ad  
regē karolū ita verba fecit. Magnanime princeps tuoz grata re  
miniscētia, pgenitoꝝ apud nos nōdū ingrata aboluta p obliuio  
nē nōfōs ad te dirigere recursus nos anūnauit. Te alto regum hū  
garie de sanguine ducere originē: i pter te nostri sceptrā regni cō  
petere scim⁹ nemini. es nōz virilis diuox, ppago regum. effrenā  
gentem femineū nequit regere imperiū. leuis sexus qz suscitauit  
guerras cōponere nescit. illā quā quōdā grata vberitate pollente  
vidisti hungariā seu stat marte lacerata. atris concusse flaminis

*Sancte Anna.*

edes nigras redacte i faces flebilis vestigia molstrat. dñs oꝝ cedes  
agros steriles cruetat. plebs malignas scissa i ptes totis regni in  
viscera viribꝫ senit: seqꝫ oꝫs itestina rabie regnicole rodut. quid  
i quā: ignipedes veluti feratis equi spreta leuitate vectoris p de/  
ma sparsi orbē quōdā ipseuerat faulibus: sic grauibꝫ regnū pestibꝫ  
vndiqꝫ ipseuerere. Fractū igit̄ vt cōponeret regnū: discordes vni  
res duces: regnicolasqꝫ hūiles trāquila pacis amenitate gande  
re faceres: n̄ rōlqꝫ subires quos dirigere nequim⁹ labores: et rex  
dñsqꝫ n̄ effici nō recusares te vocam⁹: tibi ure debet regnū: tibi  
nos eternal⁹ ingo fidelitatis bona fide subicim⁹: vt illos tui quos  
amauere parētes: tu amato. Tu itaqꝫ screnitas veniat: nos quo  
qꝫ illud qđ viatici: ad res cōponēdas necessariū erit fideliter ef  
ficiem⁹. Si etenī p̄iudicium sororis quā: vt nosti solio venerati su  
mus paterno tue maiestatis morderer p̄scia: p̄ter solitū: illā sub  
lumanus: nec dato oneri seminea sufficit sagacitas. maturi etiā  
etas viri tāto sub pōdere sudat. Hūgarie p̄plis antiquo expōce  
te flagito vndiqꝫ medios iter hostes posit⁹. Odijs p̄terea itin  
secis potētis ad instar pelagi fluctuat: ut peregrinis ab insultibꝫ  
tueat marē expositulat. Qdqꝫ tāti habenas regni v̄go téperet ar  
dua res ē reb⁹ i talibꝫ magnanimi man⁹ viri interdū nutare vidēt  
Quid ampl⁹ differā: tibi i illi modramine adhibito sufficiet. la  
tū enī ē regnū hūgarie. Recepta hac oꝫoe karol⁹ subticuit: medi  
tabūd⁹ relationē distulit: remissioqꝫ ad hospitiū epo intra se noue  
rei euētū v̄tit. Cū igit̄ diuti⁹ cogitatiōe vacat: dira culminis hūga  
rici ambitiōe capi: i mēte acre duellū p̄mit: ratioqꝫ supat: i regni  
cupidine victa cadit. nec differt: reginā in penetralibus manetē  
agredit̄: i ei sui moribū animū i hec v̄ba pādit. Insperata mihi no  
uitas oblata ē: hūgarie vocor ad reginē. Charissima p̄iunx ire cō  
muneqꝫ natū ducere: i dispositis reb⁹ sibi diadema dare ac regi  
mē cedere: i rursus italiā petere decreui. Duros hac tépestate la  
bores p̄tulim⁹: necdū aut̄ ex illis respirasse: v̄ez graniora minā  
tur. Generina dom⁹ nobis inimica ē: i granis sumi p̄tificis i nos  
ira fulminat: galloqꝫ p̄plis luore tumid⁹: vt vitā pariter nobis  
i agri auferat possessionē armatā aptat manū: illā q̄ itinsec⁹ nos  
angit pauperē ip̄e racco. Nō os si superi ad vota euēr⁹ p̄duxerint  
i regni hūgarie habenas attigero: hūgaricis defectū viribꝫ sup  
plebūn⁹. at tui sinīaz animi q̄zū tibi ipsa res placeat mihi dicio.  
In v̄bis mariti tristis regina cōquoris sūtitudine palluit turbataqꝫ

ac si illi⁹ mens maloꝝ pſaga illa ſtimularet nō tenuit lachrymas.  
melta ſuſpirijs iſtermixta voce ad regē ſic locuta ē. **D**ifcordē do-  
lis odiſſqz pſanis grauidā rex pijſſime dimitte hūgariā ſiſdias ⁊  
vt vocātiū te pſ tibi inimica fit ſuſpicioꝝ. pſidiā gentis hui⁹ noui-  
m⁹. **H**en pplo pollicita adulterati pcoꝝ ne te ſubimitas. **R**es no-  
bis p̄trarias oipotēs ille ab alto: ortonē bauarie qui p̄cipē milto  
milite fidente ⁊ auſoniā armis viriſqz calcatē: ac populis ⁊ opib⁹  
ſupb⁹: te regno ⁊ aīa ſpoliare volētē ſue marte ſtravit: variolqz  
innumeris nros cladib⁹ hostes diſpſit: vltro miſerebit. viāqz da-  
bit vñ duros vīcedo labores tolerabim⁹. **R**egine p̄cib⁹ rex haud  
mot⁹: quē eſtuās medullatim intellina ambitio ſuccēderat: pte  
dēſqz in ſemetipin ſemineis inquit diſuafionib⁹ alterā q̄ mihi ſpō  
te veint fortunā nō ſpernā: nec hūgarico natū culmine deſtituiz  
**R**egū emī ſama latū p̄ orbe volat: ⁊ me vltro quā fata offerebat  
ſortē querile pugnis lachrymis liquiſſe decet. Accerſito igi⁹ cpo  
ſe vocātiū offert votis: vtqz ad reginā regia nō deferat volūtas  
vehemēter obſernare pcepit.

**D**e fletib⁹ ⁊ q̄relis pſortis karoli regis i hūgariā veniētis.

 **E**mpus erat quo redolētiū varijs floꝝ depictos colo-  
rib⁹ quos ſena abolenierat p̄miua cespites tra nouos  
germinauerat iuptoꝝ dire hicimis filētio: philomena  
iſſomnē ducēs noctē ⁊ vēturā dulci modulamine eſta-  
tē. p̄pinqre nūciās: ceteras in rubeti aurora cū dozniē  
tiū oculi ſuauitate capiunt ſoni: ut ſibi rigidi roris de auſteritate  
euafiffe p̄gratularēt ſonorosa voce amiculas extitabat. **Q**uo etiā  
ver poſteros ſuoꝝ graduū p̄pinqt ad limites: ⁊ ipetuosis boree  
flatib⁹ interdictis fluctuātes equoris vndas pace trāquilla adu-  
nauerat: ac tutū rei magiſtrib⁹ ſalubreqz iter pollicebat. **C**ū rex ka-  
rolus res ad viā neceſſarias diſponere pariterqz ⁊ naues oncrari  
iuiſſit ⁊ ſimil vestigia ad vrbē flectit: hūc regina filiūqz ſecū dū trā-  
ſire videt lachrymas q̄s vſqz ſuſderat verit in ira: p̄cibusqz reli-  
ctis amēs timbreē vgnis ad iſtar: altis viꝝ clamorib⁹ inſequif: ⁊ i  
ſue amaritudo ne q̄c ſupplices man⁹ nūgeniſ i eū his v̄bis vſa eſt.  
**Q**ui ſeniffime patris cur tecū maniſtā ad neceſ ſuauitate ad  
lā quā cūcti ſorūndat nō p̄tineſciſ mortē ſolus: ⁊ ſi tñ nō miſeris  
mei ſaltē miſereſte: deſolateqz hūc parēti ſolatia linque: ipsa crimi-  
bus ſparsis genas ſeuis lacerabo vnguib⁹: mediā in vrbē ruens  
geſebyda fletib⁹ altis p̄pli auxiliū vociferās implozabo: vt meū

velut e fauēib⁹ baratri ereptū a te mihi filiū restituant. Tātis rex  
clamorib⁹ perturbat⁹ reginā ut taceret leui iugio iſcrepabat. Quic  
dū nō parcit voci: ille tot⁹ excādescēs in irā repētis sēr⁹ nō mode  
rat⁹ impetū: quin illā manib⁹ pulsat⁹ ab urbe areci ubet: salisq⁹  
maris in aq⁹ nisi taceret cā demergere minat⁹. Illa velut mente  
capta exinde nimio incēdit furore: totoq⁹ corpe p̄cep̄s triculētis  
ad instar apri alta clausi ī dagine frugiferos conātis cuadere ī lu  
cos cītuās oculisq⁹ fauillas⁹ labia cūticas ad egressū iustat⁹: et sui  
cordis p̄ceptas dū nemini habet exp̄robrare q̄relas dolore torq⁹  
nimio. Rex tādē karol⁹ piugali iusto stimulat⁹ amore: regine tū fie  
tus tū iugia viscerib⁹ totis recipit. mēteq⁹ attomit⁹ longo tpe ar  
chano in pectore vba p̄ungis vertit: et inter spem et metū medi⁹ flu  
ctuat. Lor enī cī q̄d tāto insaniebat furore futuri cē p̄scūmali co  
gitabat. Et truci capt⁹ ambitiōe nullis valuit dissuasiōnib⁹ a ppo  
lito euelli. Nihilomin⁹ tñ regine succubēs amori p̄siderat q̄ntos  
genitrici absentia nati dolores pariat: et hūc quidē dulci p̄mittit  
linquere parenti. Regina licet tātis lucret⁹ et cripiat filiū lugubra  
minibus: erga sortē tamē vicēq⁹ mariti angit: et merore p̄ nimio di  
etim assidua lachrymaz flumina fundit.

De aduentu regis karolim zagrabiā.

**T**er hec rex karolus cūtis moderata discretiōe sic  
dom⁹: viatici reb⁹ paratis: mestam in penetrilib⁹ lu  
gētē reginā adiſt: et nedū illā ut optabat solaret. vez  
dū vba illi⁹ p̄sentia disseminat mitia: illi veteres reno  
uat dolores: fletusq⁹ fletib⁹ crebrisiter mixtos singul  
tib⁹ addit. Odaritali rādein pectore mot⁹ p̄ungis, p̄ tpe placatis  
dolorib⁹: natū matri cōmēdat ultimoq⁹ vale nō paruis regine et  
suis cū lachrymis dicto pperat ad nantes: iā carbasa vētis exposi  
ta tēdeban⁹. Cū rex karolus reginaq⁹ simul marinū ad lit⁹ vene  
rit: et aſiq⁹ ab iniucē separant⁹ regina ad regē ita dirit. Hoc⁹ irre  
uocabile surdūq⁹ ad p̄ces aure: spōte ad iterū mētē: p̄ter te ma  
gis vidi nemine. En trāsibis: ipsa habitū reginalis amic⁹ quo te  
p̄site ḡlabar deponā: et uestes nigras viduāda parabo. Sp̄ hoiem  
nouū expectabo qui mortē tuā annūciās pauidas grām nouitate  
meas aures vulneret: et tuas mestis urbes rumorib⁹ p̄pleat simul  
et his dictis lōga suspiria iūno de pectore eduxit. Rex quoq⁹ p̄scē  
sis nanib⁹ italicis sui regni primis eū comitātib⁹ velis iſlatiſ aq⁹  
se credidit: et optatis vētis spirātib⁹ alta maria sulcat: vbiq⁹ fortu

na obsecūdāte quoisqz segniense applicnit ad lit⁹. Est enī segnia  
maritima ciuitas in partib⁹ dalmatie situata: in q̄ ipse rex karolus  
pdecēti hospitio accept⁹ est. Segniēses etenī cines italico de pri-  
cipe letabant: nam ipfi italica potius qz veteri patrie lingua gar-  
riut vsqz in hunc diem. Idē rex karolus se vocantibus sceleris  
auctoribus qui illū in multa fortiqz militū manu expectabāt con-  
iunct⁹ est: in eadē ciuitate vt artus maris nauigatiōe lassati recre-  
amine potirent parua mora adhibita. Optate enī rei vt citi⁹ cul-  
mē adipisceret audi⁹s princeps festinabat. Ab illic igit⁹ suo⁹ mo-  
uens agmina: alpi⁹ pscensus asperitate minime tardat⁹: ad ciuita-  
tē zagrabiēsem venit. Vbi illū eiusdē ciuitatis cōs⁹ in multaz afflu-  
entia rex r̄ grata hospitalitate receptū fuit. Placuit igit⁹ regi ka-  
rolo iterum donec sui h̄ugariā p omnē fama diffundere: ciuitate  
in eadem spectare. suas suorūqz preterea aures qntū plebi eins  
placeat aduentus vt audiret vndiqz laxat: et ambages vt suasio-  
nb⁹ regem feminē erga pp̄lin sp̄retū redderent cūctas regni ad  
partes initit. Altos insup quos p̄fusio corrūpe nequibat regni  
colas auro et muncrib⁹ subordinatos corruptiōis virtio inficiebat  
Alios pollicitis: velut quōdā orphe⁹ vocis qui dulcedine aīlia  
simul et arbores monisse fert: paucis fidelib⁹ simulata fronte fide  
in pristina erga partē reginc remanētib⁹: oneratos ad se trahebat  
Humiles quoqz quid facerēt nisi vt faueāt nobiles: colla quorū  
regi karolo adherētes dñi graui mole p̄mebāt.

**D**e nuptijs marchionis Sigismundi et de in-

troitu karoli in budei. ciuitatem.

  
Am hec erga karolum regem aguntur: cesareus na-  
tus rumoribus nouitatum propulsatus: fide pariter  
et thoro prius condictas nuptias firmavit. Hic enī re-  
ge lodowico superlitire: vt in futurū regnaturus hun-  
garico informaret ideo mate: simulqz et mores homi-  
nū acciperet: per parentes domo imperiali regine in aulā trāslat⁹  
erat. Ne igitur insidijs aduentis tyrami p̄nexiqz illi furia po-  
puli circūneniref: deserta piuge patios ad fines fugit. Hāz nu-  
ptiaz dū fama ad karolu delata est: spem ei⁹res secūdas aspicien-  
tem magna in parte minuit. Cesarem enī nati p̄inditio excitari et  
in suas res vim et arma inferre cogitabat. Nec reginas callida ka-  
roli latebant machinamenta. Quapropter nouarū velut inscie-  
rerum nunciū ad eum mittunt: et vtrum hospes an hostis veni-

at sciscitam. Ille pectorum nephias falsa grata pietatis imagie ve  
lare conat? nūcio ita respōdit. Illas q̄s quondā obgenitoris nři  
nequiter perempti amore rex lōdowic⁹: cui⁹ meritā nřis sp̄ vige  
lat i viscerib⁹: i amplio cēlu viribusqz magnis exegit penas: haud  
migrato aio reminiscimur. Stumulo pterea charitatis fraterne et  
dilectionis intime quā erga sororē nřaz pleno clemētie pectorē ge  
rū ad id pūgimur: ut regnū ei⁹ guerra fractū sicut ad nos dela  
tū ē: vt cōponerem⁹: discordes regni nobiles vīrem⁹: i pacata  
plebē sorori redderem⁹: nři adūet? causa hec ē. Iste reginaz nūci  
us karoli spem, ppter nuptias Sigismudi collapsam redificauit.  
Nā itumata arbitrat⁹ reginas credere: roccassione facta quā se glo  
riabat adiuuenisse mot⁹: iter p̄cū verius budā vertit. Regine  
aut̄ licet regia intumata nō credat vera tñ cē fronte velata testib⁹  
corā se credere simulabat venēteqz innumeris stipatū inquis re  
gnicolis hostē cū vi repellere nō posse videt: illū ad facin⁹ optatū  
sponte tut⁹ admittere putat. Quadā eū regine fidutia: q̄ reb⁹ in  
aduersis humanas iuxta sortes sepe pēdere solet: capte: vtricē  
sibi fortunā interdū reuerti cogitabat. Quare p̄pinqāti karolo  
graues deglutientes dolores: in curru deaurato pompaqz pce  
rū se comitātū supba: ambe regine occurruunt. eūnqz accipiētes  
secū intra ciuitate veniūt. Et licet p̄ reginas petat: nō tñ vt eo am  
pli⁹ iniquitatē p̄tegeret: castrū intrare voluit: sed reprehensionis  
cauens a crimine: omnino donec apt⁹ ad sui voti cōplementū fi  
bi tps prebere fa regalib⁹ tectis abstinuit. Lū igit hospitiū subin  
trassent i karolus inter reginas medius sederet: senior regina ad  
regem karolū ita verba fecit. Charissime fili dulcis est tua huma  
nitas magia gratitatis pietate referta. q̄ quodā regis lōdowi  
ei antiqua tuo defers in pectorē beneficia. nec oblīt⁹ lagunis tui  
regnū pariter regināqz i natos linquens hungaricos tumult⁹ se  
dare i nostros leuare labores tantis de terris venisti. Nos tan  
te mercedī ac landib⁹ altis sufficiūtū minime attamen omnipotē  
tibi p nobis talia penset. Circa hec sunul i tacita suspiria sequūt  
Ille modesta circumspectiōe intuitu subducto ad regine verba ita  
respōdit. Parens venerāda: viuax quoūsqz spirit⁹ nřos art⁹ di  
riger: ingentia magnanimi regis lōdowici meritā semp cordi no  
stro herebunt. Molt hec regine ingrato hospiti valedicto: rega  
lia vnde exierat intrauerūt ad palatia: abinceps nouas a karolo  
circa se res geri spectantes.

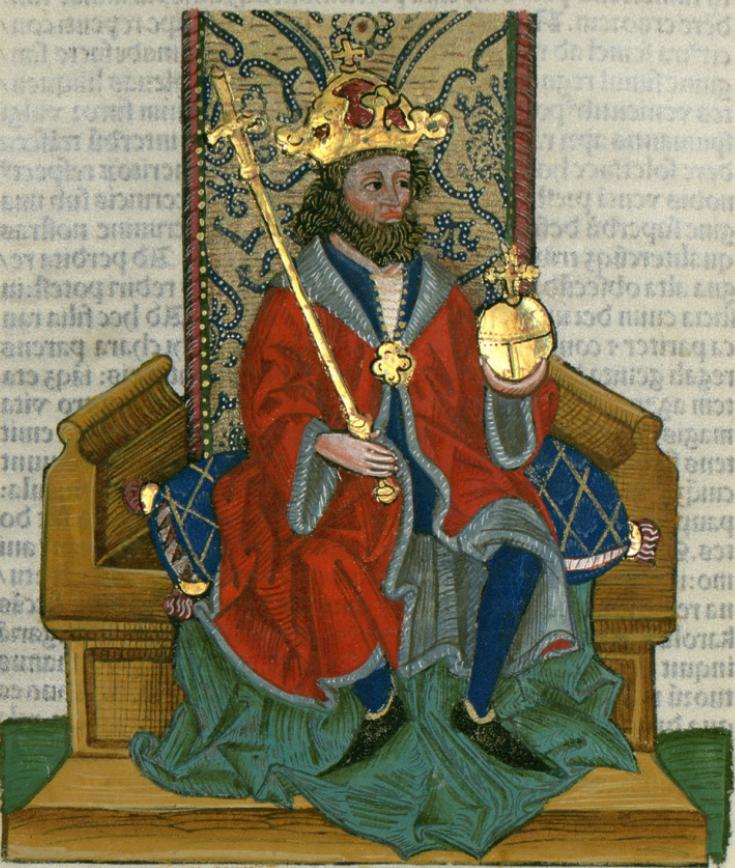
**D**e ingressu karoli regis in castrū bndense ⁊ de luctu reginaz  
Ex karolus: cum vndiqz proceruz cateruis se late stru-  
pari: garrulāqz gentē sibi fauere: ⁊ reginas contine-  
lūs palam afficere conspicit: calliditans arte quoddā  
gubernatoris sibi nonen usurpat: ⁊ nomine lub hoc  
castrū regale ingredit. **N**estiferi aut karoli regis com-  
plices: humiles regnicolas sumul ⁊ popularis cōditionis plebez  
masculi nomine regis ludentes: aiebāt. **H**oc regnū assatum san-  
guine nostro resperium: edes igne late vastatas vidim⁹: igit pro-  
prie non tantū: publice rei quātū nos mouit: pfectus: desideriū  
in hunc karolū qui de regū nostrorū prosapia derivatus est: nōm  
deflectere refugū: tantarū rerū pondus nostris humoris fidem  
ad vos habentes leuare psumphim⁹: id quod nobis placet ⁊ vo-  
bis placere sperantes. **I**nquātum aut tante sarcine sub granita/  
tedeficerem⁹: illud vestro iuuamine suppl. ret. **S**citis etenī res  
nostras intestinis cladi bus fractas: ad quas componendas: ⁊ re-  
gnū ab extrinsecis incurribus: ille magis qz femina meri ido-  
nens est. **H**ec illi assatum dicebāt. **Q**ua, ppter plebs ipsa seducta  
velut sibi ipsi congratulās loquebat. **Q**uo dum femmeo preme-  
mur iugo: rex qui femina dicit periculi est. **H**unc karolū omnipo-  
tēs ab alto nobis dedit: hunc marē volum⁹ esse regē. **H**is pter/  
ua gens latratibus alta vrbis palatia pulsabat: nec minus talib⁹  
reginarū aures ingratis rumoribus inficiebat: quare regine for-  
midine nō modica attonite cōtremescentes regno pariter ⁊ vita  
spoliari timebāt. **I**git regina senior eductis imo de pectore suspi-  
riis in hanc vocē pripuit. **M**a quoniā ingrata reminiscētia erga  
nos ducit hungaria: oblitera ingentia quondā regis ladowici me-  
rita eī in natam impia retributione vit̄. **S**imulqz tum has tuz  
alias multas post querelas pdeuntib⁹ e luminib⁹ lachrymis pal-  
lida ora rigat. **R**ex vero karolus vulgi fauore superbus: hunga-  
ricas habenas audi⁹ inuidit: ⁊ velut pacem factur⁹ sub astu col-  
loqui edicens nobiles viueros ad castrū conuocat: portasqz  
castri latino firmat. **N**ec abest facūde suggestioni in plebe locus  
cum sautorib⁹ regis suadētib⁹: ppter paucos fideles totus vulg⁹  
corruptus hungarica illi sceptra tradere spopondit: ⁊ ipsi fideles  
assensere metu. **Q**uam obrem reginas tanto feruēte discriminē  
acer nunci⁹ impia inffa deferēs aggressus est his verbis. **D**e pri-  
cipatu in quo hucusqz deo ⁊ nobis volentib⁹ gloriabamini con-

rente estote: amplius pacato animo corone pariter et regimiui cedite. Nolum ab hinc ut femina nobis imperet. Nec iure debetur vobis regni feminine estis: quas nunquam hungaria preter vos nomine regio venerata est. Neque vestra sagacitas ut tanti regni dirigat habendas sufficit. Hec res viru decet. Etenim hac tempestate in gerendis rebus regni arduis quantum sensus simul et manus sexus fragilis valeat temptatis. Hec que dixi omnium voluntas est. Utile est igit communicatis cedere voluntati: potissimum illi que in aliud converti nequit. Regine ad hec verba levitate muliebri more sensu pariter et viribus deficiunt: et letali saucie formidine ut non cadat vix se continent. Mater quoque subtacente filia lachrymas simul et hec verba fundit. Diadema paternum mihi iure datum refutare nolo: attamen vestre voluntatis quod est eadem quam incepistis via agite: contra dicere enim tante coorthi non feminine est pratis: nec aliud nisi ut me genitricemque meam ob meritam quondam genitoris meis si quae memoria sunt apud vos digna: seruetis a morte: meque ut hungariam linquens ad expulsum vadam maritum dimittite quicunque rogo. Mater vero de filie relatione mente contenta nuncio ita dixit. Fili charissime grani in nos nonitate vteris quod tibi ita cito ut velles responderem defectu muliebris ronis non exigit vade et dicio illis qui te ad nos destinatur. quoniam que tibi commissa fuere executus es. karolu enim regem de cuius rebus agit et nos eadem servat palatia: ad quem ea que dicture sumus personaliter defere mus. Recedente nuncio regine ingemit quos eo presente vix te nebat dissolviunt: mutuosque ruetes in amplexu in multarum effusio ne lachrymarum fletibus insistunt. Atque vicissim loquantur: aut nouas recentis doloris exprobrent querelas singultibus pectora suffocantibus non admittuntur. Nec immundicelle quas reginale clavidebat atrium tuum geminis tum lachrymis insudabat. Tandem multos post merores regina senior subtacente filia ita verba fecit. O viduarum dephanoque tutor omnipotens: cur tue obliuisceris iusticie: quare ab alto ingratus vindicta differt in predonem? Qui miserandas sui sanguinis feminas ut matrem et sororem culmine sancto venerandas solis ab altis depellere et sceptro iure dato spoliare festinas pariter. Et his dictis nondum terras fluentes et lumbibus lachrymas duplicat. Et rursus post multarum genas inundantur flumina lachrymarum: muliebris furoris sedato impetu natam assiduis vacarem fletibus alloquitur ita. Brata mihi inquit filia

ia tuū perfid⁹ iste predo totis virib⁹ regnū tenet: et prospero euē  
tū tumescens palā diadema poscit: nostrūqz innoxiū immat⁹ fun  
dēre crux rem. Ne igit⁹ vulgis nono lusus principe repenti con  
cit⁹ ira scimel ad regalia tecta ruat: et nos alterno inadefacte san  
guine sumul regno vitaqz spoliemur: res metu plenas linquen  
tes venientib⁹ poti⁹ cedam⁹ malis. Hungarici enim furoz vulgi  
spumantis apri rabiem ac potentē pelagi senicia interdū trāseen  
dere solet: nec honor neqz sex⁹ maiestatisqz vel meritoz respect⁹  
nobis venuā prestabunt. Bens enim ista humili cernicis sub una  
gine superbū defert caput: ea propter tāto in discriminē nostras  
qualitercūqz tribulatas animas seruare sufficit. Ad perdita re  
gna alta obsecūdāte fortuna si vita fuerit comes rediri potest: in  
sticia enim dei inultū non pretermittit quēquā. Ad hec filia rau  
ca pariter et confusa voce ita respondit. Deu mihi chara parens  
regali genita de gremio fastigijs iaz venerata paternis: iāqz eta  
tem agens adultam: qz aliena cognoscere tecta et qz sceptro vita  
magis peropto priuari. Tunc iterū regina senior⁹ geminata emit  
tens suspiria ad filiā ait. Regna potestates et opes non veniunt  
cuiqz ad libitū: hec arridens fortuna ministrat. Exiliuz: vincula:  
paupertas: luct⁹: et mortis ūminere species: humane sortis sūt do  
tes. Sors igit⁹ omnipotens que nobis prestat equo tolerem⁹ ani  
mo: interim donec ad nos eadem a qua non despero alta fortu  
na reuertat. Et his dictis veste sumul lachrymātia lumina siccās  
karolū regem petit: eumqz iocundo sermone orsa est. Hungariā  
inquit superbam et gentē effrenā semineā nequit regere manus  
tuorū regna cape, pgenitorū: in te sceptrā cadunt: tuis rebus ea  
qua duceris libidine vttere. Recens regine ad karolū facta rela  
tio ex templo in ciuitatem delata est: et q̄ nata lodowici regis spō  
te cessisset corone falsa plateas p̄ oēs fama resonabat.



**D**e coronatione regis karoli.



**K**AROLUS in regine admodū delectat⁹ relatione ampli⁹  
ion differt: sed ut fraude raptaz citi⁹ adipiscetur co  
ronā: cetu pcerū ⁊ turbis popularib⁹ comitat⁹ albā re  
zalē: pperat. Est enī hec civitas hūili i planicie situata  
Hac natura pter muros nescio p quē cōditos: li: nosis  
vadis: stagnis circūiacentib⁹: simulqz calamis ⁊ palustrib⁹ tueſ.

Nec minus illam altum de lapide templū in medio decorat. Est templo in hoc quondam regis nostri stephani primicias regum hungarie qui tulit: quiqz sacre fidci ad lumina veterū extingues simulachra deoz gentē hungaricā connerrit: venerabile corpus Semp templo in ipso prim⁹ honoz i pompa nouissima reges hū garie extollere solet. Hoc templū karolus nō ut veteres hungarie reges auro micātes totisqz pacificis amicti intrabāt: sed hor/ rendis munitis armoz presidijs subiit. Assunt i regne dura ad spectacula vocate. De sancta prius altaria circuūt. Post hec se pulchralē ladowici regis capellā intrat. Dūm marmoreā pī re/ gis spicūti figurā: corde scindunt. gelidoqz diu adherētes lato tristē deosculat imaginē: i rubentē imbrbz lachrymarū lapidem mundant. Pectore tandem sufficiēt inerore depasto: iras sumul i gemitus viscerib⁹ in intumis claudūt: madidasqz lachrymis ge/ uas siccātes: sumul i altos dissimilātes ficta fronte dolores subli me fanū petunt. Abi karolus sacrata circūdatus veste medi⁹ p/ cerū stabat: nec min⁹ clero mistica dei vība cantante: sumus strigo nensis presul regale tenēs pre manibus diadema: voce ter leua ta de more plebez interrogat: si karolus placet in regē. Alijs fau toz suggestu: alijs metu placere acclamātib⁹: illū in regē vngit: i laudib⁹ celebri sacerdotū gutture resonātib⁹ cruci illi diadema imponit. Sed o mira res: que prius omnibus placere noscebat cū finē cepit optatū nemini placere visa est. Nā mox vulgus spo liatis reginis misereb⁹: primoreqz sceleris qui erāt autores cōpūcti intrinseca conscientia rodi videb⁹. Quare nō leti strepit⁹ nec gloria regalis que quondā coronationis pompas comitabant gaudia sequunt: i ipsi reginarū fideles ingratū iugulare tyramū sanctūqz dei templū illius cruce fedare: ac vtrices aias regis madefactas in sanguine p vulnera mille efflare ardebant. Nec desūt ostenta regi inunicātia. Naz dū de cōsuetudine sacre post misse solēnia regali in fastu pcerū caterua stipatus tēplū egredit equū auro radiatē ascensur⁹: insigne sancti regis stephani vexil/ lū quo prīma dies regni dudū freta fuit: totqz p ānos pia religio ne futuris regib⁹ seruatū: illū pcedens testudine value tactū i p/ tes frangit: i regē sceptra fraude rapiētē dēsignat. Cum vō secu rus castro in budēsi manēs noua gloriaret de dignitate: illū de/ atris ab alto portētis territat. Dieb⁹ enī autūni medijs nimboz ori ente de subsole terribilis: qualē exacta p sclā senes hungarie me/

minere nulli volumine magno emergens: densissimos dissolutis  
in imbris turres altas elatasqz domos impetuosis flatibz concu  
ciēs: stridore iugitu ingenti tremulari fecit: altaqz tectorz cacu  
mina cuerēs medias vertit p auras. Tremendū dictu cum tam  
densi aquaruz vapores i validi ventoz flatz triduana seuisserent  
ira: in chaos eternū ampli⁹ putabāt redditū orbē. Et rursus sue  
regalis circa occasum pompe: in opimataqz ei⁹ vite: ppe ante rui  
nā: immixta coruoz multitudo aduentās: humana que vi aut  
arte nulla depelli potuit regalib⁹ tectis insedit: i turmatim voli  
tando castrī cerebat p partes horredō crocitamine sidera simul  
i aures attonabat humanas. Nihilomin⁹ rostris in vim i vulne  
ra versis mutuos art⁹ deplumabāt: migrasqz pēnas pariter i re  
galis culmē cubilis purpureo cruentabāt sanguine. Donebant  
hec prodigia karolu: i sentiēs minitātia fata ipsum grauib⁹ terri  
tari ostentis: spe tñ futura delusus se misere sentire dissimilabat.

De nece i interitu karoli regis parui.

**T**er hec regina elizabeth tāto de vertice fast⁹ deie  
cta graui amaritudine torquef: maiestatisqz nouiter  
ab acte dulcedinc capta: vtrici ardēs furore rez ce  
ca fraude ablata tectis renocare isidijs parabat. nec  
palatini garēsis suggestio deest. Reginis eni alto spo  
liatis honore magis compatiebat nemo. Donebant  
hūc tū suaz pietas reginaz: tuqz illi quidā regis lodowici meri  
ta cordi erāt. Iste quatū in tā grādi facinore cōmittēdo seminea  
deficibat magnanimitas: reginā karoli ad necē impulit: seqz ho  
minē qui regē audar ferro aggrederef habere aiebat. Erat etenī  
erga hūc palatinū homo cōditōe nobilis: virib⁹ i aio fortis bla  
sius forgach denominat⁹ de cui⁹ psapia dños castrī gymes codē  
cognomine insignitos nostra etas deriuatos nō dubitat. Hūc re  
gina simul i palatinus in mortē karoli cōuenerūt: i ut quidam di  
cūt p castrī gymes pdictū eidē blasio forgach tāte psumptionis  
pciu fuisse. Postqz aut de rege aggrediēdo inter reginā i pala  
tinū clā cōuentū est: viā q̄rebāt qua securi⁹ tāta res pfici posset.  
Quare palatin⁹ caliditatis arte quadā ad nate sue in p̄ximis ce  
lebrāda cōnubia se pgere debere diuulgās: nouo honore simila  
to nonis se militib⁹ stipat: laterib⁹ etiaz extrinsecis fideles quos  
suarū mordebat p̄indiciū dñaz de rege nouas res paratis armis  
spectare docuerat. Et cū se tñ ad nephaz aptos viderūt palatin⁹

reginā instruit ut regem sua ad penetralia ficta occasione adiuñe  
ta vocaret. Erat enim tunc rigidus mens Februarij dies: festo vir  
ginis sacrate cui christ⁹ rosas cu⁹ pomis suo misisse de rosario re  
colit: propinquātes dñiceq⁹ incarnationis mille trecentos octo  
ginta post annos quint⁹ nouo volumine currebat. Cum regina  
elizabeth illi⁹ diei circa occasum a marchioue Sigismudo gene  
ro suo nouas sibi allatas litteras regi karolo itinavit: rogās ipm  
ut suā descendēret in domum: et dissolutionem simul et secreta lit  
terarū intuerent: ac occulta que secu⁹ haberet conferre audiret  
Infelix karol⁹ tetra peccati caligine obfessus cubili ab alto de  
scendens italicis comitar⁹ aulicis: reginale adi⁹ hospicium. Ea  
dem et palatin⁹ garenis hora: sic enim conuentū erat: plurimā se  
cum trahens cohortem castrū regale intrauit: suisq⁹ cateruatis  
prout illis commiserat in portis castri remanentib⁹: ipse ad pala  
tiū quod regem ac reginā simul tenebat sequenti luce ad filic  
nuptias se trānsitū dissimilās: ut dñō domineq⁹ suis valedice  
ret: conuratū sub veste ense accinctu⁹ secum deferens intrauit.  
Regina igit et palatino regis ad latera sedentib⁹ et varijs tracta  
tib⁹ incubentib⁹: italicī sponte cōsilio cedūt: domoq⁹ egressi bini  
et bini: ut eorū moris est: per castrū ferunt. Dum ergo palatin⁹ cō  
gestū ad facin⁹ optatū temp⁹ se exhibere vidit: blasphemā forgach tā  
tā rem audax qui suscepserat astātē obliquo lumine intuit⁹ est. Il  
le accepto signo de sub clamide mox rutilatē educes gladiū illuz  
in regē intātū fulminat: et i⁹ suo⁹ virtute brachio⁹ ipm graui ictu  
aggrediēs: verticē simul et superclītū lumēq⁹ eius mediū insera  
bili vulnere scindit: et scelere cōmissō aulā egrediēs italicis ingē  
ti vndiq⁹ clamore et cōcursu inualescentib⁹ ense cruentato palati  
nales vsq⁹ ad turmas sibi viā aperit. Rex vō karol⁹ tātī vulneris  
acritate suscepta minime cecidit: sed infelici surgēs in quo sede  
bat de loco: lento nutātīq⁹ gressu pcedēs p paunētū cruore lō  
ga vestigia signabat: et cubile a quo san⁹ descendērat eger adi⁹.  
Regina aut̄ elizabeth insuete rei visu attonita sue dom⁹ amens  
corruīt in medio. Palatin⁹ vō pceptū nephas se peperisse letat⁹  
mūnūmina castri intrepid⁹ aggredit: portasq⁹ simul et arces hūgari  
cis reparat armis. Italicī aut̄ sine principe sine armis medios se  
volui int hostes: ac regē sanguinē fūdere dñ spiciūt: fuge p̄sidū  
ipsis tuti⁹ esse putāt: et ut resūptis armis viroq⁹ potētes in vindi  
ctā regis redirēt: castrū egressi totā pcurrūt ciuitatē. Sz cū nullū

regia mojeri vltione: arcesqz captas: et hostili satellite se ab in/  
gressu castri phibere aduertut: prime noctis sub tenebris regali  
bus comitati fautoribz: fugientes italicas tendebat versus oras.  
Eiusdē tandem noctis sub cōtemcio: reginales et palatini cōplices  
nō sine feritate regale irruentes ad cubile: sublatuſqz postibz re/  
gē sanciu extrahūt: et captū alte turni seruādum tradunt. Ne de  
genere humano quantis fortuna ludibrijs triūphat: pch dolor  
regē turris iniqua excubias vigilates nuper i qua solebat habe/  
re carcerat. Edente enī deo sua quēqz criminā vasto pōdere p/  
cipitant. Quisquis es secūdarū primā rerū fronteſ cur inspicias:  
cur gaudes de illis: cum incerta rerū sunt momenta: et sepe easdē  
fata aduersio cardine claudant. Nec minus noctis eiusdē obscu/  
ra sub pfunditate finitimas regnarū gentes ad id seruatas: tan/  
tigz audiās spectacula in ciuitate introduceſ: vix indubij aduē/  
tū diei expectabāt. Et cum titaneus axis rubentē aduexit auro/  
ram: et splendor ille solis aureus humētes depulit tenebras: cu/  
mulatis viribz plateas ciuitatis vagant per oēs: et regē regnare  
maria clamitat: ac vltices p man⁹ de karoli fautoribz grauicm ta/  
lioniē exigit. Irrupētesqz domos italū p gestas illoꝝ gazas voca/  
ci prede exponūt: innocentū vndiqz sanguinē in multa rabie fun/  
dentes. Et nisi ille iohānes horwathij bon⁹ in forti suoꝝ croaco/  
rū manu portā sabbati cruento certamine sibi vēdicasset: ibidem  
graues sui demeriti penas lūsset. Rex postea karol⁹ tollit: et cel/  
sam ad arcem wissegradi seruādus mitit: vbi vulnieri ut quidaꝝ  
auit: venenata medela adhibita faucibz elis̄is et respiramine clau/  
so mestā cōsumauit vitā. Hunc quid opes: quid regna: quid pro/  
fuit altas reginas potētibz spoliare sceptris: dū fortuna illa omni  
potēs vrbibz ex tantis vltimā sepulchri pompā cūctis mortalibz  
vnā tibi negauit. In claustro enī sancti andree infra arcez wisse  
gradiēsem pdictā cōstructo: nō paucos p annos tabidū in cada/  
uer redact⁹ intumulatus iacens: erūne humane ingens spectacu/  
lu: regibusqz futuris docimētū et exemplū satis grāde prebūsti.  
Enīmuero rex iste ante hec romanā cōtra ecclesiā psumēs sicilie  
de regno debitū annualis homagij fiscū illi negat, ppter qđ sum  
mus pontifex eū sine calamitatis huic paulo ante diem anathe/  
matis vinculo inmodauerat: et hec fuit causa regis mēbra istius:  
sacrata que humū attingere vetanit.

**do am** Incipit psatio in chronicā Sigismundi regis et imperatoris simul cum ceteris eiusdem gestis.

**N**ouare omissa hoiūz acta: ne negligētia emergēte subripiant: tuis votis rōnabili occurrēte causa: iūo acutus mōdū labefacta amicicia cogēte: ampli⁹ q̄z me rogatū effici parere duxi. Potissimum ne impulsu r̄go temere iecpto operi meo sumis desit: t̄ p̄a quōdā n̄rī principis regis sigismundi et romani cesaris quē superi⁹ brādenburgense horum marchionē: q̄ inco iā exacto labori qđammodo: ne stilo aliqui intacta humānis labat ex p̄cordijs: maiora meis virib⁹: vt demetiu⁹ mo⁹ris est: aggredi p̄sumens: ea q̄ a p̄fati regis karoli tristi exitu regni hūgarie ita vi scera infra p̄clarū moderni principis n̄rī regimē gesta fuere: maxime q̄ immortalitatis honore sūt digna: p̄t reb⁹ de eisdē p̄ magnificū dñm michaelē orzaag palatinū: quē p̄fat⁹ cesar nō claro sine merito humilis nobilitatis de tūgurio alta sublumavit baronar⁹ ad atria: tū vo p̄ quoddā registrū eiusdem cesaris dieb⁹ p̄scriptorū tépoz suoꝝ p̄ obseruatōe p̄scriptū edoc⁹: stilo prius excusato et carmine parviloquo p̄stringere: ac tibi qui me tantillū languide latinitatis hoiez hui⁹ openis ad primicias tuis artare scriptis nō dedicare curau. Vale.

**D**e vindicta per iohannē horwathij banū a regimē et palatino exacta.

**I**uge karolo n̄rī quiter pempto: et regni habenis rursus p̄ reginas arreptis: regis karoli qui erāt auxiliarij metu p̄cūtiunt nō modico: et partes sibi tutas q̄ritātes nō min⁹ regē extunctū vindicare ardebāt. Regine aut et palatin⁹ oia eis p̄traria ipse rege imperfecto cōplanasse et denicisse arbitrat̄tes: illa pte anni instate cū sol seruidus leonis ingrediēs signū fernido messores q̄ssabat estu infelices regine simul et palatin⁹ demētia ductrice: aulicoꝝ tātū comitati catherinis budā egredunt: et ptes regni lustrant inferiores. Et cū celeberrimo die festi b̄ti iacobi ap̄li v̄lus opidū diako nulla insidiaz suspiratione pulsati mediū graderenſ p̄ capū: iohānes de horwath ban⁹ ingentia hostilitatis manu collecta: vtrici estuans aio furibūdus in agmā aulicoꝝ irruit: graue certamē cōmittit hostes iter utrosq;. Et cū regimales palatinales vegetes iparitate hostiū se excedi viderēt: illi qui nōdū ceciderāt terga dantes p̄cipiti fuge se cōmiserūt. Blasi⁹ vō forgach ut erat audax primitias excipiēs p̄gres

sus: ex impulsu hostilis lancee medios inter bellates deiectus ab  
equo caput: et intuentibus reginis decollat. Barensis aut palatinus  
du tanti discriminis presidium solam esse mortem considerat: descendens  
ab equo et reginam inquietus curru in hostes gladio viri: seqz ac re  
ginas viribus defendit totis. Sed quid pfectum solitarie manu de  
fensio: cu vndiqz manu insistens brachium cu letalibus sagittaz  
ictibus saucelabat. Quis ille suo infixus corpori: ne sibi feriens ppe  
diret manus: a fundata ab instar cōfringebat: et interim tante co  
horti obstitit: donec per quedam militem reginali de sub curru unde  
no timebat ppedes arreptus in terram deiecit: ac reginas et earum pe  
dissequis future mortis in eti stridenti clamore in malecentibus  
ibide capite truncait. Quo pceptio et reginalibus amicis alijs de  
letis alijs fugatis: feritas illa croaco et honoris ignara reginales  
currus innadit pariter et euerit: ac reginas simul et domicellas ea  
rum sine venia sexus et absqz reginalis reverentia dignitatis: curribus  
de eisdem extrahendo: et multis afficie do contumelias: captivas sui  
bani adducunt in pntiaz. Quibus du ille regis karoli nec multis  
obprobriosis exprobrat dictis: regina senior et mox gembus in hu  
mo defixis supplices manus eleuat: parce inquit in bane parce:  
et illud qd quandam a rege nro lodowico beneficium talisti reminis  
cere: ac in natam eius immortalem scire noli. Ipsa perpetrati sceleris  
su auctrix. alter nrm eiusdem rei opifex qui et me ad hunc pduxit fi  
nem penas dedit. sexu igit fragili tui honoris gra miserere. quo  
mnia no absqz causa deliqui. Et cu regina amplior vellet uti ser  
mone illius et cōspectu ipse abiit. Du aut nox supuenies illius diei  
fugata luce vndiqz suas diffundisset tenebras: regina elizabeth  
tollit: et frenatis fancibus annis bozwha altas demergit in aquas.  
Reginalis vo atrij virgines tu nobilitate tuqz pulchritudine in  
signes: nocte eadem dedecoris lecto tractate fore: qd apud me vel  
habet fidem phibent. Tandem diluculo ppterque ortu solis die qui  
efficit clarior em nunciante: sine mora pslgentes croaciaversus suo  
rum flectentes habendas equos no sine felicitate transierunt immo  
re reginam secuam captiuam ducentes. Prochdolor humana pditio qz  
varijs fortune voluit enetib. Arridentem enim pridem reginis soror  
ta cito res in aduersas comutari quis putasset? ut recens exacta  
post vindicta inopinata sui demeriti redderet tam parvo in tempo  
re talionem. Regine enim et palatinus de nec karoli has penas de  
dere. Nam ille qui cuncta creant cuncta respicit et suo intactum

indicio omnimitur preterire nihil.

De reditu sigismundi marchionis ad budam et de liberatione regine.

  
Ad tempestate qua rex karolus sanguinē simul et animā fudit: regina elizabeth patratarū seriē rerū ad marchionē sigismundū noui gratia gaudijs conscribi faciēs: et ut festinanter veniret illū suos per nūcios rogatū es fecerat. Quare ipse sigismundus marchio enorimis casus reginaz fama nōdū audita: cum bohemoz armata manu plurima: multis etiā illum partū regni hungarie superiorū pceribus comitantibus intardus ad budam descedit: sponteqz ad arcem immittit. Eisdem autē diebus regina iunior in castro Erupa denominato in partibus croacie situato tenebatur. Postqz iohannes horwathij banus marchionē bude existere et proceres illi fanere audiuit: mente et animo debilitatus graues incidit in curas. Quare reginā adiens illi ita locutus est. De oībus erga te et tuā genitricē qz̄nus satis digne gestis penitentia ducor: licet te eidem fini cui et genitricē tuā exponere in pposito habuerim. Quā manifeste sciā si tibi vita seruabit: eadem quā docūqz mihi demet. Sed ne manus mee sanguine benefactoris mei polluant te dimittere deliberaui: ita tamen ut mihi fideli iuramentū prestes me nunqz tuam ehibitionē penitere. Sin autē inceptra nō minus perficiā: et omnia simul vna et eadē si oportuerit soluā talione. et his dictis domū exiit. Superba vox tyranni intima regine pectoris scindit. quare abundantes eius et luminibus orinī lachryme pallidas per genes vndiqz defluentes. Sufficientē tandem post merorē siccatis oculis illū ad se vocari petit. Qui dū affuit regina metu concusa nō tantū iuramentū illi prestare verum etiā quā vitā illius servauerat illū ut patrē erga se semper esse vencrandū promittebat Sancte igitur afferunt reliquie: et omnia que ipē banus exigebat per reginam sacramento reali roborant. Quapropter regine currus coaptantur: et ipsa regina velut e flumine erupta budensem optatam deducitur ad ciuitatem.

**De coronatione regis Sigismundi.**



**E**cclia triennio vñ paulo amplioris spatio tñpis post re-  
gis lodorowici obitù crudeli ipetu in multa sanguinis effu-  
sione mñtarñqz direptioe rex trñsire. Tadé nobiles re-  
gni qz grauibz torqri guerris poti pacis grata ameni-  
tate gaudere pñligentes: anno dñi. M. ccc. lxxvij. ea  
videlicet anni ipsi etate: cù versuani auiculaqz modulamine gra-  
tissimù posteros sui cursus ppinquas ad limites: venienti ferudi  
estati rubetibz hospitù decorauerat rosis: geminiqz currū vehē-

ges phebi altiores etheris pscēdebāt ad grad⁹: ad magnū scz diē  
pēthecost ē i albā regalē puerūt. Abi regina maria cūcto i vñ  
pnuocato nobiliū cetu media stetit inter illos. ablutisqz pri⁹ gemis  
lachrymaz ruulis nō grauib⁹ sine suspirijs ad pplin hāc vocē fe/  
cit. Dñi ⁊ frēs: qui mei genitoris remiscētes incita in me benino  
lēti fuitis aio: ⁊ mēu p vos mihi datū nō labefactatis iperū deo  
⁊ illis grāz imēlas refero actiōes. Hostis q̄nto guerraz turbine  
noniter elapsis dieb⁹ nrm agitatū ē regum: q̄ntasqz ipa ptulerum  
periculoz. pcellas illa mihi vñ in aspectu referre aut yobis audi  
re necessariū ē minime. oia enī vñ vidistis vñ audistis. Nec vñs d  
pcordijs puto eē lapsū q̄li pacto genitore meo grate recordatiōis  
nōdū sublato: vñ ad id accedēte voto. huic principi quē manū  
ibidē astatē oñdū m̄fumomali federe sum irretita. Lredo etenī q̄  
illa q̄ tūc placuere yobis ⁊ nūc placeāt. Ecce igit de spōlo regē ef  
ficio: insqz regni pariter ⁊ diadema illi cedo. potissime cū nec fe/  
mineū vos amare imperiū: neqz ad dirigendas tā ipetuose gēnis  
habenas factis testātū illud sufficere aia duertā. Simul ⁊ cūcto  
corā pplo marchionē iuxta se statuēs ait. Hic dñs ⁊ maritus me⁹;  
hic rex yester est. Mārcite igit regno: ⁊ vñas mutua cede nc de/  
lcatis psonas. Pax enī vbiqz terraz optimū bonū est. ⁊ pcordiā  
ppli vicinū regnū meruit. Regine oōo astatib⁹ placuit vñmeris.  
Igit celeberruno die scripti festi pēthecostes instātē: ipse sigisimū  
dus marchio etatis sui anno xvigesimo ceteroz hūgarie regū ad  
īstar magno cū tripudio i regē solēniter iunct⁹ extitit pīt ⁊ corōd⁹.  
De penis a iohāne de horwath bano exactis.

**R**ege sigisimūdo regū hūgarie sceptro feliciter petite:  
regina maria dudū pcepta suscep̄e calamitatis estnās  
i vndictā: regē sigisimūdū vt in offendētes man⁹ inge  
rere vtrices scpi⁹ alloquit̄: ⁊ crebris illū nō sine fletu  
suggestiōib⁹ fatigat: suscep̄eqz p ipsā erūne millespēs  
illi exprobrat. Eisdē dieb⁹ iohānes de horwathijs ban⁹ castrū rega  
le poségawar appellatū sui capitisp p tutela subitrauerat. Rex igit  
sigisimūd⁹ assiduis p̄iugis mot⁹ q̄relis copias aptat: ⁊ illas trāda/  
nubiales ad partes bulgariā vñs mittere dissimilās castri p̄dicti  
in obsidionē ouertit. Obsesso igit castro p̄dicto: dū idē machinis  
bellicis acr⁹ oppugnaret: spesqz de citā ei⁹ obtētioē erga oppug/  
nātes indubia cēt: vna noctiū dū tenebre vbiqz terraz diffuse re/  
bus furtum gerēdis tps p̄bēt habile: iohānes horwathijs ban⁹ ipo

de castro ea pte vn̄ stephan⁹ fili⁹ lacz⁹ wayuoda: alter stephan⁹ de  
simothorna: regie dolosa sub fidelitate imixti expeditiōi excubi-  
as tenebat. psiliēs: fugiēdi libtate potit⁹ ē. trāſfluiūiūqz zawe eadē  
nocte nescit si i nauali officio v̄l arte natatoria vect⁹i castz̄ dobor  
denoīatū i bozne ptib⁹qz vzora vocitāt̄ situatū inuasit. vbi psulē  
zagrabiēsē paulū plesqz sūi facinoris cōplices iuenit. Eisdē tpib⁹  
boznienses dalmatini sunul i croaci eiusdē iohānis bani i sue co-  
hortis magnatū suasiōe viciati: a fidelitate quā sceptrō debebat  
hūgarico defecerāt: regniqz i oras nō pras i igne i ferro vastita-  
tes edebāt. Quare rex sigismund⁹ copias copijs cumulādo ut ipsa  
regna suo flecteret p̄cipitatui: illud quoqz castz̄ suos qđ tutabat  
īfideles expugnaret magna vi armoꝝ vndiqz cincr⁹ p̄tactū flumē  
zawe trāſuit: i bozniēsc regnū potēter itrauit. Iohānes vō ban⁹ re  
galis expeditiōis territ⁹ magnitudine: i illa q̄ sibi pri⁹ arriserat fu-  
ga magisqz i dicti castri p̄fusis mōtiōe aſiqz obſidiōe clauderet d̄  
ipso castro cū plurib⁹ eadē peste infectis suis cōplicib⁹ exiuit. i fu-  
gitiv⁹ colles i mōtiō abrupta ferebat. Sz̄ hec fuga p̄ficiuit sibi  
minime. Nā p̄ regē sibi ordinatas icidit infidias captusqz ē. Rex  
aut̄ sigismund⁹ p̄fato castro dobor expugnato: regeqz bozniēsi ſil et  
regni dalmacie i croacie iugo fidelitatis amercis: repatriauit. i  
iohāne banū i ciuitate quiqz ecclienſi gñe extinuij horredō put  
reginal⁹ exposcebat furor necare inſit. Primit⁹. n. eq ligat⁹ ad po-  
lera ciuitatis p̄ plateas circūlat⁹. tādē ignitis vexat⁹ ſorpicib⁹ ex  
p⁹ qđript⁹ i ciuitatis portis p̄ticulāi futuroꝝ eruditēto p̄ tribi  
li appēſ illā qz i alios exercuit ſenioritatē p̄fsecut⁹ extitit. ep̄s vō za-  
grabiēſis qzuis mltis alijs necatis nō ſit iterfect⁹: nūqz m̄ eiusdē  
episcopatus in ſedē quodā viriſt restitui valuit.



**D**e exercitu regis sigismundi in moldauia.

Anc etiā ante tēpestatē dū res hūgarice femina duce  
graui fluctuabāt guerra: molduani pariter i ptes trās/  
alpine reginali dedignato sceptro: necdū relipiscētes  
regi sigismundo fauebat. Ille igit̄ q̄rto postq; coronat⁹  
ē anno renouatis armis illos domādi gratia aggressus  
est. Eisdē tēporib⁹ quidā stephan⁹ wayuoda molduanas modera  
bat habenas. Hic ut regis p̄cluderet ingressum omnē sue gentis  
vīm cōmouit: alpesq; i aspera viaz anfracta rex vnde īgredi ha  
bebat tū īdagiñib⁹ tū sagittarioz mununt p̄sidio. Et cū rex insi  
diariū insci⁹ alpes i descendisset ingenti mox sagittarioz manu ag  
gredit. tela nec min⁹ hoies equosq; feriūt: i pene ois densaz un  
brib⁹ sagittaz regalis expeditio granat. Regi aut̄ milites vitā in  
forti brachio redimere conati de equis descedūt. in magnaq; vir  
tute bellādi irruētes in volachos mltis ex eis interfecis illos re  
trocedere cogūt: fugiētesq; alpiū p̄ obrupra graui mortalitate af  
ficiūt. Quare redēpta sibi gladio via rex p̄fati stephani wayuode  
vsq; ad habitacula penetrauit. Ipse aut̄ wayuoda dū p̄terq; ve  
niā petere sibi. p̄dese aduertit mihil: ad regē venit i sui grauis de  
meriti debitas vt nō daret penas: rege corā sui dominij volachis  
cū potiorib⁹ i terrā. p̄cidēs regē his v̄bis depcar⁹ est. Glorissime  
prīceps tua nobis veniā petētib⁹ regalis clementia ignoscat. i il  
lud nřa qđ. p̄terutas cōtrariū fidelitati quā debem⁹ temere p̄su  
p̄st grata expieſ beniginitate. p̄ltratis etenī parcere qđ duriciē cō  
terere inobedietie regali dignitati nō min⁹ ḡlia affert enīero tu  
arū sumus pulnis plantaz. Tu rex i dñs nf es. Illā igit̄ quā nřa  
nō expostulāt facinora ḡaz: v̄ta nobis regalis pietas largiaſ. Et  
his dictis vniuersi sumil humiles flectētes cernices regiā expe  
ctabāt benivolentiā. Ad hec rex sigismund⁹ ita rūdit. P̄re regalis  
celſitudinis offensa q̄zuis digna vltiōe p̄ſanda eēt: ne tñ criminē  
ansteritatis nře ḡlia fame viciet parcim⁹ vobis pariter i ignosci  
m⁹: i vos in nřam recipim⁹ gratiā in ante nō delinquētes. Pro  
noluti ergo regijs pedib⁹ stephan⁹ wayuoda i sui: regijs oras ami  
ctus deosculat⁹. sincera post hec fidelitas i annualis cēſus solutio  
p̄mittunt: oiaq; fideli iuramēto roborant. Quapropter rex sigis  
mūdus rediēs milites sumul i arnia vñi⁹ anni recreauit quiete.

**D**e exercitu regis sigismundi in partes trāsalpi  
nas i de morte marie regine. Sequitur.

**P**ost hec rex sigismundus sexto sui regiminis anno geti-  
bus trascalpinis arma intulit. Hec gens suis non potesta  
poteris: ut se defederet validam thurcorum puerat ma-  
nu. Dux igit regalcs copie alpibus transitis illius terre ad  
plana decesserunt: aciebusque ordinatis ac signis bellum  
eis collatis: uterque hostis manus unum vellent: mox thurci pariter et  
volahi radiantium armorum quibus regalis tegebat expeditio fulgo-  
re territi tutrici se fugere comiserunt. Regis vero exercitus quodum po-  
tuit illos persecutus est. Ladebat ture et volahi ad dextram et ad sinistram:  
et cadentibus multoplires additi fuisse: nisi regalium militum  
equi vasto pondere armorum ipsius incidentium depresso: fugientibus  
parcs in cursu fieri valuerint: non superueniens illis tutiorē da-  
mibus transitū non prevenisset. Rex igit sigismundus pterariis fugatis  
copiis: castrum minus nikopolardua cunxit obsidione. Tabant tunc  
illud thurci simul et walohi: crebrusque de muris erupentes regio  
in exercitu tumultu non modicos cdebat. Rex aut bellicis inachis  
mis adiutis: castrum idem in magna sui parte percipi dedit ruine ex-  
pugnauit: et cunctis defensoribus alijs interfectis alijs captiuis silentiu-  
lud hungarico comedavit pstdio. Tandem genti partiū carūdēmgo  
obedientie imposito cum triumpho felix venit in hungariā. Non dum tunc  
redierat cum regina maria gratia puenta eritudine regnum pariter  
et vitā liquit. Nec illius obitus regi sigismundo parum curae peperit.  
Nam rex polono et ladislao defuncte regne sorore yterna adiunga-  
denoiamatam matrimonialis federis grato in pteruberno habebat.  
Ipse igit pungit suā sceptro mortue sororis potiri ratus: ptra regē  
sigismundi exercitu copiosum mouit. Et nisi pater reuerendissimus do-  
minus iohannes de kaniusa archicps strigonienensis mltio armatorum ce-  
tu regni cōfinia inuincisset: ambitiosus princeps absente rege si-  
gismundo regimē ei non minus turbare potuisset.

**D**e decollatione triginta duorum militum sequit.

**F**elicis rerum euentus nedum reges verum et humi-  
les exigui census homines quos conditio silere manu-  
dat: extra solitum rapunt et moribus mutans variqz  
per illecebra ducunt. Num enim humane sortes pro-  
spero tramite dirigunt animū eleuant: prosperatis: nec mi-  
nus illū arduis ingeri rebz cogunt. Rex sigismundus quo usque scda  
comitat fortuna solito magis aīo tumidus quosdā suis de regnico  
lis nobilitate isignes aīi hec: dū. s. regiaz gubernamē calle sinistro

velhebat in se et reginas graniter delinquietes: aut grata sub fiducia  
delitatem sibi impingere aut illos morte afficere satagebat: illi quidem  
demeti ducebant perniciatis obstinatio et mori potius quam migratio  
sub principe vivere precepit et laborat nobiles illi nostra quos  
etis duorum et triginta malum nemus vocat. Inter quos erat milites  
ille tam gloriosus hungaros ut et oes magno laudis per como  
insignitus; Stephanus kontch deno iatus dominus de hederwara alto de  
sanguine ortus: quem nostrum erat viribus et virtute non minus perclarus  
nec loquitur verum et resonati lira canit. Ipsi milites duorum vagabundi  
di regni per climata spaciunt: regiique sigillatum id obprobrii non inno  
dicu generaret: nonas illos res aggredi suspicatur statuit eos esse  
circumeniados virumque non minime deceptoriaque armis potenter  
georgii waydah sibi fidem: illos ut vi aut fraude ad se duceret co  
litunt. Da igit milites hi secus flauetae zawi hostilitatis suspitione  
sive omni capistrali hospitio dediti: propter iohannem de korpad quem  
sopor rubentis aurore in quo detinuisse fert: aduenientis diluculi  
dulci essent occupati somno: ipse georgii waydah dormientes ir  
ruit super illos. Ipsi vero mox cosurgententes arma capunt. Instat ille  
politicus atque regis illis placatum reddere: permittit nihilominus  
armis militeque poterior: terror illis erat. Ipsi vero dum in hoste  
viribus ut impar esse cernunt credunt: permisimus. Cum autem in opidum  
karum deno iatus ventus est diris credunt vinculis: et budescere ad ei  
unitate in curribus delati sunt. Cotulerat nobiles hi intra se duorum du  
cebanus: et si regis veniret in portam non tam illi aliquo salutacionis  
oraculo deberet venerari: quod et factum est. Nam enim rex sigillatum  
suo cinque corona regnicolarum medi sed eret: ipsi nobiles illius  
cospectum presentarentur: nullus ex ipsis in salutatione illius os suum ape  
runt: nec capitum aut genuum curvacione illi aliqua exhibuerunt ho  
nestate. Nec ignomina regis sigillatum in maiore coctantur uram: et  
Quia propter sui furoris dux vel hemetia illos in ipsa civitate bul  
densi in platea sancti georgii martyris fecit decollari. Autem quidam  
quod duorum Stephanus kontch ipsa decollationis pena plectrum debuisset:  
resupinum vultu ferientis iterum versus decubere pelegulset: segnem per  
rimum ammetes sibi mortes intrepidis oculis asperisse: thac quidem  
non formidare tunc vero in turri velle dixisset. Hos enim nobiles  
nonnulli non et triginta fuisse tradidit. Cum autem exterminatis illis  
spatari Stephanus kontch chowka vocatur irreuocabiles dissoluitur in  
lachrymas fletibus vacaret assiduis: et rex illo cospectu dixisset: co

pesce fili lachrymas et flere desiste: en ipse dñs tu⁹ qui tibi plura  
donare potes hym qz ille qui decollar⁹ est: ad hec puerū respōdis  
se ferunt: ego inquit tibi velut scrophē bohemicali seruit⁹ ero  
m̄d⁹. Qui tandem iussu regis eandē quā dñs su⁹ sententiā subisset  
et m̄mērū adimpleuisse pdictū. Postqz autē sanguinē aiasqz hi  
milites simul sudere sacratā capelle nostri viatici in suburbio di  
cē cimiterij tellurem habitatione: p ppetua do  
nec angel⁹ tuba caner cōpressere. Hoc mors militū illas que po  
stea inter regē sigismundū et hūgaros flāmis arserūt in gentib⁹ scin  
tillas: miro cimeti⁹ sub tegmine: et mūqz illi su⁹ vltimū infra diem  
tūtū. ppter ea regimē pbuit. De bello regis sigismundi  
sub caltro maioris nacopolis infeliciter gesto.

**R**egnātē feliciter quōdā rege lodowico iter grecos in  
gēs exorta dissensio intestinis grauter fluctuabat dñs  
cordijs. Duo enim erāt grecorū dñi: si nō eisdē parenti  
bus orti pterqz tñ se impiali de parētela natū esse et ex  
hoc ius dominij ad se p̄tinere asserebat. Nec min⁹ ce  
teri greci hos quisqz suo p libitu amabāt parit et seqabant: p icer  
to qz imperatoris noīe cīmili bello pugnaciter dūnicabāt. Et cū alt  
hoz suaz partē deficere vidit: vlciscēdi libidine capt⁹: amratem  
primū thurcoz cesarē postqz regnare cperūt tertiu ad suas p̄tes  
ad iunandas p̄cio pariter et pmissis ex asia in greciam accersuit.  
Neqz enim magne fuit difficultatis cesari id p̄luadere: qui ad hec  
antea accessus totis virib⁹ instabat. Huc itaqz et ei⁹ copias p mare  
helespōti cū ea p̄ditione in tratiā nauali officio traduxit: ut cōse  
cto bello rursus nauigio remitteret. Hoc pactio thurcoz gens ex  
asia i europa migravit. Hec trānsversa grecorū opa rogu mēritigui  
bilē europeas p̄ ptes assidue flagrātē succēdit: nr̄ arūqz miseriaz  
frutices liris in agris affatim pullulātes germinant. Nā ipse am  
rates nō id qd̄ pmissi sed qd̄ sibi p̄desse posse sperabat aio vol  
uebat. Semper enim bellū p̄ferēdū p occasionē in dies p̄trahebat:  
ut i grecos mūma cede fractos ille integer ad oriret: ac facilē su  
garet piter et opprimere. Nec illū sua sefelliū opinio. Abi enim di  
ni turri bello grecos deficere: domesticisqz opib⁹ euacuatos sibi  
i p̄sis pāruo iuamine ecē sensit: mox occasione adiumenta in illos  
arma cōserrit: occupatoqz poportune gallipali opido ad fretum  
helespōti situato: cerera greca opida obſidioe petere agrosqz va  
stare et cūcta passis iuadere nō destituit: quo usqz magnā traie pte

sue bitioni subiecit. Ex hinc reb<sup>9</sup> thureoz indies angescētib<sup>9</sup>: re  
ge lodowico vita fucto: habenisqz hūgaricis in sigismundū regez  
deuolutis: pasaythes i ipse cesar thureoz p̄e amrate pacrī genio  
nō min<sup>9</sup> idone<sup>9</sup>: i in temptandis reb<sup>9</sup> arduis magis audax: breui  
spacio t̄pis tracia vniuersam thesaliāqz ac macedonū: phocidez  
boetiam i acticā tuni vi tum deditione capiens sui domini fecit  
misos quoqz quos nos bulgaros vocam<sup>9</sup> regis sigismundi sub  
ditione constitutos armis infestis agressus est. Ad hinc pasayhtē  
rex suos caduceatores misisse: utqz ab intiādendo regno sibi in  
ris vigore attinente desisteret eidem intiuasse. Ille p̄ occasionē  
interim donec tota bulgarie terra potit<sup>9</sup> est relationē distulisse:  
tandē d̄iversitatē armoz framcarū puta ac clipeorū necnō far  
traru: quib<sup>9</sup> thurci in hostes vniuit: singulos p̄ parietes vni<sup>9</sup> do  
mus appendi fecisse: introductisqz regijs caduceatorib<sup>9</sup> ad illos  
dirisse fert. Reuertimini ad regē vestru i dicite illi. Quoniam i  
ego terrā ad hāc ut videtis ius habeo sufficiēs: pariterqz illis i  
parietib<sup>9</sup> p̄dētia manū ostēdit arma. Hec res sigismundi regis ani  
mū nō parū vlciscēdiū tunorē excitauit. Quapropter sui regni de  
cimo: dñsice aut̄ incarnationis millesimo tricēlesimo nonagesimo  
sextō anno: cōmota vniuersa sui principat<sup>9</sup> armoz virtute inge  
re constarit exercitu. In quā quidē regiā expeditionē tam grādē  
dux burgū die inter alias nationes ac francoz sue galloz popu  
lus arma nō panca fortiaqz viroz bellatoz agmina aduerterant  
Quoz nobilitatis armoz insignia bude i claustro sc̄i nicolai con  
fessoris erga frēs p̄dicatoroz tabulis arte pictoria inscripta ac pa  
rietib<sup>9</sup> affixa meos vsqz ad annos p̄ memoriam stetere. Nota igit  
rex sigismund<sup>9</sup> tā grādi sui exercit<sup>9</sup> p̄gregatione danubiū trāsunt:  
i nedū thureoz tuneret cesarē: vix qdā ipm dixisse ferūt. Quid  
in q̄t menuēd<sup>9</sup> est nobis hō: vastū si celoz sup nos pōd<sup>9</sup> rueret: ipi  
illnd n̄is q̄s gerim<sup>9</sup> hastis ne luderemur sustētare possem<sup>9</sup>. Re  
gno tandem rascie crudeli furore i magna rerū direptione horribi  
litatisqz strepitu nimio p̄transito bulgarie venit ad oras. Inde  
opidis oriszo i bidūmo alijsqz partiū earūdē munitionib<sup>9</sup> nōml  
lis thureoz q̄s tunabat bellicosa man<sup>9</sup>: nō sui i suoꝝ m̄la sangni  
nis effusione expugnans: ad ultimū ea ipsi<sup>9</sup> anni etate cuꝝ vites  
suis fruct<sup>9</sup> dulciores cultoribus reddebant circa festum videli  
cer sancti michaelis archangeli in campo castri maioris nacapo  
lis sua castra fixit. Thurci vero crebri<sup>9</sup> de castro erumpentes re

gū exercitū in se prouocabat: nō nullosq; vulnerātes sepi<sup>9</sup> vulne  
rati redibat. Cesar autē thurcoꝝ: quē nū sc̄iōres pasarihem su  
pradicū noī auere: nō Nicola<sup>9</sup> autē secūdū de familia & origine thur  
coꝝ ad eheā lenarū ep̄m scribens eundē chalapumū fuisse posuit:  
dū regē grandi hellico cū apparatu sua in domīna peneirasse  
audunt: nō minus om̄e gentis sue robur in arna cōcitauit: & in  
forti suox manu regie oblistere expeditioni conat<sup>9</sup>: appropiata  
hat. Galli vero siue franci adueniētis hostis fama puliati regez  
adēutes & cū belli primitias que maiori feruere solent atrocitate  
illis in se excipere ut annueret rogarū efficiere. Dū igit̄ celar ip̄e  
fremētib<sup>9</sup> vndiqz sūs agnūnib<sup>9</sup> magnā vni paganorū secū tra  
hens regis oppomi castris vñus esl: mox trāci p̄cipende pugne  
insolentē cupiditate capti: prīlqz vñuerle regales copie illūrū  
etis ex ordīne acieb<sup>9</sup> signis collatis prelū mirent e castris p̄siliē  
tes: & precipites ab equis: ut eoz moris esl: pedites certatū de  
scendētes contrarias irrūterū turmas. Diro itaqz bello hostes  
inter vñosq; vñgente: cū hungari sellatos francoꝝ eqnos cursu  
trāsuerso regia p̄ctere castra cōspicūt: nō dū em̄ illoꝝ bellādi  
vñs ip̄is not<sup>9</sup> erat: illos omnino hostilē per manū extintos fo  
re credētes: graues dissoluti in tumuli castra pariter & bellicare  
linquētes ingēnia campo vndiqz fusi hostib<sup>9</sup> acriter insistentib<sup>9</sup>  
in fugam conuertunt. Strages fit maxima: multi ecclidere de hū  
garis & mlti captiuitate affecti. Et nisi ip̄e rex nauis ministerio si  
bi adiunxisset salutē non celo velut elatus princeps dixisse ferē  
sed hostia armis ibidē obrutus fuisset.

*De immunitijs in regez Sigismundi*

*confatis & de captiuitate eiusdem.*

Rochdolor: res humāne nouerca dñetrice fortuna: i  
optatos p̄ calles dū dirigimt qz varias excitat mūnici  
tias quātū ve parūt odiū: cū gratis etiā ex amicis mā  
riūne hūgarice gūnatiōis i. p̄ sapia iterdu hostes efficiat  
Rex sigismundū hucusq; gēti sue amabilis: p̄stā grauez  
sui pp̄lī cladē odio fuit. Eniuero timebat ne illos quos male du  
ixerat: ut quōdā rex psarū rēfēs post infelicitē belli in grecia gesti  
finē: sue improuisionis penas daret. Qua, pp̄ter fugitivo silis al  
tas danubij & equoris p̄ aquas remoz officio cōstantinopolita  
nā ad urbem: inde ad rodū: post hec regnoꝝ dalmacie & croacie  
ad horas nūniganit. Comitabant illum viri in regno potentes



dns Johannes archieps strigoniensis. et stephanus de kanyfa frater eius de: nec min⁹ p interiuos regi qđ esset optimum apud primo res regni opabant. Inter hec autem superiorum noiatum stephanus filius laczk wayuoda: et alter stephanus de simonthornia antiquo scelerum tumidi: non ipsoz facinoris plurib⁹ sine socijs quoq; cordi erat amplius regē sigismundū non regnare ad illustrē iuuenē Ladislau na- tū regis karoli eiusdem tempeitatis non multos anni annos ut supius dicitur est imperfecti: tunc apulie in regno vices patris in regumine gerente suos mittentes iuicos sceptra regim hūgarici illi qđ leuiter tradere permittebāt. Ille vero miserā sui genitoris sorte qđ hūgarico in regumine comitar⁹ erat p ocnis pre cordeq; ferēs: qđnis illi regē sigismundū eluminare et regimē trāquillū sibi dare permittit rēt: ad capescendas res hūgaricas patre tardior fuit. Cū igit̄ illuz graueri moueri aī aduerterūt: non ergo ab inceptis desisterūt: sed ad ipsoz voluntatis finē facilis cōcludēdū: ipsi yterq; stephanius ab eodē rege ladislao p interiuos iuramentū pariter et fratres receperāt: ut quid illi vice eiusdem in regno operarent: id sibi dum sceptro potiret gratū fieret. Magna pte nobilium hec cōditio infidelitatis p deuina traxit: multi fuere hac sceleris nota obfuscati: quoq; ppago etiā hac nostra etate ppetuā exinde ascēta deflet rusticitatē. Hec res clam dirigebat: non tñ regē latebat. Dies con- sueto volumine trāsierūt sub hac tēpestate qđ plures: et ipse rex sigismundus vñū et mediū per annos maritum in partib⁹ demoratus: quoq; rūdā magnatū ope maxime archiepi strigoniensis ac dñi⁹ de kanyfa: et iohānis de maroth bani regale restitut⁹ extitit insolu- liū. Et licet dictos vtrūq; stephaniū aduersas sibi res machinari et cōponere sentiat: non tamē sibi coadunatā illis ppter cohortem in illos vindicta vti parat. Trāsire rursus post redditum regis tres et medi⁹ anni: et semper inter hec in cōtrarijs eius res cōmunitati crescebat numerus: et quasi totū hungarie vulgus suggestione viciat⁹ sinistro illū lumine intuebat. Cōcitauerat maxie hūgaros cōtra illū in odiū: tñq; duoz⁹ et triginta mōr⁹ militū: tum vero calamitosus nicopaltane expeditionis exitus: nec min⁹ ipse rex solo thoro carnis: dissolut⁹ in lasciviam virginū violēte dedit⁹ corruptioni: hūgaris obprobrio erat. Malebat etiā preter hec in populo p̄fatoz vtriusq; stephaniū crebra p̄fusio. Cōtulere igit̄ viii uersi quoq; id animi erat ut regē ipsum dum se illis tēpus ad id p̄ beret idoneū captiuitati daret. Igit̄ millesimo qđragesimo p̄mo

dñice incarnationis anno: ea scz parte anni cinsdē cum ver illud  
secūdissimū tauro duce medios tepido sub estu ministrabat dies  
a bore scz rigida hie mis austeritate virētib⁹ spoliatas folijs: flo-  
ridis vestierat frondib⁹: videlz die qua mater ecclesia certami-  
nis sancti vitalis gloriofuz decantat trūphū: barones regū do-  
lo indute collocutionis ḡa regia adeūtes palatia ipsuz regē me-  
diū esse voluerūt. Qui cū affuit illi obiectis pri⁹ sibi vniuersis fa-  
cinoz causis quas in illū excogitauerāt magno cū fremitu man⁹  
eoꝝ in ipsum inecerūt: et nisi illoꝝ qui amabāt eū sibi iniiset dis-  
sūfisio: ibidē iulij Lesaris ad instar multis vulnerib⁹ cōfossus san-  
guinē simul et animā fudisset. Brāt dieb⁹ in eisdem garensi in do-  
mo duo gratae indolis iuuenes: autore quondā nicon de gara pa-  
latino: qui quondā reginariū ad lat⁹ intersect⁹ est: geniti quorū  
alter est paternū nomē sortit⁹: alter iohānes vocabat. H̄os iue-  
nes captores regis in illū graue: paternā ppter necem: cuꝝ maxi-  
me ppter illum penas dedisset: animū habcre rati: ipsuz regē iu-  
uenib⁹ eisdem in castro eoꝝ soklos vocato seruandū assignarūt.

De eliberatione regis sigismundi.

**R**egē sigismundo captiuitatis erūna affecto: illi qui in  
eundē amaro erant corde: abdite ante hec in illum cō-  
flatas insidias in lucē deduxerūt. Jamqz nullo obice  
ē votis eoꝝ potiri cogitabāt. Dagna igīt in agmina  
palā cōnoluti superba cervice gradētes: eleuato ipſi⁹  
regis ladislai vexillo regni per climata ferebant. Et cū ciuitatez  
ad quācūqz ipso vexillo comite veniebāt sacrat⁹ cleri ordo illis  
pcessionali cū veneratione obuiam ire compellebat. Inter hec  
ipſi regi ladislao se oīa ad vota illi⁹ cōplanasse vtqz acceleraret  
intumauere. Quim aut̄ ipse rex ladislau⁹ sigismundū captū suazqz  
partem innalescere audiuit: quasi p̄mptas res adeptur⁹ vocan-  
tiū flectit⁹ votis: et celeri apparatu sumpto hūgariā versus iter cō-  
tinuit. Rex vō sigismundus molesta captiuitatis sub custodia  
castro in p̄dicto lugubres ducebāt dies: regalibusqz e luminid⁹  
crebro oborte lachryme pallidas illi⁹ inundabāt maxillas. Hui⁹  
regis cōtinuā cordis amaritudinē assiduosqz lachrymarū decin-  
sus iā dictoꝝ innenū genitrix: custodia ipsius regis quorum cure  
erat. Lū sepi⁹ intuita fuisse cōpassionis erga illū viscerib⁹ mota:  
liquido ea pectore: put muliebris exigū natura: corde toto reci-  
piēs filios adiūt: illoꝝ ita affata ē. Brāt mihi filij an yobis i hoc

hoīe maioris q̄z ceteris regnicolis offense causa est: q̄ alij cura  
custodie eiusdē soluti vos soli illi<sup>9</sup>tutā ad cōseruationē immigila/  
re debetatis. Maxime de quōdā genitoris vñ recordor me corā  
dictis. Aiebat etenī regē legitimē coronatū si etiā iumēto cōparef  
nō esse deserendū. Reb<sup>9</sup> in his quicquid fecerit alij vos exptes  
habere vellē. Nā si illū, p̄t in vobis sui sperāt aduersarij inter/  
feceritis: nota effusione regal sanguis v̄rē ppetue ascribet here/  
ditati. Et l̄z ceteri in adducēdo nouo rege nouis sp̄ sperāt gaude/  
re munificētijs: vos apud illū exosi eritis. Quid sceleris putatis  
regū fundere sanguinē? Que dignitas si hoc nephādo crūtie ve/  
stras pollueritis man<sup>9</sup> vob aut vestris successorib<sup>9</sup> qñcūqz in re/  
gno merebit. Iste coronat<sup>9</sup> tantos p annos p rege habit<sup>9</sup>. ille p  
cui<sup>9</sup> reb<sup>9</sup> agit nō q̄ rex noster eēt verū nōdū regnū nouit. Desisti  
te igū mi filij si quid in necē hui<sup>9</sup> hoīs p̄spiralistis: tā altā v̄rē do/  
mus dignitatē hoc enormi facinore p̄taminare caueatis. Rege p  
isto genitor vester scitis quā mortē subiijt: nec vos non ignorare  
dubito istū qui dicit regis interfici natū eē. Qui si regni hūga/  
rie sceptrā capiet: an putatis illū de paterna nece maxie v̄m per  
genitorē p̄curata nō recordari: si v̄o captiu<sup>9</sup> iste v̄lteriori regimi  
ne potief: siqz vos id feceritis q̄ ipsa p̄suadeo v̄ris in reb<sup>9</sup> semp fi  
nis bon<sup>9</sup> sperabif: t̄ apud illū, p quo genitor vester aiaj fudit be/  
nemeriti eritis semp. Audiere hec iuuenes ipsi: t̄ stupidi lōga ho/  
ra stetere dissoluti: tādē materno dc colloquo iuagnas iciderūt  
iurias. Illis igī varijs cogitationib<sup>9</sup> inde vacantib<sup>9</sup>: mulier illa  
sagax regē adies. Sigilimūdū ita allocuta est. Rex sigilimū de sci/  
to tuos aduersarios nouo de rege deqz tua exterminatione cu/  
rare. Monerūt me lachryme tue in desinēter tua p ora decurrē/  
tes: t̄ fler<sup>9</sup> tuos ptinuos toto recepi corde: tueqz iuuenuli etati tā  
ta i amaritudine fluctuāti cōpatioz. Ipsa suz mulier q̄ sola tua p  
libertate labore: h̄ res qdā de hoc me cogitatē territat t̄ sepi<sup>9</sup> re/  
trahit. Timeo etenī si te eliberanero duos quos nosti natos me  
os amittere. Si tñ fideliter, p̄misericordia cū de nouo sceptro potit<sup>9</sup>  
fueris meo de bñficio reminisci: ac illos t̄ me nō deserere: q̄z ac/  
curatissime tua curabo de libertate. Ad hec rex sigilimūd<sup>9</sup> mox  
humo ad pedes illi<sup>9</sup> puoluit<sup>9</sup>: expāfisqz brachijs ipsi<sup>9</sup> ruit peduz  
in amplexus: tremebundaqz ac fleibili voce age inquit domina  
t̄ mater mea: enim uero si regnum mihi redibit: si mihi vita co/  
mes erit: siqz tibi aut filijs tuis qñcūqz obliuiscar: maiori calamī

tate q̄z presens est mancipēr: nec de⁹ q̄nīcūq̄z p̄ ampli⁹ mihi liberatē presteret. Ecce te in matrē illos i frēs hac die adopto: fideliq̄z sub iuramēto hec tibi ⁊ illis seruare p̄mitto. Vicit post hec mulier ista crebris p̄suasionib⁹ filios: ⁊ regē ipsū emitti facētes audiō suoz aduerlarioz a spectaculo liberauit clādestinaq̄z illū sub cōdītione marchionat⁹ morauie fecit de dūccere ad horas.

De reditu regis sigismundi in hūgariā.

**R**umor regie eliberationis eiusdem aduersarij⁹ non paruo terrori fuit: nec modicū erga secūdas eiusdem res valuit. Nā hi sua captio quoz tedio erat: p̄cīpē libertate potito q̄si graui de somno excitati de eiusdem offensorib⁹ vndictia exigere: ⁊ regē in ipsū altū redūcere regni hūgarie in solum totis virib⁹ conati: vicos pariter ⁊ agros illoz qui aliter sentiebāt ingenti depredatione vastabant. Inter quos erat vir ille in elemēs magno austerritatis rigore tuimodus iohānes de maroth ban⁹. Lui⁹ vastitatis editionē nostre etatis senectus nondū oblita est: ecōtra pars altera tum in sui p̄tectionē tū hostilē in offensaz vires experiebat. Feruētib⁹ igitur vndiq̄z guerris ⁊ rerū direptionib⁹ magna in rabie inualescentibus: rex sigismundus tum armigere natalis soli gētis: tumq̄z partiu superioz regni hūgarie p̄cerū fortib⁹ comitatus agmibus nondū cni partes superiores ipsi⁹ regni hūgarie illi⁹ declinauerāt a fidelitate: potēter adiut⁹ rursus venit in hūgariā. Nō enī multe difficultatis erat regē de nouo sceptro potiri: cum castris budēse ⁊ quasi cūcta regni munimina suoz fidelium p̄manib⁹ habebant. Eisdēz dieb⁹ rex apulie vocatiū crebris seduct⁹ pollicitationib⁹ vt reb⁹ potiret p̄missis: veniebat iāq̄z dalmaci regni venerat ad lūntes: cū regē Sigismundū sospitē bude morari ⁊ reb⁹ ad vota gaudere hūgaricis audiuit. Quare ex tēplo incepto definēs ab itinere terga vertit: ⁊ parētis petēs regnū tum paterna tūq̄z sua mor⁹ inuria: ad regē sigismundū lfas scripsisse ⁊ ipsū per easdē ut illis qui ipso sup̄stite de nouo semp̄ soliti sūt gaudere regē: cōdigne retributiōis munere cōp̄saret rogatū effecisse ferūt.

De penis per regē Sigismundū a stephano waynoda ⁊ ceteris infidelib⁹ exactis.

**H**anta calamitas mole rex toties grauat<sup>9</sup>: nō statim suū  
 post reditu declinetiū in psonas grauitatis vindicta  
 vsus ē. Solū etenī illoꝝ auferebat p̄dia: ⁊ suis colloca  
 bat fidelib<sup>9</sup>. nō tñ i ipos sibi sepiꝝ occurrētes semebat:  
 nec grāz petetib<sup>9</sup> regie benignitatis clemētia subtrahē  
 bat. Eniuero hamū dulcedine similate bennolētie tinctū hūili  
 bus tēdebat regnū colis: ut altos sic crūne virtio maculatos eo fa  
 ciliꝝ cōphēdere posset. Dissimilabat sagax rex graues animi dolo  
 res: ⁊ iter hec dictum numer<sup>9</sup> eiꝝ fideliū grāde patiebat augmētū.  
 Quare rex ipse post hec aīo audacior fidelib<sup>9</sup> suis dietā vniuersa  
 lē in oppido Rewrewswd warhel denoīato i ꝑtib<sup>9</sup> sclauome hito  
 celebrādā indixit. Illaqꝝ p̄stitutis dieb<sup>9</sup> in magna nobilū tumul  
 tuositate fernēte: Stephan⁹ fili⁹ lacz̄k wayuoda: duce peccato: aut  
 regia in clemētia aut i agimūb<sup>9</sup> armator<sup>9</sup> q̄ secū nō mūr<sup>9</sup> q̄z rex ad  
 uexerat fidens: illac veit. Una igī diez rex primoresqꝝ regn<sup>9</sup> ⁊  
 ip̄e wayuoda simul eadē p̄stituti i domo: ip̄e Stephanus wayuoda  
 ibidē medios philiꝝ inter tractat<sup>9</sup> capt<sup>9</sup> pariter ⁊ decollat<sup>9</sup> ē. Et cū  
 fama mortis eiꝝ ad suos delata extitit: mox vindicta tumidi ruūt  
 in arma. Et fuissest ibidē, p̄culdubio sanguinis effusio hand modi  
 ca: nisi cadauer illiꝝ alta dc domo p̄cipitatū suis grāne spectaculū  
 oñdissent: ⁊ mis̄ etiā quidā ad illos tāto discriminū se subiciētes ex  
 clamasset: desunte inquiētes miscri desunte parituri: en videns ex  
 tinctū grā cuiꝝ arma cape deberetis. Quo facto rigor furoris illo  
 rū teput: ⁊ vnuſquisqꝝ eoz tutas sibi p̄tes fugibundus q̄ritauit.  
 Hūc Stephanū wayuodā pter cetera infanda sua facinora i lesam  
 regie dignitatis maiestate ppetrata:cadē tēpestate cū rex sigismū  
 dus post cladē sub nicapoli receptā maritimis demorabat in pti  
 bus tale scelus cōmisissē accusabat. Etenī illū ad cesarē thurcoꝝ  
 pasajithem nūcios misisse: filiāqꝝ illiꝝ regi ladislao: quē inducere  
 conabat: ea p̄ditioꝝ vt illi p̄tra regē sigismūdū adiumēto fieret in  
 go matrimoniali ducere spopondisse: ⁊ in huiꝝ documentū ingen  
 tia thurcoꝝ agmina hūgaricas in partes inter flumina zawe ⁊ tra  
 we situatas induxit: grauesqꝝ ibidē per eosdē depopulationes  
 edidisc dicebant. Ante hec thureci nondū hungaricas lustrauē  
 rāt terras. Iste fuit ingressus thurcorū in hungariā primus: eo  
 tunc illi ingentes quas cernim<sup>9</sup> in ciuitatibus Sirimiensib<sup>9</sup> edi  
 dere valitates: quas ciuitates etiā nunc loca illarū suis orbata  
 edificijs non paruas fuisse testantur.

**D**e electioe regis Sigismundi in regem romanorum: et de obsi-  
dione castri galambocz infeliciter terminata.

**P**ost ipse Stephanus waynoda sui reat nouissimas de-  
dit penas: cuius sodales alij morte alij exilio fuerat da-  
nati: viuere in regem parate insidie vndeque tacuere:  
ipse quoque rex ab illic quieto potuit sceptro infra vite  
sue lumen suo in regimine intestino tumultu turbar-  
et nubez. Igis cu tantis calamitatibus inuenis princeps sepi agit  
moribus et vita meliorar est: immobilius sui regni domino etiam na-  
tionibus ab extranis fungi, pspiccret. Cum iam tres et viginti in huga-  
ria regnasset annos in regem romanorum electus est. Quoniam obre rex tam  
principatus magnanimitate morum: vi non modica armorum plata rur-  
sus vires thurcoz tentare aggressus est: arcemque galambocz voca-  
ta alta in rupte supra decursu danubii rasecano in agro situata te-  
pestate ead illis subditam multo milti cunxit. Domicabat utriusque  
hostes simul et semper sigismundane copie superiores erant: donec il-  
le cesar thurcoz chalapin oppositione suorum propulsatus: bellico ap-  
paratu cu ingenti venientia regis hostis potentior visus est. Quapropter  
rex ipse post non modicam suorum undique decertantium strage ca-  
pitu deserens danubium transiit: et hostile evanescit manu. In hoc prelio  
licet multi occubuerint: vir tam illi noiatissimum zanista niger ap-  
pellatus: virtute et armorum directioe insignis ibidec cecidisse nem  
cu nostri non sine turbatione animi memorat.

**D**e origine hugistarum.

**P**er res mortali in heterochism collabunt: veruetiam  
divini cultus dispositio cedente deo interdu eclipsim pa-  
tit. Supradictaz enim ipsius regis sigismundi temporum circa  
decursu: ingens christiana in religione orta est dissensio et ta-  
bes illa heretice pravitatis pestifera humanas inficiens  
metes auctoribus Johanne wykleff in anglia et altero Johanne hys  
in bohemia sensum diffusa crevit. Secte cui imitatores maxime in  
bohemia et eius partibus: cum nobis sunt proprii: hugistas voca-  
mus. Hac propter catholice fidei emula enormitate: diebus in eiusdem:  
quidam ifandus ordo: si ordinis nomine usurpare queratur: adamitaz vo-  
cat nescio quo auctore institutus cimerserat: suaque polluta ad faci-  
nora utriusque sex homines scnes simul et iuuenes trahere non parue  
facultatis fuisse dicit: maxime ut arbitror: ex eo: quod carne volu-  
ptatis libidine illis ut fas erat. Hunc enim ordinem sui imitatores su-

mū creatorē rerū circa originē instituisse: oīaqz cōmunia fieri ⁊ ut  
crescerent ⁊ multiplicarent pcepisse aiebant. Incedebant nudi: et  
speluncaz latebras inhabitatāt. Postqz sacra: si sacra dicere fas  
est: q̄ peragebat: extintis lucernis tenebris se credebant. ⁊ cū a se  
more sui: quē bohemico idemate: othecz idest patrē vocabant.  
Illiud verbū crescere ⁊ multiplicamini dicebat: absqz discretionē  
etatis mutuos in amplexus: pariterqz ad explendū carnalis vo/  
luptatis desideriū ruebat. In dilatationē etiā ⁊ augmentū suorū re/  
tiū diabolus que ex hinc humano tetenderat generi: huic supsti/  
tiose adinuentio tanto auxilio fuisse phibet: vt dū hui⁹ cohō/  
tis senior: inter cetera, pdigia que faciebat: aribus alta sulcānb⁹  
aera: vel feris atris in nemorib⁹ latitantibus ut venirent impera/  
bat inox aderant: inclinataqz ceruice illū venerabant. Tolebat  
enī mille artifex illos quos suū cultus voluptas nō capiebat saltē  
pdigioꝝ uretire ostentis: qđ ⁊ factū est. Nā hec permicosa sacre  
religionis subuersio panicis in dieb⁹ tantū ceperat incremētū: qđ  
postmodū per dictos huzistas magna vi armorūqz illatione non  
modica vir denicta abolitaqz est.

*De bellis sigismundi regis cōtra huzistas actis  
et de combustionē Johannis hwz.*



**S**Ex vo sigismundi qui ex suscepti romani regiminis offi/  
cio fidē catholica tutare tenebat maxime aut: qz nata/  
lē eiusdē terrā dicti huziste magnā in vun cōglomera/  
ti vastabant: contra sue secte alienos igne et gladio  
atrociter dimicantes. Contra eosdem armatum tum  
hungarice tū vero germanice gentis non semel suscitauit robur:

soloqz et populo hereditario non parcens magnas in regno bohemie edebat vastitates. Non ergo illi flectebantur sed tempore qsi in nois sanguinis Christi certaturi, per armoꝝ insignis in vexillis et scutis ac clipeis: alijsqz bellicis utensilibꝝ imaginem calcis arte pictoria scribi facientes duce quodam sijska hoic robusto et monoculo turmatum, pcedebat: et in seuientes acrius seuebant. tum in re gione tum vero rebus in humanis confusio regno in eodez erat ingens. Pugnatum est ea de causa partes inter vtrafqz cum magno discrimine personarum sepius, maxime autem cum una dieru vterqz hostis in campo non remote ad ciuitatem vrburam kothunbam vocatam conuenissent: pars non cessit sine ingenti strage parti. Cum igitur populo in vtroqz anicipiti bello feruente et multis ex vtraqz parte cadentibus: ultimum sijska superiore: rex campu deserens terga vertit. et simul cum suis qui superstites erant fugiens hosti tum res tum animi ferocitate reddidit. Cum igitur rex sigilimudus huius rabiem perfidie vi se compescere minime posse arbitratus est: vniuersalis dogmate concilij tantum suffocare peste satagens illam constantiensem celeberrimam vniuersalis christiane religionis sinodum celebrare procuravit. Abi prefatus Iohannes hwz et hieronimus discipulus eiusdem heresiarche videlicet predicti consilio in eodem simul cum dogmatibus reprobatamini et ignis incendijs supplitio exterminati fuere. Non ergo regno bohemie in predicto per ipsos seminate pestis fomes cesauit hanc nostram usqz ad etatem.

De exercitu hungarorum in partibus  
Bozne debellato Sequitur.



**D**ulta et varia bella huius regis in diebus non semper finit op  
tato clausa strepuere. Sed quis tamē principis tot per annos  
regnatis eum stilo queat prestringere? Inter cetera enim  
bella: dñe incarnationis cum quidecim post mille qua  
dringentes instaret annus: magna vis armorum gentium hū  
garice aduersus duce spalethij herwoija de loiatū mota est. Dux  
enī iste ante hec regi fidelis: eiusdem in diebus pterius stimulo ductus  
lapsus in pte regno hūgarie vim inferre conatus ad suas partes ro  
boradas ingētia thurcorum agmina prodixit: et partibus regni boznen  
sis regi subiectis ingens pto fuit. Alauerat hūc hoiez lōgeua re  
gis absentia. Rex enī ipse eiusdem sub annis in dicto pteateli pcelio  
protra heresim iaz dictā proqz sacra romani regimini coronariū  
adoptione agebat. Viri igit in regno potentes quibus regia de co  
missione id cure erat nouaz rex strepitū pulsati: Johāne de gara  
alterus Johāne de maroth: Paulū chwpoz de monozlo banos: ce  
teros etiā qzplures viros pstantiores duces sui exercitū efficiētes  
robur hungaricū satis grande in regnum Boznense protra illū misc  
re. Ille vero ex aduerso tum sua tuqz conducta gente munitus  
illis capo se opposuit. Collatis igit signis bellicis et turbarū vocis  
bus vtraqz ex parte magno clangoris insonitu tharatātarizatib  
vterqz hostis mutuā in ruinā sitibundus bellū ingredit: et in ma  
gna virtute lacertorū viribus preliaf totis. clamor ingens eru  
berat: frāgunt lancee: et in earū fractiōē multi deiiciunt ab equis  
cadūt hincinde cadauera mortuorum parte ex vtraqz. Sed quis boz  
nenſiū astutie se pferre valet: Lū hūgarorum vires illorū potentiss  
co in certamine multo superiores cernerent: mox illi montū per  
culmina: qui ex eis ad id pstituti erant: stantes: ita docti: hūgaros  
fugere pclamabāt. Nec vox magnā hungaris edidit pfusionem.  
Nam cū prelio viriliter insisteret: hoc rumore audito: partē ipso  
rum fuge datā arbitrati: campū deserentes terga verterunt. pro  
pter qd et magnā stragē et hostibus predā ibidē dedere. Nec du  
ces ipsi tamē periculi expertes fuerūt: quin alij ibidē capti: alij per  
empti. Johānes enī de gara captus et dire vincularū post multos sue  
captivitatis dies libertate potitus: pondus ferramentorum ingens  
quibus vincitus erat: in monasterio de Batha ad gloriā precio  
sissimi sanguinis domini redemptoris nostri pro illius qd ibidē  
vouerat redēptione voti futurā ad memoriam reliquit. Johānes  
vero de maroth pro sui libertate inūmico magnā auri sumam fu

dit. Et quid de paulo chwpoz bano dicendū est: qui bouinā cru-  
dā in pellē insutus vleriorē duce ab ipso vitā nō meruit. Nā cū  
pfidiā ante hāc dux ipse herwoja regi sigisimūdo obediētie mīct⁹  
officio eiusdē curiā frequētaret: et tū vita tūqz regimine mox bru-  
tal is cerneret: ipse paulus banus illū ludibrio habēs: dū illi ob/  
uius fiebat dissolut⁹ in derisum mugitu bouino p̄ salutatiōis ve-  
neratione dignitatē illi⁹ deturpabat. Sic et ipse dux herwoja: cū  
idē paulus banus ab ipso vestimēto dicte pellis bouine honora/  
tus fuisset aiebat. Qui in forma humana voce bouis instar vte/  
baris: vttere iā et forma et voce eiusdem.

**D**e bello per stephanū banū de losoncz  
in partibus transalpinis cōmissio.

**L**et etiā pugnatū huīus regis in diebus transalpinis in  
partibus pluries semper illius gentis requirente rebel-  
lionē. maxime tamē preliū illud quod duce viro ma-  
gnifico stephano de losoncz bano partibus in eisdem  
comitū est q̄zuis tristem habuerit finem viuaci tamen memo-  
ria dignū. Erant enim diebus in illis terra in hac duo principes al-  
ter daan alter merche: ambo eodem sanguine nati: qui paritate  
cōfusa singulari yti dominio laborabāt. Et cū daan suas p̄tes de  
bilitari agnouit p̄ceps thurcorū quesuit subsidiū et illo potit⁹ par-  
tem alteram coegit in fugam. Merche vero cū vires suas ad ar-  
cendū extraneū hostem debiles sensit regis sigisimūdi petiuit au-  
xiliū. In huīus igitur succursū stephanus de losoncz ban⁹ multis  
armatorū cū agminibus per regē missus extitit. Qui tādē crūcto  
p̄missio bello: dū hostiū impar eēt: post multā partis vtriusqz stragē  
capitissim dāno vite pariter et bello ibidē fine dedit. Nā post casū  
ducis ducti in fugā ysi magnā inimicis rex et psonaz p̄dā dedere  
Hui⁹ bellī exitū ingens subsecutū est miraculū. Enīero cū post  
hāc claudē duo vel citra p̄terissent anni: et quidā visendoz ossū  
interfectoz grā in huīus cāpū certaminis accessissent: dūqz mira-  
būdi inumeras hominū pariter et iumentoz ibidē occisoz admi-  
rarent costas: euestigio vocē quasi humānā tenuem pariter et dis/  
fīclē audierūt. Attoniti igit̄ huc atqz illuc respiciūt neminē tñ vi-  
det: q̄re se fantasmate ludi arbitrant. nec min⁹ pauore pculsi diu-  
stetere. Et cū vocē illā p̄tinuari iterqz rūores quos audiebat no-  
mē celestē dnī nr̄i ihesu xp̄i et ei⁹ genitricis glosissime Marie cre-  
brūs recitari aduerterūt: in animū reuerſi inquiretes quid nam

hoc miraculi esset: vlt̄ter⁹ pcesserūt. Tandē humana tabe spolia  
tu ossa natis circūqqz virētib⁹ herbis intorta solū caput integrū  
iuenerūt. O celi regina gloriosissima tuū quo laudū p̄conio sanctū  
magnificem⁹ nomē: q̄s tibi gratiarū referam⁹ actiones: q̄ te vene  
remur gloria: dū cūcte tuas i laudes hūane sufficiāt vires mīme  
Ille tuus cesseret a landib⁹ tuo sc̄d q̄ noīe iuocato tuā nō sensit be  
niuolētiā: tua etenī petēs suffragia i ad tua sc̄d p̄fugies p̄sidia:  
a te derelict⁹ est nemo. Magno nobis exēplo est vgo sacrata hoc  
ingēs qđ hoīe i hoc nobis ostēdisti miraculū. Nā cū totū corpū  
exanimatū tabidūqqz solū caput vivere i linguā loqui p̄spexerūt  
stupidi ingenti capiunt admiratione: tātos q̄ per dies estatis fer  
uid⁹ ardor: hiemisqz austē⁹ rigor: ac inedia i litis: totius corporis  
consūpta carne solū caput reseruauere. Admiratib⁹ igit̄ illis: qđ  
admiramini inquit creatura dei i xpian⁹ sum qui si xpiani es̄tis il  
lūs p̄ noīe, pp̄ter vos in cruce qui mortuus es̄t: querite mihi sa  
cerdotē ut confitear. Interrogat⁹ tandem: quomodo nāqqz illos  
vſqz ad dies vixisset: respōdit. Gloriosissima virgo Maria me  
fouit: pariterqz ut sine p̄ceptione ecclesiasticoꝝ sacramētoꝝ non  
decederet me vestrū vſqz aduētū cōseruauit: i nisi cōfitear mori  
nequeo. Interrogat⁹ rursus: qua de rōne ipsa virgo gloria te  
tanto p̄sequit beneficio: rñdit. Vigilias septē festiuitatū illi⁹ sem  
per in pane i aqua ieūnauit: i illius festiuitates sūma cū deuotio  
ne celebraui: viteqz i mortis oīs spes ipsa mihi fuit. Accersito  
tandē sacerdote i cōfessione ceterisqz que subseq̄ui debebāt per  
actis dissolutus quieuit in pace.

De bellis nicoli pethersij bina vice gestis.

**D**ictiōes euo eodē gens thurcoꝝ quietis impatiens  
i cōtinue sitibūda rapine partes eis danubiales i ter  
rā nō vocabulo themeskez appellatū violentis irru  
ptionib⁹ tristānit. Quos vir strēnu⁹ magna aggredi  
lāndax nicola⁹ fili⁹ petri de macedonia: amicorū auxi  
lio i milite aggredario adiutus: binis, p̄fligauit vicib⁹: spolia tu  
lit i hostē in fugā pariterqz i in p̄dā cōuertit. Eū enī eadē tempe  
state. machumetes priu⁹: cesar aut̄ thurcoꝝ quint⁹: defūctis fra  
trib⁹ vna secū ex quōdā sup̄dicto pasaythe alias sūl̄ cesare thur  
coꝝ generatis regnū adept⁹: illud terra mariqz adauisisset i quā  
dam partē mesie quā nos sup̄iorem bozna: uel vulgo vocabulo  
werhbozanya vocamus suo subdidisset dominio: placuit illi ut

nouū terra in hac regem crearet. Igit̄ quendā tum parui census  
tum humilis ortus pariter i fame hoīc īkach vocatuz regem  
boznēsem denoiauit. Iste noui gloria noīs seductus : vim quaz  
potuit sibi cōmisse gentis omnē mouit i partes p̄dictas predabū  
dus inuasit. Humātib⁹ igit̄ vndiqz p̄dijs i pre timore cūctis terre  
illius hominibus euadēdi facultas quoꝝ erat fugientib⁹. Nico-  
laus filius petri supradictus: nō equalis milite ad hostem milita-  
ri ductus temeritate illi hostis fuit. Commissio enīz prelio cū an-  
ceps certamen fernueret: i illi medios inter bellates rex īkach ob-  
uius fuisset: ille eo cognito mox equi sui in illum vertit habenas  
i illum lancea sua tam viriliter aggressus est: quod rex īkach ex  
impulso lancee eiusdē non obstantibus fidelibus armis suis gra-  
uiter vulneratus preceps coruit ab equo. Non pepercit iratus  
miles homini prostrato: sed descendens de equo pectori illi⁹ ar-  
matū impedit pedem: i victi non curatis precibus illum ense nu-  
do ingulauit. Quo viso cohors quā ipse īkach p̄duxerat vniuer-  
sa in fugam cōuersa est. Ipse vero nicos filius petri simul eum  
suis preda locuples redijt: i regi sigismūdo in signū victorie bā-  
deria siue vexilla hostis hostēqz captuz hand modicū misit. Pu-  
gnauit i altera vice cū thurcīs cōfinia in predicta irrumpentib⁹  
miles iste. Et cum ad conterendū hostē viro pariter i armis illi  
impar esset: noctem sibi auxiliari arbitratus militem quez potuit  
congregauit. Addidit insuper homo sagax militie equarum ce-  
terorūqz in agro depascantium iumentoz vagabundos greges  
vnicuiqz gregi tum timpanistas tum fistulatores i preterea ho-  
mines qui clamores ederēt preponendo. Tali adiutus p̄cōdio  
in hostem hospicio campestrali nocturneqz quieti datum irru-  
turbanitqz i afflitit ac finge precipiti dedit: victoriaqz pariter i  
solēni potit⁹ preda: sue p̄ditionis inter nobiles nostras vslqz ad  
dies memorabilis: nōmē optimū potitus est in euū. Dicere qdā  
qd̄ hoc i certamine miles p̄notat⁹ sue gētis p̄ cognitione ne no-  
cturnis obūbrati tenebris sui milites alter feriret altez vocabu-  
lū: Isten: zenthymhal belli seruēte atrocitate p̄cepisset. **damadū**  
**Lūqz** pugna eiusdē noctis sub obscuritate fernueret i **hostis ho-**  
**stem min⁹ agnoscere**t: thurci hoc vocabulū uel apud deū uel er-  
ga hostes fibipsis nō min⁹ auxilio eē cogitātes: cū acriter ab ho-  
ste persequerent: ingenti cum clamore omisso vocabulo **Isten** so-  
lum mihal clamitasient.

**D**e coronatione regis sigismundi in regē bohemie.

**S**Ex sigismund⁹ quatuor ⁊ triginta annos regni hūgarie p̄cipiat⁹ gloria fret⁹: millesimo q̄dringētesimo vigesimo dñice incarnationis anno regni bohemie in regē coronat⁹ est. Hos enī ante annos post sublationē wē ceslai fratris sui: ipse rex sigismund⁹ regno in eodē non regio sed gubernatoris noīc fungebat. Iste rex nō solum humilis dom⁹ nobiles: verū etiam plebeie cōditionis hoīes alte dignitas ad culmē q̄zplures sublimavit suoqz in regno potentes fecit. Dom⁹ enī dñoz de palocz ⁊ de rozgoni: ac quōdā dñi michaelis orzaagh palatini de quo superi⁹ mētionē me fecisse recordor: ipo rege auctore amplā decūnere agroz ad possessionē suslites quo nū nūc i regno alto magnificētie titulo gaudent. Comes vō pipō de ozoza nullo sui sanguinis herede sup̄stite defunct⁹: ⁊ mathko ban⁹ cū suis fratrib⁹ frākone perkone ⁊ zowanō: posteri quoqz partem i reb⁹ nūc haud magnā habēt portionē: ragusiani fuerunt. Qui lz vrbani stat⁹ fuerint magnā tñ hui⁹ regis bennuolētiā habuerūt: auriqz ⁊ agri possessione opulēti quodū vixerūt potētes in regno fuere. Medie aut̄ eminētie nobiles quos rex ille aut ex rure aut obscurō nobilitatis ex tugurio sustinuit mihi cōnumerare hand⁹ p̄mptū est: legentib⁹ quoqz tedi⁹ fastidū cū ad has res nūl li⁹ sunt importantie: generare arbitror.

**D**e his qui regis sigismundi frequētauerunt curiā: ⁊ quomodo dezpot⁹ castrū nādoralebē. eidē cessit.

**C**uria p̄cipis hui⁹ magna nobilium claritate illā frequentatiū refūlit: ingentiqz aduenarū inundatione sp̄ glorioſa fuit: multi germanie ⁊ italie p̄ceres hanc frequentauere. Nec min⁹ regis portugalie nat⁹ multo sui regni nobile cinct⁹: occiduis terre de finib⁹: p̄ tāti veneratione p̄cipis veniēs: curie regis hui⁹ honori fuit. Is tū qđ i stāte hyemis diro rigore danubiū p̄gelatū vidisset admiratū extitisse: ⁊ genitor suo maiori p̄ miraculo qđ ynqz p̄egrinarū p̄tiū illustratione vidisset nūciasse: ferūt sigismundo regi. Illustris pri ceps georgi⁹ rascie dezpot⁹ summa obediētia fuit castrūqz nādoral bense int̄ cocursus potētiū amniū danubij ⁊ zāui situatū: qđ abo lito evo taurinū: nfos aut̄ p̄ semiores alba bulgarica vocatū extitisse phibet. suos p̄ p̄decissores ⁊ ipsuz illa vſqz ad tpa ihabitā dñi millesimū q̄dringētesimū vigesimūquātū circa annū mere fi-

delitatis, p obside eidē cessit. Hoc castrū postea rebus thurcoz  
inualescentibus: agro hungarico ut infra stilo tangetur breui:  
hand parue vilitatis fuit. Rex vero fīgīmūndus illi propter  
hoc non minorus munificenz largitatis exhibuit. Nam in re  
gno suo hūgarie castra zalamkemē: kewlpen: becheij: wylagos/  
war: thokai: mwkach: thalya: regeg ac opida zathmar: bezermē:  
debreczen: th yr: warsau: et alia nōnulla: in ciuitateqz budensi do  
mū egregiā illi<sup>9</sup> dignitatē sufficiētē, p descensu et hospicio eidē do  
nauit. Is enī regalē frequentabat curiā: et apud regem apudqz  
hungaricos gratus habebat.

De vaſtitatibus per blaſkonem editis.

**B**Ex fīgīmūndus sanctā matrē eccliaz tuz armis tristatā  
tuz vero ingētib<sup>9</sup> scismatis et heresīs, p cellis et turbini  
bus agitata: crebris vicib<sup>9</sup> cōsolatus est: ruentēqz ere  
rit: et p illa suos sepi<sup>9</sup> theſauros suozqz sanguinē ſit: et  
aīam ſudit. Lande cū etas ſua lōgas ſibi moras, pmit  
tere videref minunc: ne morte pūetus impialis nois honore fru  
ſtraref: illa in toto orbe terrarū noiatiſſima romani regni diade  
mata: impialibusqz dignitates infulas inſcipe ſatages: diſpoſitus  
in regno ex viris pſtantiorib<sup>9</sup>: p eiusdē tutela custodib<sup>9</sup>: versus  
vrbe romanā ſuoz flexit habenas equoz. Sz hi custodes regnū  
hūgarie ſui pñtia principis orbatū hand bene, pteſere. Nā ml  
leſuno qđ ringētchmo tricesuno primo ſalutis anno ipſo rege pe  
grinis in regnis res ſuas dirigēt: quidā blaſko exigui tū cenſis  
tū nois ex collectiō milite hūgarico videlicet et bohemico: quo  
ru pda animi erat: ingēti manu cōſlata: primum opidum thermaic  
turrib<sup>9</sup> altis muro coctili iunctis cinctū: cimib<sup>9</sup> eiusdeꝝ nocturna  
quiete ſoporatib<sup>9</sup> vi clādētina ſubintravit: potitusqz munitione  
arma auxit: et q̄i turbo vcheinētūſſim⁹ in ptes regni ſupiores: quas  
nos terra mathie vocām⁹ ſe ingerēs reb<sup>9</sup> etiam diuinus aut ſexui  
ul etati parces mīme vſqz ad danubiū igne et gladio oīa vastauit  
rapaciqz exposuit pde: et alti ſecifſet mi custodes pdicti vñuer  
fa regni hūgarie cōgregata nobilū multitudine illi<sup>9</sup> voracim  
appetitu cōpescuſſent: et illum ſuis in rebus quas aggressus erat  
quoddā silentiū pacis ſub imagine tenere coegiſſent.

De rusticis regibus in regno ſubortis.

**R**os ante annos i regno hūgarie duo rusticana bella au  
toribus quibusdā rusticis: altero anthonio altero vero  
martino vocatis: non tamē uno eodē tpe ſtrepuere. No

rum vnum puta anthoniū in trāsiluanis regni partib⁹ alter aut  
videlicet martinus in terra nyr ⁊ zamoskewz magna rusticorum  
vi collecta: ⁊ noīe regio sibi usurpato: ac verillis eleuatis in gen  
tibus: velut inundatio quedā erupentes viribus ⁊ regnūz ipſis  
subicere satagentes: hinc ⁊ illuc ferebant: nobilesqz vniuersos si  
bi occurrentes interficiebāt: ad villas vō ⁊ oppida ut illis adhēre  
rent nuncios cū sanguinolētis gladijs mittebāt: nolentes vō in  
clinarī: prede pariter ⁊ morti exponebāt: ⁊ in tantū rusticana hec  
potentia creuerat: qz ⁊ armati illos aggredi pauitabāt. Tandem  
multa pcerū expeditione cōtriti ⁊ debellati sunt: penasqz condi  
gnas dedere. Nam regibus ipſis morte multatis: ceteros qui  
cuadere nequebant alios oculis alios naso ⁊ labijs alios vero  
mambus dannificauere.

Quomodo rex sigismundus primum in regē tandem in Imper  
atorē romanorū feliciter extitit coronatus.

 Nter hec rex Sigismundus partibus tuscie ⁊ lombardie pluristratis: in ciuitate mediolanensi secūda romani  
regiminis corona: cū primā ante hec in aquis grano  
ſu ſcepiffet: p principes ⁊ electores eiusdeꝝ dignitatis  
extitit coronat⁹: deinde cōtinuato itinere romanā ve  
nit ad vrbeꝝ: vbi ſacrariū impialis fastus infularum honore: ve  
neranda tanti principis canices per sanctissimū in christo patrē  
dñi Eugenii papam quartū ingenti cū ſolēnitate laudabiliter  
extitit adornaꝝ. Propter quod ipſe rex sigismundus iā nō ſoluz  
rex aut imperator: ſed rex ⁊ imperator a ſuis vocari dignatus eſt  
Renesſus post hec per italiā ⁊ germaniā: ⁊ rebus tam romane ec  
cleſie qz ſuis ſibi occurrentibus discretionis moderamine ad vo  
tu copoſitioſ: venit in hūgariā: que ſuā, ppter absentia multis in  
iurijs vndiqz laceſſita: ⁊ in ſue quietis ſtatū granib⁹ affectio erat  
pcerū discordijs. Sigens igit in ciuitate poſoniēſi reſidēt̄: ⁊ ad  
illū regni ſui hūgarie principib⁹ ⁊ pcerib⁹ quaſi torū regni rep  
ſentantib⁹, p viſenda noua dñi ipſoꝝ dignitate cōfluētib⁹: oēm  
impetu ⁊ turbinē discordiarū quib⁹ regni ſuū ſua regali pſertia vi  
dnat⁹: interi agitatū extitit: ſagacit cōplanauit: ⁊ inſup p euellē  
dis radicit⁹ ampliorib⁹ regnicolari discordijs: proqz pace illorū  
ſtanda: nouas in regno ɔſtitutiones nouasqz leges ſuī privilegi  
patrocinio mediāte ppetuo ſeruādas ſtatuit ⁊ roborauit.

De obitu imperatoris Sigismundi.

**O**ria regnū bohemie p̄cipe remoto nō m̄iorib⁹ guer/  
rari ardebat incēdijs: marie q; huziste xpian⁹ rebel/  
les regi catholica fidē subuertere latagētes: res p̄t ⁊  
sanguinē secū dissentiētū situebāt: ⁊ cū illis vis sil ⁊ ha/  
bilitas p̄ueniebāt: nō tātā xpian⁹ i paganū quantā ipsi  
huziste i xpianos sc̄miciā exercebāt. **D**ouit igit̄ xpianū p̄cipem  
natalis regni discordia: nec illū sue etatis grauitat detinuit. **Q**m̄  
arrepto v̄sus bohemiam itinere ut ill⁹ pacē p̄deret disceptatēqz po/  
puli fidē v̄niret: pragēsez vrbē itrauit. **H**ū igit̄ senex p̄ceps era/  
te curisqz p̄t ⁊ palisis ifirmitate laboraret: magna ifirmitatis gra/  
uitate occupat: siuāqz lemlē etatē extremos luc v̄te ad limites ap/  
ppnigre sui corporis ex debilitate agnoscēs: hūgaroz potorib⁹ q  
illū coimitabāt clā ad se vocatis illos ita affat̄e. **L**harimhi filij:  
sūmū rex cōditorē mec vite de dieb⁹ ut ipē inci co:pis sc̄ntio ex  
debilitate p̄tētasse arbitror: sicqz hic morte p̄uer⁹ fuiro: timeo ne  
bohemī q me ⁊ vos sp̄ odio habuere i vos irruant: vosqz ⁊ vias  
res rapaci p̄de exponat. **S**z q hucusqz vos dilexi: ut ⁊ m̄ic me vos  
st̄ne diligere sc̄iat: mariaz pp̄t vos icidi i curā: ita ut ⁊ lāguori  
bus qb⁹ purgeor: cētis reb⁹ obimis̄is solū via de libtate dic no/  
ctuqz curē. **Q**uādā igit̄ v̄ne salutis viā inueni p̄ quā vos v̄nis la/  
rib⁹ sc̄olimes me reddere posse cogito. **E**ras ii. barba ⁊ crinibus  
meis coadunatis canicē capitul̄ inci crinalia adornate: locat̄esqz  
me impiali i sedē sūlqz i feretro me ponite: ⁊ mediā p̄ ciuitatē vna  
mecū trāscutes me ⁊ vos e medio illoz q v̄m situt̄ sāguinē edū  
cite: p̄tqz p̄vba impialib⁹ e lumiib⁹ madide aborte lachryme su/  
as deflurere v̄sqz ad maxillas. **P**lacuit hūgaris impial⁹ beniuo/  
la p̄suasio. **Q**uāobre subseq̄ētis noctis tenebris q stellas reddit  
clariores p̄ sol orū fugatis: altisqz pallatioz cacumib⁹ titaneo  
radiāt p̄fusis lumine: hūgari vniuersi ad viā necessarijs p̄paratis  
oia iuxta impatoris p̄silii fecerūt. **E**t cū senex p̄ceps venerāda  
canitie nūqz florido adornat⁹ crinali mediā p̄ ciuitatē cerebat vñ/  
digz lex⁹ vtriusqz inueni senūqz fit p̄curius: ⁊ lachrymatib⁹ in/  
tuetes eū lumiib⁹ quasi illū ampli⁹ non visuri: genuū curuacione  
pariterqz ⁊ iocudo salutatiōis oraculo eū venerabant̄. **I**lle cir/  
cūquaqz oculis intuitu depastis eisdē impialis tñmodo capitis  
inclinatiōe respōdebat. **E**gressus igit̄ pragēsi de ciuitate optataz  
venire ad patriā nequinit: sed in znoyma ciuitate morauie dela/  
tus dñi millesimo q̄drigētēsimō tricesimoseptimo anno i festo cō

261

ceptiois glōfissime viginis marie: etatis sue septuagesimo: regno  
 mū aut̄ suoꝝ h̄ugarie quinq̄gesimo primo: romanox septimo ⁊ vi  
 gesimo: bohemie decimoseptimo: imperij v̄o āno quinto diē obiit  
**Qui postmodū suoꝝ nō sine vberruo fletu in h̄ugariā portat⁹:**  
**⁊ in ecclia waradiēi honorifice suoꝝ p̄decessorꝝ ad istar tradit⁹ ē**  
**sepulture. Tuit imperator sigismund⁹ hō i sui vult⁹ q̄litate ⁊ psone**  
**q̄ntitate satis idone⁹: pulchra facie: crinib⁹ crispis ⁊ glaucis ac se-**  
**reno intuitu a sumo rex p̄ditore adornat⁹. Hic in fauore h̄ugaro-**  
**m̄ quondā longas barbas deferentū plixā barbā deferebat.**



**D**e coronatione alberti regis: et de pda in civitate Budensi facta.

**I**querat iperator sigismund regni pro herede viuicā tm  
nata elizabeth denoiaata: quā ex illustri regina barba  
ra nata quōdā spectabilis hermanni comitis Lile scđa  
scz p̄ sorte sua genuerat. Hac ipse iperator alberto du  
ci austrie adhuc in humanis agens hac sub p̄ditioē vt sibi gener  
pariter et filia in regno succederet ritu xpiano legitima, p̄ cōsorte  
locancerat. Et cū hec dispositio populo hungarico displiceret in  
nime: imperatore tumulato: ipse dux albertus mox introductus  
est: primaqz noui tunc subsequentis die anni: dsice scz circūcisio  
nis celebri in festo: dsu aut millesimo q̄dringentesimo tricesimo  
octauo anno: eadē qua primi reges h̄ugarie glorie cū pompa feli  
citer extitit coronatus. Eius regis primo anno budensi in ciuita  
te ingens exortū fuit disturbii. Cū enī ipsa ciuitas ex bmo pplo  
hungarico scz et theutonicō habeat incolatū: theutumi sui idco  
maris principe tunaudi h̄ugaros omnino sue ditioni subdere et il  
lā p̄suetudinē ciuitate in eadē ab olim obseruatā: q̄ videlicet al  
tero annorū h̄ugaros altero vo theutum in iudicē p̄ficere ab  
olere satagētes: interdū cū illis tēpus idoneū prestabat: h̄ugaros  
tū obprobrio tū vo vi afficiebat. Hungari vo: qui ab antiquis in  
sui vindictā tarde moueri: sed aliquādo tarditatē vindictē potē  
tis turbinis ad instar satisfactiōis grauitatē in sui offensores exer  
cere solent: oia velut quodā graui somno occupati dissimilabāt:  
quid nā insulsa theutonoz pareret p̄sumptio expectantes. Erat  
tūc ciuitate in eadē h̄ugarus quidā iohānes ewthwews denoia/  
tus homo prestātie nō parne: nec vltim in ciuitate: qui solus to  
tius h̄ugarice plebis obprobriū p̄ter oēs grauiter ferebat: et qntū  
in illo erat h̄ugarorū cuiū honorez vocē et vi tutabat. Cū igif in  
oculis theutonoz ad modū grauis habereb: theutum opportu  
nitate potiti illū furtum captiuarūt: et captū domus coū in pene/  
tralibus diversis tormentorū generibus affecerūt: tandem nimia  
tormentorū per torturā mortuū alligato illius collo ingentis la  
pidis mole in danibū illū demerserūt. Tacuit hoc enorine sce  
lus octauū infra diē: donec scz cadaver illi p̄pondere solutū lapi  
dis aqua suis exposuit rippis. Inuentū igif corpus exanimatum et  
multū sue calamitatis exhibens cicatrices credibile de suis testi  
moniū p̄buit interfectorib. Eadē tēpestate curia regis multo fer  
uebat nobile. Quapropter hungari hoc enormi scelere viso fre

mentes: vnam in iter ingenti clamore pcrepuerūt. magnoquez furo  
nis cū impetu in sui vndictā in ciuitatē irruētes: dū iterfectores  
illorum reperire nequeūt illoz ingerūt se in pallatia. et testitudinū  
ferrata pfringentes hostia: thesauros theutunoz rapaci expone  
bāt pde. Erat dieb⁹ in eisdē budensi in ciuitate frater quidā noſic  
iacob⁹: homo deuot⁹ & religiōis pfecte: natōe italic⁹: ordinis ſci  
francisci: quē hūgari pđicatiōis in doctrina hand parū ſequebāt.  
**Dic** in gentib⁹ excitat⁹ clamoribus: cū eidē facti innotuit series:  
arrepta diuina crucifixi imagine medi⁹ nudus pedib⁹ inter hūga  
ros curſitabat. & christi imaginē illis ostēdens: ac illos vt ab ince  
ptis, p illo qui, p eis ita crucifixus est desisteret: voce querulosa  
pariter & lamētabili rogapbat. Illi eo magis clamorib⁹ inualcſcē  
tes dicebāt: deus etiā nobiscū est. Dileptioqz rerū dediti de illi  
us p̄cib⁹ curabāt minime. Et cū frater ille nil, pfcere: ſz magis  
tumultū ſe facere agnouit: in clauſtrū ſci iohānis euāgeliste vnde  
exierat reintrauit. Hungari vero tali a theutunis ſcelerati illorū  
facinoris exacta talione: cū amplius res eoz inuenire nō valuerunt:  
a direptione carūdē ceſſauerunt.

**De exercitu alii expeditione regis alberti ptra huzistas.**

**B**ez albert⁹ iperatore vita functo: illi nō ſolū in regimi  
ne ſuccedit hūgarico: verū etiā poſt impositā in hūga  
ria ſibi coronā morū i regē romanoz & bohemie elect⁹  
est. Lū igit poſt iperatoris ſublationē in regno bohe  
mie huzistas eo acri⁹ in catholicos ſeuire audīuit: in  
gentē hūgarici & almani ppli ptra illos mouit expeditionem. Illi  
aut̄ licet & polonicales man⁹ habuerint in auxiliū tñ cū cāpeſtrē re  
gis expeditionē ipsoz vires paritate potētiaqz eminere aduerte  
rē: intra membra ciuitatis thabor: denōtate ſe receperūt. Et cni ci  
uitas hec i bohemia caput & nutrit huzistar: p ipsos dudū nouel  
la adhuc illoz crescēte ſupſtitioe: cāpeſtralib⁹ eoz ex caſtris nona  
mūoz edificatiōe in loco naturaliter forti p̄dita. Intra quā rex  
ſua cāpeſtralia fixit caſtra. Illi aut̄ ſep̄de ciuitate: regi⁹o exerci  
tus de caſtris erūpētes viuſſum graui morte laborabat. Cōplenit  
hec diuincatio mēſes treſ. Interim aut̄ vtraqz de parte tū inuituo  
in pſlictū: tū vero exciſiōne machinaz necati fuere plurimi. Et  
cū rex albertus ſola faimē in hosti inuitacā aduerſit: tanto populo  
eſci demere & vias opem victualiū ferentes illis ſe recludere nō  
poſſe arbitrat⁹: diſſolutis caſtris hosti ceſſit. nobilisqz illa expe  
q. 2.

ditio illustrū ducū: comitū: aliorūqz potētū nobiliū ī euerrendā  
huzista z vīm i pūnitātē pflata: viroqz i armis admodū potēs dis  
soluta ipis huzistis locū cessit: animūqz i spez maiorē qz prīerat  
dedit.

**D**e expeditiōe regis alberti i tydewew pflumata i dō obitu eiusdē.

**P**ost hec anno regis alberti scđo ingens exuberauit fa  
ma: qđ amrates thurcoz cesar magnā sue gentis vīm  
mouisset: regnūqz hūgarie iuadere conare, ppter qđ  
rex albertus sui regni pcez celebrata pgregatiōe vna  
cū eisdē celulit: hoste nō debere spectare regni ad pe  
netralia: s̄z eē illi in forti brachio obuiandū. Lōmota igit totū re  
gī hūgarie militari virtute: magnū pgregauit exercitū: i loco  
vulgari appellatiōe Tijdde wrew vocato suā tētoria locauit. Ce  
sar vō thurcoz regē in regni defensionē sufficiētib⁹ militū armoz  
ve p̄sidijs gaudere audiens: expugnato castro zendrew et oī pe  
ne rasciane agro sue potētē subiecto: de xpotoqz regni eiuldem  
dño in hūgarīa, pfugato: franeā i oē lūu robur in grecos puerit  
ac illā amplissimā thessaloniceē egregiā grecie cūitatē: antiquita  
te: opib⁹: ac pp̄li celebritate: et p̄stantia dignitateqz cūiū insignē  
i notatissimā: vi cepit i expugnatā penit⁹ diripuit. Deinde epīj  
rom i etoliā, puincias nō obscuras agressus est: easqz i deditiōe  
recepit i reliquo regno addidit. Hūgar vō ex longa cāpstralīs  
hospiti⁹ mora tedio affecti: maxime cū mīti ex illis sāguinis fluxu  
grauarenf: luppo iuxta antiquā ipsoz p̄suētudinē p̄clamato: iu/  
to rege sparsim i p̄fuse relicts regijs castris recedētes abierunt.  
Rex aut albert⁹ venēs ad budā infirmitate p̄uenit⁹. Et cū in aīo  
wiennā itrare haberet: sue minime parcēs debilitati v̄sus austriā  
otiuuabat iter. Tādē cū i villā nesmel in festo bīoz symonis iu  
de aplkoz descēdisset: in malescēte egritudine: postqz annū vñū et  
mēses nonē diesqz octo i viginti in hūgaria regnasset: millesimo  
qd̄ringētēsimo tricesimo nono dñi anno ibidē villa in eadē vita  
funct⁹: in ecclīa albe regalis suoz p̄decessor ad instar: vltimo se  
pulchri honore regali i pompa extitit tumulat⁹. Erat rex albert⁹  
homo cōpetētis, pceritatis: faciei plus ad nigredinē qz albedinē  
rēdētis: mitiū morū: i petitiōnī suoz flexibilis.

**D**e introductione regis wladislai: i de rebus inter  
ipsum i reginam elizabeth actis.

**D**efunctio rege alberto: regina elizabeth pregnati vice  
ro ab illo relicta de se deg̃ regno cogitas: ut viduaz  
moris ē mestos ducebat dies. Abūdabat tūc i regno  
magnatū copia humanitate p̄clara: v̄tuteqz tū filiū tū  
militie p̄fulgida. Ad hos regina de futuro rege solici  
tos ita v̄ba fecit. Dsii & fratres de reb̄ regni vobis nō min⁹ q̄z mi  
hi cogitare incubit. Ipsa sū vt nostis heres regni. nō ergo ad di  
rigēdas regni habenas meā sufficere arbitror v̄tutē. Si ad plen  
ex me nascēdā expectatis: feminea inquātū experiri valet natura  
filia magis q̄z filiu me parturire arbitroz. Querite igit̄ vobis p̄n  
cipē qui ad portādas tanti regni curas femina magis idone⁹ sit.  
nec min⁹ mei genitoris b̄sifia p̄ corde pre q̄z oculis ferētes: me i  
regno illi⁹ a quo genita suz experte nō faciat. Et his dictis post  
emissa suspiria lachrymātia simul lumina terfit. Nec regine oīo in  
gentē mltos p annos in h̄ugaria ardētē facē peperit. Nā magna/  
tes ipsi ex his regine v̄bis qdā leuitate p̄filij duci: de nouo rege  
introducēdo vñanūm voto p̄tulerūt. Erat tūc in regno polonic  
princeps qdā iuuenis noīe wladisla⁹ magn⁹ dux lithwanie: fī regis  
kazijmerij. Hui⁹ mox poptie v̄tutes dū i h̄ugaria cōmēdat: placu  
it ille ceteri magnatū vñiuerso. Ceterū ē igit̄ o illo ut itroduceret  
& regnaret. Quapropter viri i regno potētes famaqz honesti: ep̄us  
Linniēsis ac mathko dalmatiae croatiae & totus sclauonie banus  
Emeric⁹ fili⁹ waynode de marchalij: & ladiſlaus de palocz: p de/  
ferendo ad illū cōitatis voto: proqz illo introducēdo electi pari  
ter & destinari fuere. Hi nōdū dice ad p̄dicū ipsoꝝ legatiōis de/  
tulerāt officiū: cū regimales p nūcios reginā filiū peperisse nūciā/  
tes puenti: pariterqz ne erga ducē suscep̄ta v̄terēt legatiōe phī/  
biti sūt. Illi aut̄ qz cracoviēs ciuitatis erāt intra muros: regiqz  
kazijmūrjo & fratri illi⁹ duci wladislaꝝ, p cui⁹ reb⁹ agebat illoꝝ ma  
nifesta erat itinerary: absqz executiōe ipsis cōmisi negocij reuer  
ti haud audebat. Postqz aut̄ ad eūdē ducē ipsoꝝ v̄si sūt officio:  
mox iuuenis p̄nceps ambitiōe regnādi capt⁹ ē. nec differt quin sta  
tim p̄paratis vie necessarijs: adūnataqz sibi polonicā militie de  
ceteri comitiua venit i h̄ugariā. Eui primores regni h̄ugarie quoꝝ  
de nouo p̄ncipe gaudere cordi erat mltis regincolaz cū agmin/  
bus obviā venere. Esde i dieb⁹ laurēti⁹ de hederwara palatin⁹  
antiq̄ regni de p̄suetudine Budēi castrū p̄seruabat. qui veniēti  
nono p̄ncipi nō min⁹ obviā exiuit: portisqz castri ciuisdē vltro pa/

tefactis illū regalia alta ad atria velut regē hūgarie ītrōdūxit.  
De nativitate ⁊ coronatiōe pueri ladislai ⁊ d̄ asportatiōe corone.

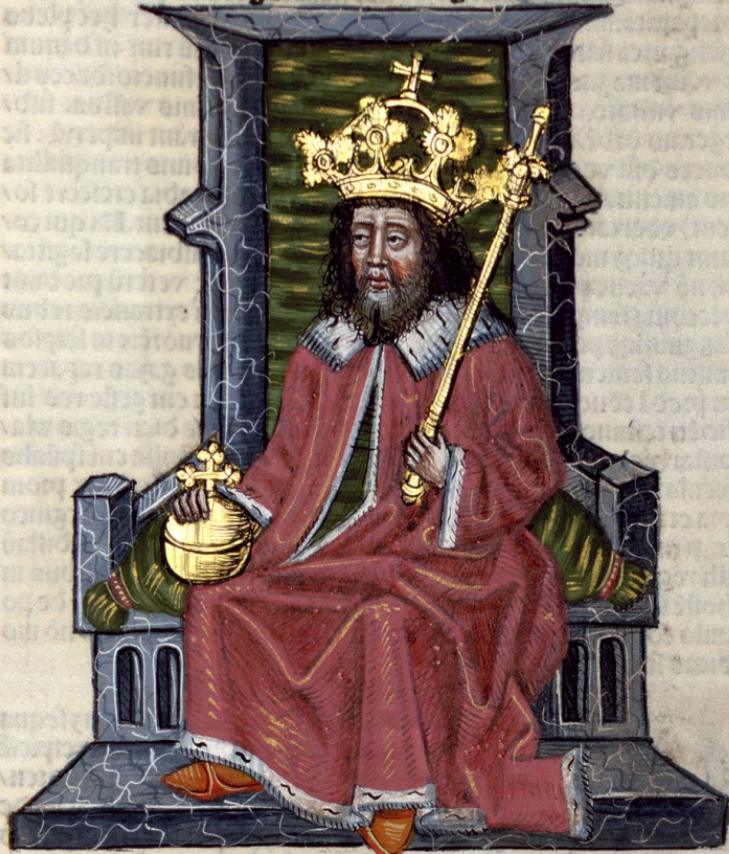


**U**nus est millesim⁹ q̄dringentesimus q̄dragesimus dñi,  
ce incarnationis annus: ⁊ celebre festū penthecostes in  
stabat: cū rex wladislaus budensem ad arcem introdu-  
ctus est. Nō ergo regina elizabeth que his currentib⁹  
filiū gennerauit: ea que suā ad partē pertinebant dirigere negligie-  
bat. Q̄ulti enī magnatū quorū in pectoribus imperatoris sigil-

mundi nōdū teperant beneficioꝝ recordia reginā sequebanꝝ: et  
res noui regis displicebat illis omnino. Quapropter regina eli-  
zabeth sua baronū cū parte albā regalem petijt: filiolūqꝫ suū no-  
mīnē Ladislau qui nōdū q̄tuꝝ sue etatis mēses cōpleuerat mul-  
tis tonantē vagitibꝫ in regē fecit inungi pariter et coronari. Cāta-  
bat cleruꝝ p̄fuetas landes: et regina assiduas fūdebat lachrymas  
nec min⁹baronū cetus illi assistēs: reginales fletus visceribꝫ cō-  
passionis recipiens lachrymabat. Interfuit huius infantuli intē-  
poranee coronationi vir preclarus dñs dionisius de zeech cardi-  
nalis et archiep̄pus strigoniensis: qui et puerulū ipm sue dignitatis  
officio exigēte univixit: ac illi sacꝝ diadema iposuit. Erat etiā ibi  
dē Matthias wesprimentiensis et b̄sidic⁹ iaurēsis eccliaz epi. Ulri-  
cus comes Lile: et idē proximus regine affuit. qui p puerō corona-  
to ad instar aliorū regū hungarie tpe coronatiōis p obseruanda  
sue plebis libertate sacramentū p̄stantū reale p̄litit iuramentū.  
Pecno et nicola⁹ de wiſlak et ladislaus de gara bani machowien.  
Andreas bothos de eade gara. Ladislaus et herricus filii quodā  
iohānis waynode de thamasij. ac thomas de zech: alijs cū pluri-  
bus regni nobilibus tanti spectaculi p vidēda gla proqꝫ obser-  
uāda regine et infantulo regi fidelitate affuere. Postqꝫ igit̄ talis  
coronationis pacta est solemnitas: regina elizabeth arcē ad wyls/  
segradā: claves et p̄seruatio cui⁹tunc dicto ladislae de gara bano  
credita erant: p reponēda suo in loco regali corona iter suū dire-  
xit. Et enī castrū hoc natura loci tutū: altoqꝫ in monte secus dc/  
cursū danubij delectabiliqꝫ aspectu digna muroꝝ arte erectū: su-  
perioribus menijs liquidū aerē erratelsqꝫ sub celo nubes: infima  
vero munitione decursus dicti fluminis tangēs. ea ppter vete-  
res quondā hungarie reges hac arcē corone tuta. p p̄seruatione  
elegere. Ad hanc arcē postqꝫ regina intravit: in repositione ipsi⁹  
corone barones sibi circūstātes fecellit. Simulanit enī se illā suū  
in locū reponere: feminine tamē quadā astutia candē surripies er-  
gase occultauit: et p barones ipsos antiqua tanti thesauri p̄serua-  
toria suis vacua p̄seruare solitis rebꝫ sigillare fecit. Diuertit tan-  
dē regina ab hinc simul cū filio et corona ad fridericū romanorū  
regē et Ithyric duce: frater enī puerō erat: et vtrūqꝫ tū filiū p edu-  
catione tū coronā pro p̄seruatione illi dedit.  
De dñis quibusdā nouo regi adherentibus et de  
curia pro parte eiusdē bude celebrata.

**H**is habitis regina elizabeth a rege romanoꝝ rediēs:  
ſuoꝝ fautoꝝ ſub ciuitateſ i caſtra q̄ ad illā  
recto erāt corde ferebaſ. multā tñ nō tm a rege alieni  
gena i ſua gēte: qntū a ſuis terrigenis pſecutioꝝ patie  
bat. Fauebāt regi wladislao magnates mlti i res illi  
pſerre conabāt. Int quos ſumō de rozgon epus agric̄ prim⁹ oīnꝝ  
ſumul ſuis cū ſrib⁹ i pene oib⁹ p̄tis ſupioris regni hūgarie baroni  
b⁹ nobilibusqz, p nouo regis pte laborabat. Et cū nicola⁹ de wij/  
lak ban⁹ wladislai regis fauērū agmina crescere ac reginalē partē  
paruipēdi vidit: iſāteqz regē aut, pdeſſe aut obesse ad tūc nō pos  
ſe cogitauit a regina defecit: i nouo regi adherēs extollēdā eius/  
dē i pte ceteris acrior fuit. Erat tūc i regno miles magnam⁹ no  
bili i claro trāſalpine gētis de gremio nat⁹ Johānes de hwnijad:  
hō bellicosus i ad flectēdū arma dirigēdaſqz res bellicas nat⁹. i  
ſicut pſicb⁹ aq ceruſiqz vmbrosas luſtrare ſiluas: ſic illi armouz  
belliqz expeditio vita erat. Hūc hoiezut dici pſumit futurare regni  
p tutela reb⁹ p ipſu gestis testatib⁹ fata ab alto elegerāt: peregi  
niſqz de prib⁹ regni hūgarie deduxerāt itra oras. Hert eni q rex  
ſigilim⁹ d⁹ v̄tutis noīe genitoris militis hui⁹ pulsar⁹: illū partib⁹ d  
trāſalpinis ſuū tradixiſſet i dominiū: ſuiqz regni illū incolā eſſe/  
eſſet: i nillo min⁹ digna ppetuaqz eūdē munitiōiſ hwnijad posſeſſ  
ſioe vbi nūc caſtrū nobile aspectuqz delectabile erectū ē dotasset  
Prefat⁹ iſigil Johānes de hwnijad ſp ſui ſupioris lateri adherēdo  
cū iā de v̄tute in v̄tutē creuifſet: a minoribusqz regni officiolatib⁹  
quoz vſqz ad tūc frer⁹ fuifſet honore ſuccesſiō incremēto in tāſi  
claruifſet: qđ ad wayuodatū partiū regni trāſiliuanaz ſuū extulis  
ſet titulū: vir i regno nō paꝝ potēs: i ipſe regi wladislao adhesit.  
Fit igit p parte regis wladislai cūctoꝝ regni proceꝝ pnuocatio: et  
Budēſis ciuitas multoꝝ aduētu nobiliū ſeruet: plebſqz ſp nouo  
de p̄cipte gandere ſolita ciuitatis p plateas leta fronte ferebaſ.  
Aenerāt etiā ad hāc ſgregationē ſalni pduct⁹ ſub progatiua dñs  
Dionisi⁹ cardinal⁹ ſupdict⁹: i Ladisla⁹ d̄ gara ban⁹: plesqz magna  
tes quos reginalis magisqz noui regis dilectio trahebat. Hi cete  
ris cū regnicolis caſtrū regale cū adiſſent: moꝝ porie q illos ſuſce  
perāt eos dē remittere negarūt: tādīn quoſqz nouo regi fidelita  
tē ſeruādā, pprio ſub iuramēto, pmiferūt. Quib⁹ pactis ladislans  
de gara interim dimiſſus ē minime: donec arcē wyſſegradieſe quā  
vi pmissū est tenebat cōpulſus regi wladislao reſtituit.

De coronatione regis wladislai ⁊ de guerris subsecutis.



**P**ostquam autem rex wladislaus castro wyslegradensi positus est: mox sacre tentata sunt conservatoria coronae. In quibus res quesita dum non iuuenit: magna in regis wladislawi parte turbatio orta est. Non ergo regem ipsum absque corona fieri voluerunt. Motus enim est omnis ceterus regnocolarum quos benivolentie animi regi iunxit et simul cum ipso rege venerunt in albâ. Ibique ordine sacerdotali laudum in canticis altis vocibus dissoluto: regem eundem coronato p. ornamento

reliquiarū capitī sancti regis stephani oīz mīro operis artificio  
preparata: magno cū tripudio coronarūt. Tota inter hec plebs  
hungarica scindit: oīsqz dilectio dissoluta mutuū ruit in dānum  
et velut magno oīlū alexandro macedonū vita functo: duces il/  
lius vnitate (qua ipso viuente nō minus qz armis vastum sub/  
egerant orbē amī spreta: illius latū dilatauerant imperiū: sic  
duces dñi ve pannonicī agri regnū regibz sub diuis tranquillita/  
tis amenitate tutatū: magnarūqz rerū (que cōcordia crescere so/  
lent) vberitate vndiqz refertū diro marte lacerarunt. Hi qui co/  
lunt quiqz metant astra regnū hungarie signo subiacere sagitta/  
rij nō vacue posuere. Nam incole illius vt hoc veterū produnt  
preconia semp tristibus insudauerūt armis: et cū extrancis rebus  
sanguiniqz parcūt percigrino: alterū fundūt crniōz: et in seipso  
mutuo sevientes: per parentes perqz se cōgestas gazas rapacem  
in predā cōvertunt. Huic tum antique tū nostri eui geste res suf/  
ficiēti testimonio sunt: nec minus etas regiminis dicti regis wla/  
dissai his rebus credibile edidit documentū. Nulla enī spūalis  
secularisqz dignitas supersedit ab armis: oīsqz etas nocere prom/  
pta etati nō parcebat: at discordia ductrice cuncti diuisi regnico/  
le, p incerto regis noīe pugnabāt. Hi re gē sequerbanū wladislauū  
illi reginā elisabeth illiusqz filiū pferre conabant. Et quibus in  
hostē frui domestica nō sufficiebat manus: hostē extranco de po/  
pulo cōducebant. Que postmodū res in regno flaminas nō mo/  
dicas succendit.

De conflictu baronū circa monasteriū dezyk.

**O**nctisqz igit̄ dominis seruisqz dictariū partiū sequa/  
cibus, p sua parte se alternatum simistro oculo respiciē/  
tibz: et cūa mente cōsiderantibz: viri in regno poten/  
tes. Ladislaus de gara banus: Johannes phylipes de  
korog: Andreas bothos de harapk: Herricus filius  
wanyode de thaimash: omne robur ipsoz in arma cōcitantes: in  
uriā regine filijqz illi⁹ propulsatur secus monasteriū de czyska/  
do: quē locū vñ lgis zek appellare solet castramētati sunt. Con/  
tra quos p̄fati dñs iohannes de hyniyad wanyoda: et nicola⁹ de  
wylak tunc banus machouēsis cōpositis agminibus velisqz ex/  
tentis venientes in magna virtute bellandi illorū irruerūt sup/  
castra. Quapropter ingēs clamor exuberat hoste in vtroqz: nec  
minus tunpana tubeqz resonat partib⁹ ex ambab⁹. Sed cū regi

wladislai pars animo pugnat feruētiori: mor castra partis alteri⁹  
perturbata sunt: dissoluta qz per deuia ferebant: ac cuncti corū/  
dem presidio castroꝝ nūdati sparsim fugiebant densarūqz se sil/  
uarū latebris cōmendabant. Persequebant eosdem wayuode  
ac bani milites: ⁊ non minus acsi hostem reperissent vltra mariti  
mū graui illos clade afficiebant: vbi ⁊ andreas bothos homo se  
uerus seuera morte interriūt. herricus quoqz filius wayuode ca  
ptus est. Ladislauis aut̄ de gara banus ⁊ iohānes phylipes de ko/  
rog quāuis alijs graniori corpore fuerint: in hoste tamē fuga vin  
cendo ceteris nō fuere grauiores: elapsi enim per fugam nūquā  
amplius campestrali certamine hostibus se suis offerre presum/  
pserunt. Domin⁹ ergo Johannes de hwnyad wayuoda ⁊ Nico  
laus de wylak banns direptis hostib⁹: castris suis simul cū agni  
nibus locupletati: deinde ammoto exercitu castra symōthornya  
⁊ soklos aggressi obsidione grauare tentarūt. Que cū expugna/  
re nequivissent discedētes ab illis p regnū ferebant: ⁊ quosqz re  
gnicolas regis wladislai iugo obedire cogebant.

De insultib⁹ ex castro strigoniensi factis: ⁊ de obsidione castri  
eiusdem.

 Adem tempestate vir dignus viri nomine formaqz  
⁊ corporis dispositione: inter ceteros regni hungarie  
primores nō vltim⁹ Thomas de zeech frater dñi dio  
nisij strigoniensis archiepi caltrum comaron conser/  
uabat. Homo iste regine obsequijs pre ceteris magis  
deditus ex castro strigoniensi in forti manu sepius progredivens:  
in vicis regnicolarū a regina ⁊ illius filio dissidentium in ferro ⁊  
igne vastitates non modicas edebat: veniensqz opidum terma  
rum hungarico ideo mate felhewyz vocatū budensi ciuitati an/  
nexum regis in conspectu succendit: altasqz in flamas ⁊ obscu/  
rum redegit in fumum. Rex vero wladislauis cum suam partem  
omni conamine pro se decertare animaduertit: baronesqz regni  
sibi cōtrarios debellatos fore audiuit: coadunatis arnatorū co  
pijs audax prosiliit in campum: primitusqz castrū strigoniense ex  
pugnare satagens illud circumquaqz obsidione cīnxit: ac in mō  
te sancti thome munitione preparata: obsidētes ⁊ obsecisti sepius  
ludo martis concurrentes mutuisqz se confodentes vulneribus  
animas simul ⁊ sanguinē fundebant. Quod cum dñs diomisius  
archieps vidit: homo enim erat innate compassionis: naturaqz

et moribus ac vita nobilis: mox in suspiria et lachrimas dissolutus  
dei iudicio se puniendū arbitratus est nisi tāte clavis compesceret fluctus. Quapropter mox ad regem inter locutores misit laboravitqz pro pace et treuga quā et obtinuit. Rex igit wladislans annoto exercitu venit in comitatu Saladiensem: dualqz ibi ex pugnauit munitiones quas tunc theutumoz pterua detinebat manus: quarū altera paka altera khijos vocitabant. Quib⁹ ex pugnatis felix rediit ad budam.

De his que p nationes extraneas in regno acta fuere.

**Q**uitulerat regina elizabeth alberti regis post mortē castrū zohiense et ceteras illi ānexas munitiones ciudā iohanni izkra denoato de brādis: homini bohemō et arma flectere docto rapineqz auido: et illū cunctis mōtānis ciuitatibusqz cassom scilicet et ceteris nondum a regime et fili eius fidelitate discrepantib⁹ in tutorē prefeccerat Iste iohannes izkra cū barones in seipso alternatim senire vidit: mox predabundus omniē terrā matthie et prouincias comitatis ve cassomense ciuitati vicinas et pene totaz partem regni hūgarie superiorē pdabundus innasit. Hocbat quib⁹ poterat cunctis: his quoqz maxime quos ad reginā et eius filium sinistro sciebat esse corde. Conducto igit extraneo milite multo in forti manu palam gradiens agrū lustrabat hūgaricū: castrametabaturqz ac omnia sibi occurrentia graui rerū direptione incēdioqz vastabat. Hinc et pangrat⁹ liptoniensis comitat⁹ incola homo plusōz extrane⁹ hostis atror: ac petrus komorowzki necnon akzamijth thalafwz: rysbald: kerezkij: wrisk et zlowachko: alijqz nōnulli bohemī poloni et sclavi quos pdā delectabat aggregario milite mutu omnē vim ipsorum regni in pdationē conuerterunt: paratisqz multis munitionibus et castris ligneis cuncte ipsis vicine regiōnis parti terrori erant. Quapropter res iustitius que nequibant cōsumi guerris has peregrina manūlta cū rapacitate diripiebat. Popularis conditio graui premebat censu: nec eidē crebra homagioz solutio pacē redimebat: sed sola capituz pro tute la deserti antra ceteraqz nemoz latibula inhabitare cogebatur. Ardebat ciuitates et ville vicibus iteratis succense altūqz eructantes fumū vicinū aerem confundebant. Seu cunctam p hūgariā ferree etatis anni voluebant: ac steriles agros dominorū seruoqz ve cruentabat cedes. Innocētes quot persone fuderunt

eruore animam ve simul: quot destitute suis fuere reb⁹: quot mulie  
res suis fuerunt viduate maritis: quot puelle virginali floretes  
decore suis innite cadetib⁹ fuerūt spoliare lilijs: temporib⁹ in pdi/  
ctis: cū solū personas reb⁹ nudatas omnib⁹: futura ad tpa tanto  
in discrimine vnicuiqz pseruare sufficiebat: Quid aut̄ comes ci  
lie vtric⁹ regine auuncul⁹ dieb⁹ in eisdez in illi⁹ vindictā operat⁹  
sit: senes regni sclauonie memorant vsqz modo: et illa grauib⁹ nō  
sine suspirijs iploꝝ narrat filijs. Nec fuit regno intrinsecis labo  
ranti guerris: vicinus quispiā qui se illi hostem non exhibuisset.  
Hec fuerunt illa disturbia regni intra climata magnis fluctuātia  
procellis que plusqz octo et viginti per annos scuis morsib⁹ pan  
nonā lacerarunt. Neqz tantos guerraz turbines multi pluries  
conati comprimere valnerunt. Siqz eosdem modern⁹ princeps  
noster inclitus rex Matthias circa millesimū quadragestesimū  
sexagesimū secundū dñi annum in forti brachio tanto a feruore  
cessare nō coegisset: dici posset: quod in multa rabie bulirent ea/  
dem disturbia vsqz hunc diem.

De obsidione castri nandoralbenſ.

  
Alta et varia via et eadē tempestate agunt non ta  
men simul et semel queunt enarrari. Nam eisdē an  
nis quib⁹ p̄fat⁹ quondā dñs rex albertus vita fun  
ctus est: cesar thurcoꝝ amrateſ omne sermē regnū  
quod cōmuni vocabulo rasciam vocant suo domi  
nio subdiderat: ac castra et cunctas munitiones illi⁹  
detinebat. Hic cū audiuit omnē regnocolarū regni hungarie ce  
tum se intestinis guerrarū rodere morsib⁹: duilaꝝ plebem in sui  
defensionē arbitrat⁹ est valere nihil. Quapropter regnū hunga  
rie inuadere et primit⁹ castrū nandoralbenſe obsidione tētare co  
gitauit. Cōmoto igit̄ omni sui principat⁹ armoz robore: cūctisqz  
bellicis appa ratib⁹ machinis et tormētis eductis veniens castrū  
predictū expugnandi gratia aggressus est. Erat tunc castro in eo/  
dem capitane⁹ vir magnific⁹ Johannes prior aurane cognomē  
to Zowan⁹: ragusiana de natione ort⁹: frater mathkonis regnoꝝ  
dalmatiae croacie et toti⁹ sclauonie bani: vir strenu⁹ et animo im/  
pauidus. Hic cū vidit hostē aduentantē obuiam illi init: et nec si/  
ne certamine in castrū reuersus est: sed cum hostiliū copiaruz in  
gens esset multitudo: longa decertatione manus illi conserere  
impar erat. Rediens igit̄ in castrū que ad custodiam menorum

spectabant debite prouidebat. Cesar vero thurcoꝝ circuꝝ quaꝝ agminibus distributis: ac excubis vndiqꝝ ordinatis: castro eidē graui obsidiōe adherebat. Nihilominusqꝝ machinis: ceteris tormentorꝝ generibꝝ adaptatis: altas turrū munitiones: et menia p̄ capiteꝝ dissipabat per ruinā: humiliqꝝ terre adequabat. Zowan⁹ vero: et qui cuin illo erāt: ex tanti hostis visione tāqꝝ dura expugnatione minime stupefacti: ea que ipsoꝝ cure crant agiliter exercebāt: et diurnis cesaris fatigatiōmbꝝ parietes castri prostratos nocturno labore miniebāt: sepulcraꝝ de castro ad instar vespiuꝝ erumpentes magnū in hoste tumulū faciebāt. Cū igit̄ cesar ipse zowan⁹ in castri eiusdem tutela fortiter sibi obſtare aia duerit: aliud genus insidiariū pro obtinendo castro codem excogitauit. Et enim quidam colliculus castro ab eodē versus inimicas terras in medio miliari hungarico vel citra distans: res que ex altera sui parte gerunt a conspectu castri predicti occultare habilis. Hui⁹ igit̄ colliculi sub umbra cesar ipse fossaz subterraneā castri eiusdem vſqꝝ ad interiora penetrant̄ longā latamqꝝ per quam agmina post fere progredi possent egerere statuit. Adhibitus est igit̄ labor cōtinuus: et tot milia hominū terrā tum proprijs in artub⁹ tum vero cameloz equoz onagroz et asinoꝝ officio egerēdo fossam eandē in breui tempore ad ipsi⁹ castri muros nō longe distantē perduxerūt. Inter hec cesaris insidie vel diuino nutu illis qui de eiusdem castri cōseruatione potiorē curam habebāt indicate sunt: vel ut quibusdā dicere placuit: quod sagitta nescitur per quē emissa in castri denolasset: cui carta quedā circuꝝ luta reperta exitisset: que fossam in loco mēorato egeri castroꝝ p̄pinqꝝ esse manifestasset. Unde zowan⁹ primo vel vltimo modo de cesaris volūtate instruct⁹: alia de ipsi⁹ castri corpore p̄grediente fossam cōsimiliter subterraneā fosse cesaris obuiam celeri cum labore effici ac saletro bombardarūqꝝ pulueribꝝ: ac alijs rebus ardere flamasqꝝ repentinās ac fumū vehemētē subito edere valentibꝝ impleri: officiaꝝ fosse eiusdem intrinseca artificiose fortiterqꝝ recludi: et tantūmodo p̄ succendendis reb⁹ et pulueribus prenotatis quoddā forānē irreclīsuꝝ dimitti: hostemqꝝ occultas parant̄ insidias mira spectatione in desinenter plurimos p̄ custodes subaudire fecit. Cūqꝝ hostilis fossa intra menia castri ad fossam per castrenses egestā deducta est: et rumor effodientiuꝝ illā p̄ custodes extitit audit⁹: mox ignis adhibit⁹ oēs p̄dictas res

cōpositas succēdit: et vehementi flamma fumogz omne viuens  
homines scilicet et pecora que intra eandez fossam erant subita  
morte necauit. Quapropter cesar ipse cuz nec hanc viam sibi in  
obtentione castri eiusdem iuuamine esse vidit: amissis ut ferf de  
cem et septem sue gentis milibz et septem mensibz obsidione in ea  
dem exactis cōfusus repatriauit.



De bello per dñm Johanne in wayuoda circa castrū nando/  
ralbense cōmiso.

**I**n post hec eorūdē tpoz sub decursu: dñs iohānēs  
de hwnijad wayuodat⁹ trāssiliuam et banat⁹ seweriens  
honore claresceret: et i comitē themesieni. creat⁹: exige  
teqz rerū necessitate castro nādorablēsi i p̄dicto capi/  
tane⁹ fact⁹ extitisset: ac ptes regni hūgarie inferiores  
vlsqz ad flumē thirte totaqz sclanonia ac cūct⁹ ager int̄ saue et dra  
ue flumia medi⁹ dira thurcoz rabie vastarēt: ciuitates et ville ac  
opida vehementes p flāmas cōburerent: res diriperēt: hoīcs sinc  
discretiōe sex⁹: etatis aut iterficerēt aut ppetue fuitutis ingo mā  
cipādi abducerēt: oīb⁹ regnicolis itrisccis fluctuātib⁹ odiji: ac p/  
tib⁹ regni pscriptis māifelto discriminē relictis: sol⁹ ipē dñs iohan  
nes wayuoda tantā christiane religionis psecutionē amaro cor/  
de milit. Quapropter post mltos cu ipis thurcis: in qbus semp vi  
victor euasit: partiales cōgressus: dū eorūdē diez sub volumie  
wayuoda quidā thurcoz Izzak noie q castrū zenderew ceterasqz  
rasciani regni arces et pene oēz rasciā siue scruiā ex dono pfati ce  
saris thurcoz tenebat: suoz magna vi subditoz collecta: castro  
nandorablēsi circūiacētes vicos diripere exurereqz ac noui ca/

pitanci animū tentare aggressus est. Ipse dñs iohannes wayno  
o a hostilē sciens conatū:ea que ad tantū hospitem tractandū p/  
tinebant cōponere nō neglexit. Lōgregato enim poptimo arma  
torū presidio:ac ex illo aciebus ordinatis hostis se hosti in campo  
obtulit. Sit igit̄ magno cū impetu pgressus vtriusqz hostis: et mul  
ti in belli primitijs sternunt ab equis:clamor exorit ingens:mo/  
ribundū instat certamen:innumerī parte ex vtraqz cadūt inter/  
fecti. Izak ergo waynoda hūgaros aut vincere aut mori poptas  
se videns:mox terga vertit: et in veloci cursu sui equi versus ca  
strū zenderew simul cū suis qui supererant fugam iniit vehemē/  
tem. Unde dñs iohannes waynoda et omnis suorū militum cet̄ se  
cuti sunt illos in ore gladij:quo dum ipsi castrī zenderew menia  
intuiti sunt multos ex ipsis in cadavera redigētes. Tandem cū  
victoria et captarū magna cū opulentia rerū in castrū nandoral  
bense redierunt.

De bello et conflictu dñi Johannis de hwnijsad waynode in  
partib⁹ transsiluanis cōmiso.

**D**icitur hanc ipsi dñs waynode diuinis datam victoriāz  
nō multo dierū internallo pteriente:alter thurcoz ex  
ercit⁹ gloria victoriā ante hec tum de hungaria tuz  
aliarū sibi vicinarū nationū de regnis reportatarum  
tumid⁹:magna psumēs: magnoqz sue generatiōis po  
pulo ac armoz minime nō modico suffult⁹: duce quodā way/  
noda mezethbeg vocato homine austero resqz bellicas dirigere  
docto:per terrā transalpinā clādestina quadā eruptione alpibus  
trāstis regn hungarie trāsiluanas irruit in terras. Sens crude/  
lis et cuncta offendere solita:queqz sibi occurrebāt pietate absqz  
aliqua ignis et ferri vim adhibendo osa vastabat:etasqz aut cō/  
ditio cupiā aliquā nō ministrabat redemptionē. Hanc funestam  
eisdem exercitus thurcoz ante eruptionē pāncis dieb⁹ dñs io/  
hannes waynoda in ipsas transiluanas partes venerat: aditaqz  
cūitate albē vulgari vocabulo gjwlafeijerwar vocata: quid  
de hoste faceret cogitabund⁹ premeditabat. Subitū enī tanti in  
imici, ppter adūtu copias adunare et illi occurrere sibi omnino  
negabat:quapropter maxima premebat anxietate: ita ut ora illi⁹  
ex numerū cogitationū impulsu marcesserent et labia scinderent  
Et aūt ipsi thurci multis iam dicti trāsiluanī agri partibus per/  
cursitatis ingentem predam hominū rerūqz ac pecorū trahētes

dicte ciuitati albensi propinquū ad campū venerunt: sic vt incē  
 dia sumū eructantia illos nō remote esse testarent: dñs wayno/  
 da Iohannes alios sustinere valens se sustinere nequivit: quin  
 totus excandescēs in vindictā tanto hosti obuiādum esse statuit  
 militūqz minus congrua in comititia cōficturus profilijs in cam-  
 pum. Erat eisdē in dieb⁹ ep̄us ciuitatis eiusdē homo decentis re-  
 uerētie: in rebus tamē rite agendis vhemens: et hic ipsum dñm  
 wayuodā comitat⁹ est. Progrediētes igit̄ cū incauti ad campū  
 ville sancti emerici puererūt: subito cuncte circūadiacētes val-  
 les ingentia hostiū agmina in abscondito latrēta tantūmodo ad-  
 uentū ipsi⁹ dñi wayuode expectātia effuderūt. Quid vltra ipse  
 dñs wayuoda campū deserere imparēqz sibi hostē declinare coa-  
 ctus est. Fugiebat qui poterāt cuncti: qui aut̄ in fuga deficiebat  
 per hostē aut capiebant aut interficiebant. Ubi et̄ pretact⁹ albēsis:  
 ep̄us in celeri cursu sui gradarij: dū fugiēs suo gradario trās de-  
 cursum cuiusdam riūuli saltante in terrā decidisset: decollat⁹ est  
 Extulit hec res cor mezethbeg waynode: ipsumqz maiora aggrediā  
 aiauit. Quapropter omni sine timore trāsiluanas ferebat per  
 partes. Gaudebat de p̄da maxime de illa quā sibi sors pugne ob-  
 tulerat. Hanc quidē intactā suo deferre ccsari cogitabat: ergo et̄  
 vectores et̄ custodes curruū in idē seruabāt. Inter hec dñs way-  
 uoda iohānes omnē ipsarū partū militē quē tam repētis tēporis  
 in spacio p̄ducere potuit i magna celeritate gregauit: vlcisciqz  
 ardēs mox egressus hostē sequebat. Eū aut̄ hec mezethbeg way/  
 uode nunciata sunt: ferū dixisse: veniat inquit et̄ nobis plusqz pri-  
 dem lucifaciāt. Stabat ad tūc cū hec dicta sunt: speculator⁹ dñs  
 iohānis wayuode thurcoꝝ dicto mezethbeg waynode astantiū  
 in medio: ac omnia que p̄ iplos de cōmittendo bello collata sunt  
 audiebat. Festinanter igit̄ ad dñm iohānē wayuodā rediens se  
 crete dixit illi. Tu et̄ omnia tuorū armoꝝ insignia quib⁹ proprie-  
 sone vteris p̄ defensiōe: equiꝝ tui color mezethweg wayuode  
 pdita: et̄ me presente robustissimi milites in armis ceteris prestā-  
 tiores delecti sunt: cōmisūzqz est illis vt qz primū te circūueniat  
 et̄ qz maxime tuā festinant ad interemptionē. Habebat dñs way/  
 uoda iohānes inter alios militē vnu funonē noie ex generatiōe  
 nobilū de kāmonya ortū a se in forma corpis nō multū differētē  
 militarisqz animi virtute suos inter socios nō min⁹ valētē. Cum  
 hoc igit̄ milite ip̄e dñs wayuoda arma et̄ equiꝝ cōmutauit: ac ad

cusdē defensionē milites nō nullos viriā fortitudine bellādiqz desiderio pspicuos deputauit: et tandem oib⁹ q̄ belli exigebat neces sitas multa discretione ordinatis: hostē priori victoria tumidū ī quodā vico partiū pdictarū suas ad bellū cōponētē acies in magna audiātate bellādi aggressus est: et tāqz turbo quidā vehemēs irruit sup illū: cōgressu quoqz i p̄rio oia illoz agmina pturbanit ac varias i forti suoꝝ brachio distixit i ptes. Serebat hostis vterqz p colles et valles: et sp̄ tāto in certamie gladi⁹ hūgaric⁹ thurcoruz framee supferebat. Sz quid p̄fuit p dñm wayuodā sumonī de ka moma designata custodia: qui mox i primicijs belli, p dētib⁹ illū dñi sui armooꝝ insignijs: loco eiusdē dñi sui ipsa custodia et fidelib⁹ armis suis nō obstantib⁹: thurcis wayuode eoꝝ p̄cepta etiā cū interitu psonari fideliter exequentib⁹ intersect⁹ est: ea ppter cōuenit exercitu ducib⁹ vt suā parte ab aduersa abscondat agnitionē. Nā sepi⁹ contingit ut cadente duce ducti omnes cadant.



Servete igit atrocium bello et thurcis magis in hi defensionē qz in vincēdū hostē laboratib⁹: oes captivi quos ad villā scī emē rici illis obtēta: victoria dederat: eliberati et mori poti⁹ qz illoruz captiuate torqri parati: magna vi in sui defensionē laborabāt hostes crudeliter perimētes. Dū igit wayuoda mezethbeg tantam sue p̄tis p̄spexit cedē: cūctis sue p̄tis agminib⁹ fuga laboratib⁹: et ipse fuga iniit: nec tamē hec fuga salutē sibi p̄stitit. Nā fugiēs dū euadere conat: inter alios fugiētes quos ipsi hūgari in sequētes perimebāt: ipse et fili⁹ suis intersecti sūt: captiāqz predā cuz p̄pri capitū dāno innumerabiliqz sue gētis strage refudit. Dñs ergo iohānes wayuoda oib⁹ captiuis eliberatis: pdaqz ab hoste erepta

hostē magnā cōuertēs in predā: paucis admodū thurcis fuge p̄si  
dio saluatis: felix et victor alpiū vsq; ad iuga illos p̄secutus est:  
ac errabundū captiuādo hostē plurib⁹ dicib⁹ campū tenuit cada/  
uerib⁹ refertū. Eui⁹ victorie ingētis glorie fama hāc regno attu/  
lit vnitatē. vt trāsalpinarū partiū et moldauie wayuode p̄teritis  
qui téporib⁹ a regno regibusq; hungarie discissi sacre coroue re  
bellātes cesari thurcoz pdicto oēm vim ipsoz dedicauerāt: dñi  
iohānis wayuode aut cosilio inducti aut metu cōcussi: ipsoz sunk  
cū dominijs in pristinā redierūt fidelitatē: obsequia cōsueta regi  
wladislao exhibere urādo, p̄mittētes.

De bello dñi iohānis wayuode ad locū qui waskapu dicit cō/  
miso sequitur.

  
P̄ter hec tam gloria per ipsum dñm Iohannem  
wayuodā cōmisla certamina: vbiq; thurcoz que  
uis turma particularis consuetā regni in depdationē  
quouis occulto tramite se ingrebat: vbiq; sors illos  
sinistra comitabat. Nam semper milites ipsi⁹ dñi iohan  
nis wayuode regni ad custodiā deputati illos, p̄fliagabāt. H̄es er  
go illoz semite ad inuadendū hūgarie agrū ab eisdē adépte crāt  
nec illis regni eiusdē intra oras micāte solis iubare frameas coz  
fulgurare fas erat. Lū igif cesar thurcoz amrates totiens in suis  
actā stragē: tantāq; sue gentis mortalitatē: ac terras moldauie et  
trāsalpinā illorūq; dños a se discessisse cogitabundus intra se se/  
pius renoluit: aīo admodū pturbatus statuit granē de his qui il  
lū offenderāt exigere vltione. Quapropter octoginta sic gētis  
milia ex delecto sui principat⁹ milite virtute bellādi p̄optimo co  
adunauit: ac bassaz hoīem in regendarū sui regni reruz a se scōm  
illis in dncē p̄fecit: p̄cepitq; illi vt q; primū trāsalpinas terras in  
uaderet: et illas p̄ptere qd wayuoda corūde ab ipso defecrat  
q; primū decopularet. Tandem inde in regni hungarie transil/  
uanas partes copias traduceret: in eisdēq; de iniurijs p̄ dñm io  
hānez wayuodā sibi illatis penas in igne et gladio durissimas q;  
posset exigeret et q; amarissime vlcisceret. H̄ec cesaris intētio nō  
solū plebee p̄ditionis illarū partiū populū tremulare fecit: verū  
etiā militaris officij hoīes durissimis cogitatiōib⁹ iuoluit. Inter  
hec bassa omni sibi cōmissa cū gēte sec⁹ castrū kysny capol danu/  
biū nautaz officio traicīes ī magno suoz agminū fremitu cūctū  
trāsalpinū agrū p̄uagat⁹ est: ac omne qd ipsū p̄ fuge remedū de/  
r 2

clinare nequivuit aut in p̄dā aut ī cādauer redēgit. post hec alpes  
trāscēdere inūctā q̄z sibi p̄ suū cesarē seruitutē exequi aggressus  
est. Dñs vō iohānes wayuoda q̄z sue defensioni cōmisit plebis  
depopulationez videre mori poti⁹ parat⁹: p̄cedētib⁹ aiat⁹ victo/  
rijs: armorū p̄sidij⁹ ⁊ militari manu adunatis: inuadere poti⁹ ho/  
ste q̄z inuadi ab illo poptās: virib⁹ ⁊ numero unpar illarū partiu⁹  
vslqz ad extremū p̄secut⁹ est illū. Cum aut̄ ad locum qui waskapu  
dicit extitit vētū: arduū magnūqz ⁊ cūctis seculis mēorabile ī ml̄  
to clāgore hincide resonatiū tubaz cū illo bellū cōmisit. Undiqz  
fit p̄cursus hostiū: decertat viriliter pte ab vtraqz: bassa ⁊ sue gē  
tis fidēs multitudine terga vertere nō cogitabat. Dñs vō iohā/  
nes wayuoda mori aut vincere intent⁹ oīno fuge imemor erat.



Feruerit igit̄ bellū ex vtraqz pte aspernū: cedes fit maria: multi  
cadūt hoste ex vtroqz: s̄z multo plures ex thurcis: q̄, pp̄ter bassa  
⁊ thurci cāpū deserere ⁊ subite se cōmittere fuge sūt coacti. Inse  
quebanſ illos hūgari ⁊ cūctos ad quos puenire poterat moribū/  
da ī cādauerā redigebāt: ita vt cūct⁹ tāti certaminis cāpus tanta  
ex cede humāo equoz ve crūore p̄spersus ac crebris cādauerib⁹  
refert⁹ postea īcalescētē solis fernuore okētē exalās tabē auras insi  
ciebat pegrinas: ⁊ humānū illac aditū fieri negabat. Dñs siqde⁹  
iohānes fusis tot hostiū milib⁹: multisqz illoz maiorib⁹ captiva/  
tis: ample thesauro ⁊ omni p̄cioso exercit⁹ eoz suppellectili ī pre  
dam conuersis: vir magnificus digno laudū p̄couio omne p̄ euū  
recolēdus: bello fortiter suscep̄to: prudēter administrato: felicis  
sumeqz gesto ⁊ cōfecto: memorabile victoriaz reportauit: seqz ex  
hinc nō solū regnicolis verūetā nationib⁹ extraneis sincere di-

Iectionis affectu exhibuit toto corde amandū.

De obitu regine elizabeth.

**H**ec dicit dñi wladislai regis sub regimē: tā felici tāqz pspero enentu infra duoz vel citra annoz decursuz acta fuere. Inter hec aut partib⁹ regni i superiorib⁹ nō min⁹ intrinsec⁹ rancor grassabat: nec caruz ptuū dnos regni, ptectio tantuū mutua quātū offensia delectabat. Quapropter et curia romana tātor⁹ pulsata fremitib⁹ maloz: virū reueredū dñm Julianū cardinalē ad cōponēdos dictarū strepit⁹ guerrarū sumi pōtificis miserat de latere. Dic dū, p pace laborat: regis wladislai et regine elizabeth cordib⁹ nō parū ad pcor diā i clinatis: pace ipa nōdū cōposita regina diē obiit: mors eius plures ex baromb⁹ illā sequētub⁹ regis wladislai restituit in sumū. De exacta a thurcis iniuriari talione p dñm wayuodā iohanē: et de bellis eiusdē felicib⁹ sex vicib⁹ gestis.

**H**is reb⁹ occurritib⁹ regimē ipsi⁹ regis wladislai i dies corroborabat et in agmētu trāsib⁹. Lū igit rex ipse regalū patroz altis subiectis castro i budēs quiet⁹ resideret: dñs iohānes wayuoda illū ad inferēdu thurcis bellū: ad ppulsād. asqz p ipos crebris vicib⁹ hūgarie illatas iurias aiavit et iduxit. Quare ipo rex wladislao tercio sui regni anno: grādi et sup tuoso egre gioz militū pflato exercitu: vna cū ipo dno iohāne wayuoda pluribusqz sui regni p̄cipib⁹ georgio regni rascie dezspoto siue reg. Is enī ad tūc sui p̄cipiat⁹ de dominio eicer⁹ erat dannibium trāsies puenit in rascia. Ibiqz regi wladislao statua figura caltra ac terras thurcoz domino subiectas ad interiores sumū sui exer cit⁹ capitaneū dñm iohāne de lwny ad wayuodā mittere placuit. Disiuncta igit excrevit sui oī expe ditione bulas in ptes: et pte illaz q̄ armoz gestamine militariqz vtute p̄stabat: ipi dñs wayuode signauit. Ducebat p̄ter hec ipo dñs wayuoda plurima suoꝝ militu agmina: quoꝝ bello docta man⁹ victricib⁹ armis iā pluries hostē vterat in fugā. His itaqz dñs wayuoda comitat⁹ regno rascia no siue seruie p̄trāsito: cūctū bulgarie regnū qđ ānis ab antiquis vis thurcoz detinet usqz ad p̄sumā romanie p̄grauit: oēqz vi uēs qđ sibi et suis occurrebat ad hoīc usqz ad pec⁹ aut capiebat aut iterficiabat. ciuitates castra et domicilia thurcoz q̄libet expugnabant et precipitē p̄ ruinā enertebanit. flagratisqz ignis impetu cōsumebant. Int̄ q̄ ciuitas illa famosissima termariū sophia de-

nominata populo et divitiis referta capita et direpta est: ignitasqz  
extitit redacta in fauillas. Tot ergo cunctatus et opidoꝝ incendia  
altū eructantia fumū: omni romanis et cūctis thurcoꝝ cesaris do  
minis que marinis nō cōfidebat in aquis terroꝝ erat. Occurre  
bant inter hec dñs wayuode multa hostiū milia p̄ cesare thurco  
rū illi⁹ in cōtrariū destinata: qua, ppter quinqz vicib⁹ cū hoste sp̄  
maiori in numero sibi occurrenti: ipse dñs wayuoda atrocissima  
gessit bella: et sc̄mp victor euadēs: duꝝ iam summa triūphi cū glo  
ria redeudo rursus rascianū attigisset agrū et in illo castrametat⁹  
esser: nūciatū est illi innumerabile thurcoꝝ sup ipsuz venire mul  
titudinē. Cesar enī amrates p̄dicit⁹ tanta sui domini depopulati  
one⁹ admodū exacerbat⁹: omne qđ erga curiā suā in armis opti  
mū erat: totāqz regni sui milicie specie: magno belli cū apparatu  
exigēde vltionis grā cōuenire mādarat: et hāc sui exercit⁹ expedi  
tionē basse natulūsi affini suo cōmiserat dirigenda. Hic dñm io  
hannē wayuodā eadē via qua ipse bulgaricis de oris exierat se  
quebat. Et cū aliquos de hūgaris aut vulnerib⁹ cōfossos aut in  
firmitate grauatos ipsi⁹ dñs wayuode hesternoꝝ in loco castroꝝ  
relictos inueniebat: ubebat illos suū ad cesare vincitos deferre  
exprobās nihilomin⁹ illi: vidēat inquiēs qz miserabiles suū intra  
regiū ipm territat̄ psone. Ad hec ipe cesar sibi ita serf respōdisce  
Redeas felix vt opto: cū aut̄ redieris q̄ sunt ille psone quas ipse  
fugio sol⁹ mihi cert⁹ dices. Dū vero in tm̄ d̄cūtū est: vt vterqz  
hostis nocturne dedit⁹ quieti illucescēte aurora mutuas timpa  
noꝝ audiret resonātias: ptimuit ipe dñs iohānes wayuoda ne ho  
stis declinās ab eo regia irrueret sup castra. Malēs igit⁹ imper⁹ il  
lī⁹ in se expiri: tantis belli ex laborib⁹ fesso milite vltro se illi ob  
uiā dedit. Cū aut̄ ingentē paganoꝝ multitūdinē ex aduerso sibi  
oppomi vidit: pauroꝝ quodā p̄cussus est: oēsqz exercitus sui mili  
tel tumore nō modico trepidabāt. Nō ergo ipe dñs wayuoda ter  
ga vertit: sed tumore p̄cussus sui militis acies seriatim hosti exhi  
bēs alabar illos dicēs. Costātes estote et pri⁹ vitā qz cōsuetū pda  
mus nomē victorie. Quid trepidatis hostē m̄ltitudine tūmescē  
tē: nōne tā sepi⁹ animū illi⁹ tentastis et qui totiens fugit deo nobis  
ppicio et nūc fugari pōt. Si aut̄ cuiusqz ex vobis mors crudelis  
nō curet. Nā si mecum aut cū socijs p̄alūs est cuꝝ xp̄o cenabit. Et  
his dictis mai⁹ agimē qđ sue deputauerat ductioni mouēs irruit  
sup hostē. Quo viso cetera agmina ducē coꝝ imitata sūt. Quare

bellū p vtrāqz pte: i mltō vincēdi desiderio cōmittit: nō tñ eq̄ sor  
te pugnatū ē. Nā ipse bassa i ois sibi cōmissa thurcoz multitudo  
mor i p̄to ipetu pgressus terga vterūt i p̄cipit se p̄miserrūt fugē.



Hūgari vo hoc vilo multa cū seueritate plequebanū illos: i que  
celer equi sui cursus ab istati nō eripiebat morte: crnētū p exāmē  
vita exēdebat. Plurima igit ibidē milia pagāoꝝ cecidere. Nā  
hūgaris captiuare illos fastidio erat: q̄ ppter oēs quos fugiētes  
puenire poterāt multis cōfossos vulneribꝝ interficiebat. Dura  
uit hec psecutio a vesptina hora incipiēs mediā vsq̄ ad noctem  
Bassa enī ipse certamē ea diei in pte ppter ea cōmittere pelege  
rat: vt si bello suparet saltē nocturne obscuritatis p remediu ab  
hoste eripet. Sz hec adiūtio, pfruit sibi mīm. Nā lunari sidere  
pleno noctē eadē suis radijs illustratē: bassa ipse capr̄: ac i mu' t̄  
tubarū voce noctis circa mediu i caltra hūgarica ad tētoriu dñi  
waynode iohānis deduct⁹ est. Sicq̄ ipse dñs waynode sex bel  
lis p̄cipuis vna i eadē via felici exitu gestis: quiti mēsis postq̄ de  
hūgaria exierāt revolutione trāscacta: exercitū ingēti hominū re  
rū ve pda onustū regia ad castra incolui: nē reduxit: insigniūq̄ vi  
ctorio multa hostis vexilla sine banderia regi obtulit. Nec post  
modū gloriofissime v̄gini marie regni hūgarie patronē oblata: i  
ecclesia eiusdē cīuitate in budēsi cōstructa: futura, p memoria: p q̄  
eiusdē v̄ginis glōsē laude: nr̄m vsq̄ ad euū depēdētia: tantis vi  
ctorijs ipi dñs waynode celit⁹ datis fidē phibebat: i nisi mollē il  
loꝝ pannū puluis vetustas ve cōsūpisset: suspēsa depēderēt ibidē  
v̄lq̄ in hūc diem. De trengis inter regē wladislau  
i thurcoꝝ cesarē firmatis: i de restitutione regni rascie.

**E**His tot illustrib⁹ triūphis totq⁹ pclaris victorijs id accessit: ut cesar ipse thurcoꝝ amratus tremeſact⁹: missis caduceatorib⁹ erga regē ⁊ dñm wayuodā, p treugis in ſtater laborauit. Rex igit⁹ wladislai ſolēne ſuoꝝ magna tu puerionē i cuitate zegediēſi celebrari statuit. Ad quā vndiq⁹ multo regni nobili cōfluēte: venerunt ⁊ a cesare missi wayuode thurcoꝝ duo ad cōponēdas treugas pſcriptas idonei. Conuictus est ergo decē annoꝝ de inducīs: ⁊ ex pte regis baſſa natulienſis dumittit. Cesar quoq⁹ thurcoꝝ caſtrū zenderew ceterasq⁹ cūctas rasciani regni inmunitiōes quot ⁊ q̄s ante hec georgio deſpoto de merat eidē restituit. Et hec quidē inducīe iuramētis firmitate extitere. Dñs enī iohānes wayuoda pro rege ⁊ p se proq⁹ oī hūga rice plebis pte: dicti vō thurcoꝝ wayuode, p celare coꝝ ac cūcta dominiū eiusdē gēte tā dictarū decēnaliū trengarū q̄z aliaꝝ rerū tūc firmatarū, p obſtruīōe realia depoſuerūt iuramēta: q̄ vitiaz mūq⁹ depoſita fuſtēt. Nā poſtea treugis eiusdē p regē ⁊ dñm wayuodā inducēte pſato dño Juliano cardinali ruptis: velut quoniam pōpeio qui oīn̄ hoīuz victoriosissim⁹ euaserat: poſtq⁹ equos in portiu ſēpli hierosolimitani ſtabulauit gloria victorie dépta eſt: ſic ⁊ bellice res ipſi⁹ regi wladislai ⁊ dñm wayuode i antea alia cōmutate ſunt in ſortē. Maluit tū harū cōpoſitio iudiciarū deſpoto. Lū enī rasciani regni de dñi eieciſt⁹ finiſſet penit⁹: his treugis interueniētib⁹ dñm qui pri⁹ erat reſtitu⁹ eſt.

De bello dñi wladislai regis i pti⁹ romanie circa oppidū warua, ppe ad littora maris cōmifio: ⁊ de interitu eiusdē ſe quittur.

**I**s igit⁹ rebus hac via in hunc finem perductis: dñs Julian⁹ cardinalis omni ſuo poſſe apud regez apudq⁹ dñm wayuodaz iſtabat: vt rupto iudiciarū ſedcre thurcoꝝ cefarem armis iniſideret. Dicebat enī q̄ promiſſa fides iſhidiellis ſeruari deberet minē: deoq⁹ iniurioluz aiebat q̄ ipſi nobile illā eis diuinit⁹ datā eccliaſtice religioſis cōtra hostes victoriam ingrato tractaret corde: ac dei volūtatiē q̄ in hostē exequi debe ret hostis cōmutaſſent in volūtatiē. Impulit ergo illos crebris pſuſionib⁹ illicit⁹ ad faci⁹: ⁊ viros quos mars ferrū ve totiens vincere nequiuit molli tātū lingua vicit. Multos enī xpianoꝝ principes eiusdēz armoz ferre opem pollicebat: de bulgariaq⁹ ac de albania ⁊ de tracia: necnō ⁊ de illa famoſiſima imperiali vrbe constantinopolitana magna militū ſubſidia ipſis venire dicebat

Iudipſūqz et principes idē ac dictoꝝ regnorū incole pmittebant.  
Paruerūt tādē tāta ſollicitati fiducia: ac mox mltō ſtipēdario mi  
lite pclamato: bellicisqz caſtris coaptatis: et pluribꝫ regni magna  
tibꝫ comitati: circa caſtz orſowa danubio traſ nauato hofile i frā  
ſe igellerūt. Mouēt ergo caſtra dietum de loco i locū: et ois hosti  
lis ager qui occurrebat fumāti incēdio et rez direptiōe vaſtabat.  
caſtra et munitiōes alia deditiōe ſubingabat alia poteti icurſu fer  
roꝫ expugnabat. q̄ propter magis ac magis introſlū. pgredi viſū  
fuit: donec regniſ bulgarie et romanie p̄trāſitſ marina veneſut  
ad littora. romaniciqz agri oppida warna et galata denoiata ſe ſpō  
te offerētia i deditiōe recipe: et iuxta eadē caſtram et at ſpectabat  
pmissa ipſis venire auxilia. Sz. pchdolor ſepi p̄tigut dū. ppriā do  
mi quis neglit militiā: partibꝫ i peregriniſ male armat aliena.  
Uer paulo an mltis cōportatiſ ſpolijs: mltis eedibꝫ illatiſ: ac ma  
gna parte dictor regnoꝫ i ignē et pdā redacta: dāniſqz plurimiſ il  
latiſ: hofile illeſi poterat declinare p̄gressū. pterite tñ ipos hoſte  
ab eodē reportate aīabat victorie: idcirco temeritate qdā occupa  
ti qzuis pmissus frustrati ſunt auxiliis incepto. ppter ea a ppoſito  
nō viſo hoſte reuerti in gloriuꝫ eē indicabat: et ob hoc vltumū eſta  
tis mēſe et qſi oēm autūm hoſtli in terra. ptractarūt. Tādē mēſis  
nouēbris die decima qſez vigilie festi bti martini aſcripta ē: celſar  
thurcorꝫ amrates innumerabilibꝫ paganoꝫ cū agmūbꝫ mltreſtis  
aciebꝫ ſigniſqz collatiſ pugnat⁹ venit. Ecōuerſo vo rex et dñs io  
hānes wayuoda ceteriqz hūgarie dñi illic qui aderant educta oī  
eoꝫ vi de caſtris: aciebꝫ armoꝫ pſidijs resplēdētibꝫ ſuo ordine di  
ſtributis et ordinatis: et vnicuiqz aciei duce deputato: ſtatuerūt ut  
vnaquāqz aciei ſui curr̄ eadē velocitate tpe p̄gressus ſequi debe  
rēt. hoſti enī erāt ip̄ares: metuebat ergo ne an pugnantes p̄ hoſte  
vltumā aciez in parte inuaderēt. His igit hac ſerie cōpositis: de  
ab alto ibidē ipſis future ſignū oīdit calamitatis. Nā ſtatim post  
qz ſigna ſine vexilla auro micātia eleuata et mitiū ventoꝫ tūc tēpe  
ſtue ſuſurrantiū flatibꝫ extēſa ſūt: mox vēris eiſdē ip̄etuosū i tur  
binē p̄citatibꝫ et ualeſcētibꝫ vexilla eadē diuertas ſcissa et dilaniata  
in partes altū per acré volabat. Tādē in multaz tubaz et timpa  
norū parte ab vtraqz resonatiū ſonitu: thurcorūqz magno claimo  
re exuberāte: vterqz p̄gredi hostis. Frāgunt hincinde lancee et  
in eaz fractiōe mlti ſternūt ab equis. feruet bellū asprimū. cedes  
fit maxima pribꝫ ex ambabꝫ: mltō tñ maior ex turcis. Nullū quip/

pe agmē illoꝝ hūgarice militaris v̄tutis impetu sustinere poterat  
quā subitā puerit̄ in fugā. Sz qz thurcoꝝ lōge lateqz distēta  
agmina hūgarice gētis exercitū i numero vltra quā sextenario ex  
cedebat: parū igit hūgaris fugitivas illoꝝ acies pse qui, pficiebat  
Nā redeutibꝝ illis a psecutiōe noua eis agmina occurrebāt: ac in  
magno fremitu rcceti illos bello vexabāt. Lōsūpta est ergo mori  
būdo in certainiā diei ps maxima: i capus vndiqz mltis refert  
cadaveribꝝ vtriqz hosti terrori erat. Quapropter cūcto thurcoꝝ  
equitatu nutāte: fuge intēto: solis castris cesareis inumerabilibꝝ  
peditū agminibꝝ munitis suo in loco magno cū timore stātibꝝ vbi  
rex wladislaꝝ hostile equitū fugere amratēqz cesarē i castra illius  
terrore cōcūti vidit: mox sui capitis, p custodia deputatū mouit  
agnē: dño wayuoda i ceteris pte ex altera feroci bello insistētibꝝ<sup>9</sup>  
cesaris castra inuadere i penit⁹ opprimere aggressus est.



Lū igit densa peditū venit inter agmina: militidine illoꝝ nimil  
cūcto suo cū agmine obrut⁹ pariterqz i oppressus ac ibidē iterem  
ptus est: i victis iā debellatisqz hostibꝝ ncqz sibi quicqz de victo  
ria speratibꝝ insperatā p̄buit victoriā. Quare hūgari cāpo simul i  
castris eoꝝ hosti relictis in fugā pueri fuere: multis ex eis qui i p  
secutiōe hostiū priꝝ fugatoꝝ occupati erāt de ceteroꝝ lapsi igno  
rātibꝝ: qui tādē psecutiōe ab eade regressi castris ipsoꝝ in practis  
nocturne se qetī dedere. Lū aut̄ imēdiate diē tā mestā subsequēs  
nox aduētās tenebrāz vmbra cūctū operuit orbē: qui nōdū p fi  
gā parte ex vtrāqz eoꝝ reliquerāt castra: in eisdē p prime aduenie  
tis diei, sqz ad lucē nocturnas duxerūt excubias. Audiebat in  
numerabiles cesoz nec mori nec vimere valentū: quibꝝ cūct⁹ cir

cū adiacēs cāpus mortua inter cadauera refert⁹ erat: gemebū das  
voces ⁊ v lulat⁹. attonitiqz lucē dīci vir⁹ expectabāt. Landē rube  
scēntē post aurorā q̄ noctis tenebras ⁊ dici lucē mediat: dū sol ille  
clarissim⁹ cūcta montiū supra cacumina euect⁹ dīc restituit clario  
rē: thurci de fuga hostis dubij: cōpositis agminib⁹ quibusdā cesa/  
reis de castris egressi castra hūgarica an sunt in līlīte referta lentis  
passibus pcedentes paulatimqz eisdem appropinquātes diligē/  
ti scrūtinio tentarunt. Cū aut in illis exigūa quandā hominū vo/  
cē īmurmurare: nullūqz ad arna moueri aut causa belli in cāpū  
prosilire aīaduerterunt: omnis cesaree expeditiōis peditat⁹ irru/  
n super illa. ⁊ cadē qualibet defensiōe orbata e vestigio cōterens  
euertit: cūctis viuentib⁹ qui in cīsdē reperti sūt aut captis aut in/  
terfectis. Abi ⁊ preuat⁹ dīs iulian⁹ cardinalis: multiqz alij religi/  
oīc vite viri maxime de ordine fratrū cheriensū castra inter ea/  
dē vltima soluiss⁹ debita ferunt. Et preterea dīs iohānes waradi  
ensis ac simon agriensis eccliaz epi: necnō vir magnific⁹ stephan⁹  
de bathoz in curia regie maiestatis hō militari vtute pspicu⁹: cui  
⁊ vexillū regū tanti discriminis in tremore sua exigente strenui/  
tate deferre p̄fisi⁹ erat: hni⁹ cōflict⁹ in fluctib⁹ perempti extitere.  
Hūc igit̄ in modū dīs rex vladislav⁹: regū optū⁹: hō p̄decētis p/  
ceritatis: fusca facie: nigris crinib⁹: in armis strēnuus: in suos be/  
niuolus: mox honestate p̄clarissim⁹: mēteqz ⁊ aio cōposit⁹: regni  
sui qrō: dīs autē millesimo q̄drungentesim⁹ q̄dragesimo quarto  
anno: vite pariter ⁊ regimini metū finem dedit.

De captiuitate dīs iohannis wayuode.

  
Aliis i hū⁹ discriminē belli victorie glia apud cesarē  
amratē remāserit: mīto tñ illā suoꝝ ablūta sanguine re/  
por: taut. Plura enī vulnera sua gens ab hūgaris re/  
cepisse qz cadē illis infixisse: ⁊ ipse cesar mortalitatis sui  
ppli cedē maiorē ab eis pcepisse relatiōe fide digna p/  
hibet. Hūc rei sufficiēti testimonio est: qđ fugiētes postmodū hū  
garos sua ex gēte p̄secut⁹ ē nēmo. Hēbat enī illoꝝ quisqz p suffici  
enti, ppria lābere vulnera. Inter hec dīs wayuoda iohānes: dū  
redeūdo in partes puenit trāsalpinas: hostē vbi nō timebat ho/  
stis obvianuit illi. Nā drakul partiū carūdē wayuoda de cui⁹ p̄du  
ctione sperabat violētas i cū man⁹ inccit: ⁊ ne dū metū p̄solaret  
hoiez verū captiuitatis illū erūna affecit. Landez cū ipse drakul  
dīs wayuodam in cūndem causam captiuitatis nullā se habere

pineditar: paucos post dies multis eū munerib⁹ (vt ip̄e spabat)  
placatu regn hūgarie trāsiluanas traducere fecit in partes.  
De electione dñi iohānis wayuode in gubernatore: i de ta/  
lione per eundē a drakul wayuoda exacta.



Ost hāc tādē belli tēpestatē: postqz regis wladislai lu/  
gubrem interitū: ne quis in regno in alterius offensā  
moueretur: per dominos prelatos ⁊ barones regni in  
terdictum est. ⁊ nihilominus vt adueniente festo pē/

the costes in campo rakos conuentio fieret omnium regnicola/  
rum generalis comuni voto extitit statutum. Volebat millesi/  
mus q̄dringentesim⁹ quadrageſim⁹ quintus dñi annus: et festū p̄e  
the costes pdictū instabat: ipsa qz p̄uentione multoz aduentu no  
bilium mundata: ac latas dicti campi rakos p̄ planicies vndiqz dif  
fusa: oēs qui aderant voto vñanum de regni cōmoditate: dcqz  
co quē interim dosec rex ladisla⁹ filius regis alberti puellus sue  
etatis quintū agens annū mentē ad p̄filia manūqz ad arma exte/  
dere valeret: eiusdē regni in p̄tectorē eligerēt multa cū discretio  
ne tractabāt. Pendebat totius cōmunitatis ante oculos exacta  
rū p̄ ipm dñm iohannē wayuodā clara memoria rerū: ideo inil  
tis hāc dignitatē in se descēdere sperantib⁹: hāc eandē solus ipse  
dñs wayuoda tulit. Electus est igit̄ omniū regni et regis negotia  
tangentiū renū in gubernatorē. Quapropter cūcta hungarici re/  
gni plebs tali fulta, p̄tectore maguā mox dissoluta in exultatiōeſ  
alta voce deo laudes reddēbat: capuanūqz et tubarū sonus vici  
nū p̄ aerem ferebat: peractāqz tāte electiōis post gloriā solis his  
qui se huic honori dignos esse credebāt codē fruſtrati: corde tri/  
sti: vultu tamē simulata sub imagine leto incedentib⁹: quisqz re/  
gnicolarū gaudens, p̄pria reuersus ē ad habitacula. Placuit tā/  
dem post hec dñs gubernatori a drakul wayuoda trāsalpino sue  
captiuitatis exigere talionē: nōdū enī ingrata p̄ ipm sibi exhibita  
hospitalitas suo de corde discesserat. Mota igit̄ armate gētis cō  
tra eūdē copia nō modica: ac alpib⁹ trāscēsis: illi se ingessit in do/  
minū. vniuersoqz sui p̄incipat⁹ agro p̄domito eūdē captiuitat:  
et simul cū filio suo in ordine geniture maiori decollari: quēdā vō  
alterū partis earundē wayuodā puta filiū quondā dan wayuode  
lumine priuari fecit. Tali igit̄ a drakul wayuoda sue captiuitatis  
pena exacta: terra in eadē aliū constituēs wayuodā cōpos sui vo/  
ti reuersus est in hungariā.

**De repetitione corone et de vindicta ppterēa exacta.**

**H**ter hec dñi hūgarie p̄triste cerebāt: q̄ sacrū diade/  
ma quo reges hūgarie coronari solēt: puerulūqz re/  
gē qui iure nature illis dñari debebat: rex romanorū  
frederic⁹ detinebat. Timebat enī ne puer aliena enū  
trit⁹ i terra a morib⁹ labio hūgaroz alter fieret. Lō  
uētū est igit̄ vt repeteret aut irēt in vltionē. Et dum  
rex romanorū petitis nō flectit: ingētib⁹ dānis pulsat. Nā dñs gu/

bernator sedo sui officij anno pluribꝫ armatoꝫ agminibꝫ cōpo-  
sit: oēm carinthie et carneole agrū et magnā partē stirie crudeli-  
cū seueritate puagat: res in p̄dā: hoies i captiuitatē: ciuitatesqz  
ac oppida et villas ardentes in flāmas redigēdo. Lū tandem ipsuz  
romanoꝫ regē suoꝫ regnoꝫ de populatiōe moueri vidit minime  
multaz rerū et captiuoꝫ pgerie onustus felix redijt.

De bello dñi gubernatoris in capo rigomeze w cōmissio.

**P**ot hec dñs iohānes de h̄winiād gubernator oēs re-  
gni res vnde cūqz emergetes tāqz impositū suo hume-  
ri onꝫ poptima discretiōe gubernabat: regnūqz hosti-  
li tuebat ab incursu: nec annis in eisdē thurcis h̄ugari-  
ci agri in offensā ipsoꝫ extēderet frameā facultas occur-  
rebat. Tādē q̄rto sui gubernainis anno: ipse dñs gubernator i  
v̄tute bellādi sp magna tētare psumēt: thurcoꝫ cesarē noua armo-  
riū expeditiōe aggredi cogitauit. Lōflauit igit magnā militū ma-  
nu: et oē qđ in h̄ugaria in armis potēs erat vna redēgit in expedi-  
tionē. ac castris bellicis: machinaꝫ: pīxidū: ac glioꝫ tormētoꝫ ho-  
stē ferientiū ingenijs munitis et refertis: primū autūni circa mēsē  
supra caltrū zewerini danubii trāsijt: et regnū rascic eo qđ dñs illi-  
us expeditionē ad eadē vocat⁹ nō accesserat: seuero incursu p̄trā-  
siens: hostiles se gessit in terras: illasqz in igne et ferro domitabat  
nō tñ vt p̄dā actur⁹z vt regnū occupatur⁹ trāsibat. Comitabant  
dñm gubernatore viri i regno potētes lāguineqz et vicoꝫ posses-  
sioe p̄clarī: dñi emeric⁹ de pellewcz wāyuode de marczali ianitoꝫ rega-  
liū ingr: raywoldus de rozgon: thomas de zech: franko de tha-  
lowcz regnoꝫ dalmatię et croatia ban⁹: iohānes zekel dñi gubernatoris p̄sāguine⁹: b̄sīdīc⁹ de losoucz: stephan⁹ fili⁹ bani de alsoli  
udwa: et ali⁹ qzplures v̄tute militari p̄plicui audaceſqz i bello mul-  
tis armox p̄fidijs insignes. Nec min⁹ cesar thurcoꝫ amrates qui  
tātā hostilitatis manū p̄tra se moueri andiebat ad p̄tegēdū se erat  
solicit⁹. Dēm enī sui p̄cipiat⁹ manū qđ ad arma extēdi posse vide-  
bat cōmouit: armavitqz cuctū sue gēnis militē et ad bellū instruxit  
ac mouens ingētia sui ppli agmina adueniēti hosti p̄trari⁹ obviaꝫ  
iuit. Instabat mēsis octobris medi⁹ dies cū h̄ugaroꝫ castra rasci-  
ani agri trāsuecta p̄ oras bulgarie cesari thurcoꝫ subiectas terras  
attigerat. et in expectādo hoste in capo merule qđ h̄ugarico ideo-  
māte rigomezrye vocat̄ fixa manebat. Ventiū ē tādē ad feriā quī-

tā festa q̄ sanctoꝝ galli p̄fessoris i luce euāgeliste mediabat: cū ce  
sar ip̄e thurcoꝝ veniēs a castris dñi gubernatoris suū nō remote  
posuit hospitiū. Euis ergo armature vtriusq; ptis milites quos  
effrena ducebant inuenit: quib⁹ ve man⁹ p̄serere animi erat: hincin  
de capo dediti: p̄ cursu mutuo nō sine mortalitate separabāt. Lū  
aut illa cūctū p̄ euū memorabilis festiuitatis sc̄i luce euāgeliste di  
es illuxit: solq; infra meridianas celi p̄ atria delat⁹ venit ad ho  
ras: vterq; hostis oēm armoꝝ v̄tutē cūctūq; sue expeditiōis mili  
te cāpi p̄dicti effuderūt p̄ planicies. nec erat aules parte i vtraq;  
quē formido mortis tāti discriminis in sorte tāta hostiū visa mul  
titudine nō occupasset. Ordinate sūt p dñm gubernatore oī sua  
de gēte quā ducebat acies octo i triginta. signaq; sue vexilla il  
laz in medio claro depicta auro ferebāt. et vnaq;q; acies prima in  
fronte radiatib⁹ munita armis stabat. ac duces illaz easdē circuq;  
q; girates co:da militū monitis i psuasionib⁹ ad belliū acuebāt.  
Ecouerso vō cesar thurcoꝝ oētis sue robur ingētia in agmina  
cōponēs: collatis signis velut mur⁹ quidā p̄tinu⁹ oēm cāpi partē  
aspectui hūgaroꝝ oppositā occupās lētis passib⁹ ppiabat. Lū aut  
ad viii sagitte iactū ventū ē: cūcta mox vtriusq; ptis timpana p  
cūsta terribilē ediderunt sonū. tubarūq; hincinde resonantū ad  
clangorē cūcte vtriusq; partis acies in mltaz flexione lāceaz oī  
v̄tutis eoz cū impetu p̄currētes: vniuerso capo tāto ex motu ge  
nitū quēdā edente mutuā irruerūt in ccdē. Ingēs ergo exorūt lā  
ceaz fragor. multi hincinde p̄cipites bellantū inter pedes saucij  
deiciunt ab equis: horēdoꝝ clamore moriētū alta intonabant  
aera. dēsaſt ambaz ptū plūs: nec p̄ sciebat ccdere pt̄: magnaq;  
ex dēsitate mltor⁹ man⁹ hostē sibi. p̄pīquū magnā p̄ horā ferire ne  
quibat. Fortiori tādē ip̄etu hūgaris i hostē v̄tēb⁹: thurci plūmas  
dissoluti i turmas ab hūgaris lōgā cāpi p̄ partē ccdē p̄tinua. p̄pel  
lebant. i rursus thurci nouis agminib⁹ ex castris cesareis adiuti:  
hūgaros eoz v̄sq; ad castra i manu occisiōis grauabāt. Inf hec i  
lagitaz dēlissimi imbr̄es thurcoꝝ p̄ peditatū excussi: altū obūbrā  
tes celi lumē: hūgaros atrociter feriebāt. Et q̄zuis hūgaris hostē  
plusq; ducētis armatoꝝ milib⁹ tumentē: vigintiqtuoꝝ vel paulo  
plus milii pugnatoꝝ i brachio sustinere ipar i onerosū fuerit: nō  
ea. ppter tāta hostiū mltitudo: tātus armoꝝ strepit⁹: tātaq; vulne  
rū infixio: ipsa die eisdē fugā p̄suadere potuit: s̄z solis v̄sq; ad oc  
casū iuicti aio q̄nto duri⁹ cedebāt tanto magis ccdere nesciebāt.



Magna igit virtute maiori tñ pñnacia aduentis pñme noctis  
vñqz ad tenebras pugnantes: maioré in hoste faciebant stragé qz  
ab illo suscipiebat. Lõsupt⁹ est dies tor⁹ magno belli in fenuore: i  
in numerabilib⁹ ex vtraqz parte celis cäpoqz certaminis toto re  
cetib⁹ repletis cadauerib⁹: nox ipa supuenies furoré simul et arma  
partis vtriusqz suis diremit vmbbris. Abi eti eadē nocte parūp  
acies belli a labore resederint: tota tñ p nocte machinis et i genijs  
extit decertatu. Postqz aut īmediate aduentis sabbati dies  
oriētis solis p radios illustrata est: vterqz hostis hesterno furore  
tumid⁹ ordinatis acieb⁹ rursus, p filij in capu. Eocurris de nouo  
et durissimum ex vtraqz parte bellū cōmittit: i magno quoqz tumultu  
tu sextā eiusdē diei vñqz ad horā decertat. Inter hec cesar thur  
corū dū milite hungarico admodū paucō fessoqz sua agmina tur  
bari vidit: omnē sue gentis multitudinē equitatū scz et peditatū  
mouit: et in magna rabie sup acies supqz agmina hūgaroz irruit:  
et nō min⁹ velut multaz qdā inundatio aqz obruit: eos ac calstra  
coz euertēs inscios fugere ad fugā coegit. Fugiebat quisqz: nec  
in fugiendo quispiā ordo seruabat. Persecuti sunt eos thurci ma  
gna cū atrocitate donec sol occiduis demersus ē in oris. Sz post  
hec nō min⁹ acerba hūgaris successit psecutio. Nā dieten⁹ fugiēti  
bus rasciani quos in introitu offēderat occurrētes: eosdēqz itine  
re fessos oibusqz armorū p̄sidij sūdatos: velut a lupis territas  
oues oī absqz miserationē spoliabat trucidabat et perimebat.

De magnatibus qui in hoc bello cecidere: et de capti  
uitate domini gubernatoris per despotū facta et de ex  
actis propterea penis.



Eciderunt bello in hoc domini superdicti emericus de pelsewcz  
 la disla frater eiusdem: emericus filius waquode de marcza  
 li: thomas de zech: franco bani: iohannes zekel: bindi  
 et de losz: et stephanus filius bani de alsoluindwa: et qsi  
 cuncta regni hungarie militia extincta est. Dominus autem gu-  
 bernator cum in celeri cursu sui equi tanta bellum ex profundiore, percula can-  
 po certaminis elongasset: oīqz milite desertus: tutricibus depositis ar-  
 mis errabundus per denia ferret: duorum Thurcoꝝ inciduisse dicitur ma-  
 nus. dum vero agitatio eiusdem illis nota est minime: abiectis in terram  
 francos manuteneantur insilicierunt in eum: ipsorum suis spoliabant vestimenta  
 tis. Procedebat aurea crux domini gubernatoris in collo. hanc alter Thur-  
 corum corundem cum rapere volueret: mox dissilio iter illos ora est: mu-  
 tuorumque irruerunt in luctam. Inter hec dominus gubernator: ipso lucta-  
 tibus: una ipsorum frumentorum arrepta: irruit in eos. in virtuteque suis bra-  
 chiorum alterum eorum tamquam graniter percussit: ut ille pceptus in terram ruens extin-  
 ctus est. Lūqz et alterum ferire vellet: ille fuga et lapsus ei evasit manus.  
 Post hec dominus gubernator amplius procedens quendam rascianum obviuum  
 sibi habuit. Hic licet rapine gratia lustrauerit filias: dum tamen hostes for-  
 ma intuituque plantarum suarum in plenaria emersisse perspergit eiusdem ab of-  
 fensa oīno abstinuit. Vnde autem quod dominus gubernator arrepta per ipsum fra-  
 meam nondum abicerat: id est rascianus ipsum inuadere ausus fuit minime  
 Logitabundi ergo stetere ambo. Tandem dominus gubernator eiusdem ra-  
 sciam ut sibi nandor albese usque ad castrum ducatum preberet rogatus  
 effecit: nihil loiminus illi dignus, promittens remunerationem. Ille mox  
 id est factus obtulit: non tamen locum ad optatum ut permisserat sed ad castrum  
 zenderew ipsum deduxit. Postquam autem georgio de zapoto domini gubernator  
 noster sui castri intra portas cito intonuit: memor quod virtus et opera  
 hominis huius ipsum paucos tunc preteritos annos expulsis calamita-  
 te affectum suo in regno nouum effecerat dominum: ingratitudinis ductus  
 vicio ingratis se illi exhibuit hospitem. Detineri enim illi iussit: nec  
 eum hungarie dominus, per illius liberatioe solicite laboratibus restituit: do-  
 nec id est dominus gubernator filium suum nomine ladislau natu maiorum erga  
 manus illius sua in persona, per obsidem locauit. Quāuis autem ipse dominus  
 gubernator bello in hoc sinistra comitatus fuerit fortuna: tamen quod po-  
 tuus armorumque aiorum defectu illum apud hostem victoriā relinquisse co-  
 stabat: grato ergo aio hungarie, perceres cuncti illi spectabat aduentum  
 Huiusrei documento est: quod eodem domino gubernatore erga festa domini  
 natalia reueniente: magnus nobilium ceterus in ciuitate egrediens cogre-

gatus illi spectabat aduentū: appropinquantiqz illi hilari in vultu  
se obuiū dedit. Post hec dñs gubernator igratitudinē dezpoti  
nō minqz sue captiuitatis calamitatē pōderās: resertis armis et  
militie:dezpoto ab eodē sui delicti pdignas exigere penas, pcessit  
invectusqz forti in manu sui dñij i agru magnas i illo edidit vasti  
tates: oibusqz castris i dñis illi regni hūgarie ambit⁹ cingebat  
illū spoliam. et ampli⁹ illi⁹ laborassz i destructioe: nisi dezpot⁹ filiū  
eiusdē sibi icolumē restitusset: hūgarieqz p̄mores tumetē cīnsdē  
dñi gubernatoris i vindictā aiuz p̄ dezpotū peti nō cōpescuissent

De bellis dñi gubernatoris intra limites regni gestis.

  
Alta et varia post hec dñs gubernator: bohemis in re  
gni opp̄sione agētib⁹: eiusdē regni intra limites cū eis  
dem bohemis gesit bella. et multas eorūdē bohemoz  
munitioes hūgarici agri in desolationē varijs ercta i  
locis: alias debitiōc alias vi cepit. oēmqz suaz expedi  
tionū directionē p̄tra eosdē bohemos fine felici cōlumasset: nisi  
opa, pditiois in ipm dñim gubernatorē p̄ primores hūgarie p̄fla  
ta eiusdē bohemis auxiliū p̄stitisset. Quāto enī res iphi⁹ dñi guber  
natoris via, p̄spiori dirigebat: tāto magis plurimi dñox in illū oc  
culata tumebat iūdia. Actū ē enī dñice incarnatiōis. M. cccc. li.  
anno: cū idē dñs gubernator mltō tū stipēdario tū populari mili  
te armat⁹ munitioes p̄ p̄satū iohāne izkra ad murū claustrī sci re  
gis stepham deprope ad oppidū losoncē ercta obsidione cīxit:  
dicteniusqz forti expugnatiōe illā expugnando illi⁹ custodes siti et  
armis in tm̄ grauasset q̄ iā de illi⁹ obtētōe finis optat⁹ sparet: p̄fa  
tus tandem izkra ciuitati regaliū regni partib⁹ i superiorib⁹ hītaž fa  
uore supb⁹: tū vō pditox mot⁹ p̄suasiōe, p̄prio et auxiliarioz non  
modico munit⁹ armatoz p̄sidio: suis qui munitioe in p̄tacta circū  
uenti erāt allatur opē venit: secusqz castra ipi⁹ dñi gubernatoris  
ordinatis acieb⁹ stetit. Sz quid nequiosā reb⁹ in bellicis valeat  
pditio tūc patuit: cū nōdū man⁹ pugnatoz cōserete erāt et iā agm/  
na, pditox dñi gubernatoris de castris p̄cipitē, pruperāt in fugā  
Quare et ipse dñs gubernator campū et castra deserere est coact⁹.  
Hāc quidē pditionē vir magnific⁹ Stephan⁹ de pelsewcz munitio  
ne sub p̄tacta fortuitu ictu p̄fidis ad mortē vulneratus: anteqz  
morereb⁹, p̄prio ore extitit p̄fessus. Interfect⁹ est ibi p̄terea nobis  
lib⁹ regni de potioribus iohānes kompolthij de naua. Ep̄s aut̄  
agriēsis ladilla⁹ de hederwara cū eēt claud⁹ euadereqz nequiret

ibidē extitit captiua<sup>r</sup>. Sicqz iohānes Izkra cāpo i castris hūga/  
rouū pariterqz i victoria potit<sup>r</sup>: tandem castrū gede filioꝝ lorandi  
dura tentauit oppugnatiōe. s̄ castellanis eiusdē viriliter resiste  
tib<sup>r</sup>: voto frustrat<sup>r</sup> agriense venit sub castrū. Lūqz ibidē dicit<sup>r</sup> la  
disla<sup>r</sup> epus idē castrū p̄prie psone , p̄ redēptiōe mamb<sup>r</sup> ipsi<sup>r</sup> iohā/  
nis Izkra assignare voluisset: capitanci eiusdē castri cū essent re  
gnicole illaz partiuū: calamitatē q̄ exinde sequipotuisse vni<sup>r</sup> hoīs  
pferentes mulierie: ipsū iohānē Izkra suo a p̄posito vacuū abire  
voluerūt. Post hec dñs gubernator nouis assūptis armis: gēti/  
busqz suis q̄ partes tutabāt inferiores (quoz militarē v̄tutē rūqz  
fidelitatis p̄stantiā priorꝝ belloꝝ in tentamine exptis erat) addu  
ctis: munitiōes ipsi<sup>r</sup> iohānis Izkra ad claustrū de saag sec<sup>r</sup> flumū  
Ipol i in móte galchur oppidoqz roslawa i sc̄epsimouo erectas  
edificio inuadēs: graui obſidiōe vexauit ac ad deditionē cogit.  
Munitiōe vō eiusdē iohānis Izkra in derenchēn habitā: quā  
bohem<sup>r</sup> quidā walgatha vocitat<sup>r</sup> illi<sup>r</sup> sub noīc detinebat obſedit  
i cū cēt in valle: nouo in eandē genere oppugnatiōis excogitato  
vallē ipsā de subi<sup>r</sup> eiusdē munitiōis alta agere recludi faciēs: flu  
uiū p̄ eandē vallē decurrentē altas retorsit in aq̄s. Lūqz illaz di  
lunū menia munitiōis eiusdē trāscēderet: cūctisqz in illa existēti  
bus suffocatiōis mortē minaret<sup>r</sup>: hi qui in illa erāt bohemī psomas  
in captiuitatē i munitiōez ipsam ad manus ipsius dñi gubernato  
ris dedere. Landē ciuitatē zoliense tāte perniciei nīdū et alitrīcē  
adiens: eandē vehementi exultis igne. castriqz zoliensis in cōtra  
riū magnā erigere faciē munitiōe armis militeqz refertam relin  
quens: ipsum iohānē Izkra armorū strepitū interū angustiauit  
donec eundē ad pacis condimentū impulit.

De bohemis regiū hungarie deuulantibus  
qui fratres nominati fuere.

**T**unc p̄ter iohānē Izkra pluriue i regno erāt extraneae  
natiōes: q̄ oēm vim ipsaqz regni eiusdē dedicauerāt in  
molestiā. Petr<sup>r</sup> komorowzki comitatū liptoniēs vni  
nerfū sue subegerat ditiōi. Mangraci<sup>r</sup> vō hō vt sup̄ di  
ctū est in hūgaria nat<sup>r</sup> toto comitatui de thwroc<sup>r</sup> dñi/  
baſ. castraqz Owar Berench i ztrechen v̄surpās: in vastādo re  
gno nō min<sup>r</sup> ceteris atrox erat. Mi mutuis se p̄sequebanſ odijs:  
comitatūs qz pdictos i oē qd ip̄sis viciniū erat alternatūm grauib<sup>r</sup>  
spolijs excolebant. Erat et aliud genus latronū partes regni su/

periores vastatiū. **N**i ex collectiō quodā et gregario milite armo  
rū p̄sidis crassati: p̄lima sibi domicilia alia p̄dīnōe et armis acq̄si  
erāt: alia nouo edificatiōis ope adaptauerāt. fraternū quoq; no/  
mē claustralū ad mīltar monachoz sibi v̄surpātes: se ip̄oz lingua  
brātrik vocitabāt. **N**i p̄stitutis inter se capitaneis: oēs regni ip̄is  
otiguas p̄tes: maiori ceteris dep̄dationū cedūq; ac flāmaz graua  
mīne q̄slabāt. Tanti iā in regno illis creuerat audacia: qđ palā cō  
mūbia tanq; p̄petue in regno mālū p̄trahebat. **N**ā et dñs guber  
nator postq; superiorū regni partū magnates, pditiōis insidias  
sibi tēdere et illos magis erga cū mūdia q̄ recto corde duci aiad  
uertit: in carundē partū tutamē postmodū tepidior fuit.

**D**e bello dñi gubernatori i tra rascie iuxta castz crusowcz cōmissio  
**E** Adē tēpestate cesar thurcorū amrates georguz rascie  
dezpotū sua i vicinitate dominio potiri egre ferēs gra  
ue enī in illū ppter emisionē dñi gubernatori p̄cepe  
rat odīū magnā sue gētis partē ad arma cōmonuit: et illā  
cūiūl dā waquode sui ſriczbeg denoīati hoīs bellicosi sub ducn  
rascianas in partes direxit. ac illi vt caſtrū crusowcz ad lit⁹ flūnij  
mura situatū āiquā p̄ ruinā occupatū repararet: et ex illo georgio  
dezpoto hostis fieret stricti mandauit. Hac re auditā dezpotus  
tremuit: cogit abūdusq; quid faceret diu intra se renoluit. Su  
as enī vires tanto posse resistere hosti impares sciebat. **M**ox de  
inuria dñio gubernatori illata penituit. Sed cū nullā sibi tanto i  
discrimine redēptionez p̄terq; aut hosti cedere aut auxilio vti  
aiaduertit: ad quē, p̄ auxilio refugeret ignorabat. Dicebat enī ad  
suos. si dñi gubernatori erga me nō offendisse volūtātē: hic cēt  
homo qui me periclitantē tantoz maloz erueret a p̄cellis. **C**ū er  
go cui se cōmēdare p̄sidio p̄ter dñm gubernatori inuenit nemī  
nē: facie q̄si rubore p̄fusa ad illi⁹ diuerit auxiliū. **D**ñs vō gubern  
nator: cui cū thurci bellare magisq; iocūdas adire choreas ani  
mo erat: mox plurimū sui exercitus milite p̄clamare inſſit. coapta  
tisq; armis dezpoti, p̄pria in p̄fona iuit in succursū. Sciebat etiaz  
thurci qđ dezpotus ad se defendendū arma parasset: ignorabat  
tū qđ dñm gubernatori suū p̄duxerat in auxiliū. pacato ergo aio  
adueniētē expectabāt hostē. **D**ñs aut gubernator vt eo celerins  
hostē adoriri posset: cū cūctis suoꝝ armatoꝝ et rasciane gentis ag  
minib⁹ in trāscūdo totā noctē p̄supſit. Exacta est igit simul nox et  
via: diesq; solis ad ortū et dñs gubernator ad hostē p̄pinquarūt.

**I**n surrexit iter hec nebula quedā q̄ viri usq; hostis ne se mutuo  
cernerēt tenebat oculos. tandem cū nebula caderet orientis radios p̄  
solis sublenata est in altū: mox ferrate resp̄lēduerūt acies. Agmina  
nō thurcoꝝ cū easdē sibi, p̄pinq; esse: et inter easdē vexilla dñi  
governatoris q̄ dudū cognoverat vētilari viderūt: terga verte/  
rūt: et armis minime p̄seris subite se cōmiserūt fuge. Persequen/  
tis eos fugiētes cūctū dñi gubernatoris leuis armature robur:  
et quisq; p̄sequētiū multa pugnādi cū auditate illos perimebat.  
Quare cedes maxima secuta ē de illis vēturā vsq; ad noctē. mul/  
toq; maior fuisse subsecuta: si eosdē aduenientis noctis tenebre  
fugiētes nō occultassēt. Abi et p̄fat⁹ fric⁹ beg wayuoda multis sibi  
cōmisso gētis cū potioribus captiuitatis calamitate affecti: et dñs  
governatori magno cū gāndio et solēnitate p̄setati fuere. Quapropter  
pter ipse dñs gubernator victoria potit⁹: in redditu ciuitatē bīdī/  
niēsē toti⁹ bulgarie locū capitale exuri fecit. Tādē vniuersis capti/  
uis dezpoto assignatis: felix cū triūpho venit in hūgariā.

**D**e reductione regis ladislai: et de creatione dñi  
governatoris in perpetuū comitem.

**I**ter hec cū romanorū rex frideric⁹ regē ladislau⁹ suis  
regnicolis pacato aīo sibi reddere petentib⁹ dimittere  
negaret: mox nōnulli regnoꝝ eiusdem regis ladislai  
primores: et comes Lile vlrīc⁹ cū illis: minacibus ar/  
mis et militib⁹ ad inferēdas iniurias p̄mptis magna ī  
copia coadunatis: ciuitatē nouā et ipm regē romano/  
rū in illa molesta circūquaq; obſidiōe cinxerūt. Quapropter ipē  
romanorū rex tū metu tū penuria victualū admodū laborās: re/  
gē ladislau⁹ suorū regnoꝝ p̄cerib⁹ reddere est coact⁹. Reduct⁹ est  
igī puer p̄inceps: et caltri wiennēsis puerfabat in palatijs. Mul/  
ti ad illū p̄fuebāt tū de suis tū de alienis regnis nobilcs. Lū enī  
tā excellētib⁹ tanq; potētib⁹ esset nat⁹ de parētib⁹: magnū ī hoiez  
illū euadere spectabat. Cōuentū fuit ergo vt et dñs gubernator  
regniq; dñi et magnates cūcti ad exhibēdos puero regi p̄dignos  
honores fidelitatisq; homagū p̄stāndū illac irēt. Nec dilatū ex/  
titit quin oīs dñorū hungarie pulchritudo in wiennēsem ciuitatē  
p̄voluta est. Et ipsa regis curia venerādo dñorū cetu s. ruēs: do/  
minis hūgarie p̄dictiſ: cūctos ceterorū eiusdē regis ladislai regno  
rū inter primores locū eminētiorē dedit. et rex ipse sūos pueriles  
in illoꝝ aspectiōe depascēs oculos: tātoꝝ magnatū letabat de fa/  
s 3

uore. Consūpti sūt ideo tāc curialitatis in honore dies plurimi.  
Abi et dñs gubernator onus sui officij qđ iā octo p̄ ånos felici ge  
stamine direxerat sponte exuit: et millesimo qđringētesimo quinq̄  
gesimoscō instāte dñi anno: regnū hūgarie sanguinolentis suis  
mōrūq̄ laborib⁹ oī industria solitudine et bellicis artib⁹ p̄serna  
tū regi ladislaō restituit. Propter qđ ipse rex ladisla⁹ ipsuz dñm  
gubernatorē exactaz victoriaz longas orbis p̄ partes diffusis in  
clitis p̄conis: p̄latūq̄ opez laude dignis meritis erga se cōme/  
datū: alto in fano regali quoq̄ in habitu et maiestatis sue in tho/  
no sedēs: assistentib⁹ sibi q̄zplurib⁹ ducib⁹: marchionib⁹: ac regno  
rū suoz platis et baromib⁹: magna cū solēnitate in comitē ppetuū  
Biztricensen sublunauit. et temporalē gubernatiōis dignitatē p̄di/  
ctā quā vſq̄ tūc suis meritis et regni necessitate exigēte tenuerat  
in ppetuā comitauit hereditatem. Armoz quoq̄ insignijs: puta  
corvo gestamine annuli de colore flauco in clipeo depicto: q̄ ipse  
dñs comes vſq̄ tūc gestauerat: alia clara insignia rubeū scz leo/  
nē coronā vnguib⁹ rapere volentē: albo in scuto descripniū supad  
didit: et maioris excclētic et dignitatis p̄ honore cundē dñm co/  
mitē Biztricensē insignijs eiusdē adornauit. Peractis tādē ma/  
gno cū gaudio cūctis ipsi⁹ sublimatiōis ceremoniis: idem rex la/  
dislaus eundē dñm comitē multis muneribus et donarijs regali  
largitate honoratū: vna cū ceteris dominis platis et baromibus  
paucos post dies remisit in hungariam.

De aduentu fratris iohannis de capistrano in hūgaria.

 Omino igif comite biztricēse: et cūctis regni hungarie  
magnatib⁹ ad p̄pria feliciter redēctib⁹: vir religiosus  
frater Johānes de capistrano fratrū sancti francisci re/  
gulari redimitus amictu: vita quoq̄ sanctitatis p̄ful/  
gidus: dñis cū eiusdē in hungariā venit. Sūmus enīro  
mane ecclie pontifex Nicolaus: thurcorū rabie christiane religi/  
onis in p̄secutione acrius insidente: populo catholico tanti peri/  
culi in p̄cellis fluctuanti auxiliari: et cōtra eosdē thurcos christi/  
colaz adunari satagēs expeditiōem: cūctis ad id se offerētib⁹ ve/  
niā delictoz futureq̄ remissionē pene oēs p̄ p̄uincias p̄dicari: et  
illis quidē rubeā ac desubtus alba cū sindone subductā parte pe/  
ctoris i sinistra applicādā crucis imaginē distribui debere aposto/  
lica bulla mediāte statuerat. Hui⁹ quoq̄ intentionis sue idē dñs  
apostolic⁹ p̄fatū fratre Johāne de capistrano p̄stituerat operariū

Quapropter ipse frater iohānes cū sacro in dogmate magne cēt  
auctoritatis: nō modicaqz suoz virt<sup>9</sup> meritorū ad cecos clandos  
et infirmos ac spūs īmūdos habētes humano in p̄spectu clareret:  
multā in aliamie et polonie partibus et in hūgaria multā maxime  
popularis p̄ditiōis plebeim prefatū cōtra hostē ad arma excitant  
Paulo quidē hāc ante tempestatē cesare thurcoz amrate supra/  
dicto vita functo. Machumetes fili⁹ eiusdē illi successerat: p̄e  
ceterisqz cūctis suis p̄decessorib⁹ in effundēdo christiano sanguī/  
ne inqz agroz direptiōe triculentior: et disciplina rei militaris pe/  
ritior: copijs ac bellico apparatu opulentior: inqz suos domes/  
cos seuerior. Hic postqz regni potitus est gubernamine: cōstanti  
nopolitanā vrbe: dū sibi eset vicina alienaqz teneret y manū: op/  
probrio habuit: et illā seu semp intuit⁹ est oculo: ac de illi⁹ obsidi/  
one diu ī aio reuolut: aliudqz qz faciebat dissimulā munitionē  
quādā iuxta litus maris ad hostiū Boffori vrbe ab eadē nō ma/  
gnā mouit in christianitate turbatiōe: cū ipsa munitio non aliud  
nisi vībi p̄tacte venturā minari videbat rūinā.

De aduentu regis ladislai in hungariam.

**P**ro rex ladisla⁹ sic etatis tredecimo: dñice aut̄ icar  
iatōis millesimo qđringētesimo quinq̄gesimo tertio  
anno: comitis vtrici aliozqz mītoz sui p̄cipiat⁹ nobis  
dū in p̄ductu eiusdē anni ea in pte cū carnes piscibus  
dñoz mēsis cedere parabāt: venit ī hūgariā būdēsqz  
ciuitate itrata: ī illa admodū let⁹ manebar. Eisdē vō ī dieb⁹: dñs  
comes biztricēsis p̄tes regni ifferiores lustrabat. Sciebat enī plu/  
rimos dnos de hugaria et in xjune comitē vtricū nō recta ad ipsū  
ēē volūtate. Detuebat igit̄ ne apud regē cecas sibi isidias tēde/  
rēt: in qz si incaut⁹ graderet de facili cadere posset. salm tādē p̄du/  
ctus sub securitate ea tēpestatē anni p̄dici cū titanci axis ductor  
veris instātib⁹ primicijs pisciū hospitio relicto ad arietis cornua  
suos colligauerat equos: ipis scz sacrī qđ:agesimalib⁹ dieb⁹ dñs  
comes biztricēsis: ac magnifici potētesqz in regno viri Thomas  
zekel prior aurane: wlad trāsalpinaz partiū wayuoda: Ladisla⁹ d̄  
kanisa: et sebastian⁹ de rozgon: nobilesqz hūgarie multi radiatib⁹  
stipati armis: splēdida in agmina distincti: in fortī brachio armo/  
rūqz tutrici ī p̄sidio poti⁹qz dicti salui cōductus cōfidētes in asse/  
curatione pariter ad regē venerunt. Amabāt hi magnates dñm

comitē: et p illi⁹ vita eoꝝ vitā i discriminē ponere nō formidabat.  
Lōueratus est igit̄ dñs comes apud regē dies p plures. tandem re  
cedēdi licentia obtenta ad themeswar descendit.

De expugnatione vrbis p̄stātinopolitane p̄ cesarē thurcoꝝ facia  
**A** Iusdē anni sub decursu quo rex ladislauš in hungariā  
venerat: primū etatis circa mensem: cesar thurcorum.  
Dachunetcs armis in grecos conuersis: contra inita  
cū imperatore illorū federa ⁊ contra iusurandū: omni  
grecie formidolosū bellum intulit. ac innumeris vndiqz copijs  
coactis: cūctioqz sui regni bellico apparatu moto: vrbē illā famo/  
fissimā cōstantinopolin olim Bizantū vocitatā veterum alūnā  
imperatorū ⁊ orbis dñatricē tumentis anni cū impetu terrestri  
marinaqz obsidione aggressus est. mestaqz vrbē a christiani re/  
gibns auxilia mendicantē: ab omnib⁹ tñ discriminī ⁊ euersiōne de/  
relictā: armis ⁊ insultib⁹ p̄tinuis adeo vexauit: vt ⁊ muliebris se/  
rūs defensioni adherere cogereſ. Sed quid: p̄fuit grecis tā immu  
nerabiles p̄tra hostes imparē extendere manū: cū cesar ipse no/  
no expugnatiōis genere excogitato: cūniculos ⁊ fossas subterra/  
neas egerere faciēs illis insidias tendebat. mariqz tū cathenistū  
ponte iuncto: ac turrib⁹ ligneis eo vsqz erectis vt muros vrbis  
qui altissimi erāt excederēt: illarūqz de lūmitatib⁹: thurci oē qđ i  
vrbē ad arma mouebat imbrīb⁹ sagittaz densissimis offendebat  
adhibito p̄terea machinaz ac tormentoz multiplici ⁊ innise ma/  
gnitudinis genere muros illins p̄cipitē per ruinā dissipari facie/  
bat. Denijs tandem illius in magna parte humotē p̄stratis: ce/  
sar ipse cūctū sue expeditiōis robur ad inuadēda vrbis eiusdē in/  
teriora nimio timpanoꝝ ⁊ tubaz i sono mouit: ac post qrtū ⁊ qui/  
quageſimū obſidiōis eiusdē diē vrbē ipsa lūma vi ⁊ extrema pu/  
gna cepit. ac illius imperatore in ipso hostiū ingressu multis vul/  
neribus p̄fōsso pariter ⁊ extincto: oē qđ in illa pulchrū repert⁹ di/  
uinū pariter ⁊ humanū fedas thurcoꝝ p̄ man⁹ direptioni dedit.  
optimates illi⁹ captiōs ⁊ sibi adductos fenus princeps miserrime  
tugulare: sepulchra ſcōꝝ enertere: ⁊ illorū reliqas marinis aquis  
imergere fecit. Quis tante vrbis casū: tātoope defluēda p̄iane  
religionis calamitatē: tot tantaqz ab hoste rabido in sacra atqz: p̄  
phana in viros ac mulieres p̄ īmanitatē ac scelus passim patrata  
facinora: p̄ merito rei vel verbis exprimere vel lachrimis p̄se/  
qui aut narratiōe p̄stringere valet?

**D**e obsidione castrī nādoralbensis p cesarē thurcoꝝ facta .

Orabat rex ladislauſ caſtro in budensi : et annus dñi millesim⁹ quadrageſtisun⁹ quinqueſim⁹ quint⁹ volne bat: cū cesarē thurcoꝝ machunetē regno hūgarie in uationē minari et qz primū caſtrū nādoralbense ergu gnare velle auditū est. Nec fama nō ſolū hūgarie ple beim veruetiā cūctas vicinas regiones et qſi omnē xpianitatē ma gnas inuoluit in curas et cogitationes. Lōſtatīnopolitane enī vr bis triculēta expugnatio toti⁹ catholice plebis cerebat ante oculos: cūctisqz terro et nō modico erat. Ipſe ſiquidē cesar thurcorū habita i grecis victoria: qſi aliū hoiem indutus: ambitione et ſupbia altiori tumescēs: magni quondā alexādri macedonū triūphalia ad ipsum rediffe tpa arbitrabat. Ferēt enī dixiſe vnius de⁹ do minat in celis: cōpetēs eſt vt vii⁹tm̄ princeps dñeſ terre. Hi ru mores cū ad regē ladislau ſdelati ſunt: inox iuuenis princeps inti me expauit: et comes vlicius almanico qui ducebat bellice virtutis animo: quiqz ſuis regē cōſilijs dirigebat nō min⁹ turbatus eſt. Nō ergo regni de tutela tractarū: et nec ad obuiādū hōſti arma pararūt: ſz velut rūmoꝝ ignari vii⁹ noctis ſub tenebris budensi de caſtro exēutes in wiennēlem ciuitatē via ſmorata ſe pulnerūt et budene caſtrū irreclusuz plusqz mediuꝝ p menſem debita ſine custodia ſtetit: dietenusqz horreda adnētus tāti hōſtis crebrefcēte fama illi⁹ in cōtrariū ad arma inuebaſ nemo. Tāde ſubsequētis eſtatis ea pte aduementē cū ſegetū ſpice virentib⁹ pducte ex cespitib⁹ iā crocescebāt: phebusqz ſuū geminoꝝ p campū inoueri faciebat currū: cū videlz pfatus cesar thurcoꝝ horrendo et multi plici bellico cū apparatu ac milib⁹ thurcoꝝ vltra qz quatuor cen tenis caſtrū nādoralbē ſedictū terribili obſidione circūquaqz adorsus ē. Innumerabilū ergo cernebant altis caſtri de memijs culmina tētoriorū lōge lateqz circūadiacētes cāpi p planicies extensorū. hōſtis vō multitudinē viſu cōphendere poterat nemo. Multas pterea naues marinarū nauū ad iuſtar fabricatas ipē cesar adduxerat: et his quidē danubij et ſam̄ flumina ſecus idē caſtrū decurrētia adeo munierat: vt ad ferendā caſtro eidē open nauali officio vti valebat nemo. Ingenia quidē ac machinas et tornēta tot et tanta in quātitate qualis et quāta in nulli⁹ caſtri de ſtructionē aliquiſi cōportata fuſſe credi poſſunt: iuxta caſtrū erw ſowcz mira agilitate pflata: ppter ſui enī magnitudinē lōgi quis

de partib⁹ apparet nequiniissent: maximis cū laborib⁹ adueverat. Que tādē ea pte castri qua cāpū respicit apposita: alia ex illis solidos castri eiusdē q̄tiebāt muros: alia vero altū i aerē lapides magnitudinis modij excutiebāt: i hi quidē deorsum castri intra muros formidoloso impetu cadētes: oē viuēs quod attingebāt ad instar fulminis subita morte extinguebāt. Tonabāt ergo die nocte qz crebri⁹ excusse machine: ac terribiles illaruz tonū vsqz ad cīntatē zegediensez: i als circūqqz plusqz ad hungaricalia vi ḡintiquatuoz miliaria andicbat. Nihilominusqz cōtinua succensio machinarū fumū eructas assidū: nobilē solis imbare rutilatē aerē densa nubiū caligine obūbrabat. adnolatēsqz aure sulphureo miscebāt fetore: i nec feruid⁹ estatis dies neqz noctis obscurā caligo obsidēb⁹ i obcessis quieti erat: vt nō oē tēp⁹ sunebra decertatione expēderet. Ruebāt tāto ex impulsu nobiliū turriū culmina: dissipabant parietes i alta membra hominē castrū ve tutā tia humotē sternebant. Quid ampli⁹ dici pōt: nisi q̄ obcessi intima mortis formidine pcussi diē tantū expectabāt extremū. Cūctas regni per ptes tā acerbe tāqz porētis obsidionis fama ferebat. hungarie tñ dnī quadā desidia q̄si graui somno laborantes: pture arcī armoz auxiliū ferebāt minime. Adiit tādē hoc tre medū obsidionis genus vir innate virtutis i militie dn̄s comes biztricensis supradict⁹: modico ad decertādū cū tāto hoste stipatus milite. Confluūt hungarice plurime p dictū fratrē iohānē de capistrano cruce signata gētes, p xp̄i nōtē pugnare: i de pribus polonicalib⁹ cruciferi q̄si trecenti venere. Qua, ppter ipē dn̄s comes quānis vt supra dictū est cura gubernaminis exut⁹ fuit: tñ asueta in illo agēte strēnuitatis virtute sustinere nō valuit: quin ut hostē adoriret. Utā ergo quesuit qua hostiū naues a decursu fluminū pdictoz remonere: obsidioneqz laboratib⁹ armoz presidiū ferre posset. Conquisitis tādē nauib⁹: illas militib⁹ armatis i cruce signata gente simul oneravit. tādē per flumen danubij hostiles cōtra naues misit. Propter quod vt erqz hostis nauali iūgit certamine. Ingēs exuberat i thurcis clamor: i hūgari quoqz vocib⁹ altis dn̄m ihesuz, p auxilio inuocabāt. Utā igit ad fugam vtriqz hostiū dēpta: acerrimū cōmittit bellū. Ferunt hincinde altas danubij p aq̄s vtriusqz p̄ts naues: i multi ex illis mortalib⁹ sanciati vulnerib⁹ cadētes ibāt in p̄fundū: tantiqz sanguis ex effusione clara danubialis aq̄ imēse cedis crēta ostēdebat vestigia:

et recentib⁹ pugili de vtroqz piscib⁹ eē parabant. Tādē longū belli  
post labore vicerūt hūgari acriusqz irruētes i thurcos: naues co-  
rū ferreis iūcas catheinis dissecātes: vehemētes succēderūt i flā-  
mas. Qō postqz thurcoz cesari inotuit dixisse fert: iā graui⁹ nra  
potiemur volūtate. Dīs vō comes nauali i certamine gloriā vi-  
ctorie adept⁹: mox castrū adiſt: i capitaneos illi⁹ iā mēte cōsterna-  
tos i p̄ter mortē nullā aliā sortē expectātes cōsolat⁹ est. Quid in-  
quit territi estis? An solū nūc vidistis thurcos: M̄i sunt illi quos  
sepi⁹ fugauim⁹: nosqz interdū fugim⁹ aī illos. Cur illoꝝ aspect⁹  
quos multoties vidistis vos turbar? Nōne arma i vires illorū  
expti estis: Lōfidam⁹ igit filiolī i xp̄o: p cui⁹ noīe crebri⁹ nostrū  
fidum⁹ sanguinē: i cuꝫ illi⁹ nostroqz hoste eo fort⁹ decertemus.  
Nōne xp̄s mortu⁹ ē: p nobis: i nos quoqz moriamur: p illo. Esto  
te ergo aio cōstātes i fortes in bello. Tūnd⁹ vt noscitis est hostis  
Hiꝝ de⁹ nobiscū fuerit de facili cōteri pōt. Nā i terga vertere  
cōsuēnit: i illū in fugā labi fugiēteqz i patriā reuerti non pudet.  
Quid ampli⁹ eē dissiderūt: cū hec i vos tētalis meo sub ductu lō-  
ga belli tedia ferētes. Per hec itaqz i hoꝫ plurima v̄ba: pqz suā  
p̄stia dñs comes nō modica illos aiositate restituit. Firmavit in/  
sup castrū nono milite. cruce signatā quoqz gētē plurimā i illud i  
trodixit. i cū popularis foret cōditionis armaqz v̄tere eēt igna/  
ra: dīs comes i illos in quātū potuit bello adaptauit. Audierat  
ante hec cesar thurcoz pdict⁹ q̄ genitor sui⁹ amrates duz vineret  
sub eodē castro nādoralbēsi septē mēsiuz cōsūpsisset obsidionē: i  
eodē potiri valuisse nūme: ac absqz victoria cū dedecore desub  
illo recessisset. Qua. ppter idē cesar thurcoz astatib⁹ sibi sui exer/  
cit⁹ ducitorib⁹ ipsū genitorē suū vitupainie nō modico affecit seqz  
idē castrū dies p quidēciz expugnare posse dirit. Quē cū wayno  
da natulic suoꝫ suprem⁹ wayuodaz se sic iactatē audiuit: ipetra  
ta pri⁹ dicēdi licētia ad v̄ba illi⁹ ita r̄ndit. Marie cesar iocūdū ali  
quid v̄re dignitatis in p̄stia me dicere expediret: tūne o tū ne in  
posterū rei exit⁹ me v̄iaz apud elemētia redarguat: ac tū scire de  
bem⁹ hūgaros ipoz castra graui⁹ cedere qz grecos. Cū igit iā no  
biliū culmina turriū deiecta meniaqz i magna pte humotē pro/  
strata iacerēt: ac valles i fosse castri replete i terre adequate eēt  
ita vt hostis irruptioni nil penit⁹ obstaret: i p̄script⁹ quītusdeci/  
mus dies p̄fate obsidiōis eluxisset: mox cesar ipē adhuc rutilan/  
te aurora cunctā gentis sue multitudinē pulsantiū timpanoz tu

barūqz hinc inde resonatiū in voce cōmouit: furiosoqz in impe-  
tu idē castrū aggressus ē: ac crūetā p cedē illi penetrauit i mediū  
Hūgari vō lī tāto cū hoste ipsos cōgredi impar fuerit: virib⁹ tñ  
se defendebāt totis: auxiliūqz dñi iesu sepi⁹ acclamātes hostis in  
ruinā acriter insistebāt. Instaurat ergo mortale bellū: t castri de-  
certat in plateis. Cadūt hinc inde multoz cadauera intersectoz  
multoqz ex clamore ac inūerabiliū ensiū ex tūnici ingēs i aere cō-  
fusio reboabar: t sepi⁹ vtrigz hostes tū iste tū ille tga dare cogūt



Aderat t frater iohānes de capistrano. hic velut in extasi positi⁹  
t ceteri fratres cū illo humotem⁹ puoluti: leuata ad sumū auxiliū  
mēte mambusqz t oculis i celū defixis gemebūdi orabāt: t cū p  
pheta quidē dicere potuissent. Leuani oculos meos in montes  
vnde veniet auxiliū mihi. Disis vero comes biztricen⁹. hic minis  
hic ut pugnarēt instabat monitis. Michael quoqz zilagij capi-  
tanens t Ladislaus de kanisa iuuenes militari virtute pstantes:  
t acies armatoz quas dñis comes adduxerat cum illis: necnon t  
agmina crucis signatoz dirutis stātes castrū in parietib⁹ atrociter  
pugnabāt. Iam thurci sepi⁹ de castro expulsi: t rursus dirum per  
certamē in illud ingressi: hūgaris potētiōres erāt. Iam plurime  
dom⁹ in castro succēse vehemētes eructabāt flāmas. Iaz cesaris  
verilla in signū victorie plurima castrū in menis eleuata tenebā-  
tur. Iā hūgari oī spe resistentie destituti retrocedere (si quo erat)  
cogebāt. Erundescēbat enī vnicuiqz i minētis mortis aspect⁹. Tā  
dē cū fugā salutis sibi opē ferre posse nullā: sed tanti discriminis  
solā mortē cē redēptricē pspexerūt: rursus noie dñi iesu altis vo-  
cib⁹ iuocato: armis coaptatis t clipeis iūctis: fortiori ut poterant  
cū impetu irruerūt i hostē. Funēbre ergo renouāt certamē: mlti  
hincinde sanguinē sumul t animā fundūt. Nec abest auxiliūz dei

Naz morū cuncta thurcoꝝ agmina tā forē tāqꝝ aiosum hūgaroꝝ  
p impetu turbata: versa sunt in fugā. Hungari ergo aiositate resū  
pta: et quasi nono potētie spū celit adiuti: in ore gladij psecuti sūt  
illos tam diu donec cūcte machine ceteraqꝝ tornēta p illos ca/  
stri ad ruinam adhibita: suoꝝ sūt nudata custodijs. Propter qđ  
hungari oēs quas thurci p̄stituerāt munitiones ignē succēderūt  
fortiusqꝝ clavis ferreis ad imittendū ignē apta machinariū clau/  
serūt foramina. Nec ergo diei durāte luce cessatū est a bello: sed  
illud qđ priꝝ castri artis in plateis agebat: lato postea in cāpo in/  
terim donec noꝝ supuētēs vtrūqꝝ hostē sua disiūxit caligine m̄  
ta cū seueritate extitit cōtinuatū. Qualiter aut̄ cesar ipse, p̄fūdis  
eiusdē noctis sub tenebris castro desub eodē fuga lapsus sit: pro  
cōperto habet dicere nemo: ad laudē tamē dei: et celeris eiusdēz  
cōfusionē sufficit: vt cūctis bellicis spoliatus apparatib⁹ oībusqꝝ  
machinis et ceteris tornētoꝝ generib⁹ qnas et que illac aduere/  
rat relictis: īmensaz sue gentis post cēdē, ppriaz in patriā rediit.  
Sed et in posterū hūg⁹ castri memoria per quēpiā sūt in p̄lentia fa/  
cta grata fuit sibi nūquā. Quidā tñ de eiusdē cesaris fuga ita di/  
xere qđ videlz ipse cesar feruente atrociori bello duz suos ad cer/  
tamē cogeret: sagitta in pectorē fuissest vulneratus: cecidissetqꝝ  
mox semuiuus. ac sui eum rapientes inter man⁹ sua ad tentoria  
detulissent. Abi aut̄ ad noctē ventū fuissest: thurci et natulie way  
nodā et potius cunctos ipsoꝝ optimates bello consumptos: seqꝝ  
maximā strage accepisse: et ipsiꝝ cesarē velut examinē vir palpu/  
tare, p̄spexit: territi: ne mane facto p̄ hungaros adorirent fu/  
gam unisent: cesarēqꝝ secū deferētes: ne idē ex itineris laborib⁹  
magis grauaret: ex alia parte castri eoꝝ sarno vocati cōdescēdis/  
sent. Līqꝝ ibi cesar ipse ad se redisset ac vbi iam esset interrogas/  
set: illi quoqꝝ eidem locū denotassent: dixisset cesar. Et cur aut̄ qđ  
liter ad hūc locū denenim⁹. Denicti sum⁹ inquiunt p̄ hungaros  
et natulie wayuoda ac quasi oēs tui exercitus ductores interfici  
sunt. nos quoqꝝ magiā accepim⁹ stragē. ac quod mai⁹ est tuā se/  
renitatē poti⁹ mori qđ vivere suspicabamur. Fugimus ergo hūc  
vſqꝝ ad locū. Et rursus si etiā machine et cetera ingenia ibidē de/  
relicta essent cesar qđuisisset. Illi quidē oīa ibidē remāsse duz re/  
spondissent: cesar ipse mox intima cordis amaritudine exacerbba/  
tus dixisset. afferte mihi venenū vt gustez et moriar potius qđ cū  
dedecore meū renertar in regnū. Tali igit exitu cesar thurcorū

sub castro nādoralbenſi cū hūgaris preliat⁹ eſt: ⁊ qui tñmida mē/  
te ſupboqz oculo ſolus cūcto terraꝝ orbi dñari volebat: iudicio  
diuino rufiſcanā p manū que pot⁹ ſarculū qz arma tractauit de/  
nictus eſt: ⁊ qui multaz tubarū multoꝝqz timpanoꝝ in ſono ad/  
modū letus venerat: triftis noctis ſub filēto turpiter fugit.

De obitu dñi iohāni de hwnyad comitis biztricēſis.

**P**er hoc dñis coines biztricēſis qui tot tantoꝝ ſue in  
uentutis primeno a tpe belloꝝ exegerat labores: nō/  
dum ſenectutis etate demolit⁹: ied cōtinuo armorū  
geliſamine curarūqz directione fatigat⁹: virib⁹ exhan  
tus: ibidē egrotauit. paucisqz dieb⁹ ipa tegritudine la  
boras: tandem in oppidū zemplen delat⁹ in recommendatione prefa  
ti fratriſ iohāni de capuſtrano viꝫ dei ſuо ſaluatori ſuū reſtituit  
ſpiritu. Orit ergo planct⁹ magn⁹ omniꝫ p hungariā: ⁊ quaſi cūcta  
christianitas nimio dolore turbata eſt: duꝫ ſuū ppugnatore vi  
ta functū eſſe audiuit. Nā ⁊ alta in celo fixa eius obituz fidera p  
nūcianerāt: admirādū ſiquidē ſublimi i ethere ſidus comatū ei⁹  
ante ſublationē apparterat. Ipſe etiaꝫ cesar machumetes qzuiſ  
p eundē dñm comitē ppe ſuā ante moriē de ſub castro nādoral  
benſi pdicto fugat⁹ ſit: cū tñ p georgiū rafſie deſpotū eidē cesari  
p cōſolatione mors ipſi⁹ dñi comitis nūciata eſt: cesare eundem  
deſiro capite longā p horā ſubticuſſe: ſeqz (qzuiſ ſibi inimic⁹ eēt)  
ſublationē eiusdeꝫ cōdolere: i ſeculoꝝ ab initio hominē ſub prin  
cipē nūqz talē fuisse ad nūciū dixiſſe phibet. Iſte hō quā quon/  
dam ſolon creſo regi Lidoꝫ omniꝫ regū ditissimo pcountanti pri  
mā negauit beatitudinē: cūctos noſtri cui inter mortales ſol⁹ tu/  
lit. Nonne velut tellus homo omniꝫ athemensū pſtantifimus  
quē ſolon creſo viſis illius theſauris in beatitudine ante tulit: li  
beris de quibus erga oēs ſpes optima habebat ſumo renū cōdi/  
tore prouisus eſt. Nonne ⁊ vitā multa vndiqz fame gloria redo/  
lenſe traduxit: obitusqz illi pſplendifimus tāqz ipſi telo obrigit⁹:  
cum tanto cesare deuicto ⁊ fugato: magnifica victorie (quā ſemp  
appetebat) ſub lande: triūphi dulcedine nādū ſuis e fauicibus  
lapſa bono cū noīe diem clauſit extremū. Euius tandem corpus  
vbero ſuoꝫ in fletu ad albam trāſiliuamensem delatū honorifi/  
ce extitit tumulatu. Obiit autē ipſe dñis coines millesimo dñiſce  
incarnationis ſimulqz quadrageſimo quinqueſimo ſexto  
anno: virgine ſuo ethereo ſolem hospitante in cubili. Quę cuꝫ

prefatus frater iohannes de capistrano vltimis respiraminibus  
laborante intuitus est. post illius recommendationē deo factā: hoc  
flebile carmen dixisse fertur. Salve aureola celi: cecidisti corona  
regni. Extincta es lucerna orbis. heu corruptū est speculū in qđ  
inspicere sperabamus. Nunc tu denicto inimico regnas cū deo  
et trūphas cū angelis. O bone Johānes. Erat quidē dñs comes  
homo mediocris stature: magne ceruicis: crispū crinū colore  
nucum castancarū seruantū. magnorū oculorū: sereni intuitus:  
rubicund de faciei. et in ceteris suis mēbris tā cōpetenter tāqz or/  
nate dispositus erat: vt inter mille sua principalis agnosceretur  
esse persona. Duo sibi erāt nati: ad quos non modico desiderio  
cūcta respiciebat hūgaria. Paterna cū merita hos quēqz aina/  
re cogebāt: et non minus virtutē naturāqz paternā in hos descē/  
dere spectabāt. Mox in ordine geniture maior Ladislauus voca/  
bat: genitor in statura haud dissimilis. virtute quoqz militari et  
mox honestate liberalitatisqz humanitate iuuenis cūctos suos  
inter coetaneos prestatiissim⁹. Junior vero mathias paterne sub/  
lationis in dieb⁹ nondū annis solut⁹ erat de puerilib⁹. Hūc geni/  
tor dū vinebat intimo cordis amore amplectabatur: hūc et etatis  
sic agilitas oīuz in oculis cōmēdabat: cunctiqz illū intuētes: ma/  
gnū eū hoīem futurū psagiebāt.

### Dē obitu fris iohānis de capistrano.

 T qui mutuū vita ipsis comite in christo amore con/  
fouebāt: hi nec in seuiētis diro examine mortis ab in/  
nicē sunt seperati. Nam et prescriptus vir cathalogo scō/  
rum condigne ascribendus frater Johānes de capi/  
strano prefato dño comiti biztricensi sincera charita/  
tis innetus dilectione: post decepsum ipsi⁹ dñi comitis nō multos  
sub sole dies duxit: astrale magis qz terrenū peroptas atrium in  
habitare: spū ad celū euolāte humo de quo condit⁹ erat diuisuz  
ab anima suum restituit corpusculum: quod in clauistro fratrum  
minorum de obseruātia: quorū sub habitu et ipse vitā sancti pa/  
tris frācisci imitat⁹ est: in oppido wylak fundato debita conditū  
sepultura innumeris claruit miraculis: clarcreqz nō desin it dies  
vſqz in presentem.

### Dē reditu regis Ladislai in hungariā: et de comite cilie in ca/ stro nādor albeni decollato.

**P**roto cū tante victorie fama longas mundi p partes  
diffusa cūcte xpiane religioni gaudio esset: et pta<sup>9</sup> rex  
ladislaus du<sup>3</sup> cesarē fugatū: dñm vō comitē vita ex/  
cessisse audiuit: mox i hūgariā redire statuit. Int̄ hec  
comes cilie vlrīc<sup>9</sup> dū cōceptā in quondā dñm co/  
mite iohānē inuidiā qua via illā defuncto patre in illi<sup>9</sup> filios par/  
turire posset: multo sue mētis in feruore reuoluebat. Logitabat  
enī eoi dē inuētutis mēte duci: et ea, pp̄ter suas p insidias eo citi<sup>9</sup>  
illos subuertere posse arbitrabat. Nam ipse comes vlrīc<sup>9</sup> dū om/  
niū hoūz esset ambicioſissim⁹: supbiaqz humana supra naturā tu/  
mid⁹: egre ferebat ante hec dñm comitē iohānē regni hungarie  
gubernamine poturi. Hūc quidē titulū colanguinitatis ure sibi  
supra oēs cōptere iudicabat. Alia vō causa inuidie ex hinc orta  
erat: q̄ ipē quodā dñs comes iohānēs ea tépestate cū adhuc gu/  
bernainus fungereſt officio: a romanoꝝ rege, p nō restituzione  
corone: pueri regis penas exigens: in ipsius comitis vlrīci rāqz  
eiudē romanoꝝ regis partē tenētis se ingesserat offensā. Terci<sup>9</sup>  
quidē rancoris comes inier prefatū comitē vlrīci: et dictos filios  
ipsi⁹ quondā dñi comitis iohānis exinde causabat: q̄ idē comes  
vlricus: tu<sup>3</sup> regū latus: tu<sup>3</sup> omne quod in hungaria pingue pul/  
chrū: et suave erat: ea que ipsoꝝ iuuenū comitū dirigebat manus  
velut homo ambiciolus: et intime superb⁹ in suā ptez redigere  
laborabat. Nec comitē vlrīci mētaneis corrosionib⁹ intrinsecus  
nō modicū mordebat. hec ipse ad finē deducere poptabat. Sert  
enī q̄ dixisset: ego su<sup>3</sup> homo ille qui hoc canile languagū hac de/  
terra extirpabo. Nō latebat iuuenes comites vlrīci comitis ve/  
nenata rex directio. Quapropter amara erga illū ducebāt recor/  
datione. nec min⁹ cūctū hūgariē vulgus dīpēcto illū intuebat  
lumine. Elapsus est tandem sublationis ipsi⁹ dñi comitis iohānis  
ann⁹: tēpusqz erat cū estas autūno appropinquāte suos vltinos  
p̄perabat ad lunes: cū rex ladislaus et comes cilie vlrīci po/  
pulari almanica gēte cruciger a plurima stipati nauali officio alta/  
danubij sulcātes magno cū strepitū venerūt in hūgariā. et primo  
budensis castri atrjs dies p aliquot in habitatis: tandem ad oppi/  
dū futhak denoiatu descendērūt. Est aut̄ hoc oppidū campestra  
le secus decursuz fluminis p̄dicti in comitatu bachiensi pingui i  
tellure longe lateqz plateatum locatū. Ad hoc oppidū postqz vē/  
tum est: regio ex edicto solēnis ibidem totius regni nobiliū con/

284

gregatio extitit celebrata. Et hac quidē congregatiōne multorū aduentū p̄cerū in dies crebrescente: comes ladislao⁹ qui regis La/  
dislai lenē animū comitisqz vlrici metuebat insidias: more pater  
no multo armati militis tutamie vallat⁹ ad regē venit. Placuit  
post hec regi ladislao castro in nādor albensī potētie cesaris thur  
coz conspicere vestigia. pariter ergo rex ac comites vlricus ⁊ la/  
dislans illac trāsierūt. crucigeriqz cuncti qui de al nānia venerāt  
nauigio secuti sunt illos. Inter hec hi quib⁹ regū patebat consi  
lū comiti ladislao dicebāt. de tuis reb⁹ male agit. comes enī vl/  
ricus regū animū erga te pernuerit. induxitqz illū vt tu ceteriqz  
oēs hungari officiolatuū dignitatib⁹ que hacten⁹ tenuistis spolie  
mimi: ⁊ cedē dignitates theutonis qui regie volūtati magis qz hū  
gari placent locent. tuqz qz primū de hoc castro ejcieris. ⁊ huic  
rei sufficiēti testimonio ist quod hi almani crucigeri tātum ea de  
causa huc adducti sunt. His auditis iuuenis homo admodū per  
turbar⁹ est: ac cogitabūdus ybiqz incedebat: suiqz psuadebant:  
vt comes vlricus captata téporis ⁊ loci habilitate interficeretur  
Continuatū est occultū sup his reb⁹ cōsilū: ⁊ regni ex p̄ceribus  
multi quos similis cura mordebat: hec ita fieri laudabāt. Inve/  
nē ergo hominē magna audacie virtute feruentē: qui effremū in  
uentutis sue impetu vix cōtinebat crebris persuasionib⁹ grande  
ad facin⁹ impulerunt. Instabāt eiusdem anni dies cum inclit⁹ p/  
ſul Martini duduī humili tugurio sublat⁹ de terreno: altasqz  
celoz trāslat⁹ ad māsiones dulciliū mustuz boni saporis verte/  
bat in vinū: ⁊ dies lune festū eiusdez sancti martini sublequēs or/  
ta est: in qua comes ladislao⁹ sumo mane post repulsuz per solis ra/  
dios eiusdē diei dilucilū: domū ipsi comiti vlrico castro in pre/  
dicto pro hospicio assignatā pariterqz ⁊ ipsuz comitē pro haben/  
do vt serf mutuo colloquio adiūt. Sed oīmimica fatoz series: o  
longa per tempora pectorib⁹ in intumis cecis alimentis nutrita  
sceleratissima inuidia: que qz primū in anguez nostrū veterē trās/  
uertens hostez: nostros locoru de ameno ⁊ alto de vertice boni  
p̄thoparentes deiscere fecisti: ⁊ que vtrorūqz comitū corda tan/  
to inundaneras rancore: q alter alterius abditis appetitibus in/  
time anhelarēt in necē. que tuis voluunt in imis tunc patuit: cū  
ambo comites vlricus scilicet ⁊ ladislans vna eadē tecti domo  
postib⁹ clavis colloquio mntuā verso in trā: primū verbis miua/  
cib⁹: tādē radiatib⁹ decertatēs armis: alter in alterius madida/  
t

runt cruento enses. Dū aut ante hostiū stantū ipsius comitis La/  
dislai fideliū aures intrusici rumor belli delatus est: in tardi dis/  
soluto dom<sup>9</sup> hostio causaz dubij scrutant<sup>9</sup> rumoris. Cū igit<sup>9</sup> comi/  
tes vtrōsqz bello insudare viderūt: mox cductis ensib<sup>9</sup> irruestrūt  
in comitē vtricū se suoꝝ viriū omniū cū virtute defendētē. Straue/  
rūtqz illū frānce ietu in pede grauiter vulneratū: ac tandem pro/  
stratū ibidē decollarunt. Quātus aut regē baronesqz regni et al/  
manos regi annexos ibidē cōcussit timor: quāta ve formidine in/  
tima ipsoꝝ trepidarūt viscera: dū enses nudas sanguine tinctos  
humano: castri per plateas radiare viderūt: ipsi sensere: oēs emi  
idē poculū quod comes vtric<sup>9</sup> bibit se bibere cogitabāt. Hui aut  
comes vtricens homo cōdecētis p̄ceritatis: in vultuqz et corpo/  
re cōdigne dispositus: macer facie: etate quinq̄genari<sup>9</sup> vel citra:  
iocūdus et ad modū venereus: crines ornabat: et ne barba apud  
amatrices etatē confunderet illā radicibus euellere faciebat.

*De venia p̄ regē ladislau sup morte comitis vtrici  
comiti ladislao data.*

 Eracta tandem huinsmodi mora castro nandoralbensi  
in predicto: rex et comes Ladislaus ceteriqz barones  
comes scilicet palatinus: ladislans garay vocitat<sup>9</sup>: mi  
chel orzag de gwth: paulus fili<sup>9</sup> bam de lyndwa iani/  
toꝝ regalium magistri et ancili regie maiestatis: proce/  
rei qz regni qzplures qui regiā frequētabāt curiā: cū illis versus  
castrū Themiswar ipsoꝝ flexerūt iter. Est enim castrū hoc vngā  
rico in agro precipiū: partib<sup>9</sup> regni in inferioribus ad litus aluci  
themes in loco satis ameno celebri mummīne edificatū. Eū igit<sup>9</sup>  
castrū ad hoc appropinquatū est: comes mathias et dñia elizabeth  
genitrix illius in signū luct<sup>9</sup> sublationis dicti quondā dñi iohan/  
nis comitis: nigris amicti stolis regi venere in occursum. Indu/  
cto ergo illo sublimia castri eiusde in palatia: excellēti illū vt re/  
giā decebat dignitatē hospicio tractancere. Abi et ipse rex ladislau<sup>9</sup>  
predictis sui regni baronib<sup>9</sup> ad vtrūqz latus suū stantib<sup>9</sup>: comiti  
ladislao ab veniā prostrato: temeritate quā in occidendo comite  
vtrico eiusdez regis vt dictū est p̄sanguinco cōmiserat expianit  
et indulxit. Et ne rex ipse apud comiti ladislau<sup>9</sup> quādocūqz de ex/  
igenda mortis fraterne vndicta suspectus haberef: vtrōsqz co/  
mites ladislau<sup>9</sup> scz et mathia fideli sub iuramento sup sacratissimo  
corpe xp̄i prestito i fratres adoptauit: eodēqz sub iuramento nūqz

futuris in temporib⁹ aliquā talionē comitibus ab eisdem ratione  
precia se exigere velle spopondit. Et in tam gloriose fraternalis  
adoptionis signū ambos comites lugubri vestimēto quod pater  
ne mortis in memorā deferebat: exi iussit: ac eosdē ppria sua, p  
persona rubeo de purpure sarcitis vestibus amicire fecit. Sed  
o vestis inamabilis roseo desup vernās rubore: du⁹ intrinsecus  
marturine quibus subducta eras: vulpnas postea transfigurate  
fuerūt in pelles. O astutus ⁊ ab omni bono homine refutabilis  
fraternalis cōtract⁹. H̄en ⁊ euitabile bonaqz indignū memoria  
per te regē sup er tam caris tam excellētibus tamqz sanctissimis  
⁊ tam inctuendis reliquijs iuramentū prestītū. H̄en infandū sce  
lus: dū antiquitus duorū hungarie regū: q̄z tu tuū obseruasti in  
rāmentū: simplicis verbi promissio sumi⁹ extitit obseruata. An  
tue dispēdiū vite tuū per te ruptū sacramētū tibi nō pepererit:  
dum per te prestīti iuramenti dies vltima anni primi non prece  
nīt diuina vltione regnis pariter ⁊ vita excessisti.

**D**e vindicta p regē ladislau⁹ a comitib⁹ ladislao ⁊ mathia exacta.  
**I**s itaqz serie prenotata inter regē ⁊ comites peractis  
rex ⁊ comes Ladislaus venerunt ad budaz: cum gau  
dioqz ibidē manebant. Comes enim ladislaus regio  
fidens in iuramēto: ad regē recto corde erat. Omnes  
quidē indignationis ardorē si quez rex contra eū pro  
pter morte comitis vlrīci cōcepisset extinctū fore arbitrabat. In  
comite pterea palatino garensi ladislao supradicto: cū⁹ filiā ad  
huc viuēte patre in cōsortē ducere dispoluerat: hac in re spez nō  
modicā fūdauerat. Logitabat enī si rex aduersū eū in irā excita  
ref: palatin⁹ qui regē dirigebat illā p̄pesceret: sibiqz adiumento fie  
ret. Hac igit̄ spe comes ladislans decep⁹: cū regē vltima erga se  
videbat duci beniuolētia: illius de malignitate sulpicabat nihil.  
Sed quid sibi profuit in comite palatino cōfidere: cū ipē palati  
nus comitis vlrīci de nece qui sibi amūculus erat magis q̄z rex la  
disllaus crudelē exigere affectabat vīdīcta. Ipse ergo comes pa  
latin⁹: ⁊ paul⁹ banfy: pluresqz qui poti⁹ adulatioib⁹ q̄z armorū  
directione regi seruiebāt: ac oēs illi qui in patrē ipsi⁹ comitis la  
dislai cōceptu rancorē illo viuēte euomere nequierāt: ad exigen  
das a comite ladislao sui facinoris penas crebris p̄suasionib⁹ re  
gem fatigabāt. Inquiebat enī: tu rex es: ⁊ illū cūcta sequit hūga/  
t 2

ria. Hic procerū vulgiqz fanore supb<sup>9</sup>: hac vice in comite vlrico  
cōsanguineo tuo tuū ad lat<sup>9</sup> hec fecit. Timendū est ne p̄suptuosus  
homo de tua persona idē faciat. Rex es: sed interim hungarie in  
regno nō regnabis donec ipse superuinet. Mor<sup>9</sup> est crebris per  
suasionib<sup>9</sup> regis ladislai inuenis anim<sup>9</sup>: paruaqz scintilla que in  
vindictā necis p̄fati comitis vlrici in pectore euīdē regis velut  
in obliuionē dcimera vernabat: crebris psuasionū flatib<sup>9</sup> ardere  
cepit. Lū ergo regis animū ipsoꝝ votis iclmatū cōperierūt: que  
rebāt oportunitatē vnde eoꝝ optatis eo celeri<sup>9</sup> potiri valerēt: ti  
mebat enī ne insidie per ipsos in occulto conflate detegerentur.  
Inter hec annūciatū est thurcos regni cōfinijs irruptionē mina  
ri. quapropter comes ladislans paternā volens imitari naturā:  
plurimū militē stipendiariū p̄tib<sup>9</sup> regni hūgarie de superioribus  
vſqz ad ciuitatē pesthiēsem cōducere facies: a rege impetrata re  
cedēdi lietitia thurcis occurre re parabat. Illi vō q de comitis la  
dislai aduersis gaudebant: regi ne illū pateret abire aſqz comitē  
mathiā loco sui curia sue maiestatis aduenire faceret icessant cō  
sulebāt. Ecōtra i comiti ladislao suggerebāt dicentes. si tubi a re  
ge discedere volūtas est antequā regi valedixeris: iube ad regē  
tum venire germanū. licet enī vt alter vestrum semper regum  
latus comitē. Tu quoqz regie maiestatis in curia tui germani re  
bus sua serie dispositis abire poteris: si qñcūqz te absente apud  
regē quidpiā tibi p̄trariū mouebit: german<sup>9</sup> tu<sup>9</sup> nosqz secū illa cō  
planabim<sup>9</sup>. Et hac quidē sub astucia insidiarū artifices vtrōsqz  
comites oportuni<sup>9</sup> circūnemire posse sperabāt: nec illos eoꝝ fefel  
lit opinio. Nā statī postquā comiti ladislao his i reb<sup>9</sup> regia decla  
rata ē volūtas: alle inscri<sup>9</sup> insidiarū: in memoriqz q pater illi dixerat  
vt caueret ne sumul cū gerinano aliquā domus regie inter lūntes  
clauderet: anteqz abiret comitē mathiā illac venire voluit. Qd  
postqz dñe elisabeth genitrici eorūdē comitū innotuit mox expa  
uit: q̄si futura p̄scies: ne comes mathias interī donec frater su<sup>9</sup>  
regia in curia conuersaret illac acceleraret instabat. Sed q̄ sata  
suarū series rerū bonos vel malos ad exit<sup>9</sup> trahūt: comes mathi  
as fraternalis mādatis poti<sup>9</sup>qz maternis iterdictis parēs: a matre  
cū lachrymis dimissus venit ad regē: Scimis igit̄ frībus curie  
regie intra ambitū existētibus: tēpus instabat dñs. l. quadragesi  
male ieiunii se obseruātes suū deuexerat, ppe ad mediū: i feria  
secūda proxima post dñicā Oculi claro solis radio illustrata me/

ridie constituerat: cū comes Ladislaus regiū ad colloquiū vocatus: Ladisla de gara palatino socero ipse in quo ipse ut dictu<sup>r</sup>  
est intime confidebat causam calamitatis eiusdē proferente: pre  
sentibus paulo filio bani: iohāne iżkra: benedicto de thwroc̄z: et  
quodā almano Lomberger vocitato: ibidē regia in domo exti  
tit captiuatus. Comes vero mathias de his que erga fratrem age  
bant inscius: sua puerili innocentia nullā sibi opem ferente i qua  
dā domo que sibi pro hospicio castro in Budensi designata erat  
reclusus est. Ambo tandem seorsum peruigili subiecti sunt custo  
die. Cū vero nox superueniēs eiusdem diei lucem cōmutauit in  
tenebras. Nicolaus de wylak ważuoda trāsiluan⁹ lorica indu  
tus tāte rei spectaculo audiens: suoꝝ familiariū in cōmitina illac  
venit: ad caltrūqz budense mox intromissus est. Iste enim nico  
laus ważuoda comitis ladislai casum non minus ardebat: et nec  
eiusdem in necem conflati cōsiliū expers erat. Cum enī esset ho  
mo honoris cupidus: et ambitione non modica estuās: altaqz pa  
rentū de sanguine genitus: quondā dñm comitē iohānem et suos  
natos in regno ac erga regē excellētiori nomine et titulo vt egre  
ferebat. Ex hincqz iniudia erga illos ducebat nō modica. Post  
qz autē mox subsequēs dies in luce dissoluta est. dñs iohānes wa  
radiensis epus. itē sebastian⁹ de rozgoni: et ladislaus de kanyſa vi  
ri egregij ui regnoqz tum sanguine tum agroꝝ possessione virtu  
teqz militari prestates: necnon caspar bodo de gywrgij homo cō  
siliū sententia nō vltim⁹. Georgi⁹ quoqz modrā magna rex opu  
lentia predictus: vterqz paulus horwath: ac quidā alman⁹ frod  
no har denoiatus: milites armoꝝ directione insignes: et alij qui  
daz qui per quondā dñm comitē iohānē aut promoti aut ab in  
fantia educati erga comites ladislau et mathiā fideli familiarita  
te et amicicia ducebant: captiuuitatis sunt affecti calamitate. Du  
z tandem detentionis eorundē comitū tercius dies vesperarū ho  
rā peregrisset: et titaneus axis occiduas appropinquasset ad horas  
comes ladisla⁹ indicis et iuratoꝝ ciuiū budensis ciuitatis ad ma  
nus ut capitis plecteret pena assignat⁹: ac sub multoꝝ custodia  
armatoꝝ ante castrū budense in oppositū atrij fryspalotha deno  
minati deducit⁹: pariterqz ibidē et decollat⁹ est. Contigit autē sine  
decollationis in tēpore res nō paruo pro miraculo narrāda. Nā  
cū ipse comes ladislaus decollaret: et iam trinū sine decollationis  
sibi impressuꝝ post vulnus prostratus manib⁹ ad tergū ligatis in

terra iaceret: mox p̄ prijs in virib⁹ erect⁹ surrexit: seqz p̄ scri/  
pta tria vulnera in sua decollatione exacta de iure ampliori satis/  
factione nō teneri voce satis intelligibili dixit. Tandem oib⁹ circū/  
stantib⁹ rei ex nouitate stupētib⁹: dū repete pcedēs post aliquot  
passus vestē qua induitus erat calcasset in facie cecidit: sicqz iussu  
quorūdā astantiū quib⁹ hec res cordi erat residuum decollationis  
illī cōsumatū est. Sz heu dolor: heu mesticia: et heu quātas hui⁹  
comitis exciū diligētib⁹ illū peperit angustias: Eniuero vidisses  
hūgaros quasi cūctos nobiles. s. et rusticos demissio capite cōser/  
tis manū extremitatib⁹ cogitabūdos quasi grāni somno occupa/  
tos incedere. Vidisses et multoz p̄ ora recētia lachrymarū flumi/  
na decurrere. Dici enī pōt q̄ si popularis hūgarice gētis tumul/  
tus p̄ crebras p̄ conicas p̄ clāimationes pqz horrendarū incussio/  
nes minarū sedat⁹ nō fuisset: siqz ipē comes ladislā cōgrua diei ī  
hora ad plateā sc̄i georgij vbi quondā trigintaduo milites decol/  
lati extitere suo, p̄ exterminio educt⁹ fuisset: ipsa plebee cōditio/  
nis man⁹ illū sue de dispēdio vite eripuissest. Qdulti enī tūc p̄ vi  
nearū cultu in ciuitatē p̄uenérāt. tātaqz erga illū affectione duce/  
bant: vt sanguinē fundere vlticesqz aias p̄ mille vulnera in illī  
vindictā efflare eisdez nō crudescēbat. Et hec fuit causa q̄re ipse  
comes ladislā nō in loco als cōsuetō: et diei horā circa vltimā ex/  
titit decollat⁹. Postqz aut̄ decollat⁹ est mox atro inuoluit tegu/  
mine: positusqz ī feretro ad ecclesiā sc̄e marie magdalene defert  
totāqz p̄ noctē vigiles p̄ excubias custodit. ac tandem prima auro  
re luce erūpente in ecclesia sacratissimi corporis xp̄i: vbi p̄fati tri/  
gintaduo milites quos quondā rex sigismundus sue ire in impetu  
decollari fecerat tumulati iacēt: omni exequiarū et sepulture sine  
honore tumulat⁹. Fuit aut̄ ipē comes ladislā vt dictū est in statu  
ra patri haud dissilis: facie rotūda et fusca: crinib⁹ longis castanea  
rū colorē imitātib⁹: intuitu pius: humeris lat⁹: in armis strenu⁹:  
satis audax: et tā ad suos qz ad alienos benign⁹.

**D**e vindicta et guerris in morte comitis ladislai ī regno securis.  
Vid aut̄ profuit tāti facinoris persuasio his qui iuue/  
nile regis ladislai animū vt iuramentū transgrederet  
eoꝝ p̄ filijs querterūt: Si diuino iudicio placuissest: hu/  
mane sententie idoneū fore videreſt: q̄ ipſi et nō rex la/  
dislans premissi piuriſ subiſſent talioneſ. Sed arbitrari



potest quod fata hoc tramite futuris rebus disponebat locū. Ni  
hilomin⁹ tñ i hi qui hoc facinus cōflauerat apud plebē ignomi/  
niā i odiū cōsecuti sunt: i multi alij etiā harū rerū expertes: ipsi⁹  
comitis ladislai fidelib⁹ de nece dñi ipsoꝝ cōtinuis in armis vlti  
onē exigentibus: vite pariter i rerū ruinā hac de causa subierūt:  
Subortū est quidē mox in regno acre disturbū: i sine discretio/  
ne: ipsoꝝ comitū de erūna grauis exigebat pena. Eniuero micha  
el zylagij de horogzeg eorūdē comitū auunculus multis tu⁹ do/  
mesticarū tum extraneaz nationū coadunatis sibi bellicosorum  
viroꝝ presidijs: partes regni transsiluanas aggressus est: i breui  
dierū in spacio oēs ciuitates i oppida terre illius sue subdidit di/  
tioni. ac cunctos regales puent⁹ parte regni de eadē regiū ad fi/  
scū prīnentes: suos sibiꝝ adherentū convētit in censuſ. Quid  
aut̄ ceteri quos calamitas ipsoꝝ comitū magis angebat regni p/  
climata fortes possidētes munitiones ferri i ignis ministerio p̄qz  
rerū direptionē fecerint: si quē ea futurā pp̄ter memorīā cōscri/  
bere delectaret: rem multis cōclusam suspirijs suox ad noticiaz  
deduceret posteroz.

De sorte ceteroz captiūoz i de obitu regis ladislai.



Ost exiū tandē ipsius comitis ladislai paucis dieb⁹  
elapsis dñs waradiensis epus sue cōditionis exigen/  
te merito: dño dionisio strigoniense archiepo regiū  
vsqz ad beneplacitū in captiuitate seruandus extitit  
assignatus. Comes quoqz mathias quadā arta in do/  
mo ad latū turris Isthwanwr edificata ad inferiores termas, p  
spiciēti perugili sub custodia seruabat. ceteri quoqz captiui non  
minus scorsum a comite mathia reclusi regiū ad votū teneban/  
tur. Voluebat dies: i millesim⁹ quadrangentesim⁹ quinquagesi/  
mus octauus dñi annus instabat: verqz anni eiusdeꝝ venusta flo/  
rum amictus tunica suos iā posteros trāspassauerat grad⁹: i fer/  
tili suū cesserat hospiciū estati: sole subterraneos agente gressus:  
nocte. s. illa que festū sacratissimi corporis xp̄i imēdiate subsequit  
nimā in tenebrositatē dissoluta: modicoꝝ nimbi impetu buden/  
se castrum cōcutiente: oēs captiui eiusdem castri excelsos habitu/  
intra muros comite mathia i paulo modrā tantum regia in ca/  
ptiuitate remanentibus: ad aquas calidas inferiores pendenti/  
bus castri de menijs quorundā duorū linthiaminū in ministerio

se demittentes liberi abierunt. **D**u aut regi Ladislao suoꝝ captivo  
ru innotuit eliberatio: simul cū illis qui eorumdem p̄curauerat ca-  
ptivitatem admodū triste tulit pertinuitqz. **N**ā prefati sebastian⁹  
de rozgon ⁊ ladisla⁹ de kanya valebat i armis: ⁊ multa in regno  
gandebat parentela. **R**ex ergo ⁊ sibi annexi barones hos eosdē  
in vindictā sui eo cit⁹ insurgere formidabat. **Q**uapropter omni  
sue partis gente cito armata: qualibet absqz mora viennensez se  
trastulit ad ciuitatē. comitē quoqz mathiā sine aliquo vinculo ⁊  
paulū modar multis ferramētis cōpeditū: locuples enī erat au-  
ro ⁊ se ab eodez ingentes thezauros extorquere posse sperabat:  
vno ⁊ eodē in curru locatos secū abduxit: tandem modico tēporis  
internallo vienne habitato in bohemiam trāsijt: ⁊ comitē mathiā  
viennensi in castro firma sub custodia reliquit. **D**um aut pragen-  
si in ciuitate regali in pompa conuersaret: subita ⁊ tristi egritudi-  
ne aggressus vitā pariter ⁊ periuruz vltimo respiramine soluit.  
**A**trum aut ut quibusdā placuit ordināte georgio de bodebrad  
als eiusdem regni gubernatore letiferū per venenū an vocatio-  
ne diuina occubuerit: ipse p̄ cōperto dicere nequeo. **S**epe enī  
multoꝝ ora multas discoloratas in narrationes dissoluunt: om-  
nibus tñ fidez adhibere quis queat? **C**reuerat ipse rex ladislaus  
cōgruā sui corporis in proceritatē. glaucos quidē ⁊ crīspos habe-  
bat crines. facies quoqz illi alba erat rubenti permixta colore: ⁊  
nasus recto diametro mediā inter faciē descendens: parua qua-  
dā sui in medio tumescerat curvitate: moꝝ vero probitate ⁊ pri-  
dentia sue etatis inter inuenes nō minus erat venustus. **O**bijt  
aut ipse rex Ladisla⁹ anno dñi millesimo quadrageſimētimo qui/  
quagesimo octauo supradicto: etatis quidem ⁊ regnoꝝ suoꝝ an-  
no bisnonou: cum s. eiusdem anni autūnus sue vltime cōpleuerat  
orbem lune: eadē die anni subsequentis q̄ comitibus Ladislao ⁊  
mathie vt predictū est p̄missuz prestiterat iuramentū. sepultusqz  
ibidem prage in ecclesia parochiali nouissimā loco in eodem ex-  
pectaturus.

De electione dñi comitis mathie in regem.



**C**um aut peregrinis ex relatib<sup>s</sup> fama obit<sup>s</sup> ipsi<sup>s</sup> regis la  
dislai in regnu h<sup>u</sup>ngarie venit: multos attritauit. inari  
ne aut illos qui eidē regi comitis ladislai persuaserat ne  
cē: cū vltores effusi sanguinis ipsi<sup>s</sup> comitis ladislai eo  
amidi<sup>s</sup> eo aiōsius insurgere: ac inceptā finē ad optatū  
pducere vindictā desiderare videbat. Qd<sup>i</sup> i facū fuisse: si, p cō/  
ponēdis regni reb<sup>s</sup>; pqz eligēdo rege: indicta per totū regnū hū

garie ḡnialis yniuersitati nobiliū p̄gregatio: corūdē vltor̄ estuan  
tē in vindictā annū nō refrenasset. Ipsa tandem generali p̄grega/  
tione suis statutis in dieb⁹ cū scz celer ⁊ ingeniolus notarioz cala/  
mus: millesimū qđringētesimū quinq̄gesimū octauū dñi annū de/  
recēti scribere incepērat: m̄lta nobiliū tumultuositate oēs ciuita/  
tis pesthiēsis p̄ plateas feruēte: michael zylagij sup̄dict⁹: comitis  
mathie vt dictū est auunculus cū genitrice eiusdē vno codē de al/  
no nat⁹: multā viroz armorūqz vtutē secū ducēs p̄gregationē no/  
biliū ad candē venit. Et hūc quidē michaēlē zylagij viri i regno  
potētes: quoz in pectorib⁹ bñficioz merita quondā dñi comitis  
Johānis vinaci inouebant memoria: dñi scz thomas zckel prior  
aurane: sebastian⁹ de rozgon: ladislauš de kanysa: ⁊ pangraci⁹ de  
zenthmyklos: cūctusqz tā trāssiluanaz qz inferioruz regni partū  
cetus nobiliū comitabant. Qui dū in eadē ciuitatē pesthiēse ve/  
mentes comodū sibi cepissent hospitiū: ⁊ nor̄ eoꝝ post deceſſum  
prima supueniens humano visui diei in claritate abditas celi pa/  
lam fecit ſtellaz: oipotens ab alto eiusdē noctis sub p̄ſūditate al/  
tū danubij flumen tā dura tanqz ſolida cōſtrauit glacie: q̄ subſe/  
quentis diei luce orta cūcti danubij trāſire volētes: oī nauigio  
remoto ipſius glaciei in do: ſo velut quendā cōtinuū p̄ capū nul/  
lo eos aquaz impedimēto vetante incedebat. Dñi vo ladislauš  
de gara palatin⁹: nicolaus de wylak wayuoda: paulus fili⁹ bani  
de lyndwa: qui vt dictū est regalib⁹ perat ianitoribus ⁊ ceteri qui  
dā nō magni momēti viri qui scz pſator̄ comitū ladislai ⁊ mathie  
p̄curauerāt calamitatē Budenſi erāt in caſtro: ⁊ ea q̄ erga comi/  
tis mathie auunculu gerebantur aio formidoloso ferebat. Quis  
aut̄ putaret eosdē parua tunoris anxietate p̄cuti: dū exactores ta/  
lionis per ipos cōmisi facinoris multa virtute armoz maximaqz  
bellicorum copia viroz vigere: et hos quidē ſibi vicinos eſſe  
conſpicunt. Et ſi tutelā aliquā in flumen danubij ipſis fieri poſſe  
ſperaſſent: ipsa fruſtrati idem flumen ſpiffis glaciez molis conte/  
ctū intuebantur. Siqz iam diete generalis congregatiōis p̄ero  
gatiua per ipſūqz michaēlē zylagij eis p̄cessa affidia illos coſdem  
nō animasset: dici poſſet: q̄ altoꝝ caſtri budenſis muroꝝ in firmi/  
tate minime p̄fisi: atro prime noctis inſtante chaos fortassis disp/  
ſi loca petiſſent ipſis tutiora. Aſſecurati tandem ad ciuitatē pestien/  
ſem deſcēderūt. ⁊ cū his qui ciuitate in eadē erant ſimul iuncti de  
regis electiōe tractantes p̄tinuo in colloquio dies p̄ſupſerūt plu

res. Instabat michael zylagij sibiqz coadunata gens totalis: et q̄si  
omnis nobiliū hūgarie ceterus: vt comes mathias in regē eligere  
tur. Supradictis vō ladislao de gara palatino: nicolao de wilak  
wayuode: et paulo filio bani delindwa: cūcteqz eoꝝ cohorti: nec  
id vt comes mathias regia potiā dignitate annuere: dū cōmissi  
ꝝ ipsos sceleris grauiorē exinde arbitrabant illos se suscipe posse  
talione: neqz cis omnino refutare cedebat ad libitū: dū vindicte  
mortis ipsi⁹ comitis ladislai exigentū cateruis vndiqz circūdati  
eozundē medios voluebant inter tumultus. Samori tandem frati  
ꝝ filio: imminens vite aut rerū dispendiū futuris cōmittētes euēti-  
bus: accepto prius a prefato michaele zylagij fideli iuramēto ꝙ<sup>q</sup>  
nunqz futuroꝝ tēpoꝝ in euolutiōe hoc crimen ipsis obiciet: et flet  
aliquādo necis ipsi⁹ comitis ladislai ab ipsis et eoꝝ heredib⁹ aliq  
vltionis exiget pena: et ipsi id vt comes mathias regale sublimet  
in soliū annuerūt. Et quid facerēt nisi vt annuāt: dū oē hūgaricū  
vulgus latas ciuitatis ꝝ plateas deambulans: puerorūqz ceterus  
hincinde cursitās loquebat et alta voce clamabat: mathiā volu-  
mus esse regem. hunc nostra pro tutela deus elegit. hūc quidez  
et nos eligamus. Tanto enī cūctus eiusdē p̄gregationis populus:  
pter illos in quibus cōmissi in eū criminis timor laborabat: erga  
ipsū ducebant amoris desiderio: vt supra oēs delicias ipsū regiū  
ad culinē puenire optabat. Nobile ergo illud dñox platorū ba-  
ronū ꝝ cerūqz regni ꝝ siliū vnitū est. omniqz hūgarice genti placu-  
it: vt comes mathias regia adorat⁹ dignitate regno hūgarie do-  
mine. et nihilominus eiusdē regale sceptrū p̄stito fideli iuramēto  
venerari pariter et metuere spoponderūt. Et q̄ pueriles eiusdez  
comitis mathie artus tā vasti negocia regni occurrentiū rerū pre-  
magnitudine sufferre nō valere cogitabant: iamdictū annulculū  
sūn donec ferontis axis quinques annuales peragraret cursus  
in eiusdem regni et ipsius electi regis gubernatorē p̄fecerant. Sz  
mira res adhuc hec tam solēnis electio in penetralibus agebat.  
non dū ad populū eiusdem deuenerat rumor: et iam pesthiensis ec-  
clesia solennē in cantū prorūpens de tam desiderabili electione  
deo laudes psallebat. Cum autē cōmūnis populi deuenit ad noti-  
tiā: omne hūgaricū vulgus magno pre gaudio exultabat. ac ca-  
panarū vbiqz ecclesiarū pulsantiū sonitu: nimioqz tubaz in clan-  
gore: et multaz i modulamine fistulaz: necnō vocū i laudē dei ca-  
nentiū patule laxataz melodia ingenti sonitu vicin⁹ densabatur

ether. Currebat hincinde nūcij hui⁹ electiōis gaudiū his qui absentes erant deferētes: multisqz munerib⁹ onusti redibāt. Post quā autē p̄pinque noctis aduenit crepusculū: ipsa nox in multo rū accensione ignū illudit: et quasi in diem ficticiū multa congerie lignorum ardente transmutat. Dici quidē presumit qd prime uo hungaricarū rerū ab origine: alicuius regis electio tanto cum gaudio tātaqz cū gloria celebrata fuit nunqz.

Quomodo dñs rex mathias de captiuitate liberatus in hungariam extitit reductus.

**L**etqz autē ipa tā felix electio finē expectatū sortita ē: iā dict⁹ michael zylagij vulgi fauore superb⁹: regalib⁹ bū de habitis ab atrīs abstinere nolēs: multorū hō garie dnōz in comituua let⁹ intravit et principē occupauit ad iouū. Ladislao quoqz garēsis palatin⁹: qui antiquo re gni de more eisdē p̄sidebat: et eadē sibi vtronee volitatis sub spe cie: tristō tamē intrinsecus corde: cessit. seqz inde clam tutiore sibi ad partē trāstulit. Quibus pactis: p̄fatus michael zylagij tumulū dicti comitis ladislai adiit funisqz eiusdē exhumari facies: illud sumul cū cūctis sibi circūstatiib⁹ deplaxit. ac tandem trāssiluanēsē ad albā trāsserre faciēt: idē paternū iuxta sepulchrū i mltis obsequijs ḡdere fecit. Eisdē in dieb⁹ electū regē sup̄ noiati georgij de pode brad potētia tenebat. Iste enī georgij de podebrad in regno bo hemie multaz possessiōe ciuitatū: multeqz p̄sanguinitatis parē tela: cūctis eiusdē terre optimatib⁹ ditior erat. Et hic dicto quon dā rege ladislao etate puerili occupato: eiusdē regni bohemie gubernaminis moderauit officiū. post mortē vō eiusdē oīpotens for tuna regno in eodē regio in throno eūdē sedere nō vetauit. Ad hui⁹ georgij man⁹ electū regē quidā sub hac sorte denenisse ferūt q̄ videlicet dū ad huc comitis fūgeret noīe: eūdē rex ladislao: in dieb⁹ circa finē regalis sue pōpe p̄ximis: vienensi de arce ad se in pragēsē vrbē deferre iussisset. et ea die q̄ rex ladislao obiisset dicte pragēsis vrbis intra menia deduct⁹ extitisset. ipsoqz rege ladislao vita fūcto: cū ceteris bohemicis reb⁹i p̄tātē eiusdē georgij de p̄debrad extitisset deuolut⁹. Alij autē ipsi⁹ noui regis eliberationē ita factā fūissie mihi p̄suadebāt. q̄ videlicet dict⁹ georgij de p̄debrad statim postqz ipse rex ladislao sua ultima clausisset respirami na: obitus eiusdēz studiosius celasset famā: ac mortui regis annularē eiusdem de digitis surripuisset sigillum: fecissetqz scribere

litteras: q̄s tandem eodem sigillo p̄signari facies ipsi regis Ladislai fitio sub nomine his quibus comitis mathie custodia iniuncta erat mandasset: ut mox eiusdem latus visus comitem mathiam ipsorum latratorum ostensoribus assignaret: ipsi simul cum illo pragensem vsque ad civitatem veniret. Rex enim Ladislaus dum vienense castrum egressus est: hoc signum custodibus predictis i comitis mathie rebus idubitabiliter signo reliquisse fecit. Credidissent ergo ipsi custodes fictis latratoribus mandatis: et se coram imoratos exhibuerunt factores. Non autem comes mathias in supdictorum ductu nunciorum regni bohemie ad oras venisset: cum bohemorum plurimi armis muniti tutricibus per georgium de poderebrad missi occurserint: quo i medio ipse comes mathias praegressus usque ad equitasset. Dum vero ipse georgius de poderebrad cumdeinde videlicet gauisus est valde non modicā cni i eiusdem redēptionē auri parte se recipere posse cogitabat. Postquam autem audiuit cumdeinde comitem mathiam regni hungarie in regē electū esse: superbus in multis allocationibus nonum regni hungarie regē aggressus est: et cum in Ita p̄fabulatione victus sue nate ad p̄nibia inclinavit. nec in postea repatriatione cum plurimi auri sine solutiōe abire tulit. Anno tandem electi regis primo: cum sc̄z rigidus hiemis algore tepido p̄flat⁹ zephyro frigidis dissolutis mūrib⁹: excelsis montibus p̄fundas defluerat in valles: verisq̄ expectata temperies aunicularum ora gratos dis soluebat in castris: ipse nouus rex armato bohemorum i predictu ad opidum strazivice denotatum in partibus moraviae iuxta decursu fluminis moraviae lituatū magna cum letitia extitit deduct⁹. Vbi mox suorum cert⁹ nobilium iūnesco p̄fusus gaudio cum circuidebat. quo iādē letatā iter agmina let⁹ desideratā ad patriam equitavit. Enī autem budēse ad castrum ventus est: mox multorum p̄fuetū nobilium aduentū desiderati regis p̄stolatum: curia regis cumdeinde magna cum gloria extitit decorata.

**D**um quibusdam exercitūs dñi mathie regis copendium quoddam parvum. **A**lla hoie in hoc ē natura quae cumdeinde regnare dedignaret nam cūctos sui cui xpianos inter principes ipse vnde est qui alta facinorum cum gloria sui regnum dirigit officium. Non ne et cesar thurcorum Machumetes qui hac nraetate vinebat: suiq̄ terrorre omnē terrarum orbis qualiterque: quiq̄ suorum per magnitudinem facinorum magnū machumetes notari dignus fuit: rege de isto dixisse fert: ego et ipse inquit sum dominus mundi inter principes digne principis noīe qui vocamur. Nonne est ut principē esse decet in p̄filios per idoneus: in delinquētos clemēs atque p̄

misericors: in rebus regni administrandis solers et prouidus: aido  
strenuus: magna et ardua aggredi audax: in laboribus tolerans in  
fatigabilis: in cunctis pugnare poterat: in laboribus tollens: in  
cunctis cautus: in holtis insidijs et filiisque denudatis et periculis  
sagax: in omni re militari ac in cunctis sui regiminis exercitiis miro mo  
do instruc*t*us: dissimilatus in genere: gerte usque ad infinitum amplus: et tanquam  
regnare nat*us*. Ille rex a suis regnicolis turbata habuit sui regimi  
nis primordia. postquam autem viribus et animi discretione adolevit: quod  
quodam granu aqua*rum* de diluvio emergens oia moderamine populi  
mo coplanauit. Hic sui principatus primos circa annos: ingentem  
thurco*rum* exercitum: qui comitat*us* Sirmiensis in depopulationem se in  
gesserat: castaque kewlpen et zenithdemeter ad litus alueizane vi  
cepserat: potenti marte fudit. Hic annos circa eosdem et Frederici ro  
manorum imperatoris ambiciose cupiditate per barones quodam sibi at  
tributa: culmine regio spoliare volenter: non ut in ingenio copescu  
it et extinxit. Tad*e* in bohemos et polonos: regnum qui maximus ut  
supradictum est premebat rerum direptiob*rum*: incendijs: gladio pueris  
eosdem post multa corund*e* ced*e* mira celeritate copressit. fortia*rum* il  
lorum domicilia et munitio*rum* paruo admodum fultus milite euerit.  
ac cedeq*rum* residuos per denia ac silvarum per latebras errare et extra re  
gnu*m* p*re*fugere coegerit. Necno et guerras perellas que prefati quondam  
vla*rum* regis a temporibus in regno graui fluctauerat tumultu  
ositate pulchra quodam discretio*c*e p*re*cessit pariter et sedavit. pacemque  
populam tot per annos desiderata o*ci*s sui principatus per fines c*o*posu  
it. Post hec valida militum expeditio*rum* platta plurima parte Her  
mie piagatus est. ac magna vastitate terra in ead*e* in igne et ferro  
edita felix redijt. Harum demum rerum post expeditionem nodum equorum  
suo*m* sudore desiccato: Bozniense regnum: quod et ramam vocant: sic  
turcho*rum* dominio subiectum aggressus est. Castrumque larcza tu*rum* loci  
natura tu*rum* vero meniorum altitudine munitissimum vi: alia vero ter  
re eiusdem castra deductione cepit. Omnesque cesaris thurco*rum* mi  
litiae sua de curia ad custodi*rum* corund*e* castrorum deputatos quos  
gladiis hungarorum non compulerat: ad gratiam et suam ditionem recipi  
ens purpureis splendidos vestimentis secum deduxit: optimusque  
et nouus genus victorie reportauit.

De felici coronatione domini regis mathie: et de qui  
busdam eiusdem expeditionibus.

**T**ater hec sacro regni hūgarie diadematē a manib⁹  
frederici romanor⁹ cesaris magna cū difficultate re/  
habito:rex mathias sexto sui regni: dñice aut̄ icaria  
tionis millesimo quadringētesimo sexagesimo quar/  
to anno: in die cene dñi: totius sui principat⁹ spiritualis  
secularis ve dignitatis dominis regniq⁹ sui proceri  
bus presentibus et de eiusdem coronatione gaudentibus: more  
alias obscurato magna cum solemnitate feliciter extitit coronat⁹  
Post hec machumetē thurcorū celarem supradictū in expugna/  
tione dicti castri Jaycza formidoloso belli cum apparatu insisten/  
tem: solo exercitualis sic expeditionis strepitu terrauit. cuncta  
qz machinariū ⁊ tormentorū genere per cūndē illuc appo:tata ibi  
dem relinquere: ac ipsum castro de sub eodem victorie vacuū fu/  
gere coegit. Demū magna ex hinc suorū facinorum gloria subse/  
quente: quendam bohemū swybla denominatū virum in armis  
prestantem: multo aggregario milite fortē: regni hūgarie in de/  
predationem ad opidum koztholyan sive zenthwyd munitione  
sibi preparata: nouas res molientem: in forti manu circūuenit: ex  
pugnauit qz ac captū pluribus suis cum complicibus in furca su/  
spensum ventorū flatibus exposuit. ceteros etiā suos comites  
qui capti fuere plurimos tabido suorum carcerū fetore fecit suf/  
focari. Tandem viuēsis partium regni transsiluanarū nobili/  
bus omniq⁹ vulgo dementia ductrice suum regū contra culmē  
rebellionē moto: dum sibi nonū principē elegissent: multaq⁹ con/  
voluti in agmina aciebus ordinatis regie maiestatis introitū pro/  
hibere niterentur: mox dñis rex ex aduerso velut turbo quidam  
vehementē suis ferratis cū aciebus licet impar milite irruit super  
illos. Illi quidē manibus minime consertis terrorē nimio pessi:  
velut fere quedā indomite viso leone: fugerunt. Quos tandem  
dñs rex sui arbitrij iuxta libitū domitanuit. Propter qđ nōnulli il/  
lorū ea de causa quā subierūt deflent rusticitatē vsq⁹ in hūc diē.  
Ab hinc vō milite quiete minime recreato: moldauā versus pu/  
ta regionē sacre corone regni hungarie subiectā: tūc rebellā: suo/  
rū flexit habenas equorū. Du igit̄ alpibus transitis magnā terre  
eiusdē partē in forti manu peragrasset: ⁊ in quodā regionis eins/  
dem oppido banya vocato cuncta sua cum gente hospitiū acce/  
pisset: Stephanus wayuoda earundem partū dñs magna vi sui  
populi coadunata: noctis in cōtinuō regū irruit super exercitū.

succeditqz oppidū. et hūgaros tū somno tū viño occupatos ad ar  
ma excitauit. Elegerat enī stephan⁹ wayuoda nocturna sub vñ/  
bra regnū adoriri exercitū: vt si in pñio deficeret saltē tēporis ob/  
securitas illi auxilio fieret. Hefellit tñ cū sua opinio. Nā subito rex  
cūcto suo exercitu in timpanoz tubarūqz sono puocato: et tū luna  
tū vñ dici oppidi incēdijs radiatib⁹: furibudo cū ipetu irruit sup  
ill⁹ agmina. ac post multā vtriusqz partis decertationē: postqz ma/  
ximā in walahis factā stragē: stephan⁹ wayuoda terga dare ē coa/  
crus. Quapropter rex triūphū pclaz atqz memorabile obtinuit.  
Unde et vexilla plurima i signū inclite victorie sue budā vsqz ad/  
duxit. q̄ magna cū celebritate in parochiali glosissime vñgnis ma/  
rie ecclia locata cernunt etiā hodie. Hāc tandem victorie sue post  
gloriā: dñs rex ad instantiā sc̄e m̄ris ecclie: tū ad p̄ces frederici ro/  
manoz imperatoris p̄tra hereticos huzillas in moravia et in bo/  
hemia septenīe p̄tinuant bellū. ac sp̄ victor euadēs omnē mora/  
ue marchionati cūctāqz lesiā s̄z et lusaciā sue ditiōis efficiēs: i re/  
gē bohemie eligi: et illaz terraz dominio et p̄cipatu frui dign⁹ fu/  
it. Propter qđ i tā celeberrime electiōis sue decorē et dignitatē i  
cūitate Olomucensi hymnus iste infrascriptus noua cditione  
extint decantatus.

**O** maximō cultu venerāda cuiqz  
egimus nouis maij iocunde  
festa victricis crucis et beate  
digna repente

**C**ongredi gentes patrie boheme:  
presules vere fidei: barones:  
vrbī sanas licuit cohortes  
christicolarum

**C**olle constructū prominentē templū  
olomucense: laicisqz cleris  
perstrepit votis domino repletum  
relligiose.

**E**reditur sacrū precibus vocatum  
pneuma: tot rectis animis dedisse:  
pñblice clamant: placet eligatur  
ecce mathias.

**E**lara delectus cito vota sumit:  
celicis iussis precibusqz terre:

mente discussus pie christe pro te  
flexus obedit.

Laudibus dignus placido mathias  
adit assensu diadema regni  
potens: regno et titulu bohemi  
panoniarum

Xenij ihesu referamus omnes  
gloriam cantus: strepat et tubarum  
clangor: ut nobis veniat vir equus  
terror in hostes.

Iste rex nostros animos fideles  
alleuet pressos: reprimatqz mactet  
cum suis sectis hereses iniquas  
qz vehementer.

Xantus humentem ocius liquorem  
linquet: arcurus iaciet et axem:  
qua dei causam populosqz princeps  
deserat ob te.

De infidelitate quorundam dñoz húgarie contra dñm regem mathiá  
cónissa: et de victorijs eiusdem dñi regis quibusdam.

  
Omino rege ea tempestate res suas erga regnum bohe  
mie sorte felici dirigete: quidam dñoz hungarie: hi aut  
maxime quos sua benivolētia extulerat in altū: potissi  
me vo dñi vterqz iohannes alter strigoniensis archiep̄us  
alter vo ep̄us quiqz ecclesiēsis: in scianonia humiliter  
tecto nobilitatis geniti: regia bñficia ingrata tractates recordati  
one: nedū res illi in bohemia nō pturbassent: vez et regē ipsū sce  
pro regimineqz húgarico spoliare conati: illustrē kasmirū kasy/  
miri regis polonie natū gente et armis polonicalib⁹ supbū: regnum  
in opprobriū p terrā scipes in regnum induxere: et castrū Patriae  
illi tradidere ad man⁹. Huc dñs rex mathias suspecti militis fre  
tus pñdio castro in eodē obsedit. obseſſūqz post nimū polonorū  
iteritū armis et fame adeo fatigauit: vt simul cū suis de salute de  
speraret: et pprijs capitis damnū magis qz rex timere cogeret. Et  
amplius dñs rex illū fatigasset: si i suo milite nō dubitasset: ipsūqz  
kasmirz noctis obscuritas sue regie obsidiōis e medio nō subtra  
pisset. Tali ergo sorte kasmir⁹ simul cū suis in hungaria militas:  
nedū sceptro potit⁹ fuisse húgarico: verū suo i reditu suū ad ge/

nitorem vix propriā salutem reportauit. Post hanc tandem tam  
solemm̄ suā victoriā: dominus rex super munitiones polonoꝝ  
in zemplemenī. ⁊ de saros comitatibus per eosdē earundē partiū  
in molestiam erectas irruit: expugnauitqz casdē ⁊ funditus euer/  
tit: ac polonos qui illas tutabantur grani calamitatis captiuitate  
mancipando ad declarandum sui triumphi gloriā Budam vsqz  
misit. De hinc ad exigendā suarū iniuriarū talionē in poloniā ex/  
ercitu sue gentis copiosum in magno armorū strepitu destinauit:  
infandasqz regno in eodem in flāmis direptioneqz reruz multa:  
sui opprobrij penas exigere fecit. Audiuit demū regem polonie  
kasymirū supradictū in Slesianas partes nouas res moliri. Con/  
gregato igitur tum aulicorum suorū tum vero stipendiarij mili/  
tis exercitu haud simili quē rex polonie contra eū ducebat: pro/  
gressusqz intravit slesiam: ⁊ cuitatis wratislauiensis iuxta muros  
statuina posuit castra. Econuerso vero rex polonie oēm sui domi/  
ni ad arma valentē manū: polonos scilicet ac ruthenos: lithwa/  
nos ⁊ tartaros: in vnā redigens expeditionē venit: ⁊ a castris hū/  
garicis per ynu miliare vel citra cunctā suorū castrozū vim loca/  
uit. Et q̄zī tantus populis dño regi mathie sueqz genti terro/  
ri esset: nō ergo in fugā lapsus est: sed quid sibi hostis presumeret  
cogitabundus reuoluebat. Transferūt igit certi dies. ⁊ nec eisdē  
currentibus: rex polonie aut suus miles hungarica adoriri yl' vi/  
dere castra ausus fuit. Dominus vero rex non egliter cū illo sue  
expeditionis nauauit officiū. Nam inox postqz regem polonie er/  
ga arma desidia duci vidit: campo deditus hostilia turbabat ca/  
stra. Equidē ⁊ milites sui de castris velut vespe quedam egredi/  
entes: polonos victualū questui deditos interficiebāt ⁊ captiuu/  
bāt. ac glomeratum regia ad castra adeo ⁊ in tanta quātitate ipel/  
lebāt: qđ captiuati captiuantib⁹ fastidio erāt. Cōmissū fuit ergo p/  
dñm regē ne captiuarent nisi quos p̄stātia captiuitati dignos iu/  
dicaret. ceteri vō captivi si qui occurrerēt i altera tantū parte faci/  
ci se cari ⁊ tandem dimitti deberēt. vt cū ad p̄pria rediret qđ hūga/  
ros viderint cicatrix illis testimonio fieret. Bina p̄terea dñs rex  
regis polonie castra eidem opem victualium ferentia profliganit  
pariter ⁊ dissipauit. Dissoqz inter hec magnifico viro stephano  
de zapolya comite Scepusiensi perpetuo lūmo sue expeditionis  
capitaneo: sui exercitus quadam cum parte in poloniā tunc mili/  
tis custodia orbatam: in illa maximas vastitates ferri et ignis mi/  
nisterio edere fecit. Talium igitur incurruū p̄cellis dñs rex ma/

thias regē polonie agitatū adeo fatigauit: vt ipse rex polonie in  
populo et equis pre fame macerie afficeret: pacēqz potius qz bel/  
lum expeteret. Postea vtrisqz regibus in campo: tēteriorū hāc  
solū propter causam extentoꝝ sub vmbra: pari cum milite con/  
uenientibus: pax illa peroptuna que armis compomi nequivit re/  
gum eozundē presentia composita est. Abi et dñs rex mathias re  
gem polonie suum in papilionem introductū cunctis eiusdeꝝ re  
gis polonie comitibus. polonis scilicet ac ruthenis: lithwanis et  
tartaris: dñi regis mathie tum dignitatis liberalitatē tum sui di/  
rectionē admirantibus et stupentibus: delicata tractauit hospita  
litate. Tandem ab hinc rediens castrū thurcoꝝ sabacꝝ denomi/  
natū ad litus fluminis zaue per eosdem ex lignis terraꝝ multuz  
curiose perferti opere preparatum: turribusqz ac fossatis et valli  
bus necnō militē nō minus munitū duro hyemis sub rigore ob/  
sedit et expugnauit. Post hec delecti egregijqz militis constata  
peroptuna expeditione rōnabili causa ducente dominia roma/  
noꝝ imperatoris Frederici i fortu manu aggressus est. Abi licet  
pluries decerratū sit: semper tamē dñs rex triumhi gloria potuit  
omnes pene ciuitates ducatus austrie: in stiria quoqz ac in carin  
thia multas tutrici viro armisqz et opibus diuites ac mūrorū am/  
bitu et turriū crebritate pulchras et fortes vi cepit: castra munitis  
suna expugnauit: terrāqz et aquāz earundē regionū sue subdidit  
dñationi. Inter quas et ciuitates illas celeberrimas famosissqz  
wiennā scilicet et nouam menioꝝ amplitudine altitudineqz cete/  
ris prestantiores: ciuiū dignitate ac consilio preclaras: rerū abū/  
dantia opulentas: situs amenitate et tam intrinsecis qz suburbā/  
nis delicijs insignes: nulla omnino hominū etate per quēpiāz re/  
gū vel imperatorū expugnatas vi cepit. Splendidoꝝ suoꝝ cuꝝ  
apparatu easdem ingressus: ciuibus earundē sibi reluctantibus  
post illarū captionem ex innata sibi clementia et pietate in rebus  
et ḡsonis pepercit. Alii et ciuitate wiennēsi i eadē post sui captionē  
in landē eiusdē dñi regis mathie hoc carmē metricū extitit editū.  
Discite mortales nimū nō fidere muris.  
Mēnia quid valeāt capta wienna docet.  
Strenua quid possit virtus et dextera regis.  
Exemplo monstrat clara wienna suo.  
O miranda nimis placidi clementia regis.  
Ledere nō nouit: vincere cuncta solet.

Prefulgida rege de hoc per orbem fama volat: et enī illius vicinis  
regionib⁹ terrori est. Nec aliqui machumetes ille magn⁹: cui⁹ fra-  
mea peperit nulli: vires regis hui⁹ cāpestrali certamine tētare au-  
sus fuit. Cū et de sub castro Jaycza ut p̄missū est: deqz muldaua  
enī sōdē ante gladiū fugerit vehemēter: expersqz sui voti suā redi-  
erit in terrā: victoriolū quidē hūc hoīez reddidere fata. Quapro-  
pter in suorū gloriā facinorū hi versus cōpositi fuere.

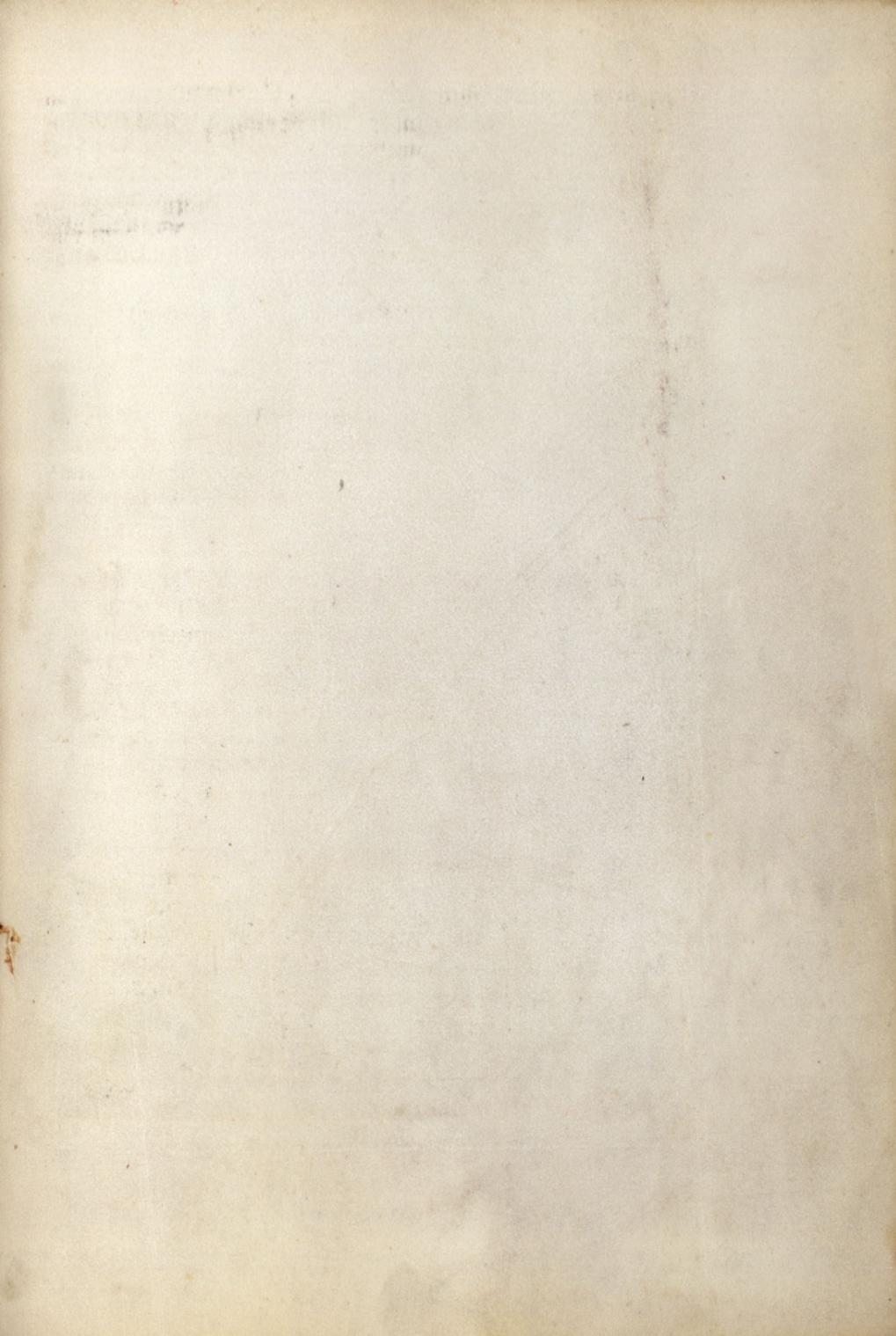
Sorte nona rediit hunorū maxima quondā  
Tempore que fuerat atile victoria regis.

Domus thauernicallis et mēsa regis hui⁹: tātis ornatib⁹ et cleno-  
dijs tātis apparatibus tātis ve auris: argenteis nitet vasis et po-  
culis: ut nullus regū hūgarie in his rebus tā glorioſus fuisse cre-  
dat. Hunc rei testimonio est nobilis illa dieta: inter ipm regē ac il-  
lustrē wladislau regis polonie natū: in ciuitate Olomucensi cele-  
brata. Abi idē dñs rex tātas rerū nouitates in gēmis et lapidibus  
pciosis: ac in auro et argento: vasis scz et poculis: ceterisqz mēſarū  
ac domoꝝ regalū ornātis in multitudine admiranda et innisa  
eius sōdē ciuitatis in palatijs et plateis humano visu exhibuit intu-  
endas: ut quondā psax Babilonieqz rex Asuer⁹ in memorabili  
illo pniuio suo sui regni principib⁹ vir tantaz gloriā rerū osten-  
disse cogite. Innumerā autē multitudinē ingenuorū: bombardaz  
machinaz: ceterorūqz tormentorū: que ipse dñs rex in ruinā ho-  
stilium munitionū et caſtrorum in sua expeditione deferre solet: quis  
enarrare queat? Cum oīa ſemel uno et eodē in loco visa ſint p ne-  
minē. Dici tamē potest qđ et in his rebus oēs christianitatis reges  
supgrediat. Multa et varia de hoc rege narranda eſſent que ſui  
pre magnitudine pre nouitateqz rerū vivacitate ſunt digna: ſed cū  
ſuorū ingentiū facinorū gloria singularē ſtilum et hystoriā: maiore  
qz me preter preconē expouſule: ea que rege de eodem amplius  
ſcribent: de temeritate q me ad pmissa exarāda coegit veniā rogi-  
tans: meis auctorib⁹ in quo qui cadē ſtilo altiori dignioriqz plē-  
quenqz oīa particulatim put acta fuere: ſz et inimicicias q regē ad  
uersus romanorū imperatorē p̄citarūt pleni⁹ enarrātes.

Hinc chronica hungarorū.  
Sequit ingressus thartarorū

Nicolaus Marang

311-312  
Loring



Zurück in die Heimat zu gehen.

Ingressus tartarorum in hungariam tempore regis Beli quarti



**E**pistola magistri rogerij in miserabile carmen sup destructioē  
regni Hungarie per Tartaros facta editum ad Reuerendū dñm  
Johannē pesthemensis ecclesie episcopū feliciter incipit.

**I**cet: vt liqueat dominationi vestre ingressus i pro  
cessus tartarorū hungariam intrantū in ignominia  
crucifixi: perniciem stragemqz non minimā populi  
christiani per presens opusculū vestro nomini redi  
di de gestis ipsorum sine falsitatis admixtione colle  
ctum: quod cū diligentia perlegatis. **M**ulta quidē  
inuenietis in eo que meo subiacerunt aspectui. pluriuaqz pro  
prijs palpani manibus. nōnullaqz a fide dignis didici in quorū  
illa fuerunt presentia perpetrata. Si autem interduim reperietis  
aliqua que sensu hominū cernant̄ terribilia & horrenda: me scri  
ptorem & res minime admirarent: sed gratias referat regi regū qui  
sue oblitus misericordie suo angariato populo nō pepercit. Nā  
a regalibus sedibus in exterminij terrā. p̄slientibus: luto eorum  
oculos non linuit: imo exacut gladiū velut fulgur. visitauit ini  
quitates corum non in baculo: sed in virga. & peccata nō fomen  
tis lenibus quibus siuos consueverat consolari: sed in verberib⁹  
& in ira subsanando eos cū irriguit calamitas repentina: sic q̄ hū  
garia plena populo sedet sola. **O**dīa crudelitas. facta est hūga  
ria libera sub tributo. Prochdolor nō fuit in tanto exitio qui cō  
soletur eam ex omnibus caris eius. Rogo igitur & affectuose de  
posco: quaten⁹ cū de vita & ipsorū moribus atqz pugna describe  
re voluerim veritatē: si dectristi materia & horrenda flebilis inire  
cōpulsus sum mestos modos: vos vel quisqz lector rectā consci  
entia falsis opinionibus non supponat: q̄ presumptuosa temeri  
tas patefecit aditū illicitis ausibus vel nocivis. Quia nō ad dēp  
henſionē cuiqz vel derogationē: sed ad instructionē id potius ex  
aminavi. vt legentes intelligant et intelligentes credant: creden  
tes teneant & tenentes percipient: q̄ prope sunt dies p̄ditionis &  
tempora p̄perant ad nō esse. Et sciāt cūcti hec me temere nō re  
ferre: q̄ quisquis ad man⁹ ipsoꝝ deuenierit tartarorū si natus nō  
fuisset melius esset ei: & sentiet se nō a tartaris sed in tartaro deti  
neri. Hoc referto vt expertus. Fui enī per tēpus & dimidiū tēpo  
ris inter eos i quo mori solatiū extitisset sicut suppliciū fuit vita.

**D**e intentione regis Belc.

**B**ea bela rex hūgarie iter p̄cipes xpianos zelator̄ ka  
tholice fidei nosceret: ad instar p̄genitor̄ suor̄ stepha  
m:emerici:ladislai: et colomani regū qui scōz cathalo/  
go sūt ascripti: inter alia pietatis opa q̄ ipse in p̄patulo  
vt bñ faciēdi exēplū p̄beret: et alia q̄ i p̄clau vt ora inq  
loquentis cōtra eū obstrueret exercebat: in mente gessit assidue  
prauas et extraneas nationes ad gremiu ecclie matris attrahere.  
vt aiabus deo q̄zplurimis lucrefactis suā facilius deduceret lu/  
crefactā ad eterna gaudia beatorū.

**N**uomodo rex bela introduxit regē comanoꝝ in hūgariā.

**S**it anno millesimo cc. quadragesimo scđo ab incar  
natiōe dñi sic euenerit: q̄ kuthen comanoꝝ rex ad di/  
ctū regē solēnes nūcios destinauit: asseres se multis  
annis cū tartaris pugnauisse: ac obtinuisse dnab⁹ vi  
cib⁹ victoriā p̄tra eos: tercia vō vice cū existeret im/  
perat⁹ terrā suā subito intrauerūt: ita q̄ ipso habere  
exercitū nequeunte cū dare terga oportuit tartaris sceleritatis:  
et sic magnā partē terre ipsi⁹ hoībus interemptis hostiliter destru  
xerūt. ppter qđ si vellet ip̄m suscipere ac in libertate tenere se et  
suos paratus esset sibi subdere: ac cum p̄sanguineis fratribusqz et  
amicis suis rebusqz et bonis mobilib⁹ oībus in hūgariā intrare et  
ip̄su in fide katholica imitari. **Q**uo audito rex replet⁹ est gandio  
magno valde. tū p eo q̄ talis princeps sibi quasi par hacten⁹ sue  
se volebat subiūcere dirioni: tū q̄ poterat ad effectū ducere p̄con  
ceptra lucrifaciēdo tot aīas ihesu xpo. et sic licētiatis nūcijis nō mi  
nimis muneribus honoratis ad dictū kuthen regē trāsimis suos  
nūcios et fratres pdicatores cū eisdē: mādans q̄ ip̄su et suos para  
tus esset recipere et petita concedere iuxta sue beneplacitū volū  
tatis. **Q**uid plura: nūcijis hincinde sepi⁹ destinatis: pdict⁹ kuthen  
cū suis iter arriput in hūgariā veniēdi. Rex vō in potentatu mi  
rabili vsqz ad p̄finiū terre sue obui⁹ sibi sunt: tot exymia et tot ho  
nores sibi et suis faciēs: q̄ ab incolis terre illīa ip̄e enim non ex  
tabat memoria factū nō fuerat neqz visu. Tandē cū ppter multi  
tudinē in loco comoide morari nō possent: p eo q̄ erat gens dura  
et aspera subdi nescia: ne offendiceret hūgaros vel offendiceret ab  
ipsis: dabat eis de principib⁹ suis vnū qui eos p̄duceceret: et expen  
sas oībus qui preter ipsoꝝ familias circa quadraginta milia dice  
banſ faceret exhiberi vsqz ad mediculū terre sue.

**S**equit de odijs iter regē et hūgaros et primo de causa odijs p̄t̄r̄ a  
Am aut̄ rex comanoꝝ cū suis nobilib⁹ et rusticis cepit  
hūgariā pagrare: qz iumētoꝝ habebat armēta infinita  
in pascuis: legetib⁹: ortis: v̄gultis: vineis: et alijs: hūga  
ros grauiter offendebat. Et qd̄ horribili⁹ erat eis: cuꝝ  
eēnt siluetres hoīes: v̄gines paup̄ez abhoīabiliter op  
prunebat: et thōꝝ potentiuꝝ qm̄ comode fieri poterat maculabat: li  
cet m̄liercs ipsoꝝ tanqz viles ab hūgaris p̄strarent. Et si in reb⁹  
vel in psona comanū hūgar⁹ offendebat: statim de ipo siebat iu/  
sticie cōplementū: sic q̄ alius similia facere non andebat. Si vō a  
comano hūgarus ledebat: sibi de ipo iusticia nō siebat. et si quādo  
instare volebat: p̄ verbis interdū verbera reportabat. Et sic in/  
ter populares et regē odium est generatū.

**S**cđa odijs causa inter regem belā et hungaros.

**H**ec digressionē faciā aliquā: tñ vt legētes intelligāt et  
audiētes nō ignorēt destructiōis hūgarie fundamētuꝝ:  
reuertar q̄ntotius ad stilū incep̄ materie p̄sequēdū.  
Bone mēorie rege andrea gēitorc isti⁹ bele regis mor  
tis debitū p̄solueſe: subito rex cū regni p̄cipib⁹ et nobilib⁹ venit  
albā regiā ciuitatē. et ibi postqz p̄ manū strigoniēſ archiepi. put mo  
ris ē regali diademate extitit coronat⁹: quosdā de suis baronib⁹  
qui p̄t̄ adheserat p̄tra eū: cōpulit exulare. quosdā carcerali custo  
die quos habere potuit mācipauit. quēdā de maiorib⁹ Diomisū  
palatinū primari fecit lumine oculoz. Quēdā aut̄ statuta ibidē fa  
ciēs iussit. p̄mulgari: vt terra malis hoībus qui habūdabat pluri  
mū expurgaret. baronū quoqz p̄sūptuosa audaciā reprimēdo p̄ce  
pit: q̄ exceptis suis p̄incipib⁹ archiepis et epis si aliquis baronū  
sedere in sede aliq̄ in sua p̄nitia anderet debita pena plecteret: cō  
buri faciēs ibidē ipoꝝ sedes q̄s potuit inuenire. Qd̄ cognati exu  
lū et captiuoz amici sibi etiā tunētes in posterū: p̄ malo nō modi/  
co habuerūt. exinde inter eos scandalū est ortū.

**T**ertia odijs causa ex hinc secuta est.

**P**reterea nobiles cū cordis amaritudine referebat: q̄  
cū ipse v̄l. p̄genitores coꝝ p̄tra ruthenos: comanos:  
polonos: et alios in expeditiōez a regib⁹ sepi⁹ essent de  
stinati: et aliqui essent ibidē gladio interēpti: aliqui fa  
me mortui: aliqui carcerib⁹ mācipati: et aliqui dimeris  
tormētis afflicti: reges qui, p̄ tpe fuerāt reuerētib⁹ v̄l captiuorū

ppinquis in recōpēsationē et remuneratiōnē cōgruā faciebāt; vil  
las possessiōes et pōdīa p̄cedēdo eis imp̄petū possidēda. Hic autē  
nō solū eis nō ad dīdit aliquid: s̄ p̄cessa ad ius et p̄prietatē suū p̄fisi⁹  
sine dimūntiōe aliqua reuocauit. Hic est dolor: hic est glādi⁹ qui  
trāffirit aīas hūgaroz. Nā qui erāt dīmītes et potētes et lecū habe  
bāt multitudinē effrenatā: vix se solos poterāt sustentare.

Quarta odij causa inter regē belā et hungaros.

  
Tēim sepi⁹ p̄querchāt q̄ rex p̄tra regni p̄suētudinē in  
dep̄ssione eoz put voluit ordinavit: q̄ qliscūqz cīmī  
nentie fuerint nobiles in sua curia negocīz monere  
aut sibi oretē loqui nequirēt: nisi supplicatiōes can  
cellarijs porrigerēt: et exinde finē negocij expectarēt.  
H̄o p̄pter qđ pleriqz p̄ minimo tantū in curia tene  
banf q̄ equos et res alias p̄ expēnsis expēdere cogebant. et mul  
totiens nō expeditis negocījs recedebāt. Nā cācellarijs (vt dice  
bāt) p̄ eo q̄ nisi p̄ ipsos requisitos regi loqui poterant: deprime  
bāt et subleuabāt aliquos vt volebāt. p̄pter qđ illos suos reges  
ē gñaliter et publice fatebant: et regē aliū nō habere se dicebāt.

Quinta odij causa ex hinc orta est.

  
H̄e alind referebāt. q̄ p̄ter vel p̄tra eoz p̄siliū et ad de  
pressionem et p̄fusionem eoz Lomanos adduxerat. Qđ  
patebat ex eo q̄ q̄ si ipsi vocati vel nō vocati ad curiā  
accedebāt: copiā vidēdi regē nō habebāt nisi a remo  
nis: et illi solū p̄ interptē loquēdi habebāt facultatē. et si  
minim⁹ Lomanus accederet: statim ut patebat aditus intrabat.  
et comanos tā in sessionib⁹ et in p̄silijs et in omnib⁹ hungaris p̄fere  
bat. H̄o p̄pter qđ tanta indignatio erat eis q̄ vix poterant tole  
rare. et licet nō exprimerēt: ad ipsū tñ bonū eoz et amū non habe  
bānt: nec pro ipso pacis consilia cogitabant.

Responsio ad primā odij causam.

  
Autores aut et fauētes regi iustificare ipm in oīb⁹ nite  
bānt: sic ad p̄missoz singula respōdentes Lomanis in  
troductis cū p̄ fidē dignos ad regis noticiā p̄uenisset:  
qđ p̄ Lomanos hūgari grauerent: principib⁹: baroni  
bus: comitib⁹: comanis oīb⁹ circa monasteriū de kew  
circa Ticiam puocatis: deliberaatiōe diligentē cōmuni p̄silio ē san  
citū: q̄ nobiles Lomanor cū suis famulis diuisim p̄ singulas hū  
garie: p̄uincias mitterent: et morā quilibet in p̄uincia traheret si  
bi assignata: et ita cū multi simul nō essent grauamē iferre hūgaris

nō valerēt: si comitiū hūgarū vī hūgaris comitiū offendiceret:  
comites quibus hoc sub pena grē regis iniūctū fuerat iusticiā fa/  
cerēt equaleātē: licet comitis hoc qd separari deberēt plurimū  
displiceret. Et sic ipsi postea sine offensiōe cūnīsqz cū suis tētorijs  
filtreis: iūmētis: pecorib⁹: terrā vacuā hūgarie pagrabāt. Et cum  
essent multi: et paupes inter eos habebāt hūgaride eis qsi p nihilo  
seruētes. et sic stat⁹ corū magis ad cōmodū qz in cōmodū erat eis  
Eſſare igit̄ debebat in hoc maluolēntia populoꝝ.

Responsio ad secundā odij causam.

**S**i rex mortuo genitore suscipiens gubernacula regni  
sui quos dā de maioribus fecit quicquid subici et tor  
mentis: sane mentis nō debet aliquis admirari. Nam  
idem inter ipm regē et patrē suū sepius seditionē et scan  
dalū, penitancrūt. ita q̄ hinc inde sepius militia p gre  
gata: dūnicare ad minē voluerūt: nisi p tenētes mediū inter eos  
essent pacis federa reformata. Cū et ipse rex ad patris enī acce  
debat: nō dē in nullo sibi penit⁹ deferebat: uno dchonestare ipsum  
verbis et factis inquātū poterāt nitebant. qd celari nō pōt. Et cō  
tra vitā patris et filiorū nequiter p spirauerāt. vt illis gladio inter  
emptis: facilius quilibet posset de hūgaria qui sibi per partes di  
uiserant portionem sibi debitam sine conditione cūnīlibet obti  
nere. Et cum concepta nequiter effectui mancipare: aliud ne  
quiūs cogitarunt. duci austrie litteras cum certis pactis et condi  
tionib⁹ destinando: dño frēderico romanorū imperatori coro  
nā regni et hungariā dare promittebant. Sed nūc in via ca  
ptus regi fuit cum litteris presentatus. Unde conservando ipos  
ad vitam misericordia que superexaltat iudiciū v̄sus est contra  
eos. Si vero statuit q̄ terra malis hominibus purgaret: quā un  
iquitatē continet hoc statutū: Si ledes baronū cremari fecerit: q̄  
iniquitas fuit ista: nūc quid debent dñi subditis esse pares? Igit̄  
non erant iniū hungari in hac parte.

Responsio ad tertīā odij causam.

**T**ercia causa odij regem taliter excusabant. Est om  
ibus non ignotū: q̄ lxx. duos habet hungaria comi  
tatis. hos reges hungarie bene meritis conferebant  
et auferebant sine iniuria possidentis. Ex his comitati  
bus habebāt delicias: dimitias et honores: potentia: al  
titudinem et munimē. Sed per pdigalitatē quorūdā, pgenitorū  
x iiiij

suoꝝ iur. i comitatuꝝ erant ad eō diminuta: vt meritis & deineris  
tis psonarꝝ nō discussis ei dē possesiōes: villas: & p̄dia ad comita-  
tus p̄tinēta in ppetuū p̄tulerat: ex quo viros comites nō hēbant  
& cū mēcē debāt: implices milites, ppter diminutionē comitatū  
putabant. Qui aut potētiores erāt sicut thauernicorꝝ qui & came-  
rariꝝ dicit: ac dapiferorꝝ: pincernarꝝ: necno agalonū ingri: & ceteri  
qui habebāt in curia dignitates: exinde in tantū incrassati erāt: q̄  
reges, p nihilō reputabāt. Hie aut cupiens reintegrare coronā q̄  
pene parue potētie facta erat: licet plurimis displiceret: male tñ  
alienata studuit reuocare ad ius & p̄prietatē comitatū tam a sibi  
p̄trarijs q̄z a suis: licet nō faciēdo iniuria alicui iure suo i oīb⁹ vte-  
ref. tñ de regalib⁹ bonis bñ ac fideliter fūnitib⁹ remuneratioez cō-  
gruā fanebat. Unq̄ v̄lus fuit iure suo: cessare debebat maliuole-  
tia h̄ugaroꝝ.

Respsio ad quartā odij causam.

**Q**um cēt, ppter diuersitates multiplices & n̄d̄ diuersos  
pene totū regnū h̄ugarie deformatū: & rex ad reforma-  
tionē ei totis virib⁹ anhelaret: & implicit⁹ rcb⁹ arduis ne-  
quiret singulis audiētiā benimolā exhibere: duxit deli-  
beratione, puida statuēdū q̄ negocia suoꝝ regnicola-  
rū deberet ad instar romane curie p̄ petitiōes in sua curia expedi-  
ri: suis cancellarijs ita mādans: q̄ per se leuia & simplicia negocia  
expedirēt q̄ntot⁹ possent: ad suū auditorū ardua & grauia p̄ferē-  
tes. Hoc ideo faciebat: ut negocia finē debitū velocit̄ sortiret. Sz  
malmoli qđ ad leuamē opp̄stoz fuerat adiūctū. ad imiquū cōpē-  
diū retorquētes: nodū i stupā & pilū i ono īnenire mēdāciter sata-  
gebant.

Responso ad quintā odij causam

**T**Ind asserebat pein⁹ falsū q̄ rex introduxisset coma-  
nos ad depressionē & odij h̄ugaroꝝ: sed solū propter  
hoc vt cultus diuinī nominis in hungaria suis tēpo-  
ribus Augereſ. & sic quando ipsuz aduersus inimicos  
corone guerram habere contingeret: contra eos cū  
eis fortius et durius dimicaret. Si autem comanos  
plusqz hungaros honorabat: hoc ipsi egreferre nō poterant nec  
decebant. Nam decebat regiaz dignitatē introductos hospi-  
tes honorare. maxime cum hoc eis promiserit iuramento: & ipsuz  
in fide sua ceperint imitari. et cum essent eis hungari odiosi: so-  
lum regem habebant in hungaria protectorem. Nam kuthen  
rex comanorum per regem: & qzplures alij per maiores et nobi-

les regni fuerāt baptizati: ita q̄ iam cū hū garis cōnubia contra/  
hebāt. Et si rex eis fauorabilis nō fuisset: ipsi in hungaria nō sic/  
tusserit. Auditis aut̄ hincinde, ppositis: scriptor finē huius nego/  
cij nō impomit: lector si valeat causam terminet iusticia mediate.

Interloquij ad cōtinuandā narrationē.

**H**ic interpositionib⁹ expeditis: scriptor stilū dirigit ad tra/  
ctādū incepit in materie prosecutionē. Et si qui ipsum lun/  
gum mordere voluerunt toxicata: dicentes: q̄ interpositi  
ones huiusmodi nil ad rem pertinerent et bene poterat esse sine il/  
lis: nō est verū: qz hec discordia potissim⁹ fomes fuit quare hun/  
garia sic velociter est delecta.

De vulgari hungaroz opinione.

**A**no igit̄ dñi euoluto: hūgaria ad regē i maluol. tia ex/  
istente: circa natrūtatē dñi fama fuit: q̄ confina hunga/  
rie rūscie cōtinua tartari deuastabāt. Et quia rex de hoc  
p̄ suos nūcios cerr̄erat: ad custodiendū portā rūscie que monta/  
na dicit p̄ quā in hungariā patebat aditus misit maiorē suū cōmi/  
tem cū exercitu palatiniū: et fecit p̄ totā hungariā. p̄ clamari: q̄ taz  
nobiles qz qui seruētes regis dicunt qz eātrēles et p̄tinentes ad  
castra superius noiata se ad exercitū p̄pararēt: vt esent quando  
rex mitteret p̄parati. Lū aut̄ hoc per totā hūgariā clāmaret: hū/  
gari p̄e nimio gaudio nō credebāt: asserētes q̄ de tartaris mal/  
tociēs insonuerat talis rumor: et sic semper viderāt illū esse nullum  
vnde dicebāt. multa renascēt que iam cecidere. Alij asserebāt  
q̄ quidā de prelatis ecclesiariū rumores huiusmodi. p̄curabant  
p̄ eo q̄ tūc tpis romā nō irent ad cōcilū vocati a romano pōtīfī  
ce celebrandū: et talis opinio erat eis. Fuit tñ omnib⁹ manifestuz  
quod vgolin⁹ colocēsis archieps. p̄ se ac quibusdā suffraganeis  
suis venetas miserat. p̄ galeis: et fuerūt p̄ regē cōtra volūtatem  
eoz ab itinere renocati. Alij vō qz plurimi fatebāt: vt haberēt  
de rege materiā obloquēdi) q̄ com. ni societate cōtrarerint cum  
ruthenis: vt simul cōtra hungaros a quib⁹ multa mala p̄ceperāt  
et sepi⁹ destricti fuissent dimicarēt: et ppter hoc plusqz per annūz  
eos predict⁹ kuthen cū suis puenerat: vt cōditiones terre addi/  
sceret et lingūa faceret sibi notā: et cū introitū illoz perciperet pu/  
gnā inciperet cōtra regē: et sic facilē illi portā poterint obtinere: et  
ad ipsius kuthen auxiliū festinare: et ita citi⁹ aliquā partē hūgarie  
poterint deuastare: gandēdo et mordēdo regē: p̄ eo q̄ comanos

introduxerat ut superius est expressum: et in hac opinione quodplu-  
rami concordabat.

De consilio regis contra tartaros.

**G**elm ergo postmodum versus quadragesimam pgeret iter  
suum: magis ac magis fama huusmodi crebrescere: rex  
ad quandam villam que Buda dicitur super ripam Danubij  
positam in qua consuecerat quadragesimam celebrare p-  
co quod dicebat locus communior: pperauit. Et archiepis-  
copis et alijs regni maioribus cōnocatis: deliberabat assidue qua  
liter posset de tanto negotio pvidere: mones et hortas eos sepius  
quod quilibet haberet suos stipendiarios milites pparatos. kuthen-  
vo qui cum uxore filiis filiabus et quibusdam suis maioribus tacquam su-  
spectus: sceleris conscientia rege fuerat cōnocati: cōmuni delibera-  
to consilio curialiter ne possent manus ipsoꝝ effugere: custodie  
fuerūt inancipati.

Quid fecit rex bela cum p palatinum de introitu tartarorum  
certificatus fuit.

**G**reca vero mediū quadragesime venit ad regem cursi-  
tando vii de milib⁹ palatini ex parte ipsius reseris quod  
iam ad portam ruscie puererat. et indagines destruebat  
et non credebat quod palatinus posset eis resistere nisi rex  
mitteret sibi auxiliū festinū. Rex adhuc incredulas se-  
cum armatos milites non habebat. Et duz in anxietate huusmodi p/  
maneret: quarto die postea venit idē solus qui nocte dieque cursi-  
tauerat palatum dicēs: quod duodecimo die intrate marcio i porta  
cōgressus habuerat eum eisdem: et suis pene cibis sagittis: gla-  
diis crudeliter trucidatis cum paucis evaserat: et que facta erat si-  
bi venerat nūciare. Sed licet rex de malis rumorib⁹ non modicū  
obstuperet: licenciauit tamen archiepos: epos: et alios suos cemites:  
barones eis p̄cipies firmiter: et districte: ut quilibet aggregata si-  
bi milicia iuxta posse redire ad ipsius sine dilatōe ipsi festinaret:  
put vrgens necessitas: et manifesta vultus exigebat: et precepit  
magistro Stephano epo waciensi: orodiēsi: sancti salvatoris cha-  
nadiensi ppositis: quod ad reginam festinater accederet: et ad cōfinium  
austrie pperaret: ibidē fine huius negotij exspectātes. Item suas  
litteras rogavit ducē austrie quod ad ipsum accederet festināter: et ius  
sit comans omnib⁹ quod venire ad ipsum aliquatenus non differat  
Ipse enī de strigoniē et albensi ciuitatib⁹ que ad unā tantū die/

nam distabat exercitu cōgregato confestim trāsuīt danubiū ī ma  
gna & ditissima theutonica villa que pesth dicit Budē opposita  
ex altera pte danubij morā traxit: suos ibidem cū exercitu expe  
transp̄ incipes comites & barones.

Alia interlocutio.

**P**ater & dñe aduertite reuerēde: & qz cū m̄ta sumul occur  
erint nequeūt dici simul. oportet igit̄ qz vno dumiso ne  
gocio in dicendo aliud assumat.

Sequit̄ rursus interlocutio.

Ostate itaqz noīa dñoz tartaroꝝ: & qualiter intraue  
rūt ī hūgariā: & astuciā eorūdē: qz nō dimitteſ ūndiscus  
sus articul⁹ quin quilibet sensus debit⁹ ſponat⁹.

Noīa regū tartaroꝝ in hūgariā intratiū.

**R**Ex regū & dñs tartaroꝝ qui hungariā intrauerūt Ba  
thus ſuo noīe vocabat. Rector erat ſub ipſo in mili  
tia potētior Bocheton appellat⁹. Eadā in pbitate  
melior dicebat. Loacton: Feycan: Petac: Hermeus:  
Eheb: Ocadar: maiores reges inter tartaroꝝ cenze  
bant: quāqz eſſent inter eos alij reges qzplurimi principes & po  
tentis: qui cum quinqueſ centemis milibus armatorꝝ regnum  
hungarie inuaserunt.

Quomodo tartari rufciā & comaniā deſtruxerūt.

**H**aut qz rufciā & comaniā totaliter & vnamiter deſtru  
rerūt: retrocedētes ad q̄tuor vel quinqz dietas intacta  
cōfinia hungarie cōtinua dimicerūt: ut cū reuriterent tā  
p equis qz p se victualia inueniret & rumores ad hūgaros mihi  
me pue ret: Lū qdā victualia dictorꝝ regnoꝝ cōſūpſſent & hūga  
riā pponeſt occupare. Bath⁹ maior dñs dimiſſa tota familia ſo  
lus cū ſuis militib⁹ & nō multis ad dictā portā rufcie qz p pioꝝ erat  
ad locū in quo rex cōgregabat exercitu recto tramite pperauit: &  
expugnato exercitu comitis palatini cādē portā obtinuit & intra  
uit. Petac rex per poloniā dirigenſ gressuſ ſuos: vno ab ipſo de  
ducib⁹ polonie interfecto & deſtructa vratislania ciuitate nobilis  
ſuma & ſtrage facta mirabili: ac in terrā ducis Moraviae alijs du  
cibus p ſtare ſibi auxiliū nequeuntib⁹ ſumili crudelitate pua  
dens: ad portā hūgarie festinauit. Rex eadā inter rufciā & co  
mā p ſiluas triū dierū habens iter ſine viam peruenit ad di  
uitem Rudanam inter magnos montes p oſitam theutonicorū

villā regis argentisodinā: in qua morabat immunita populi multitudo. Sed cū essent homines bellicosi et armoz penuriā nō haberent: audito ipsoꝝ aduentu extra villā p̄ silvas et mōtes cīs obuiā exierūt. Cadan vero respiciens multitudinē armatoꝝ terga dedit fūgens fugā ante eos. Tunc populi cū victoria reuertētes armis depositis inebriari vino, put theutonicorū suria exigunt incepérūt. Sed ipsi tartari subito venientes: cū fossata muros et munitiones aliquas nō haberēt: villā ex multis partibꝫ intrauerūt. Et licet hincinde fieret magna strages: vidēs populus q̄ eis resistere nō valebat: se ad fidē eoꝝ totaliter reddiderunt. Sed cadan sub sua p̄tectione villa recepta. Ariscaldū comitē ville cū electis sexcentis armatis theutonicis suis militibꝫ associavit sibi venire cum eis incipiens circa silvas. Bochetorū aut̄ cū alijs regibꝫ fluvium qui zerech dicit transeuntes: puenerūt ad terraz c̄pi comanoꝝ et expugnatis hoībus qui ad pugnā cōuenierāt ceperūt terrā totaliter occupare. Reuertar igit̄ ad regē hūgarie qui erat in dicta villa pestis: vt processus eius plenū describat.

Qualiter tartari processerūt postq̄ portā habuerūt.

**T**otiq̄ aut̄ maior dñis Bathus portā habuit: cepit vilas comburere: et suus gladius nō parcerbat sexui vel etati: et ad regē quantū poterat feliniabat. Et cū p̄ce ad pestis ad mediā dictam ante dñicā de passionē dñi die veneris puemiserat: statim quosdā usq̄ ad villā misit coburēdo: interficiendo: put eis innata malicia ministrabat. Sequenti die misit alios vel eos dē qui pagebat similia vel peiora. Sed rex exire ad eos aliquos ad faciendū cōgressum nullatenus dimittebat. Et illi duz credēbant̄ ire reuertebant̄: et duz putarent̄ reuerti iterum ibant: dicim in ludo totaliter expendētes. Lūq̄ die dñico facerēt illud idē: vgolini colocēsis archieps hoc grāme ferēs q̄zplurūm: quod quidē quasi p̄dones tot bonos homines p̄fundebat. et grāni: q̄ rex sibi et suis pusillanimū videbat Propter qđ contra mādatū regis cū paucis de suis foras exiēs cōgressuz habere voluit cū eisdem. Sed illi terga veriētes palatum retrocedere incepérūt. Hoc archieps intuēs: incepit eos equorum inseguiri pleno cursu. Tandē terra paludosa reperta: illi velocius trāstierūt paludē. Illoc archieps nō aduerēs: cū proximus illis esset festinūtrānt: et cum esset cum suis armoz pondere pressus transire vel retrocedere nequierūt. Sed illi ad eos

Velocius reuerentes circūbederūt paludē: et in ipsos sagittas ve  
luti pluia emittētes: eosdem ibidē totaliter necauerunt. Enī tri  
bus aut̄ vel quatnoz euadens archiep̄us sic confusus remeauit  
ad villā: non modicā iram habens tam de suis perditis: q̄z de eo  
q̄ rex nō fecit aliquē in sui subsciū properare.

Quomodo fuit destructa ciuitas waciensis.

**T**udica de passione pars exercitus Bathi regis re  
gū accessit ad waciā ciuitatez positā super ripam da  
mubij: ad mediā dietā ppe ad villā pesth: in qua rex  
cum exercitu morabat. Et capta ciuitate penitus et  
debellata: qui ad eccliaz et ad pallacia ecclie que erāt  
quasi castrū munita recursuz habuerāt tam de ciui  
tate q̄z de circūpositis villis innumera populi multitudo: eos  
viriliter expnauerūt: et thesauro ecclie habito: canonicos et  
alias psonas dñas et puellas quas noluerūt interimere gladio in  
igne totaliter cremanerunt: ita in dñica de passione wacienses  
passi sūt: vt cū dño ihesu xp̄o ptē habere mererent.

Quomodo dux austrie insultū fecit in tartaros:

**D**rud nō est aliqualiter obmittēdū quod dux austrie  
rogat̄ a rege venerat: sed cū pāncis tāq̄ facti nesci  
et inermis. Et cū aliqui ex tartaris ad villā pesth no  
re solito aduenissent: armis et eq̄mis sibi assumptis ob  
uius eis fuit. Et cū sumul cōgregi debuissent: illi ter  
ga dātes, put assuererūt abibāt. Sed dux submisso equo subdēs  
calcaria quēdā attigit pcutiēs cū lancea taliter q̄ lancea hasta  
fracta de equo ipsuz pstrauit ad terrā. Alteri vō ipsoz canesio id  
est maiori volēti, pstrato succurrere: armato more iuxta sellā cō  
festum arrepto mucrone: uno ictu brachin̄ illi amputavit. Qui  
statim de sella corrues expiranit. Alijs in fugā cōuersis: pstratū  
ceperūt: ip̄ in vincū cū equis ad exercitū addicentes. Propter  
hoc hūgarī assūpta materia: exprobare regē ac exaltare ipsuz du  
ce viuāmiter incepérūt.

Quō kuthen rex comanoz extitit interfect⁹.

**C**inq̄ publica fama eēt: q̄ kuthē qui cū suis vt dictū  
est: ppe ad regē in custodia tenebat: esset tanti sceleris  
nō imūnis: et adhuc qui venerat comani nō tartari cr  
derent: clamabat tot⁹ popul⁹ cōtra cū: moriat moriat.  
ip̄ est qui destructionē hūgarie, pecurauit. Et p ipso regi sep̄uis

exprobrates dicebat. Pugnet rex noster: qui comanos in urin  
odiu introduxit. Alij claimabat. pugnet rex cu illis quib⁹ mra pre  
dia sūt collata. Rex exprobationib⁹ frequenter audit⁹: misit ho  
minē ad kuthen qd ad ipsum accedere nō differret. Sed kuthen  
qui crebro acclamationes populi audiebat: timēs pena: licet cēt  
imunis a culpa: mād auit regi: qd ad ipm nequaqz accedcret: nisi  
sibi talē hoiez destinaret: cui eēt potētia ipm ad eundē ducere ac  
ipsuz cruere de manib⁹ pploz. Hoc regi nūcio referente clamor  
factus est magn⁹ in populo: moriat: moriat. Ac sic subito hūgari ⁊  
theutonici armati intrantes palatiū in quo erat violēter ad ipm  
accedere voluerūt: kuthen vō cu suis arreptis arcub⁹ et sagittis  
ad seiplos accedere nō sinebant. Sed populoz multitudine ac  
cedēte ceperūt cosdez: ⁊ cūctis in instati capitib⁹ amputatis: ea in  
pplos p fenestras de palatio piecerūt. Quidā aut̄ volūt hoc fa  
cūnduci austrie imputare. Ab alijs vero de mādato regis dicit  
eē facū. Tn postqz p certo est cōpertū qd kuthen hui⁹ nequitie ē  
exp̄: asserūt hoc verisile nō eē: qd rex qui ipm de sacro fonte le  
uauerat: a securitatē sibi de derat p̄stito iuramēto: tantū facin⁹ p  
petrasset. Nolo quidē ego qualiter hoc actū ē diffinire. diffiniat  
ille qui nouit: ⁊ pena vel grām vnicuiqz iuxta opa sua reddet.

Quid fecerūt comani audita morte regis iploz: ⁊ qualiter rex  
Bela cōtra tartaros processit.

**T**artaris itaqz die noctuqz i circuitu villas vburētib⁹  
instabat coloēsis archieps apud regē: vt exiret cu ex  
ercitu cōtra eos. Igit duce austrie recedēte: marie cu  
maior regni exercit⁹ aduenisset: rex cu exercitu motuſ  
exies incepit paulatim pcedere ptra eos. Lūqz coina  
m vocati ptra tartaros: vbiqz essent i regis subsidiū vñanimi  
ter adueniret: audita morte sui dnū kutheni turbati sūt grauitē ⁊  
cōmoti quid deberēt agere ignorantēs. Lū aut̄ rumor de morte  
eiusdē icrebruisset: hūgari villani odiosi cis vbiqz cōtra eos in  
surgere ceperit spoliado ⁊ iterficiēdo cosdē sine alīq pietate. Qui  
cu talit ilspicrerēt se perimi: insil pgregati nō solū se defendere ice  
perūt: s̄ villas cōburere: ⁊ rusticos viriliter expugnare.

Quo euasit chanadiēsis eps man⁹ comakov.  
Ed cum Bulzo chanadiēsis eps: ⁊ uicolaus fili⁹ Bo  
re cum nobilibus multis vxores filios ⁊ filias ⁊ fami  
lias ad partes superiores conducerent: vt postmodū

ad regis exercitum festinantes accederent: obuiantes comanos  
inceperunt pugnam durissimam contra eos: et eis resistere neque  
tibus sunt quasi omnes gladio interempti: epus tamen cum pau  
cis in curru iacens infirmus dum pugna fieret est longius aspor  
tatus. Comani vero ut tartari terram postmodum destruentes et co  
venientes in vnu: ex ista parte danubium transierunt: et sic destruē  
do incepserunt ad marchiam properare. Illi autem de marchia hoc  
scientes conuenierunt in vnu: et eis obuiam exirentes cōgressuſ eū  
eis in finib⁹ marchie habuerūt: et superati ab eis preueniebant  
vnuſ aliū fugiendo: et sic comani ceperunt marchias nequiter ex  
pugnare morte sui dñi crudeliter vindicantes. Nam cum inter  
ficiebant hungaros sic dicebant. Hunc ictū sufferas pro kuthē  
no. Et destructis melioribus villis. s. franka villa senatoria fan  
cti martini et alijs: et recepta multa pecunia: et equis: et pecorib⁹: de  
struendo terram in bulgariā trāsierūt.

Quomodo waradiensis ep̄s p̄ tartaros extitit decept⁹

**B**enedict⁹ quidē waradiensis ep̄s p̄ se de mandato regis  
magno exercitu cōgregato volēsi ipsi⁹ subsidii acce  
dere intellexit quod tartari ciuitatē agriēſez destruxerāt:  
hoib⁹ de ciuitate et alijs qui ad defensionē ipsi⁹ quene  
rāt: alijs cōbustis: alijs gladio iterēptis: spolia: thezau  
rū ep̄i et ecclesie exinde asportabāt. Unde sumēs audaciā pro eo  
quod paucis dieb⁹ elapsis cōgressuſ cū paucis eoz habuerat et pre  
valuuerat contra eos: incepit post ipsos dimisso exercitu festinare  
ut sibi posset fragmenta colligere ne perirent. Hoc tartari p̄sciē  
tes finxerunt se ire longius et steterunt. Et cum haberent equos  
plurimos et ipsi pauci existerent: fragmenta talia ordinauerunt.  
Fecerunt autem laruas et monstra quazplurima: ea super equos va  
cuos tanqz si essent milites ordinando: et equos illos sub quodā  
monticulo paucis cum eis relicts seruientibus dimiscerūt: man  
dantes eisdem: ut cum ipsi cum hungaris ingredenter ad pugnā  
ipsi exirent acie ordinata: et paulatim procederent versus eos: et  
ipsi in planicie hungaros expectabant. Quibus aduenientibus:  
boch comes et quidam alij qui de melioribus militibus hunga  
rie putabant qui cum ep̄o venerant: ipsis visis: habenis equo  
rum dimissis cōgressuſ habuerūt durissimum cū eisdē. Et cū essent  
tartari numero pauciores: terga eis dare fingentes: versus mō  
sticulum retrocedere incepserunt. Et dum ipsi cum laruis exierūt

sub mōte: et ut condicū erat acie ordinata: hūgari hoc videntes  
et opinātes eis infidias factas terga dederūt et fugā velociter in-  
ierūt: Tartati aut̄ morū i illos cōuerſi illos sequebant: eosdē, pistrā  
do interficiendo, put nequī crudelitates poterāt exercere: Eps  
autem cū pāncis reuersus est waradīnū: et aliquantula mora facta  
collectis aliquib⁹ militib⁹ trāſiuit dānybū et euasit.

**D**e infelici bello regis Bele cū tartaris cōmiso.

**I**unqz rex ut dictū est egressus de villa pesth, pgrede  
ret cōtra tartaros cū multitūdine armatorū: illi de cō  
bustionib⁹ villarū reuersi et subito insimul cōgregati:  
p viā p quā venerāt retroibāt: et sicut isti paulatim per  
sequebant eosdē: sic et illi tñ ante ipsos se fugere simu-  
labat. Et cū ad quādā aquā que Sāyo dicīt que nō multū longe  
de agriensi cūnitate fluit et intrat Ticiā puenissent: post aque trā-  
sitū qui fiebat p pontē castrametati sunt et steterūt: ponētes in pō  
te custodes qui noctis vigilias custodirēt. Tartari quidē post  
trāſitus eiusdem paludis circa aquā se in planicie posuerūt. Et cū  
aqua magna existeret et lutosa: nō erat eis credulitas q̄ sine pōte  
trāſitus alicui cē posset. Rex suos interim hortabāt ut ad pugnā  
viriliter se haberēt: vexilla nō panca manu, ppria maiorib⁹ assi-  
gnando. Hungari aut̄ habebāt hec oia in derisuz de multitudi-  
ne p̄fidētes. ad pugnā tñ, ppter rōnes superi⁹ assignatas cor: et ani-  
mū nō habebāt. Colchāt quidē q̄ rex perderet: ut ipsi chariores  
postmodū haberēt: credētes plagā huiusmōi p̄ticularē quibusdā  
et nō omnib⁹ geueralē: sicut audierāt qñiqz i hūgaria eē faciū. Nā  
intrabāt Comani subito: et aliquā p̄te terre anqz cōueniret hūga-  
ri destruebat festinātes postmodū ad recessuz: et interdū hungari  
idē de coniania faciebāt. Sed nō sic. q̄r hec vltima prūmis mini-  
me r̄siderūt. Tamē mille milites omni nocte ad custodiā exercit⁹  
ponebant. Quid plura: tartari vadū inueniētes lōge ab exercitu  
vna nocte vnanimite trāſierūt: et in aurora totū regis exercitū  
circūdantes: sagittas emittere in exercitū sicut grādines incep-  
rūt. Hūgari vō: q̄ fuerūt taliter occupati et illoz p̄nēti astutia: cū  
armati equos suos ascēdebāt nequibāt milites suos dños: et dñi  
suos milites inuenire. Et cū ad pugnā accederēt tepide ac remis-  
se accedebant: tanta enim erat crebrosa emissio sagittarū: q̄ fere  
vmbra pugnātib⁹ faciebāt: et sagitte sicut locuste et brucus cōgre-  
gatim vadunt: p aera volabāt: et sic sagittarū ictus mīme sufferre

valentes infra circulū exercitus retroibant. Rex vero acies nō poterat ordinare. Et si mixtum ex quacūqz pte ibant hungari ad pugnā: illi eis cū sagittis obuiā venientes ipsos infra exercitum retrocedere faciebat: ita qz ipsi ex calore nimio & angustia maxima ad tantā lassitudinē venerāt: qz rex & colocēsis archiep̄us qui anxij formidabāt: nec minis neqz adulationibus ac monitionib⁹ tā ad pugnā poterāt aliquos destinare: ab aurora usqz ad meridiē in tali angustia existentes. Tādē iā cū deficere viderent: dux coloman⁹ frater regis cū suis quos iā tāta pressūra habere potuit cōfictū durissimū ex una pte exercit⁹ habuit cū eiusdem pugne p magnū spaciū dici infistēdo: & dux crederet se p residuā exercitus partē adiuuari decept⁹ est. Nā cū ex altera parte ad pugnā pluri mi ire crederent: ad pugnā nō ibāt sed tartaris ultro parū secedentib⁹: illis p sui mediū viam absqz aliquali sagittarū emissōc dabāt. Quare hūgari plures & plures tali via potiti: ab exercitu se subtrahebāt. Et quāto plures trāsibant: tāto latior via p tarta ros illis dabat: & in tanto pfectu nō erat rumor vel verbū aliquod inter eos. Et cū rex illos ad cōfictū ire crederet: ipsi exhibāt ad fū gā poti⁹qz ad pugnā. Tartari vō expectātes regis exercitū nulla ten⁹ se mouebāt. Et cūz iam de multis partib⁹ exercitū regio exitus pateret: rex ab illis incognit⁹ cū paucis viā habuit versus siluā. Dux aut̄ coloman⁹ direxit p aliā partē exercit⁹ sumū iter die noctuqz in equis plurimis usqz ad dictā pesth: nō p viā publicā per quam hūgarica natio lubricabat: s̄z per denūlaxatis equoz habenis ad portā danubij festinabat. Et quāqz a burgesib⁹ rogarēt vt morulā faceret quousqz saltez pararent naues ad trāsitū dñiarū vxorū illoz: teneri tñ non potuit nec ad id induci. Dicēbat enī qz de se quilibet cogitaret. Aduentū enī pscquentū metuēs sol⁹ pfestim transiunt & fugit in sumigū ad quēdā locū qui dic̄t segusd. Et licet burgeses de pesth cū familia ad trāsitu festina rēt: prius tñ superuenerūt tartari: & qui non fuerunt in danubio suffocati de burgensibus: extiterūt gladio interempti.

### De fuga ep̄i quinqz ecclesiensis.

**T**utuēs aut̄ bartholome⁹ ep̄s quinqz ecclesiensis destructionē exercitus: & aduertēs qz quidā de tartaris in exercitū irruētes castra plurima comburerent: similiter nō p viam publicam sed per campū cū multis militib⁹ singā imijt. Et cum pauci de tartaris equos post eos mitterent pleno

cursu: Ladislans comes qui ad regem multis vexillis extensis  
cum sua milicia veniebat: nil de gellis ipsis precies superuenit.  
**E**p̄s hungarica vexilla cognoscens ad comitē declinavit. Tar-  
tari vero multititudine aduerterētes abierunt retrosum: et alios in-  
sequi curauerunt. et sic ipse comes cum ep̄o abeuntes ab ipsis  
mamibus eusaserunt.

**D**e episcopis et alijs clericis in dicto bello interfectis.

**L**e fugientibus quoq; per amplā viam versus pesth et  
in exercitu remanetib; facta est tanta strages: totq;  
familia sunt hominū interempta q; estimatio fieri nō va-  
let: nec referentibus fides, pp̄ter innumerā cladez le-  
uiter adhibet. Maiores tamen de clericis cecidere  
mathias strigoniensis archieps: quem rex tum propter fidelita-  
tem tum quia insimul nutriti erat magis diligebat et ius cōsiliis  
magna sub confidētia in rebus arduis vtebat. Agolinus colocē-  
sis archieps nobilissima ortus prosapia: magna et ardua mudi ne-  
gocia obmissis minūmis disponēs. Hic erat sub ciuis fiducia no-  
biles hungarie respirabant. hic erat sub ciuis fiducia maiores et  
mediocres humiles se reddebat. Georgi ep̄us Jauriensis: qui  
nobilis fuit moribus et peritus sciētia litterarū. Reynoldus xl  
tra siluan⁹ ep̄us: et ecclesie nitriensis ep̄us: qui fucrat laudabilis  
vite et morum honestate preclarus. Nicolaus scibiniensis pposi-  
tus: regis vicccatellarius: nobilibus natalibus ortus. qui viuū  
de maioribus anteq; se necis necessitatē subiiceret cruentato gla-  
dio ingulanit. Eradius archidiaconus Bachiensis. Magister  
albertus strigoniensis archidiaconus: qui circa fluēta iuris prela-  
tus alios meruit edocere. Ipsiō quoq; corpora diris mucroni-  
bus taliter sunt mactata: q; post recessu⁹ eoz quāq; multū exqui-  
sita fuerint nequierunt vllatenus reperiri. De numero vero lai-  
coz maioz et minoz qui suffocati fuerūt paludibus et aquis igne  
cōcremati: et gladio interempti: nulli mortaliū possit fieri certitu-  
do. Nā per capos et vias iacebant corpora multoꝝ mortuoꝝ: ali-  
qua capite diminuta: aliqua frustatum diuisa in villis et in eccl-  
esijs ad quas recursum habuerāt: plurima cōcremata. Hoc exitū  
hec pernicias: et hec strages: tenebat duoz dierū itinera occupa-  
ta: totaq; terra erat sanguine rubricata. et existebat corpora sup ter-  
rā sicut stant ad pascua p̄ descrita greges pecorum oviū et porco-  
rum: et sicut in lapicidinis secti lapides ad structuras. Habuit igi-

er aqua corpora mortaliu<sup>m</sup> suffocata: hec sunt a piscibus a ver-  
mibus ab aliis in aquis degentibus deuorata. Terra illoru<sup>m</sup>  
corporu<sup>m</sup> dominiu<sup>m</sup> est adepta que occubuerūt venenatis lanceis  
mucronib<sup>9</sup> et sagittis. hec sanguine cruentate celi aues et dentate  
bestie tam domestice qz siluestris morsu<sup>m</sup> vsqz ad ossa nequissime  
corroserūt. Ignis illa tenuit que cremata sunt i ecclesijs et in vil-  
lis. Interdu igne ex crematiōe huūsmodi pingua extinguebat.  
Hec consumi nequeunt modico tēporis interuallo. Nam inue-  
niunt in locis plurimis vsqz ad tēpora longiora ossa denigratis  
pellibus nō consumptis innoluta: p eo qz quibusdaz bestijs esce  
placide nō existūt nisi aliter destruat. Lu aut in dominū triū ele-  
mentorū viuēsca corpora transiūscent: videndū est quid quar-  
to reliquerint elemento. Ad acrem igit qui quartū dicēt elemen-  
tu alia tria fetore omnī corporū transiūserūt. et sic ex fetore cor-  
ruptus est et infectus: qz homines qui per campos et vias et siluas  
ex vulneribus remanerant semiuui: ex infectione aeris qui for-  
te viuere poterant expirauerūt. et sic acr hūis crudelis exitij nō  
est expers. De auro igit et de argento: equis: armis: vestibus et re-  
bus alijs tot hominum qui occubuerūt tam in prelio qz in fuga  
quid dicet? Equi cu sellis et frenis sine sellorib<sup>9</sup> per pīata et nemo  
ra discurrebat: et ex strepitu erant facti adeo furibundi qz insani-  
re penitus videbant: et sic eos territos cum nequirent proprios  
dños reperire oportebat aut mori gladio aut subiūcere se domi-  
nio exterorū. quoqz humitus haberi poterat p gemitu atqz fletu  
Argentea quoqz vasa et aurea: serice vestes et alia hoībus opor-  
tuna per campos et siluas a fugientibus piecta ut ipsi velociori  
cursu manus insequentū euaderent nō habebant aliquos colle-  
ctores. tartari tantū interfectionibus hominū insistentes de spo-  
lijs minime curare videbant.

Quomodo tartari habita victoria spolia diuiserūt. et quō inue-  
to regis sigillo ficticias litteras scripserūt.

**H**abita de tāto exercitu victoria et triumpho: captaqz  
depredatione huūsmodi cum tumultu: et vestimen-  
tis mixtis sanguine: equis: auro et argento effusa rubi-  
gine rubricatis tanqz congeriebus lapidum et acerius  
frugum in simul adunatis: ad diuisionem et ad par-  
titionem eorum: herus cum elegantioribus de tartaris ex par-  
titione huūsmodi subsecuta. reperto sigillo regis penes cancel-

lariū cuius caput a corpore diro microne demerant: iam confisi  
de terra; et timentes ne populi profligatione regis audita manus  
per fugam effugerent eorum: diligenter aduertite astutā quā  
fecerunt. Primo totam hungariā ultra danubiū dimiserunt. et  
assignauerunt vincuiqz de maioribus tartarorū regibus qui ad  
huc hungariā nō intrauerant partē suā significando eis ruino/  
res et q̄ festinarent. quia iam eis obstaculū nullū erat. Et fecerūt  
scribi per quod i cleros hungaros quos adhuc ad vitam ser/  
uauerant maioribus omnibus et popularibus per totā hungariā  
existentibus sub nomine regis multis faria ficticia litteraz sub hac  
fama. Nam feritatē et rabiem nō timeatis: nec vestris de domib⁹  
vos mouere audeatis. Licet enī propter quandā improuisionē  
tum castra tum tentoria reliquerūt: paulatim tñ deo nobis ppi  
cio eadē recuperare intendim⁹ contra illos prelūm virtuosum in/  
staurantes. Unde tantū orationi vacetis: ut misericors deus ad  
ueritatiꝝ nostrorū capita a nobis punitat malleari. Ne fuerūt līe  
per quod dām hungaros qui iam eis adheserāt destinate: qui me  
ac totam hūgariā deltruxerunt. Nam tantā illarū certitudini lit/  
terarū fidē dedim⁹: q̄ licet omni die contrariū cernere: tamen q̄  
līi terra illico guerrarū turbatio supuenit ob hoc ad sciēdū ruino/  
res nuncios mittere nullaten⁹ poteram⁹ contrariūqz credere ne  
quibamus: et sic hungaria occupata viam non potuit habere fugi/  
endi. Sed quia pccatum regis dimisim⁹ indiscussūz: reuertamur  
ad progressum suū vel qđ veri⁹ est ad egressum.

Unde fecit rex Bela post debellationē sui exercit⁹. et qualiter  
duce austrie captus fuit pariter et spoliatus.



Ipso itaqz rege de exercitu p̄fugato: die noctuqz  
cū paucissimis versus cōfinia polonie habuit iter  
suū. et inde directo trahite ut regim⁹ posset attinge/  
re que in p̄fusio austrie morabat quātū poterat p/  
perabat. Dux austrie hoc audito: iniquai corde cō/  
cipiens contra eū: sub nomine amicitie obuiis sibi  
fuit. Sed rex armis exutus duz prandū pararetur  
modico t̄pis inter ruallo somnij quietē capescet ut aquā. vt  
pote qui solo nutu dei euaserat inter tot diras sagittas et gladios  
venenatos. et taz lōgo fuerat itinere fatigat⁹. Qui tandem excitat⁹  
a somno: cū duce vidit letat⁹ est valde. Dux aut̄ regem inter alia  
solatoria vba petijt ut danubiū trāsiret: et ibidē securi⁹ quiescere

et morari posset. Rex vero his auditis tamq; innocens nihil mali  
suspicatur dictis ducis acquiecerit. Dicebat enim dux se castrum ex al-  
tera parte habere: et ibide regem melius honorare posse: cum tam in  
anno non honorare sed confundere illum habebat propositum. Et cum  
se rex stilla vitare crederet incidit in caribdim. et sicut pisces vo-  
lens vitare frigorium nefrigatur: ad assandum plicat se ad prunas:  
credens malum effugere inuenit nequum. Nam dux austrie astutia ex-  
cogitata: cum rege suu ad libitum potitus extitit: ab eo quandam pecu-  
nie quantitate quam dicebat olim ab eo regem extorsisse repetit.  
Quid plura rex manus illi evadere nequunit: quousque partem  
eiusdem pecunie in prompto: parte in vasibus aureis et argenteis illi  
psoluit: per parte autem tres comitatus sui regni illius terrenos contigu-  
os illi obligauit. Et licet ipsa vasa aurea et argentea maioris tue-  
rint estimationis: tam dux illa solu in duobus milibus marcarum  
simul cum lapidibus preciosis recepit. Dux autem illico castorum illo  
comitatus corporali possessione est adeptus: et illa ex proprijs pecu-  
nijs contra tartaros fecit reparare. Si queraf quanta fuit pecunie  
quamitas: est ignotum. Nam alij de septem: quandam de nouem ceteri de  
decim marcarum milibus referebant. Sed de veritate liquere non  
poterat: quia secrete contractus fecerat et firmauerat proprijs in-  
vimentis. Quibus expeditis ad regiam que non multum distabat  
quantum potuit festinavit: et una cum ipsa sine tractu more stephani  
waciese episcopi ad imperialem et romanam curiam per subsidio destinavit  
et interim circa seges dinum cum illis quos aggregare potuit moram  
traxit.

Quomodo dux austrie spolianit fugitivos hungaros: et de in-  
sultu theutoniorum in hungariam facta.

**D**ux prospecto tam quod hungari essent unanimiter in fuga:  
ibi multos milites aggregauit eos contra hungaros in  
hungariam transiitudo: et sic tartari ex illa parte danubij de-  
trahabant: et ex ista theutonici depdabant et villas per-  
poterant et burebant: ita quod ciuitate iauriensc; intrantes castrum cepe-  
runt: et illud mollii sunt per violentiā obtinere. Hungari vero de per-  
tibus illis conuenientes in viuu ad ciuitatem manu armata euntes ci-  
uitatem ceperunt: et oes in castro theutonicos cremauerunt. Dux in-  
mio furore repletus: propter hoc candescens contra hungaros fugie-  
tes a facie tartarorum quos in austria collegerat: et quibus fidem promi-  
serat: non contentus de eo quod regi fecerat: petiit ab eis per castorum et

cinitū custodia quādā pecunie quātitatē: et sic hac occasione in  
uēta cum tam theutonici qz hungari essent multū diuites in pe/  
cunia et rebus eos vsqz ad extreñā exinanitionē nequiter spolia/  
uit: et miseri hūgari deuorabant vbiqz morsu amarissimo a suis  
bestijs dentatis: et postmodū nudi in aridā projiciebant et euome/  
bant. Sz his expeditis referam⁹ de regib⁹ tartaroꝝ qui postmo/  
dum hungariā intrauerūt.

Quomodo tartari waradienseꝝ ciuitatē expugnauerūt: et quo  
modo ampli⁹ ad pontem thome et alias pcesserunt.

**O** Adan rex ut in alia parte dictū est rudana expugnata  
et capto aristaldo comite: elegantiores sexcentos ar/  
matos theutonicos elegit qui sub iurisdictione dicti  
comitis extiterūt. His prestatibus ducatum tartaris  
per silvas et nemora rupes et precipicia: prope waradi/  
num ciuitatē subito aduenierūt. Et quia ciuitas multū erat in hū  
garia nominata: vndiqz illac nobiles tam dñe qz mulieres po/  
pulares inuincibilis conuenerāt. Et licet episcopus cum qui  
busdam canonicis exinde recessisset. ego tamē cū remanentibus  
eram ibi. Et cum castrū ex una parte dirutū cerneret amplio mu/  
ro illud fecimus reparari: ut si ciuitatē defendere non possemus  
ad castrū refugiū haberemus. Et cum uno dierū subito aduenis/  
sent: et esset in ciuitate sub quodam dubio mora mea: castrū intra/  
re nolui: sed aufugi in siluā in qua diu prout potui latitaui. Ipsi  
tamen subito ciuitatē capientes et pro maiori parte comburentes  
tandē nihil extra muros castri penitus dimiserūt: et receptis spo/  
lijs: tam viros qz feminas minores et maiores interfecerunt in  
plateis domibus et campis. Quid plura: nō pepercérūt sexu vel  
erati. Quibus peractis subito exinde recesserunt: et omnia in re/  
cessu receperūt: et longe a castro se per quinqz militaria posuerūt:  
et ad castrū per multos dies nullatenus accesserunt: sic qz illi de  
castro cogitabant eos. ppter castri fortitudinē recessisse. Nā ma/  
gnis munitū erat fossatis et turribus ligneis super muros. et mul/  
ti loriciati milites erant ibi. ita qz dum tartari ad respicendum in/  
terduz accederent: milites hungari velociori cursu eos insequi/  
procurabant. Et cum plurimis diebus ad castrum non accede/  
rent: et credereſ qz ex toto exinde recessissent: milites et alij qui  
in castro erant de recessu corum habentes fiduciam: castrum qz

plurimi exierunt: et domos que remanserant extra castrum ceperunt  
communiter habitare. Et sic in aurora eos tartari qui ubi essent  
nescire poterant innadentes: magnam ipsorum partem qui neque  
runt ad castrum fugere nec auerunt. Et castrum illico circundantes: ex  
opposito ad murum nouum septem machinas posuerunt: et die no  
cuiuscum eis emittere lapides quo usq; nouus murus dirutus est  
ex toto nullatenus cessauerunt. et turribus dirutis atq; muris: co  
gressum dederunt: et castro per violentiam occupato ceperunt mil  
ites et canonicos et alios qui non fuerunt in occupatioe castri gladio  
interempti. Hinc vero domicelle et puelle nobiles se in ecclesiis  
kathedrali recipere voluerunt. Ipsi vero tartari fecerunt arma  
a milibus sibi dari: et per tormenta durissima quicquid habuerunt  
a canonicis extorserunt. Et quia kathedrale in ecclesia subito in  
trare nequerunt: igne apposito ecclesiis et domis et quicquid erat  
in ecclesia combusserunt. In alijs vero ecclesiis tot scelera de mu  
lieribus patabant: quod tutius est subtilere ne homines ad nequis  
sum instruantur. Nobiles: cuius: milites: et canonicis extra ciuitatem  
in campo fuerunt omnes sine aliqua pietate ingulati. Multo hec  
sanctorum sepulchra totaliter euerterunt: et pedibus sceleratis  
reliquias calcauerunt: thuribula: crucis: et calices auricos: et va  
sa aurea: et alia dedita ad altaris ministeria comminuerunt. In  
troducebant in ecclesiis mixtum viros et mulieres: et post turpem  
illorum abusionem eosdem ibidem necabantur. Postq; autem om  
nia euersa sunt: et fetor intolerabilis procederet ex corporibus de  
functorum: exinde recesserunt: et tantum locus solus remansit. Ho  
mines qui per silvas circumpositas latitabant conuenierunt ibi  
dem: ut aliqua comedibilis invenirentur. Et cum verterent lapi  
des et corpora mortuorum: tartari subito sunt reuersi: et viuum de vi  
uentibus quos ibi reperiabant neminem dimiserunt. Et sic usq; ad  
extremum fiebat quotidie noue strages. Et cum plures interficere  
non haberent: ex toto abinde recesserunt. Nos vero qui in silvis  
inter indaginos morabamur de nocte fugam iniunimus versus pon  
te thome magnam theutonicoe villam super fluuium crisi posita. Si  
theutonici nos trasire per pontem nullatenus misserunt: in uno institerunt  
que plurimi ut una cum eisdem villam eorum bene munitam defen  
dere deberemus. quod plurimum displicebat. Tamen ad quādā di  
uertimus insulam: que contra tartaros per homines de agya et way  
dam de geroth et de pluribus alijs circumiacētibus villis foriter

parabat. Cum ultra procedere non auderem: cepi ad percurato-  
ris et omnium loci illius instantiam moram ibidem trahere cum eisdem.  
Nam nullus tam pretactam insulam intrare poterat nisi per quamdam  
viam artissimam et minutam: ita quod per miliare in illa via tres por-  
te cum turribus facte erant: et preter has erant ad miliare fortissimi  
me undagines circu quoque. Et cum ita munitum locum aduerterem:  
placuit mihi et remansi. Sed consuetudo insule illa erat: quod ingress  
ium prebeat singulis: sed regresum omnibus denegabat. Et cum  
aliquibus diebus ibi cum mea familia essem: per exploratores no-  
stros percepimus: quod proprius tartari veniebat. Exiui secrete insulam:  
ut viderem quod equos poteram conseruare. et uno ductore eodum  
et uno seruiente (quoniam quilibet nostrus tres equos habebat)  
de nocte versus chanadini ciuitatem super fluminis moris positis quod  
distant ab illo loco ad octo miliaria prope rauum. Et cum per tota  
nocte irem quatuor equi poterant nos portare: in aurora puenim  
chanadini. Sed precedenti die a tartaris qui per aliam partem intrauerat  
hungariam capti fuerat et destructi: et partes illas totaliter occupa-  
uerat: ita quod flumen nequum pertransire. Et cum equi lassi essent: et  
homines huc et illuc de partibus illis se absconderet: retrocedere  
nullo modo poteramus: et sic in quibusdam domiciliis equis dimis-  
is in quibusdam foneis illo die nos oportuit latitare. Adueniente tamen  
nocte: ad locum pristinum non sine difficultate numia cepimus  
in timore transire per medium tartarorum: curvatoque supercilium cum  
pudore insulam retrauimus. Et cum in tali periculo moraremur  
seruientes mei qui ad equos exterriti vigilabant: et aliij qui necum  
erant cum pecunia quam habebant et vestib: de insula aufugerunt: et  
in fuga inuenti per tartaros sunt gladio interempti: me cujus uno  
seruente quasi nudo in insula permanebo. Post hec statim inua-  
luere rumores: quod dictum pontem thome theutonicorum villam in au-  
roza tartari occupauerunt: et quos tenere noluerant: horreda cru-  
delitas acerbatis gladio dire ingulauit. Quo audito inhorrue-  
runt pili carnis mee. cepit corpus tremere ac paucere: lingua mi-  
serabiliter balbutire: pliciens quod dire mortis articulus qui iam  
vitari non poterat uncinabat. trucidatores cordis oculis intue-  
bar. caro sudorem mortis frigidissimum emittebat. Videbam et  
mortales mortem expectantes assidue: non posse manus ad ar-  
ma extendere: erigere brachia: pedes ad defensionis loca mo-  
uere: oculis terram prospicere: Et quid plura: homines cospicie

hanc ex timore nimio semiuos. Et cum esset in extasi positus af  
fuit mihi in sericordia ihesu xp̄i: et tanq; vni de maiorib; vt me i  
lius muniremur: insule populū cōuocauit. Qui rei occasione cuz  
populo sum egressus insula: et acceptis duob; pueris procurato  
ris et hospitis mei filijs et vnico seruiente qui mihi remāserat: lon  
gius ire sumulās: in silua inter indagines latitauit: puerorum pa  
tri renuncians q; proter timorē nolebā insulam reintrare: et cogi  
tans q; si mecum absconsos suos tenerem filios ipse mihi necessa  
ria trāsmitteret. Et cum summo diluculo victualia mitterentur:  
illico tartari aduenerūt insulā circūdantes. Et cum darent intel  
ligere q; vellent per aquam insulam expugnare: populus insule  
deceptus ad protegendū illas partes flexus est. Tartari vero ex  
alia parte in portas presidio nudatas irruētes illas expugnarūt  
et in insulā intrantes nō inuenierūt aliquem de nostris qui sagittā  
emitteret vel in equo vel pedibus obui⁹ illis foret. Quic et qua  
lia quot et quanta iniqua ibi et crudelia perpetrauerūt: non soluz  
visu essent terribilia: sed perhor rescercent hoīs audire. Et exi  
de spolijs asportatis: denudata mulierū et hominū corpora que  
dam frustratim diuisa quedā integra remanserunt. Et cum pluri  
mi qui latitanerāt opinarent̄ eos post diem tertium recessisse: p ac  
quirendis victualib; recursum ad insulā habuerūt: et occupati a  
tartaris qui se ibi absconderāt paucissimi enaserūt. Ego vero p  
siluas tanq; profugus omnī destitutus auxilio mendicabam: et  
cui magna donanerā: vir mihi elemosinā porrigebat: ita q; neces  
sitate famis et sitis me acrius perurgente de nocte compellebar  
intrare insulam: et corpora euertere mortuoz vt sepultam farinā  
et carnes ad esum mihi vel aliud comestibile innenirem: et de no  
cte quicquid inueniebam id ad siluas longius asportabaz. O at  
tendite et videte q; illa pessima vita erat. Post decimum vel vi  
gesimum diem intraui insulam euertere corpora mortuoz: quan  
tus ibi poterat esse luctus: quantus ibi poterat esse fetor: quan  
tus poterat esse timor: aduertite. Non est homo vt opinor: qui  
tantis in animum reductis penarum generibus non terneretur.  
Oportebat me innenire cauernas: vel fonsas facere: vel arbo  
res querere perforatas: in quibus me possem recipere: cum illi  
densitatem veprum: opaca nemorū: aquarum profunda: inti  
ma solitudinū tanq; canes lepores et apros inuestigantes percur  
rere videbantur. Siluas has per mensem et amplius quevierunt

Et cum per ipsa loca populos nequirent interimere vniuersos:  
se ad nouū gen'frandis taliter cōverterūt.

Quomodo tartari illos qui se in siluis  
absconderāt deceperūt.

**C**uperunt aliquos per silvas latitantes i eosdem sub  
hac voce miserunt: q quisquis veller ad fidem eorum  
se dare securus reditus infra certum terminū ad pro/  
pria veniendi daret ei. Quorū verbis cum homines  
iam propter victualium penuriaz morerent totaliter  
creddiderunt. sic omnes qui remanerāt ad domos proprias sūt  
reuersti. Et cum silue magne essent: erat ad huc populus infinit⁹  
qui latitabat: ita q ad tres dietas terra facta est populosa: i que  
libet villa elegit sibi regem de tartaris quez optauit. Quo facto  
cum essent tempora messium: fruges vnamimite collegerunt: et  
cas ac stramina i fenum i alia ad horrea congregabant. Stabat  
nobiscum tartari i comani simul: videbant q plurimi i gande/  
bant: letabant q patres per filias: mariti per uxores: fratres per  
fratres pulchras vitam redimebant: illas ad libitum eorum cō/  
seruantes: i pro quoddam illis siebat solatio: vt in conspectu pa/  
tris vel mariti uxor vel filia stuprabat. Constituerunt canesios  
id est balinos qui iusticiā facerēt: i eis cquos: aialia: arma: exenia  
i vestimenta vtilia procurarēt. Et sic procurator me⁹ de istis dñis  
erat vn⁹: i pene mille villas regebat. i erant canesij fere centum  
Dacē habebamus i foro: iustaqz ynicuiqz iusticia seruabat. Eis  
mittebant pulcherrime puellarū: sed ones: boues: vel equos: du/  
ctores pro tali exenio reducebat. Conueniebat canesij pene qua  
libet septuaginta. Ego vero sepius vt vitam eoz aspicerem: i ali  
quos de maioribus noscerē: i vi addiscerē si via redemptionis  
aliqua se offerret ad eos cum meo canesio accedebaz. Quadam  
vix precepérunt omnes canesij in mandatis: vt de certis villis  
viri et mulieres pueriqz synul cū munieribus in eorum presentiā  
venirent. Timebamus de hoc rumore non modicuz causam rei  
penitus ignorātes. Elegi igit̄ potius cum ipsis canesij ad exer/  
citum ire qz sub tali dubio in villa remanere. quare nudi et dis/  
calciati ad custodiā currūt in quibusdam tentorijs hungarorūz  
qui iam tartari in suis operibus effecti erant remansim⁹. Canesij  
vero ad recipiēda munera accesserūt: qui mūerib⁹ receptis: oēs

presentantes in quandam vallem duxerunt: enormiterque spolia  
tos et denudatos ibidem interfecerunt.

Quomodo presentis carminis auctor ad manus tartarorum deuenit.  
**H**ec cum ad me rumores huiusmodi puenirerunt: ditioni cui  
iusdā hungari: facti ut dixi operibus tartari me submissi. quod  
in suū sernū admittere per magna gratia me est dignatus.  
Et cum per aliquot dies cum ipso permanuisse: morte semper per cor  
de preceque oculis habebā. Losperxi inter hec comanos infinitos et  
tartaros cum spolijs curribus oneratis: pecoribus: iumentis: et alijs ut  
silibus vndeque reuertentes. Et cum inquireret quid hoc esset: respōsus est  
quod ipsi una nocte dimissas oves et singulas villas circundantes: ine  
briauerunt gladios in sanguine occisorum. ita quod in omnibus illis villis  
paucissimi eualerunt qui in siluis et cauernis le abscondere potue  
runt: ita quod remansit prouincia totaliter desolata. Aerumn nec fru  
ges nec stramina nec domos aliquas cōbusserunt: sed in p̄fervatione  
vite oīa hec induxerunt. Pro eo pieci firmiter ipsos velle in illis  
partibus huius: vel familias suas dimittere ut in hieme per equis  
domos et victualia inuenirentur. Quod totū postmodū didici esse vex.  
Nam populos viuere ad tempus dimiserat ad cantelā ut in vīnum segetes co  
gregaret et videbātur vineas: sed nolebat quod illi p̄sumerent p̄gregata  
De destructione nonne ville et monasterij de egresso.

**D**icit plura: versus Ordoniū et Chanadiniū: procedere ī  
cepérunt: in medio eorum noua villa dimissa: nomine cuius  
Perg fuerat: in qua hoīes. lxx. villarū fuerant p̄gre  
gati. et dimisso monasterio Egressus Cisterciensis ordinis:  
in quo tāque munito castro se milites et multe dñe rece  
perit. Nec tartari loca illa aggredi voluerunt: quousque circa  
ēt terra totaliter desolata. Sed interdu aliqui accedebant. et ab hū  
garis militibus per magnū terre spaciū fugabant: ita quod credebāt fir  
miter se intactos, propter suā potētiā remanere. Tandem post totius  
terre illi desolationē: ruthenorum: comanorum: hungarorum captiuorum:  
paucorum etiā tartarorum multitudine adunata: villa magnā vndeque  
circundātes: ad pugnā captiuos hungaros p̄miserunt: et illis interem  
ptis totaliter: rutheni: si in ahelite: comani postmodū pugnauerunt  
Tartari vero retro post oves statēs ridebāt de casu et ruina illoꝝ. et re  
trocedentes a pugna suorum dabāt quod plurimos voragoni gladiorū.  
ita quod ipsis diebus et noctibus pugnantibus per vīnas septimana: et fossatis  
impletis: ceperunt villā. Milites igit et dñas quā multe erāt extra in

campo in una parte: et rusticos in alia posuerunt. ac pecunia: ar-  
mis: vestibus: et alijs bonis receptis ab eis: et quibusdam duabus  
puellis reseruatis ad vitam et ad lusum corū deductis: cū securi-  
bus et gladijs omnes crudeliter interfecerunt. Illi quidem solū  
modo remanserant: qui inter mortuos repentina casu deciden-  
tes alieno sanguine cruentati se occultare valuerunt. O dolor. o  
crudelitas et rabies in mani populi mensa. Nam qui tante gen-  
tis cladem sana mente consideraret: hunc locum agrū sanguinis  
debite dicere posset. Tandem post pacatos dies dictū claustrū si-  
ue monasteriu egres obfederūt. et appositis eidē multis machinis  
cum in ipso existentes nequirent resistere: ad manus et fidem ipso-  
rum sc ut vita potirent reddiderūt. Sed de ipsis quod et de alijs  
factum est: exceptis quibusdā monachis quos abire libenter per-  
miserunt: et ad ab usum eorū retentis quibusdā dominabus et pul-  
cherrimis puellis. quid amplius: si describerent singulariter pu-  
gne singule et crudelitates nimic que siebant: legentiū corda per-  
terrarent: et terribili sonitu timore facerēt aures. Si huiusmodi  
rumones horribiles essent diffusi per orbem mundi principes ali-  
ter cogitarent. Ecce per estate illam usq; ad cōfinia Austriae Bo-  
hemie Moravie Polonie Slesie et Lomanie usq; ad danubiū  
cōmpter omnia deluxerunt.

De astutia tartarorū ad transdanubium exquisita.

**S**ed cum strigoniū in hungaria omnes et singulas pre-  
celleret ciuitates: maxime cogitabant transire danu-  
biū: et ibi figere castra sua. Et ecce in hieme niuis et gla-  
ciei abundantia superuenit: ita q; danubius quod nō  
acciderat a multis retroactis temporib; gelabat. Sed  
hungari ex ipsoꝝ parte singulis diebus frangebat glacies et custo-  
diebat danubiuꝝ: ita q; assidue siebat pugna peditū sup gelu. Ta-  
men cū dire glacies aduenerūt totū danubiuꝝ cōgelatū est. sed isti  
trāsire cum equis nullatenus attentabat. Aduertite igit quid fe-  
cerunt. Multos equos et animalia sup ripā danubij adduxerunt  
et nemine per tres dies ad eorum custodiā dimisérunt: ita q; bestie si-  
ne custodibus pergere videbant. nec aliquis eorum in illis partib;  
apparebat. Tūc hungari credentes tartaros recessisse subito tran-  
sierūt. et omnia illa animalia p glacies trādixerūt. Qd tartari ad  
uerentes cogitarunt posse in equis transire libere sup gelu. qd et  
factū est. et tot uno impetu transierūt q; ex ista parte danubij terre

facie impleuerunt. Rex autem cadan post regem hungarie pperauit: q  
in sclauonia tanqz qui nullum habebat subsidium morabat. Sed ipse  
huius facti pscens fugam iuit. et cum ipse maritima castra acceptare ne-  
quirit: ad insulas ptransiuit: ita quod usque ad recessum eorum eum insule te-  
nuerunt. Videntes cadan rex quod enim habere non posset destruxit  
Boznam regnum pacie: et inde in bulgariam ptransiuit.

Quomodo Tartari strigoniū destruxerunt.

**H**ec vero pars exercitū versus noitatum strigoniū habuit  
iter suū: et usque ad illud paucissimum accesserunt: sed se longius  
posuerunt: et usque ad xxx. machinas parauerunt.  
Strigoniēles interum se cum fossatis muris et turribus lignis fortissime munierat. Et erat in cimitate illa popu-  
lus infinitus: et burgenses ditissimi: milites nobiles: et dominus qui illic  
puenerant velut ad presidiū singulare. tandem corū erat supbia  
quod credebatur se resistere posse toti mundo. Ecce una die p cimitatem  
tartari circūdecederunt. et captivi qui cum eis erant toti rationibz fa-  
sculos portauerunt: quod in una parte cimitatis supra fossati super-  
hū altū murū simul et lemnel de fasciculis pstruxerunt. et statim post  
murū illū dictas triginta machinas posuerunt: ita quod die nocturno  
ad cimitatem et ad turrem ligneam lapides emittebāt. Et ppter hoc  
tantus in cimitate cepit esse tumultus: et tanta fuerunt caligine ob-  
umbrati: quod iam memoriam amiserat se defendendi: et inter se tanqz  
ceci et fatui vexabantur. Cum vero tartari munitioes ligneas destru-  
xissent: saccos plenos terra ad implendum fossata cum machinis emi-  
tebāt. Neque nullus ex hungaribz et alijs audiebat in fossati superchio  
coparere ppter lapides et sagittas. Hungari vero et frācigenē ac  
Lombardi qui quasi erant dñi cimitatis se nō posse defendere ad  
uerentes: cōbusserunt suburbia et domos ligneas que multe erāt  
usque ad palatia cimitatis. pannos quoque et vestes cōbusserunt in do-  
mibus infinitas. interfecerunt equos. aurum et argenti ad terrā fode-  
runt. et quicquid boni habuerunt abscondērunt. et ut se in palatijs de-  
fenderent in eadē se receperunt. Sed tartari pscientes quod cōbussta-  
erant omnia de quibus se ditari credebāt: contra eos magnā succē-  
si in iram: claudēdo cimitatem cum phalangis ligneis subito circūcir-  
ca: ut nullus evaderet quin per os gladij ptransiret: ceperunt post  
modū palatia expugnare. Quibus velociter expugnatis: nō cre-  
do ut verū fatetur quod xxv. de tota remanserunt cimitate qui nō fu-  
sent tam intus quod extra omnes nequiter interfecti. Ibi inebrianc-

runt gladios suos in sanguine. et ex calore quem conceperant contra eos: viuos assabant homines sicut porcos.

Quomodo postea tartari destructa pene omni hungaria ad propria redierunt.

**O**mne autem magne: sicut melius poterant ornare: in vino palatio se colligerant. Et cum capi et interfici de- derent: ad audiencia magni principis appellauerunt. Omnes itaque sunt sere trecento extra ciuitatem ad prin cipem adducte. que pro munere petierunt: ut eas vite sub suo domino conservaret. Qui iratus pro eo quod nihil lucrati fuerant: precepit ut receptis spolijs carum: capite truncarentur. quod subito factum fuit: castro ciuitatis non expugnato. in quo erat comes Symeon hispanus cum multis balistariis qui se viriliter de fendebat. Et cum ad albam regiam ciuitatem accederent: que est palu dibus circumserta: cum esset in dissolutione nivis et glaciei neque ruit eam occupare. Et cum castrum sancti martini de pannonia expugnarent: abbe se viriliter defendente: fuerunt subito reu cati: ita quod ista tria loca tantum inexpugnata in illis partibus rema serunt. et terram tam ultra danubium quam extra eorum in manibus habuerunt. sed etiam non fuit sic funditus desolata: quia ibi sua tentoria non fixerunt. sed trascendo quicquid inuenierunt unanimitate destruxerunt. Auditis itaque rumoribus quod tartari aspernabant theutoniam expugnare: quamplurimum dolui: quod ibi manus occidentium euade re opinabar. et gaudens sui non modicum: quod xpianorum excidiu vitabatur. Sed maiorum regum de mandato incepimus per depopulatam terram retrocedere cum curribus oneratis spolijs et armamentis: uim et torum et pecorum gregibus: perdetentum latebras et opaca saltuum exqui redo. ut quod reperta in progressibus non fuerat in regressibus inuenirentur. Et sic retrocedendo paulatim in unum ultra silvas. ubi remaserat populi multitudine. et erat ibi post coem trahitum castra plurima parata. Et quid ultra: exceptis castris quibusdam terram totaliter occuparunt: et ea procedentes desolata et vacua reliquerunt. Nam cum exiret hungaria comitiam intrare ceperunt. Non sinebat ut prius quod sine delicto interficerent bestie per captiuos: sed intestina et pedes bestiarum et capita tantum dabat eis. Tunc cepimus cogitare (ut etiam interpres ref ererat) quod nobis hungaria excutitur daturi essent nos oes voragini gladio. Et cum iam mihi vivendi fiducia nulla esset: et mors dira et aspera in ianuis haberef: cogitau melius ibi mori quam procedendo assi

duis m̄rosib⁹ cruciari. Et sic via publica derelicta: ire ad opus na  
turale simulās: ad densitatē saltus festinus gressibus cū seruiente  
vnico pperau. ⁊ subintrans cuiusdē riui pcamū me feci ramis  
⁊ folijs cooperari. Absconditqz se seruēs meus remot⁹: ne vni⁹  
inopinata inuētio mestā operaref alterius captionē. Et sic iacui  
mus duobus diebus naturalib⁹ nō leuātes capita sicut in sepul  
chris: audiētes voces illoꝝ horribiles qui, ppi⁹ saltu post erro  
neū iter pecoꝝ abibāt: captiuos sepi⁹ qui se abscondebat acclamā  
tes. Nō valēt⁹ aut nobis vteri⁹ famis instillissimū appetitū ⁊ edē  
di anxiā volūtāte infra claustra cordis taciturnitatis nodo pstrin  
gere: leuaum⁹ capita: ⁊ more serpentī pedib⁹ ⁊ manibus reptauimus  
sup terrā. Lōuenium⁹ tandem: ⁊ voce debili ac submissa mestas  
querelas importune famis alternatū cepim⁹ reserare: ac gemiti  
bus ⁊ fletibus explicare: q gladio inori minoris excidiū fuisse: qz  
p mediā cōpagines mēbrorū ac vniōne corporis ⁊ anime dissolute  
re. Et cū pios sermones huuisinodi pferrem⁹: affuit vnus homo  
ad quē cū se nostrorū acies extenderet oculorū fugam inuimus  
timorosam. nec auertimus oculos fugiendo: vt intueremur: si no  
bis preuius esse posset: vsl foret nobis fugientibus subsequela.  
Sed nō minus ipsum videmus vices assumere precursoris. cre  
debat enī q virtus nostra preualida insidias sibi poneret per ob  
liquū. Et cū cōmuniis inspectoꝝ traderet ⁊ teneret qd fugitiū cō  
spicerent fugitiū: armorūqz delatio apud illos nulla foret: steti  
mus aduocantes nos adiuicē nutibus atqz signis. Et cū vniſ  
daret de seipso alteri notionem: prolixis sermonibus atqz pijs de  
liberando decreuimus quid agere deberemus. Sed angustia ge  
minata: videlicet fame execribili: ⁊ timore mortis anxi torque  
bamur: ita q priuari videbamur penitus lumine oculorū. Nam  
nequibam⁹ sūcū herbarū siluestrī deglutire: vsl ipsas herbas vti  
faciunt bestie masticare. Et licet nos tanta famis perurgeret ⁊ stu  
pende mortis aculeus inniceret: prestabat tamen nobis viuendi  
fiducia fulcimentū: ⁊ euadendi spes fortitudinē ministrabat. Et  
sic assūpta fiducia in dño confortati ad extrema silue peruenimus⁹  
affectuose ascēdimusqz arborē eminētē ⁊ terram compeximus a  
tartari desolatā quā nō destruxerat venēdo. O dolor terrā de  
populatā ⁊ vacuā cepim⁹ peragrare quā in cūdo dimiserat desola  
tā. Basilicaz siquidē cāpamilia: de loco ad locū erant nobis signa  
ducentia: ⁊ ipsa viā nobis satis horridā p̄signabāt. Nā erant vie

et semite antiquo: et ab herbis et vegetabilibus totaliter occupate. Por-  
ru: cepe: et allia que in ortis rusticorum remanserant quando re-  
periri poterant in hi pro maximis delicis cerebant. ceteri malua  
et citraru radicibus vtebantur. His ventres famelici repleban-  
tur: et spiritus vegetabilis in exangui corpore refocillabat. Bassis  
requies non dabant. utpote qui absq; tecto: et operimentu quo no-  
stra tegeremus capita non habentes nocturno tempore quiesceba-  
mus. Tandem vir octauo die a silue recessu ad albâ venimus ciui-  
tatem. in qua nihil potuit reperi: preterq; ossa et capita occisoru  
basilicarum et paliorum muros disruptos et subfossos: quos nimia  
christiani cruoris effusio macularat. Et licet terra innoxium sanguini  
nem quem inebriata suferat non monstraret: ostendebant se lapides  
ad huc cruento roseo purpuratos. per quos absq; continuato ge-  
mitu amaris suspirijs festinus transitus non fiebat. Et erat ibi ad  
decem miliaria iuxta siluam villa que Frata dicit in vulgari: et infra  
siluam ad quatuor miliaria mons mirabilis et excensus: in cuius summa  
mitate lapis et petra fundabatur terribilis magna ibi hominum et mu-  
lierum coniugera multitudo. qui nos grataranter cum fletu recepe-  
runt. interrogabantq; nos de nostris periculis. que nos omnia  
illis paucis verbis declarare nequibamus. Obtulerunt tandem  
nobis migrum panem de farina et cōtritis corticibus querentem písca-  
tos: sed nobis dulcor illius supra similes quādocūq; per nos co-  
mestas suauior: videbat. Mansimus igit̄ ibidem uno mense nec  
sumus ansa discedere. sed mittebamus semper speculatores ex  
hominibus leuioribus videre et rescrire si ad huc que pars tarta-  
rorum in hungaria remansisset: aut si arte deceptoria et prius instru-  
cti pro capiendis reliquijs fuga lapsis reuertenserent. Et quāuis se  
pius necessitate querendi victualia cogēte: loca petierunt quoniam  
dā habitata: nunc tamen noster tutus fuit descensus: donec rex  
Bela maritimis de partibus per cruciferos de insula Rodi et do-  
minos de frangapanibus: multis agminibus militiū adiutus: cer-  
tificatus prius per hungaros de recessu tartarorum in hungariā ve-  
nit. Scripsi igit̄ hec paternitati vestre absq; admixtione falsita-  
tis: ut eadē vestra paternitas que prosperitatis mee scitrotā: sciat  
et aduersitatis ac periculi quidditatē. Valeat p. v.

*Quanta sit invicti terrena potentia sceptri:  
Eloca: maiestas: phama perennius: hono:*

173

Gloria: maiestas: phama perennius: honor:

Quis fauor in meritos: terret quae poena malignos:

Regnicolas fidos gratia quanta fouet:

Pace sub optata quae copia deliciarum:

**A** parte sub aduerso quantus ad arma vigor.

Quā celebres etiam victo super hoste triumphi:

**Deniqz** funebris quae quoqz pompa siet:

**E**uncta hec hunorum p̄monstrat chronica præsens:

Euncta hec hundrum p[er]mittat ei. Et  
lectorem alliciens ardua gesta sequi.

**P**urus et insinuat fatum si flebile: siue

**R**urius et inimicu*s* fatu*m* si nebe*m*ne  
**A**Surice vestitum solicitude*m* premat.

*...Durice vestitum iocundius premat.  
Sicut infidae praedura rebellio plebis:*

**Scilicet infidae praedura rebellio plebis:**  
**Aurida praetendunt sepe aconita necem.**

*Lurida praetendunt lepe acomita nece  
Secundum triste g:menudacia: proditiones:*

**Insidia tristes: mendacia: prodiciones:**  
**et amorem efficiunt: dant tremere caput.**

**P**urpureum assidue dant trepidare  
cibis aut aliquia pericula canti-

Lectorē tribuent aliena pericula cautū.



Serenissimorum hungarie regum chronica be  
ne reuisa ac fideli studio emendata finit se  
liciter Impressa erhardi radolt viri soler  
tissimi eximia industria et mira imprimendi  
arte:qua nuper venetijs nunc Auguste ex  
cellet nominatissimus. Impensis liquidem  
Theobaldi feger conciis Budensis An  
no salutifere incarnationis millesimo quodri  
gentesimo octogesimo octauo tertio nonas  
Junij.



a quatern⁹	b quatern⁹	c quatern⁹	d quatern⁹
e quatern⁹	f quatern⁹	g quatern⁹	h ternus
i quinter⁹	k quatern⁹	l quatern⁹	m quatern⁹
n quatern⁹	o quatern⁹	p ternus	q quatern⁹
r quatern⁹	s quatern⁹	t quatern⁹	v dutern⁹
x quatern⁹	y quatern⁹	z quinter⁹	